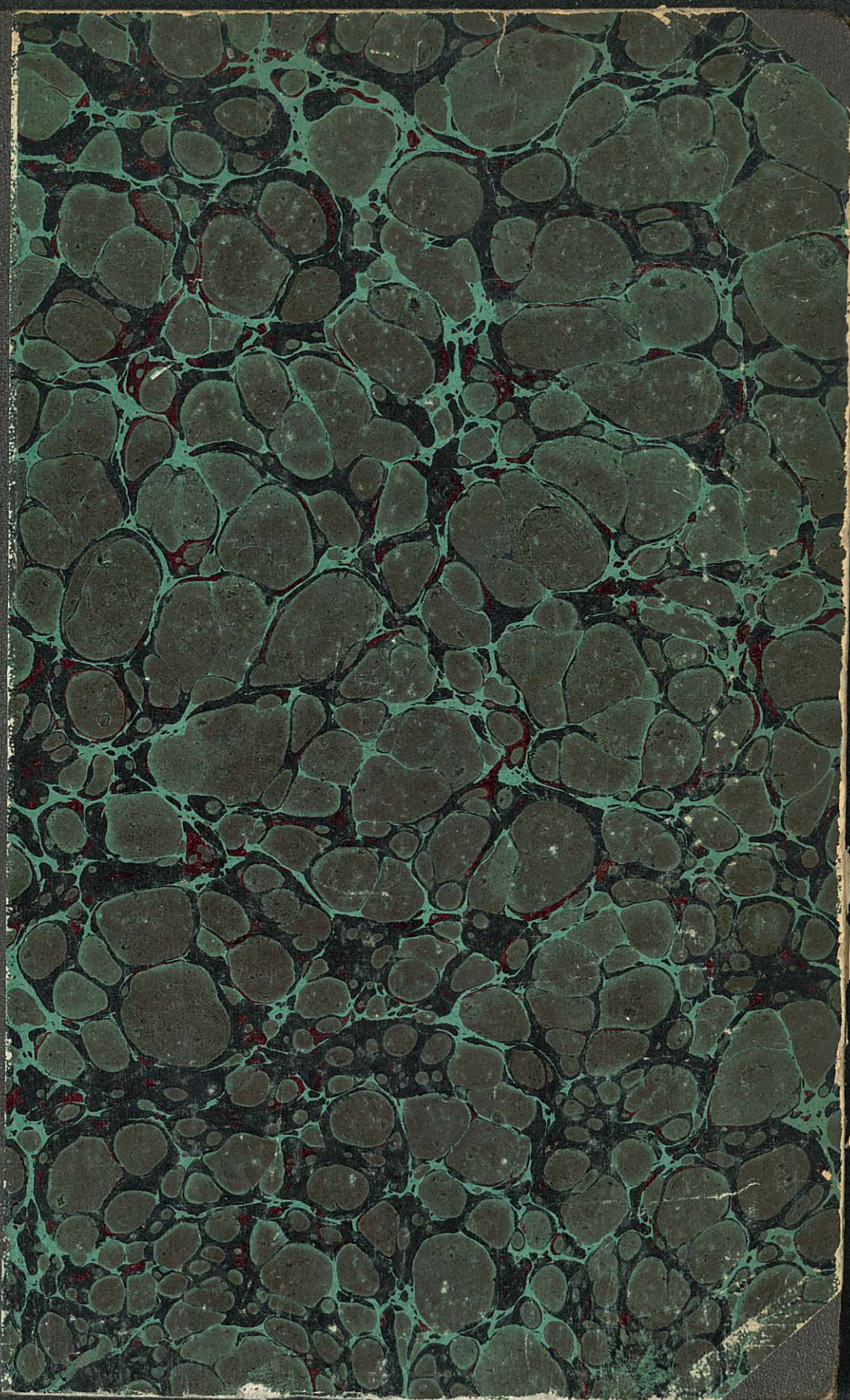

Budenz,
Finn
nyelvtan.

287 ✓

472 / 705.

2. —

u

*Urn Freunde v. Thomßen
J.B.*

RÖVID
FINN NYELVTAN
(ALAKTAN)
ÉS
OLVASMÁNYOK.

ÍRTA ÉS SZERKESZTETTE

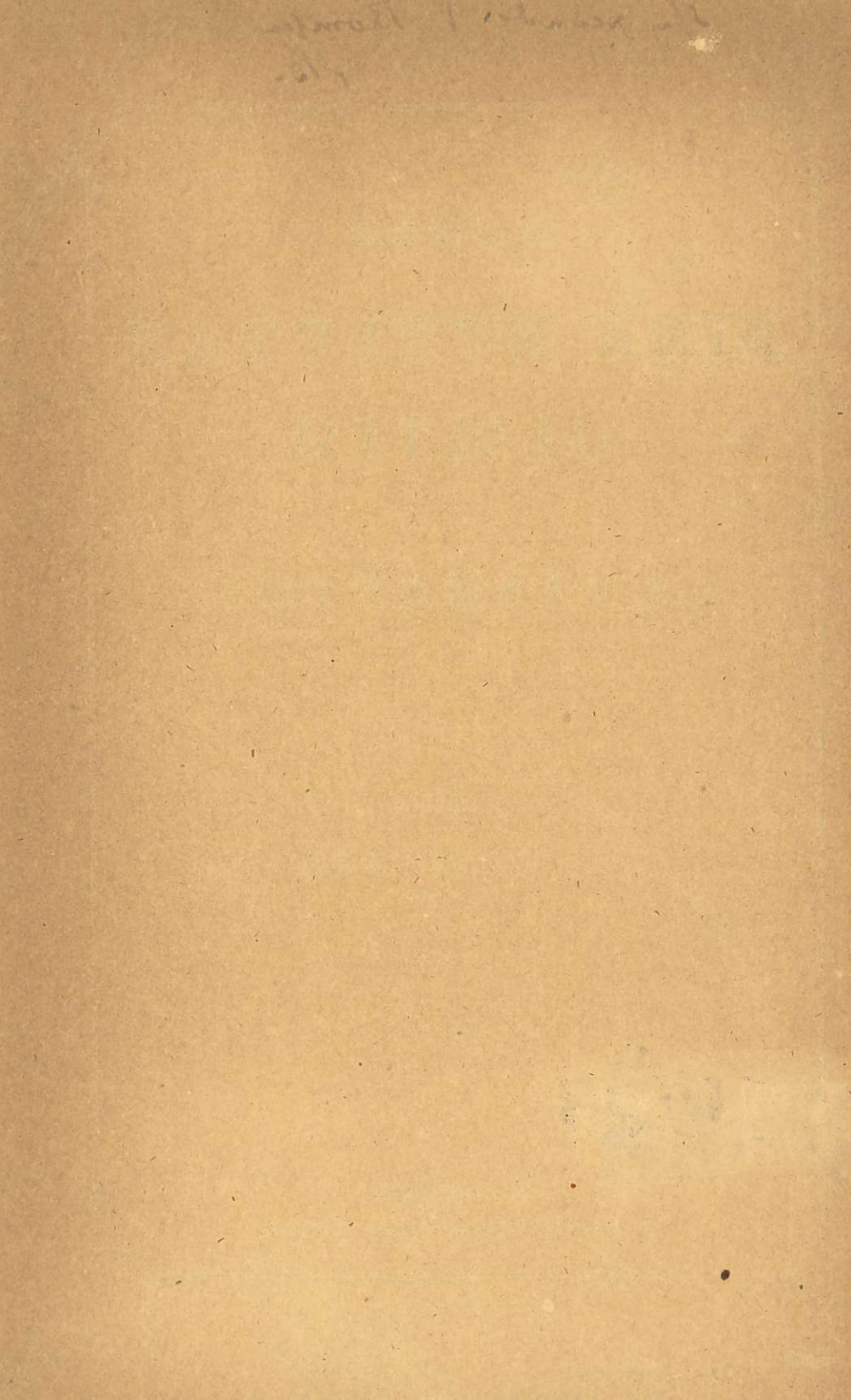
BUDENZ JÓZSEF,

EGYETEMI TANÁR.

BUDAPEST, 1873.

AIGNER LAJOS BIZOMÁNYA.

Ára 1 frt 20 kr.

RÖVID
FINN NYELVTAN
(ALAKTAN)
és
OLVASMÁNYOK.

ÍRTA ÉS SZERKESZTETTE
BUDENZ JÓZSEF,
EGYETEMI TANÁR.

BUDAPEST, 1873.
AIGNER LAJOS BIZOMÁNYA.

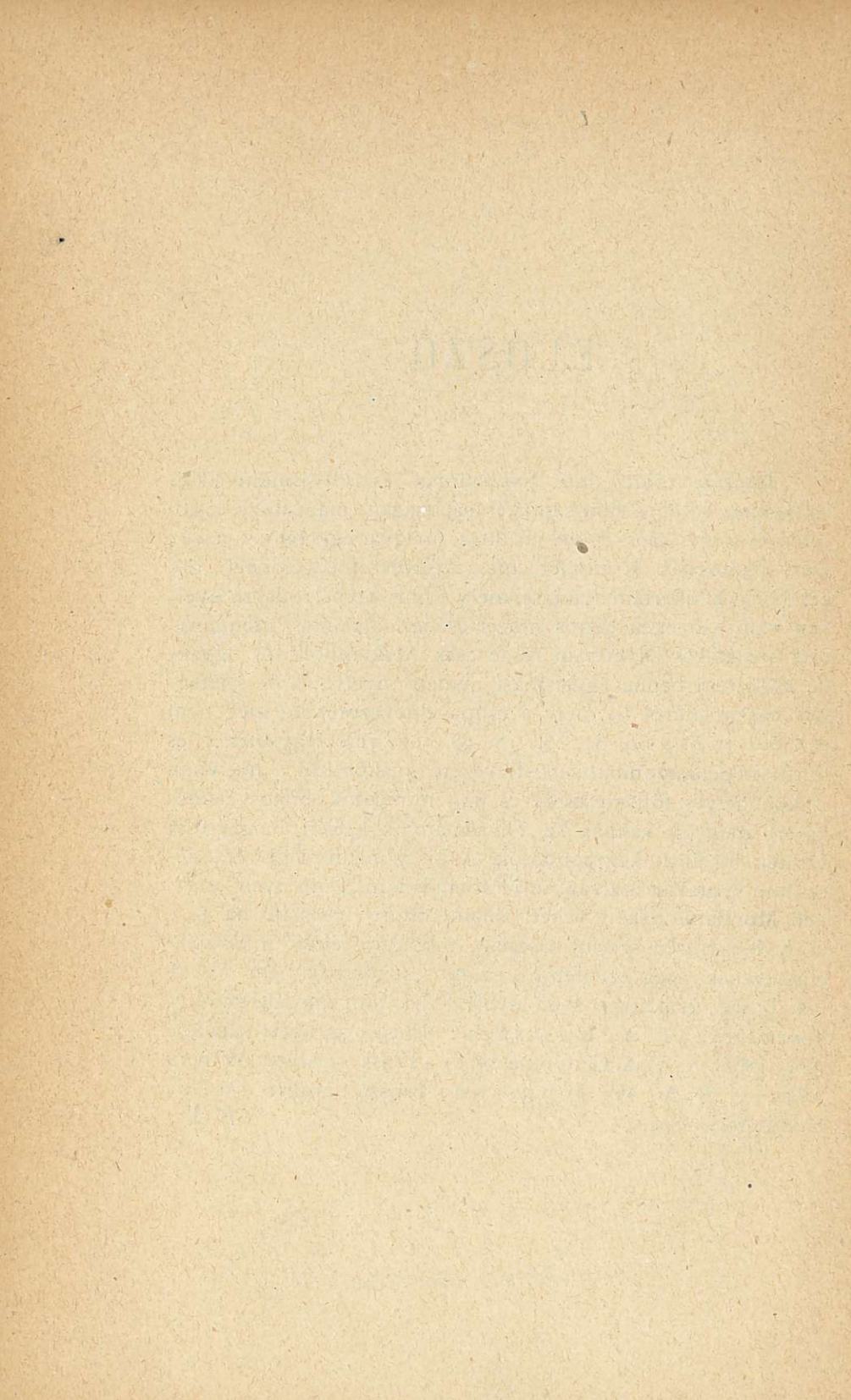
1871
MELISZTER
TITELŐSÉGVIZSGA

Ímezen távol áll az Nyelvtanulmány és Olvasmányokhoz, melyeknek főleg a finn szókincs sötét, és többé glosszerű, melynek megválasztásához egyéni és közös foglalkozások szükségesek s minden más nyelvészeti munkához oly kézikönyvet akartam nyújtani, mely a finn nyelv tanulásánál nyolcvenféle szövegnek biztos megértéséhez alkalmas kiadványt foglalkoztat. Nyelvtanulmány csak Alaktudás-tól áll, ugyan a közhírem benne egyet-nemely nyelvészeti munkát, de a hazaiakról is, mely a csupa nyelvészettel megírva, nem csak a szókincs, hanem a 18. és 19. századok jelképeit és fordított példamondásokat). Bevezető gyakorlatból a nyelvtani alapot helyes föltanulásra és finn mondások biztos elnevezésére megott vannak az Olvasmányok, melyek a nyelvészeti munkák fordított példamondások. A kiadványban mégis rendszertelenül vannak ismételve az a Földön levő finn nyelvéről való gondolatok is, melyek valamennyire hasznosak az azok számára, akik a finn nyelv tanulását követik. A finn nyelv tanulásához szükséges könyvek listája szintén hasznos, többnyire elnéző nyelvtani művekként megemlítve a számos tanulmányt nemcsak az alaktudás, hanem az olvasmányok is. Az alaktudás és az olvasmányok következők: 1) Y. Koskinen: Finnska språkets satsningar. Åbo 1860. — 2) A. G. G. Gorander: Finnska språkets Wåborg 1865; — 3) A. W. Johansson: Finnska språkets satsningar. Helsingfors 1871.

ELŐSZÓ.

Ímezen rövid finn Nyelvtannal és Olvasmányokkal, melyekhez főleg a finn szófűzés sajátosságait magyarázó jegyzetek és teljes glossarium járulnak, magyar egyetemi nyelvészethallgatóknak s minden más nyelvészetkedvelőknek oly kézikönyvet akartam nyújtani, mely a finn úgyn. irodalmi nyelven való szövegek biztos megértéséhez alkalmas útbaigazítóul szolgálhat. Nyelvtani része csak Alaktanból áll ugyan, de közöltem benne egyet-mást némely nyelvalakok sajátosságos használatáról is, mely a csupa elnevezésekből még nem sejtethető (v. ö. a 30. 31. 33. 18. §§.-hoz való jegyzeteket és fordított példamondatokat). Bevezető gyakorlatul a nyelvtani alakok helyes fölismerésére és finn mondatok biztos elemzésére meg ott vannak az Olvasmányok elején a nagyrészt szintén fordított közmondások. A ki azonban mégis rendszeres finn syntaxist is kíván, az a Fábíán István „Finn nyelvtana“-beli Mondattannak is veheti valamennyire hasznát, ha az e könyvben Eurén szerint használt, többnyire eltérő nyelvalak-elnevezések, meg ezenfelül a számos sajtóhibák nem zavarják. Újabb, csakhogy svéd nyelven írt, finn mondattanok a következők: 1) Y. Koskinen: Finska språkets satslära. Abo 1860; — 2) A. G. Corander: Finsk satslära. Wiborg 1865; — 3) A. W. Jahnsön: Finska språkets satslära. Helsingfors 1871.

B. J.

HANGTANI RÉSZ.

§. 1. Egyszerű nyelvhangok, a szokott betűrend szerint:

a d e g h i j k l m n o p r s t u v y ä ö.

Hangzás. A finn *a* nyílt tiszta *a*, a milyen a tót *a* vagy a magyar *á* röviden ejtve; — az *e* zárthangú = magy. közép *é* (*tészék, vészék, égy*), különbözik az igen nyíltan ejtett *ä*-től (= német *ä*, szélesen ejtett magy. *e: szeret*); — az *y* = *ü*; — az *s* = magy. *sz*; — a *h* egyéb mássalhangzó előtt = német *ch*. — Példák: *kala* hal, *kalastaja* halász, *vähä* kevés, *menen* megyek, *mennä* menni, *menevät* mennek, *käsi* kéz, *kesi* bőr; *yhdessä* egyben, *syksyllä* ősszel *tahto* akarat, *tähti* csillag, *rohkea* bátor, *kehno* hitvány, *pohja* fenék.

A mássalhangzókhöz kell még számítani egy szóvégi hehezetet (melyet azonban csak nyelvtanokban szoktak '-val jelölni); e bár ki nem ejtett hehezet szótagzárást eszközöl s rákövetkező mássalhangzóhoz áthasonúl. *anna'* adj (ebből *anta* +'), *annappa* (*anna'* + *pa*) addsa, adj csak, *jänne* (nom, tő: *jänthe*) ideg.

§. 2. Kettős betűvel írt hosszú önhangzók:

aa ää oo öö uu yy ee ii; p. o. *aamu* reggel, *antaa* adni, *pää* fej, *elää* élni, *olkoon* legyen, *menköön* menjen, *uusi* új, *suuruus* nagyság, *syy* ok, *hyvyys* jóság, *käteen* kézbe, *viisi* öt, *viiteen* ötbe.

Iker-önhangzók (diphthongusok):

- a) *uo, yö, ie*;
 b) *au, ou, eu, iu,*
 äy, öy;
 c) *ai, oi, ui,*
 äi, öi, yi, ei.

Példák: a) *suo* mocsár, *tuon* hozok, *yö* éj, *syön* eszem, *kierii* kering, *tiedän* tudok; — b) *nauran* nevetek, *soudan* evezek, *seura* társaság, *kiuru* pacsirta, *käyn* kelek, járok, *löydän* lelek, talállok; — c) *kaipa*n nélkülözök, megkívánok, *oikea* igaz, *voi* vaj, *uiskelen* úszkállok, *päivä* nap, *löin* ütök, ütöttem, *myin* eladtam, *neiti* leányzó, *hajadon*, *teille* nektek.

Jegyzet. Csak az *i*-végű (c) alatti ikerhangzók fordulhatnak elé a szónak második és következő szótagjaiban (p. o. *jumaloissa* istenekben, *oppineille* tanultaknak, *tappeluissa* csatákban, *hedelmöitsee* virágzik, gyümölcsözik). Ha tehát az első szótagon túl valamelyik a többiek közül látszik elékerülni, ez akkor már nem ikerhangzó, hanem két szótagba való két külön önhangzó: *pyhien* sanctorum (*pyhi-en*), *tapaus* esemény (*tapa-us*), *kopeus* büszkeség (*kope-us*), *kokous* gyűlés (*koko-us*), *vankiuteen* fogásba (*vanki-u-teen*).

§. 3. Hangjelleme nézve az önhangzók kétfélék:

- a) mélyhanguak (alhanguak) *a, o, u*;
 b) magashanguak (felhanguak) *ä, ö, y; e, i.*

Egyazon szónak önhangzói mindig vagy a mélyhanguak *a, o, u* közül valók (ide számítva az ezekkel való ikerhangzókat is: *uo, au, ou, eu, iu, ai, oi, ui*), vagy pedig a magashanguak közül valók (*ä, ö, y* és az ikerhangzók: *yö, ie, äy, öy, äi, öi, yi, ei*); csupán csak *e* és *i* férnek meg mélyhangú önhangzókkal is egyazon szóban. Példák: *paha* rossz, *koto* ház, *muna* tojás, *tikmony*, *loppu* vég, *muisto* emlékezet; *märkä* nedves, *synty* születés, *hyvä* jó, *pöytä* asztal, *vesi* (gen. *veden*) víz, *käsi* (gen. *käden*) kéz; *henki* lélek, *mies* (gen. *miehen*) ember; *omni* (gen. *ommen*) szerencse, *tuli* (gen. *tulen*) tűz, *iso* nagy, *kehno* hitvány.

Képzők, ragok és simuló particulák mindig az alapszó hangjellemehez (mély vagy magashangúságához) alkalmazzák

önhangzójukat (önhangzóilleszkedés, vocalharmonie), p. o. *ottavat* vésznek: *elävät* élnek, *uudistaa* újítani: *yhdistää* egyesíteni, *pahaksua* rossz néven venni: *hyväksyä* helyeselni, *raudalla* vassal: *kädellä* kézzel; *ku-ka* ki: *mi-kä* mi, *annat-ko* adsz-e: *tiedät-kö* tudsz-e.

§. 4. Szótövégi önhangzók képző- v. ragbeli *i*-vel találkozáskor össze, többnyire (az *o*, *ö*, *u*, *y*-t kivéve) gyengülnek, elváltoznak vagy egészen ki is szorúlnak; még pedig:

a) Hosszú önhangzók rövidülnek; s a következő *i*-vel ikerhangzóvá lesznek: *maa* föld: *maissa* földekben, *pää* fej: *päissä* fejekben, *saa*- kapni: *sain* kaptam, *myy*- eladni: *myin* eladtam.

b) Elsőrendbeli ikerhangzók (*uo*, *yö*, *ie*) előhangzójuk elvetésével az *i*-vel új ikerhangzót tesznek (*oi*, *öi*, *ei*): *suo* mocsár: *soilla* mocsárokon, *työ* munka: *töissä* munkákban, *tie* út: *teillä* utakon, *vie*- vinni: *vein* vivék, vittem.

c) Az *i*-végű ikerhangzók elejtik az ujonnan hozzájáruló *i* előtt a maguk ikerhangzójukat: *koi* moly: *koina* (*koina*) molyokúl, *ui*- úszni: *uin* (*ui-in*) úsztam.

d) Kéttagú szótökök végén álló *ä* hozzájáruló *i* elől egyáltalában kiszorúl; szintilyen *a* pedig csak akkor, ha a megelőző szótag önhangzója *o* vagy *u* (vagy ily előhangú ikerhangzó: *oi*, *ui*, *ou*, *uo*); máskülönbén az ilyen *a*-ból *o* lesz, mely a következő *i*-vel *oi* ikerhangzóvá egyesül. Példák: *päivä* nap: *päivinä* napokon, *silmä* szem: *silmissä* szemekben, *elä*- élni: *elin* élék, éltem; *korva* fül: *korvissa* fülekben, *muna* tojás: *munissa* tojásokban, *otta*- venni: *otti* vett, *murta*- törni: *murti* tört, *koira* kutya: *koirina* kutyakúl, *muista*- emlékezni: *muistin* (praet. 1.); *koura* marok: *kourilla* markokkal, *ruoska* ostor: *ruoskilla*; ellenben: *kala* hal: *kaloille* halaknak, *piha* udvar: *pihoilla* udvarokon, *laula*-dalolni: *lauloin* daloltam. — Többtagú szótökök végén álló akár *a* akár *ä*, a rákövetkező *i* előtt részint kiszorúl, részint *o*, *ö*-re változik; némely ily szótökök véghangzója akár kiszorúlhat akár *o*, *ö*-re változhatik. P. o. *isäntä* házi úr, gazda: *isäntinä* gazdakúl, *sanoma* hír: *sanomissa* hírekben, *vasara* kalapács: *vasaroilla* kalapácsokkal, *kynttilä* gyertya: *kyntti-*

löillä gyertyákkal; *omena alma: omenissa* vagy *omenoissa* almákban.

Jegyzet. Az *a, ä* véghangzójukat elejtik: a *-va, -vä* végű participiumok, a *-sa -sä, -ttoma, -ttömä* végű adjectivumok, az *-mpa, mpä* végű comparativus- és superlativus-tök, s általában a többtagú ige-tök (p. o. *pelasta-* szabadítani, *herättä-* ébreszteni: *pelasti, herätti* praet. 3. sing.). Ellenben *o, ö*-re változás történik rendszeren oly névszótökön, melyeknek utolsóelőtti szótagjukban szintén *i* van: *karitsa* bárány, *asia (a-si-a)* dolog, üg, *helinä* csengés: *karitsoilla, asiolla, helinöillä*.

Jegyzet. Nem változik sem két- sem többtagú ige-tök vég *a* vagy *ä*-je a conditionalis-képző *-isi* előtt, p. o. *anta-* adni: *antaisi* (nem: *antoisi*), *kieltä-* tiltani: *kieltäisi* (nem: *kieltisi*); *pelasta-*: *pelastaisi* (nem: *pelastisi*), *herättä-*: *herättäisi* (nem: *herättisi*).

e) Két vagy többtagú szótő végén álló *e* hozzájáruló *i* elől kivétel nélkül kizorúl: *hevose-* ló: *hevosille* lovaknak, *ole-* lenni: *oli* vala, *olisin* volnék, *miehe-* férfi: *miehille* férfiaknak. — Szintígy kizorúl a tövégi *i* is, vagy pedig (névszótő végén) átmege *e*-be, p. o. *oppi-* tanulni: *oppi (oppi-i)* tanula, *risti* kereszt: *ristissä (risti-issä)* vagy pedig *risteissä* keresztekben.

§. 5. Má ss al h a n g z ó - g y e n g ü l é s (úgyn. „lágyulás“).

Gyengülésnek vannak alávetve a *k t p* kemény mássalhangzók, midőn két- vagy többtagú szótőnek oly nyílt végtagját kezdik, melynek vagy rövid önhangzója vagy egyenesen (megelőző hiatus nélkül) rövid önhangzóhoz járult *i*-vel keletkezett ikerhangzója van (*oi, öi, ui, yi*). A gyengülés beáll, mihelyt a mondott végszótag hozzájáruló képző vagy rag által zárttá (mássalhangzón végződővé) leszen, p. o. *kulke + n, ymmärtä + m-me, parempa + s-ta, jalkoi + l-ta, nukku + n, vii-pyi + t-te, kivikköi + s-sä*. — E gyengülés kiterjed az utolsóelőtti ilyen szótagot kezdő *k p t* mássalhangzókra is, mihelyt a végszótagbeli önhangzó elestével az utolsóelőtti szótag zárttá válik, v. o. *tante-re: tante + r, rohke-ne: rohke + n-nut, ompe-le: ompe + l-la*.

Jegyzet. Nincsen a gyengülésnek alávetve oly *k*, *t*, melyeket közvetlenül *s*, sem oly *k*, melyet *t* előz meg (*s-k*, *s-t*, *tk*, p. o. *laske*, *vasta*, *itke*).

Jegyzet. A szótagzárást eszközli a hallatszó mássalhangzókon kívül a szóvégi hehezet is (§. 1.), p. o. *anta+*’, *luke+*’, *jänte+*’ (ebből *jänte-he*).

Jegyzet. Többtagú szótök végén az egyenesen támadt i-végű ikerhangzók is eszközölnék szótagzárást, ha még ezentúl mássalhangzós rag következik: *tutkintoi-ta*, *sanottui-na*, *aurinkoiden*, *ylistettyri-nä*.

Az említett mássalhangzó-gyengülés pedig abban áll, hogy:

a) A *k t p* mássalhangzók, midőn közvetlenül saját magukra következnek, egyszerűen kiesnek (vagyis kettős *kk tt pp*-ből csak egyszerű *k t p* marad meg): *kukka* virág: gen. *kukan*, *männikkö* fenyves: g. *männikön*; *rikkaha* (**rikkasa*) gazdag: nom. *rikas*; — *otta-venni*: praes. 1. *otan*; *tyttö* leány: pl. nom. *tytöt*; *tyttäre* leány, filia: nom. *tytär*; *seppä* kovács: gen. *sepän*, *tappa-* agyonüttni: pr. 1. *tapan*, *rippu-* függni: *ripun* pr. 1., *ripusta-* függeszteni.

b) A *k* gyengül (lányúl) *g*-vé *n* után; *l*, *r* után meg *j*-vé, ha *i* vagy *e* következik rá; szintígy *h* után, ha *e* következik; minden egyéb esetben pedig egészen elenyészik. Példák: *henke-* lélek: gen. *hengen*, *lanka* fonál: g. *langan*; *kuninkaha-* király: nom. *kuningas*; *sylke-* köpni: praes. 1. *syljen*; *sylki* köpött: *syljin* köptem; *olke-* szalma: pl. nom. *oljet*; *särke-* törni: *särjen* török; *rohkene-* bátorodni, merni: part. praet. *rohjennut*; — *tako-* kovácsolni: pr. 1. *ta'on*, *näke-* látni: pr. 1. *nä'en*, *hike-* izzadság: *hi'essä* -ságban, *kauka* messze: *kau'aksi* messzire, *ikehe-* iga: nom. *i'es*; — *jalka* láb: gen. *jalan*, *härkä* ökör: g. *härän*; *varkaha* tolvaj: nom. *varas*; *nahka* bőr: g. *nahan*, *sulka* toll: g. *sulan*; *poika* fiú: pl. nom. *poi'at* (*pojat*), *aika* idő: *ai'at* (*ajat*).

Jegyzet. Két *u* közül kiesett *k* helyébe *v* lép be: *suku* nemzetség: iness. *suvussa*, *puku* öltözet: g. *puvun*.

Jegyzet. Eléfordúl *-lje-*, *-rje-* mellett *-le-*, *-re-* is, p. o. *kulke-* járni: frequ. *kuljeskele-* v. *kuleskele-*; *sären* = *särjen*; meg *-lkä-*, *-rkä-* lesz *-ljä*, *riä*-vé is: p. o. *selkä* hát: *seljän*

(= *selän*), *härjän* = *härän*; végre *-lko*, *lku-* gyengülhet *-lvo*, *lvu-vá*, p. o. *halko* hasábfá: *halon* v. *halvon*, *kulku* járás: *kulun*, *kulvun*.

c) A *t* gyengül (lágyúl) *d*-vé önhangzó és *h* után: megelőző *l*, *r*, *n*-hez meg áthasonúl, úgy hogy *lt*, *rt*, *nt* helyett *ll*, *rr*, *nn* áll be; p. o. *vete*- víz: gen. *veden*, *käte*- kéz: g. *käden*, *sota* háború: g. *sodan*; *tahto*- akarni: *tahdon* akarok, *lehte*- levél: g. *lehden*, *puhtaha* tiszta: nom. *puhdas*, *lähte* forrás: nom. *lähde*; — *valta* hatalom: g. *vallan*, *silta* híd: g. *sillan*, *ymmärtä*- érteni, ismerni: *ymmärrän* értek, *varte* nyél: g. *varren*; *kanta*- hordani: *kannan* hordok, *ranta* part: *rannalla* parton; *jäntehe* ideg: nom. *jänne*'.

d) A *p* gyengül *v*-vé önhangzó és *l*, *r* után; megelőző *m*-hez pedig áthasonúl (*mp* helyett *mm*), p. o. *tupa* szoba: *tuvassa* szobában, *leipä* kenyér: gen. *leivän*, *halpa* olcsó: g. *halvan*; *seipähä* karó: nom. *seiväs*; — *ampu*- löni: *ammun* lövök, *parempa* jobb: g. *paremman*; *ompele*- varrni: inf. *ommella*.

Jegyzet. A *k*, *t*, *p* mássalhangzók gyengülésének a fentebbi esetekből két foka tűnik ki, u. m. megfelelő lágy hangzóra vagy spiransra változás, meg teljes eltűnés, illetőleg megelőző mássalhangzóhoz való áthasonulás:

<i>k</i> — <i>g</i>	<i>j</i> — '.
<i>t</i> — <i>d</i>	— (<i>ll</i> , <i>rr</i> , <i>nn</i>)
<i>p</i> —	<i>v</i> — (<i>mm</i>).

§. 6. Egyéb mássalhangzó-változás.

a) Egyszerű *t* (nem *tt*-ből gyengült *t*), mely a szó tövéigén *i* elé kerül, többnyire *s*-re változik (*-si*); előtte lehet a mássalhangzók közül *l*, *r*, *n* és *h*, mely utóbbi akkor *k*-vá lesz (*-ksi*); p. o. *vete* víz: nom. *vesi*, plur. tö *vesi-* (*vesillä*, *vesistä* stb.); *käte* kéz: nom. *käsi*; *jälte* belháj: *jälsi*, *varte* nyél: *varsi*, *kante* fedél: *kansi*; *yhte* egy, *kahte* két: nom. *yksi*, *kaksi*; *lähte* elmenni: praet. 3. *lähti* v. *läksi*; *pyytä*- kérni: *pyysi* kért, *huuta*- hívni: *huusi* (*huuti*) hívott.

b) Töbéli egyszerű *k*, mely következő *t*, *d*, *n*, *k* mássalhangzókkal érintkezik, *h*-vá válik; p. o. *teke*- tenni: *tehtävä*

tenni való, *tehdä* tenni, *tehnyt* tett, *tehköön* tegyen; *näke*-látni: *nähtärä*, *nähdä*, *nähnyt*, *nähköön*.

c) Összekerülő *l-n*, *r-n*, *t-n*, *ts-n*, *m-n* lesz *nn*-vé: *ole*:-part. praet. *ollut* (ebből: *olenut*, *olnut*), *pure*-harapni: *purrut* (*purnut*), *vuonna* évben (e h. *vuotena*), *havaitse*-észrevenni: part. p. *havainnut*; *morsiamena*, összev.: *morsiaanna*, *onnetto*-*mana* összev.: *onnetonna*; ellenben *s-n* áthasonúlhat *ss*-vé: *toisena* összevonva: *toisna* v. *toissa*, *vierasna* v. *vierassa*; *pese*-mosni: part. praet. *pesnyt* v. *pessyt*.

§. 7. A szó végén a finn nyelv csak egyszerű mássalhangzót tűr meg, még pedig csak ezek közül valamelyiket: *s*, *n*, *r*, *l*, *t* és ' (szóvégi hehezet). Ha tehát végönhangzó elestével két mássalhangzó kerülne a szó végére (p. o. *ks*), az egyiknek el kell maradnia, p. o. *sormukse*-gyűrű: nom. *sormus* (e h. *-muks*); *kolmante*-harmad: nom. *kolmas* (ebből: *kolmanti*, *kolmans*, *kolmans*); *ulos* ki, kifelé (e. h. *uloks*, *uloksi*). — Ezenkívül a szó végén meg nem tűrt mássalhangzó elváltozik; jelesen *m* lesz *n*-vé, *k* meg ' -vé (véghehezetté), vagy *t*-vé: *sydäme* szív: nom. *sydän*, *onnettoma* szerencsétlen: n. *onneton*; *kovimpa*-legkeményebb: n. *kovin* (ebből: *kovimp*, *kovim*); *alemma'* alább (ebből: *alemmaksi*, *alemmak*), *tehdä'* tenni (ebből: *tehdäkse*, *tehdäk*), *side'* v. *sidet* kötés (ebből: *sidek*, nom. ettől: *sitehe*, azaz *sitege*).

Belső szótag végére kerülő *ks*, *ps* könnyebbül *s*-vé, *ts* még *t*-vé vagy *s*-vé, p. o. *juoks-ta* (ebből: *juok-se-ta*) lesz *juosta* futni; *lapse* gyermek: part. *lasta* (ebből: *laps-ta*, *lapse-ta*), essiv. *lasna* (ebből: *laps-na*, *lapsena*); *kaitse*-örizni: opt. 3. *kaittoon*, part. p. *kaitnut* (tovább még: *kainnut*); *veitse*-kés: part. sing. *veistä* (ebből: *veitsetä*, *veits-tä*).

ALAKTANI RÉSZ.

N É V S Z Ó.

§. 8. A finn névszó tö kivétel nélkül önhangzón végződik, ú. m. valamennyi rövid és hosszú önhangzón (az öö-nek kivételével) és az ikerönhangzók közül *ai*, *äi*, *oi*, *uo*,

yö, ie-n. Mint az egyes-számi névragozás alapja a teljes tiszta szótő jobbadán csak azon hangváltozásnak van alávetve, melyet végszótagjának záródása az azt kezdő *k, t, p* mássalhangzókon okoz (v. ö. §. 5.); ezenkívül csak egyes esetekben veszti el rövid végönhangzóját, vagy gyengíti azt (ragtalan alakjában, mint nominativus) könnyebb (*i*) hangzóvá. Így előfordúl a teljes tőalak mellett még: zárt tőalak (p. o. *vete* víz és *vede*: gen. *veden*, iness. *vedessä* stb., továbbá csonka tőalak (p. o. *paimene* és *paimen*: part. *paimenta*); végre csonka és zárt tőalak (p. o. *tantere* és *tanner*: nom. *tanner*, part. *tannerta*).

§. 9. Túlnyomó számmal a finn névszótők két- és többtaguak, és rövid önhangzón végződők.

Egytagú rövid önhangzójú névszótők csak a következő névmások: *tä* ez (nom. *tämä*), *si* (nom. *se*) az, *ke* (és *kene*, nom. *ken*) ki, *ku* ki, mely (*ku-ka*); *mi* mi (*mi-kä*), *jo* ki, mely (prom. relativum; *jo-ka*).

Egytagú névszótők fordulnak elé *aa, ää, ii, uu, yy* hosszú és *ai, äi, oi, uo, yö, ie* iker-önhangzókkal: *maa* föld, *jää* jég, *pää* fej, *pii* fog (gereben-f.), *puu* fa, *suu* száj, *syy* ok, *hyy* dér, *lai* faj, *täi* tetű, *voi* vaj, *tuo* amaz, *suo* mocsár, *yö* éj, *vyö* öv, *työ* munka, *tie* út.

Két- és többtagú hosszú önhangzón végződő tő van háromféle:

a) *aa, ää, ee, ii, oo* végűek, még előforduló *aha, ähä, ehe, ihi, oho* mellékalakkal, melyben a *h* *s*-ből keletkezett (*asa, äsä* stb.); innen *as, äs, es, is, os*-féle csonka (vagy esetleg csonka és zárt) tőalak. P. o. *vieraa* idegen, vendég, *ahtaa* szűk, *evää* útravaló eleség, *ryntää* mellcsont, *kirvee* fejsze, *ikee* iga, *kaunii* szép, *tivii* sűrű, szoros, *uroo* férfi, hős; régibb alak szerint: *vieraha, evähä, kirvehe, kaunihi, uroho* (**vierasa, eväsä* stb.); csonka tőalak: *vieras, ahdas, eväs, rynnäs, kirves, kaunis, tivis, uros*.

b) *ee* végűek, még előforduló *ehe* mellékalakkal, melyben a *h* *g*-ből keletkezett; csonka tőalak: *e'* (vagy dial. *et*). Példák: *satee* eső, *kokee* kísérlet, *ihmee* csoda, *sit ee* kötelék, *jäntee* ideg; mellékalak: *satehe, ihmehe* stb.; csonka (cs. és

zárt) tőalak: *sade'*, *ko'e'*, *ihme'*, *side'*, *jänne'* (*sadet*, *ko'et*, *ihmet*, *sidet*, *jännet*).

Jegyzet. Ezekhez csatlakozik a *-nee* (*-nehe*) végű participium praet., csonka alakban: *-nut*, *-nyt*, mely onnan van, hogy itt a *-nee* régibb *-nue*, *-nye*-ből keletkezett; p. o. *antanee* adott, *elänee* élt: cs. al. *antanut*, *elänyt*.

c) *aa*, *ää*, *oo*, *uu* végűek, csonka mellékalak nélkül: *vapaa* szabad, *harmaa* szürke, *Venää* (v. *Venäjä*) Oroszország, *ehtoo* este, *makuu* fekvés.

§. 10. Névszótöből származó névszó tö.

a) Fokozott melléknevek. A comparativusi tö *-mpa*, *-mpä* képzővel származik; kéttagú alapszónak vég *a* *ä*-je *e*-re változik; zárt tőalak: *-mma*, *-mmä*; p. o. *huono* rossz: *huonompa* rosszabb; *suure* nagy: *suurempa*, *kauni* (*-nihi*) szép: *kauniimpa* (*-nihimpa*); *vanha* vén: *vanhempa*, *kova* kemény: *kovempa*, *syvä* mely: *syvempä*, *vähä* kevés: *vähempä*; *valkea* fehér: *valkeampa*, *väkevä* erős: *väkevämpä*.

Superlativusi tö: *-impa*, *impä* képzővel; alapszónak vég *a*, *ä*, *e*, *i*-je általában kiszorúl (v. ö. §. 4.); zárt tőalak: *-imma*, *-immä*, csonka tőalak: *-in*; p. o. *huonoimpa*, *suurimpa*, *kauniimpa*, *vanhimpa*, *kovimpa*, *syvimpä*, *vähimpä*, *valkeimpa*, *väkevimpä*.

Jegyzet. Alkalmas jelentésű főnevek is fogadják el a fokozó képzést (*syksy* ősz: *syksymmällä* előbbre haladt őszkor, *pohja* észak: *pohjemmaksi* északibb helyre). A *ku* és *jo* kérdő és relativ névmásoknak van comparativusuk, mikor kettőről van szó, melyek egyikére vonatkoznak: *kumpa* uter, *jompa* uter (rel.), *jompa-kumpa* alteruter, valamelyik (kettő közül).

Jegyzet. Divó positivus alak nélkül fordulnak elé: *vasempa* bal, *parempa* jobb (*hyvä* jó), *enempä* több (*paljo* sok), *molempa* mindkettő, monnó. — Megjegyzendő: *pitkä* hosszú: comp. *pittempä*, sup. *pisimpä*; *parempa* jobb: superl. *paraa*, *parhaa* (csonka al. *paras*), *parahimpa*.

b) Sor szá m nevek (ordinalia) képzője *-nte*; zárt alak: *-nne*; csonka alak: *-t* és *-s*; p. o. *neljä* négy: *neljante* negyedik (cs. *neljät*, *neljäs*), *viite* öt: *viidente*, *kuute* hat:

kuudente, kahdeksa nyolcz: *kahdeksante*; *sata* száz: *sadante*.
Eltérő önhangzóval: *kolmante* harmadik: *kolme* három.

c) Kicsinyített névszók (diminutiva):

-ise, -se képzővel; alapszóvégi *a, ä* megmarad; p. o. *vasaraise, vasara* kalapács; *kalase, kalaise*: *kala* hal; *vähäise, vähäse*: *vähä* kevés; *lintuise, lintuse*: *lintu* madár, *vävyise, vävyse*: *vävy* vő; *vaimoise, vaimose*: *vaimo* feleség, *tyttöise, tyttöse*: *tyttö* leány; *järwise*: *järve* tó, *äitise*: *äiti* anya; *hampaise*: *hampaa* fog, dens, *seipäise*: *seipää* sövénykaró.

-kaise, käise (és -u-kaise, -y-käise); p. o. *lyhykäise*: *lyhye* rövid, *ohukaise*: *ohue, ohu* vékony; *nuorukaise*: *nuore* fiatal, *lapsukaise*: *lapse* gyermek.

d) Gyűlöhelyet és sokaságot jelentő névszók:

-ikko, -ikkö (-kko, -kkö) képzővel: *kivikko* köveshely, kőrakás: *kive* kő; *kanervikko*: hangafüves hely: *kanerra* hangafü; *kuusikko* fenyves: *kuuse* fenyű; *lepikkö* égerfa (*leppä*) erdő; *heinikkö* füves hely, rét: *heinä* fű, széna; *ruohokko, ruohikko* füves hely: *ruoho* fű; *männykkö, männikkö* fenyves: *mänty* fenyű.

-isto, -istö (-sto, stö) képzővel: *kuusisto*: *kuuse*; *lepisto*: *leppä*; *kivistö*: *kive*; *rahasto* pénztár: *raha* pénz; *kirjasto* könyvtár: *kirja* könyv.

e) Lakhelyet jelentő névszók: -la, -lä képzővel; *seppälä* kovács (*seppä*) háza; *pappila* pap (*pappi*) háza, *Mikkola* Mikkoháza, *hiirelä* egér (*hiire*)-tanya.

f) Valamire szánt holmit (ruhát) jelentő főnevek: -ukse, -ykse képzővel; csonka tőalak: -us, -ys; p. o. *kaulukse* nyakra való: *kaula* nyak, *sormukse* gyűrű: *sorme* ujj; *säärykse* harisnya: *sääre* lábszár; *jaluukse* kengyel: *jalka* láb.

g) Tulajdonságot jelentő elvont főnevek („ság, ség“-félék): -uute, -yyte képzővel; csonka tőalak -uut, -yyt és -uus, -yys; e képzőalak megelőző önhangzó nélkül rövid *a, ä, e, u, y*-n végződő alapszókhoz járúl, s előle e végönhangzók kiszorúlnak: *pahuute* rosszaság: *paha* rossz, *hyyyte*: *hyvä* jó, *orjuute*: *orja* rabszolga, *suuruute*: *suure* nagy, *paksuute*: *paksu* vastag, *tylyyte*: *tyly* durva, szigorú. — Egvéb végű alapszóhoz -ute, -yte (cs. -ut, yt és -us, -ys)

képzőalak járúl, még pedig alapszóvégi hosszú önhangzó rövidül, rövid *a, ä* elenyészik; *puhtaute: puhtaa* tiszta, *ahneute: ahnee* mohó, *raittiute: raittii* fris, *korkeute: korkea* magas, *lempeyte: lempeä* kegyes, nyájas; *heikkoute: heikko* gyenge.

Jegyzet. Eltérő: *pituute* ettől: *pitkä* hosszú.

h) Valamivel bírást jelentő melléknevek:

-*ise* képzővel; alapszónak vég *a, ä*-je megmarad, hosszú önhangzók rövidülnek; *e, i* kiszorúlnak: p. o. *kalaise* halas: *kala* hal, *metsäise* erdős: *metsä* erdő, *musta-silmäise* fekete szemű: *silmä* szem; *jäise* jeges: *jää* jég, *luise* csontos: *luu* csont; *kivise* köves (*kive*), *vetise* vizes (*vete*); *säteise* sugaras (*sätee*), *heikko-uskoise* gyengehitű (*usko*), *suruise* bús, szomorú (*suru*), *syise* vétkes (*syy*), *rönsyise* sarjadékos (*rönsy*).

-*va, -vä* képzővel (bővelkedés mellékértelmével): *lihava* húsos, kövér: *liha* hús, *väkevä* erős (*väke*), *rintava* nagy mellű (*rinta*), *selkävä* hátas (*selkä*).

-*kkaa, -kkää* képzővel (szintén bővelkedés mellékértelmével); csonka és zárt alak *-kas, käs*; p. o. *rahakkaa* pénz, kinek sok pénze van (*raha*); *lapsikkaa* sok gyermekű (*lapse*); *ijäkkää* koros, nagy korú (*ikä*); *sydämikkää* bátor szívű (*sydäme*).

i) Valamihez tartozást jelentő melléknevek:

-*llise* képzővel: *maallise* földi (*maa*), *taivaallise* égi, mennyei (*taivaa*), *isällise* atyai (*isä*), *tavallise* szokásbeli (*tapa*), *hengellise* lelki (*henke*).

Jegyzet. Eléfordúlnak *-llise* képzésű melléknevek, melyek bírást jelentenek: *onnellise* szerencsés (*onne*), *ansiollise* érdemes (*ansio*), *virheellise* hibás (*virhee*). — Bizonyos mérték-meny nyiséget jelentő főnevek: *kourallise* egy maroknyi (*koura*), *lasillise* egy pohárnyi (*lasi*).

-*laise, -läise* képzővel (különösen országbeliséget jelentők): *sukulaise* nemzetségbeli, atyafi (*suku* nemzetség); *matkalaise* utas (*matka*) út, utazás; *Venäläise* orosz (*Venäa* Oroszország), *Saksalaise* német (*Saksa* N. ország), *Suomalaise* finn (*Suome* Finnország); *rantalaise* partlakó.

k) Hasonlatosságot jelentő melléknevek („szerű, -féle“): *-maise*, *-mäise* képzővel: *koiramaise* kutya-lelkű (*koira*), *karhumaise* medvéhez hasonló; *hyvämäise* jóféle, *pahamaise* rosszféle.

l) Fosztó melléknevek (adj. caritiva): *-tloma*, *-ttömä* képzővel; csonka és zárt alak: *-ton*, *-tön* v. *-toin*, *-töin*; p. o. *onnettoma* szerencsétlen (*onne*), *isättömä* atyátlan (*isä*); *armottoma* kegyetlen (*armo*), *viattoma* ártatlan (*vika* hiba, vétek), *väettömä* erőtlén (*väke*).

§. 11. Igetöböl származó névszó tö.

a) Cselekvőt jelentő névszók (nomen agentis v. actoris):

-ja, *-jä* képzővel; az ige tőnek vég *i*, *e*-vel együtt *-ija*, *-ijä* vagy *-ia*, *iä*; p. o. *ostaja* vevő, käufer (*osta-* venni), *kään-täjä*-fordító, *opettaja* tanító (*opetta-*), *lukija* v. *lukia* olvasó, lector (*luke-*), *tekijä*, *tekiä* szerző (*teke-* tenni, csinálni), *etsijä*, *etsiä* kereső (*etsi-*).

-va, *-vä* képzővel (participium praes., v. adjectivus II. activi) p. o. *lukeva* olvasó, legens, *etsivä* kereső, *antava* adó, *elävä* élő. — Ugyanevvel a passivumi ige tőtől (participium necessitatis): *luettava* olvasni való, legendus, *etsittävä* keresni való, quaerendus.

-nee (*-nehe*) képzővel (part. praet., v. adjectivus II. activi); csonka alakja *-nut*, *-nyt* (§. 9.); p. o. *lukenee* (*lukenut*) olvasott, *käynee* (*käynyt*) járt, kelt.

b) Cselekvést jelentő névszók (nomen actionis):

-u, *-y* és *-o*, *-ö* képzővel: *haku* keresés (*hake-*), *isku* ütés (*iske-*); *jako* osztály, osztás (*jaka-*), *olo* lét (*ole-*), *tulo* jövetel (*tule-*); *teko* tevés: *työn-t.* dologtevés (*teke-* tenni); *näkö*, *näky* látás (*heikko* n. gyenge l., *näke-* látni); *löytö*, *löyty* találás, találmány (*löytä-*), *lähtö* elmenetel (*lähte-*), *kylvy* v. *kylvö* vetés (saat: *kylvä-*). — Ugyane képzőnek *-u*, *-y* alakjával lesznek a passivumi ige tőtől melléknévi nomina acti (adjectivus II. pass.): *luettu* olvasott, lectus (*luke-*, pass. tö: *luetta-*), *sanottu* mondott, dictus (*sano-*, *sanotta-*), *nähty* látott, visus (*näke-*, *nähtä-*) *löydetty* talált, inventus (*löytä-*, *löydettä-*).

-ukse, -ykse és -okse, -ökse képzővel; csonka alakja: -us, -ys és -os, -ös; p. o. *palvelukse* szolgálat (*palvele-*), *ilmoitukse* nyilvánítás (*ilmoitta-*), *vastaukse* felelet (*vastaa-*), *hävitykse* pusztítás (*hävittä-*), *epäilykse* kételkedés (*epäile-*); *ajokse* hajtás (fölhajtás, daganat: *aja-* hajtani); *kiitokse* köszönet (*kiittä-*), *näytökse* megmutatás (*näyttä-*).

-ee (-ehe) képzővel; csonka alakja -e' (-et); p. o. *pistee* szúrás (*pistä-*), *kastee* nedvesítés, harmat (*kasta-*), *puhee* beszéd (*puhu-*), *satee* eső (*sata-*); *paistee* sütés (*päivän p.* nap-sütés: *paista-*).

-nto, -ntö képzővel: *laulanto* dalolás (*laula-*), *vedäntö* huzás (*vetä-*); *syöntö* evés (*syö-*), *juonto* ivás (*juo-*); egytagú ige-tőhöz e képző -nti alakban is járúl: *syönti*, *juonti*.

-ta, -tä képzővel készül az igének egyik infinitivusának alapszava (substantivus I.); ennek zárt alakjából a két önhangzó közt álló t kiesik: *nousta* (inf. *nousta'*, *noustakse*: *nouse-* emelkedni), *pestä* (inf. *pestä'*, *pestäkse*: *pese-* mosni), *olta* (inf. *olla'*, *ollakse*: *ole-* lenni), *mentä* (inf. *mennä'*, *mennäkse*: *mene-* menni); *sanota* (inf. *sanoa'*, *sanoakse*: *sano-* mondani); *elätä* (inf. *elää'*, *elääkse*: *elä-* élni); *käytä* (inf. *käydä'*, *käydäkse*: *käy-* járni, kelni); *tuota* (inf. *tuoda'*, *tuodakse*: *tuo-* hozni).

-te képzővel, az igének két gerundiumának alapszava (substantivus II.); zárt alakja elejti a t-t mint az előbbi; p. o. *nouste* (ger. *noustessa* emelkedvén, *nousten* emelkedve), *peste* (*pestessä*, *pesten*), *olte* (*ollessa*, *ollen*), *mente* (*mennessä*, *mennen*), *sanote* (*sanoessa*, *sanoen*), *eläte* (*eläessä*, *eläen*), *käyte* (*käydessä*, *käyden*), *tuote* (*tuodessa*, *tuoden*).

-ma, mä képzővel, általában cselekvést (n. actionis), de különösen befejezettet (n. acti) jelentő névszók, melyek jelző melléknevekül is állhatnak; (mint gerudiumok alapszavának e képzésnek substantivus III. a neve): *kuolema* halál (*kuolehalni*), *elämä* élet (*elä-* élni), *sanoma* hír (dictum: *sano-* mondani), *paisuma* daganat (*paisu-*), *syntymä* születés (s. *paikka* születő hely: *synty-*); *syömä* evés (s. *astia* evőedény); meg-evett, gegessen (*kissan s. hiiri* a macska megette egér), *antama* adott, datus (*isän a. raha* az atya adta pénz). — További -*ttoma*, -*ttömä* képzővel (v. ö. §. 10, l.) fosztó mellékne-

vek: *tuntemattoma* ismeretlen (*tunte-*), *näkymättömä* meg nem látszó (*näky-*).

-*mise* képzővel cselekvést, de különösen még befejezendőt jelentő névszók (substantivus IV.): *tekemise* tevés (még folyó t.), *sanomise* mondás (mondani való).

-*maise*, -*mäise* képzővel gerundiumi alapszó (substantivus V.): *putoomaise* készülő esés (*putoo- putoomaisillansa* közel ahhoz hogy essék, esőfélben); *menemäise* (*mene-*: *menemäisillänsä* menőfélben).

-*mukse*, -*mykse* képzővel; csonka alakja -*mus*, *mys*: *aikomukse* szándék (*aiko-*), *kysymukse* kérdés (*kysy-*), *luottamukse* bizodalom (*luotta-*), *ryöstämukse* rablás (*ryöstä-*).

c) E s z k ö z t (cselekvő holmit) jelentő nevek:

-*ime* képzővel; az ige-tőnek vég *a*, *ä*, *e*, *i*-je kizorúl, *aa*-ja rövidül; csonka alakja -*in*. Példák: *avaime* kulcs (*avaa-*nyitni), *pistime* fulánk (*pistä-* szűrni), *istuiime* ülőhely, szék (*istu-* ülni), *kutime* kötő munka (*kuto-* kötni, stricken), *purime* harapófog, agyar (*pure-* harapni).

§. 12. T ö b b e s - s z á m i n é v s z ó t ő .

A többes-számbeli névragozás, ugyanazon casusragok mellett, melyek az egyes-számban az egyszerű névszótőhöz járúlnak, kétféle többesített tőalakot vesz alapúl; sőt egy casusban (genitivus) még egy harmadikat, mely a kettőnek egyesített képzőivel készül. Az egyszerű névszótőnek többesítése történik:

a) -*te* képzővel; csonka alakja -*t*; záródás alkalmával (a genitivusban) e végszótag elejti a *t*-t, az alaptőnek megmaradó rövid végönhangzója után. Példák: *hevose* ló: *hevoste*, cs. al. *hevoset*; *sisare* nővér: *sisarte*, cs. al. *sisaret*; *vete* víz: *vette*, cs. al. *vedet*; *kante* fedél: *kantte*, cs. al. *kannet*; *morsiamé* mátká, cs. tő *morsian*: *morsiante*, cs. al. *morsiamet*; *sormukse* gyűrű, cs. tő *sormus*: *sormuste*, cs. al. *sormukset*; *vieraa*, *vieraha*, cs. tő *vieras* idegen: *vieraste*, cs. al. *vieraat*, *vierahat*; *ihmee*, *ihmehe* csuda, cs. tő *ihme*: *ihmette*, cs. al. *ihmeet*, *ihmehet*; — *kala* hal: *kalate*, cs. al. *kalat* (gen. *kalae-n* helyett *kalain*); *jalka* láb: *jalkate*, cs. al.

jalat (gen. *jalkae-n* h. *jalkain*), *risti* kereszt: *ristite*, cs. al. *ristit* (gen. *ristie-n*); *suku* nemzetség: *sukute*, cs. al. *suvut* (gen. *sukue-n* h. *sukuin*), *mylly* malom: *myllyte*, cs. al. *myllyt* (gen. *myllye-n* h. *myllyin*).

b) *i* képzővel, mely az alaptőnek végönhangzóját vagy kiszorítja vagy avval ikerönhangzót képez (§. 4. szerint).
Példák:

<i>maa</i> föld: <i>mai</i>	<i>pii</i> fog: <i>pii</i>	<i>suo</i> mocsár: <i>soi</i>
<i>pää</i> fej: <i>päi</i>	<i>lai</i> fej: <i>lai</i>	<i>yö</i> éj: <i>öi</i>
<i>puu</i> fa: <i>pui</i>	<i>täi</i> tetű: <i>täi</i>	<i>työ</i> munka: <i>töi</i>
<i>syy</i> ok: <i>syi</i>	<i>koi</i> moly: <i>koi</i>	<i>tie</i> út: <i>tei</i> .

<i>silmä</i> szem: <i>silmi</i>	<i>korva</i> fül: <i>korvi</i>	<i>kala</i> hal: <i>kalo</i>
<i>hyvä</i> jó: <i>hyvi</i>	<i>muna</i> tojás: <i>muni</i>	<i>piha</i> udvar: <i>pihoi</i>
<i>päivä</i> nap: <i>päivi</i>	<i>koura</i> marok: <i>kouri</i>	<i>hauta</i> sír: <i>hautoi</i>
<i>leipä</i> kenyér: <i>leipi</i>	<i>ruoka</i> étel: <i>ruoki</i>	<i>vaiira</i> baj: <i>vaivoi</i> .

<i>suurempa</i> (10, a.): <i>suurempi</i>	<i>viattoma</i> (10. l.): <i>viattomi</i>
<i>suurimpa</i> " : <i>suurimpi</i>	<i>isättömä</i> " : <i>isättömi</i>
<i>lihava</i> (10, h.): <i>lihavi</i>	<i>laulaja</i> (11, a.): <i>laulaji</i>
<i>väkevä</i> " : <i>väkevi</i>	<i>kääntäjä</i> " : <i>kääntäji</i>
<i>lukeva</i> (11, a.): <i>lukevi</i>	<i>lukija</i> " : <i>lukijoi</i>
<i>elävä</i> " : <i>elävi</i>	<i>tekijä</i> " : <i>tekijöi</i>
<i>sanoma</i> (11, b.): <i>sanomi</i>	<i>asia</i> ügy: <i>asioi</i>
<i>tekemä</i> " : <i>tekemi</i>	<i>miniä</i> meny: <i>miniöi</i> .

<i>jumala</i> isten: <i>jumali</i> , - <i>loi</i>	<i>valkea</i> , - <i>kia</i> fehér: <i>valkei</i>
<i>isäntä</i> gazda: <i>isänti</i>	<i>usea</i> , <i>usia</i> gyakor: <i>usei</i>
<i>vasara</i> kalapács: <i>vasari</i> , - <i>roi</i>	<i>pehmeä</i> , - <i>iä</i> lágy: <i>pehmei</i>
<i>omena</i> alma: <i>omeni</i> , - <i>noi</i>	<i>sileä</i> , - <i>iä</i> sima: <i>silei</i>

<i>sorme</i> ujj: <i>sormi</i>	<i>paimene</i> pásztor: <i>paimeni</i>
<i>kive</i> kö: <i>kivi</i>	<i>käte</i> kéz: <i>käsi</i> (6, a.)
<i>vere</i> vér: <i>veri</i>	<i>kante</i> fedél: <i>kansi</i>
<i>vastaukse</i> felelet: <i>vastauksi</i>	<i>lehte</i> levél: <i>lehti</i> .

<i>risti</i> kereszt: <i>risti, ristei</i>	<i>tyttö</i> leány: <i>tyttöi</i>
<i>sonni</i> bika: <i>sonni, somei</i>	<i>näkö</i> látás: <i>näköi</i>
<i>huono</i> rossz: <i>huonoi</i>	<i>suku</i> nemzetség: <i>suku</i>
<i>kehno</i> hitvány: <i>kehnoi</i>	<i>tehty</i> tett: <i>tehtyi.</i>

<i>vapaa</i> szabad: <i>vapai</i>	<i>jäntee</i> (9, b.): <i>jäntei, jäntehi</i>
<i>ahtaa</i> (9, a.): <i>ahtai, ahtahi</i>	<i>antanee</i> " : <i>antanei</i>
<i>evää</i> " : <i>eväi, evähi</i>	<i>elänee</i> " : <i>elänei</i>
<i>kirvee</i> " : <i>kirvei, -vehi</i>	<i>uroo</i> (9, a.): <i>uroi, urohi.</i>
<i>kaunii</i> " : <i>kaunii, -nihi</i>	

Jegyzet. Az *-uute, -yyte* (*-ute, -yrt*) képzésű nevek (10, g.) többesített töül *-uuksi, yyksi* (*-uksi, yksi*)-féle alakot vesznek föl: *totuute* igazság: *totuuksi, hyvyyte* (jóság): *hyvyyksi.*

Jegyzet. Sajátságos többesi tökül állanak az egyesszámi *tä ez, si az, tuo* amaz mutatónévmások ellenében *nä, ni, nuo*; ezek még ezenfelül *i* képzővel többesítve: *näi, nii, noi.* Szintígy a többesszámi személynévmások (*me* mí, *te* tí, *he* ök): *mei, tei, hei*

c) *-ite* (egyesített *i* és *te*) képzővel, csak a többesbeli genitivus számára; ennek ragja előtt részint (egytagú és hosszú önhangzó végű többtagú alaptökön) gyengült *-ide* alakja van, mely azonban egy erősbült *-itte* alakkal váltakozik; többnyire pedig még jobban gyengült *-i'e* alakban szerepel; p. o. *maa* (több. tö: *mai*): *maite* (gen. *maide-n, maitte-n*); *työ* (tb. *töi*): *töite* (gen. *töide-n, töitte-n*); *jo* (tb. *joi*): *joite* (g. *joide-n, joitte-n*); *vapaa* (tb. *vapai*): *vapaite* (g. *vapaide-n, vapaitte-n*), *ahtaa* (*ahtai*): *ahtaide* (g. *ahtaide-n, ahtaitte-n*), *elänee* (tb. *elänei*): *eläneite* (g. *eläneide-n, eläneitte-n*); *aurinko* nap: *auringoite* (g. *auringoide-n, auringoitte-n*); — *väkevä* (tb. *väkevi*): *väkevite* (g. *väkevi'e-n*), *koira* (tb. *koiri*): *koirite* (g. *koiri'en*); *hevose* (tb. *hevos*): *hevosite* (g. *hevos'i'en*); *jalka* (tb. *jalkoi*): *jalkoite* (g. *jalkoi'e-n* helyett *jalkojen*); *hullu* bolond (tb. *hullui*): *hulluite* (g. *hullui'e-n*-ből *hullujen*).

§. 13. A finn névragozás (declinatio) következő 16, öt csoportra osztható *casu*s-alakot különböztet meg:

I. Nominativus	II. Essivus	III. Comitativus
Accusativus	Partitivus	Abessivus
Genitivus	Translativus.	Prolativus.
Instructivus.		
IV Inessivus	V. Adessivus	
Elativus	Ablativus	
Illativus.	Allativus.	

I. Nominativus. Az egyesszámban rag nélkül az egyszerű névszótővel egyező, még pedig nagyrészt ennek csonka, illetőleg csonka és zárt alakjával (v. ö. §. 8. 9.); csak az *-ise*, *-se* képzésű tők (10, c. *-ise*, *-kaise*; 10, i. *-llise*, *-laise*, *läise*; 10, k. *-maise*, *-mäise*; 11, b. *-mise*) vesznek föl nominativusi ragúl *-se* helyébe *-nen-t*: *kalanen*, *kalainen* (*kalase*, *kalaise*), *onnellinen* (*-llise*), *sanominen* (*-mise*). — A többes számban nominativus a *te*-vel többesített tőnek csonka alakja (*-t*): *hevose* ló: tb. nom. *hevoset*, *kala* hal: *kalat*, *vete*: *vedet*, *jalka*: *jalat*, *kante*: *kannet* stb.

Accusativus. A teljes (egészleges, total) objectum casusa (v. ö. a partitivust); ragja *-n*, mely eredetibb *m*-ből való; a többesszámban egyező a nominativussal.

Genitivus. Egy. és tb. számban ragja *-n* (mely nem eredt *m*-ből); járulhat mind a háromféle (*-te*, v. *-i*, v. *-ite* képzős) többesi tőhöz.

Instructivus: *-n* raggal; jelent eszközt, módot; egyesszámban fölötte ritka, többesszámban az *i* képzős tőből alakúl: *omin silmin* (*oma* és *silmä*) saját szemmel, propriis oculis.

Jegyzet. A következő II—V. csoportokbeli casusok a többesszámban mind csak az *i*-vel többesített tőt (12, b.) veszik alapúl.

II. Essivus: *-na*, *-nä* raggal; jelent állapotban, minőségben, helyzetben, korban lételt (*opettajana* tanítóul, mint tanító, tanítói minőségben; *lapsena* mint gyermek, gy. korában, *sairaana* betegen, beteg állapotban); még időhatározó is: *tänä päivänä* e napon, ma (hodie), *menneenä kesänä* múlt nyáron).

Partitivus: *-ta, -tä* s nagy részben csak *-a, -ä* raggal; jelent részleges vagy határozatlan mennyiséget (v. ö. a francziában *du vin, de l'eau, des hommes* wein, wasser, menschen); s állhat e casusban a mondatbeli subjectum szintúgy mint az objectum is: *vettä* víz v. vizet, *ihmisiä* emberek v. embereket.

Translativus: *-ksi (-kse)* raggal; jelent nekiirányulást, haladást valamely állapot v. minőség felé (vmivé válást): *sairaaksi* beteggé (beteg állapotba, p. o. *tuli* jött, azaz: lett), *luuli minun kuoliaksi* engem halottnak vélt, *antoi rahaa lainaksi* adott pénzt kölcsönbe; *rupee suutariksi* hozzá fog a csizmadia[ság]hoz; különösen czélt és időbeli határt jelentő: *käytä hyväksesi* használd javadra, *tule avukseni* jöjj segítségemre, *kolmeksi päiväksi* három napra.

Jegyzet. Az *essivusi -na, -nä*, *partitivusi -ta, tä* és *translativusi -ksi* ragok eredetileg egyszerű helyviszony-jelölő ragok: *locativus*, (*-na, nä*), *ablativus* (*-ta, tä*), *lativus* (*-ksi*). Ily értékkel előfordúlnak még helyadverbiumokon és *postpositiókon*: *kaukana* messze (helyen), *kau'aksi* (*kau'as*) messzire, *kaukata* (*kaukaa*) messziről, *luona* -nál, *luota* -tól, *luoksi* -hoz.

III. Comitativus: *-ne* raggal; jobbadán csak a többesszámban dívik (és további birtokosraggal): *vaimonensa lapsinensa* feleségével és gyermekeivel: *kaikkine kaluinensa* minden holmijával.

Abessivus: *-tta, -ttä* raggal: *rahatta* pénz nélkül, *kädettä* kéz nélkül; vele járhat nyomatékosító adverbiumúl *ilman*: p. o. *ilman syyttä* ok nélkül.

Prolativus: *-tse* raggal; jelent folyó irányt („vmin el, mentében, -n által“); itt is a többesszámi alak használatosabb: *meritse maitse* tengeren (-reken), földön (földeken) át, *sivutse* az oldalon el (an der seite hin).

IV. Inessivus: *-ssa, -ssä* raggal, jel. „-ben“; — *elativus:* *-sta, -stä* raggal, jel. „-ből“; — *illativus:* *-sen, -h-n (-'n)* raggal, jel. „-be“. Ezek a hármas belső helyviszonyt kifejező casusok, s a ragoknak közös alapja s (ebből

az essivusi raggal: *-s-na, -s-nä* = *-ssa, -ssä*; meg *-s-ta, -s-tä* a pártitivusi raggal).

V. A *dessivus*: *-lla, -llä* raggal, jel. „on, nál“ (*pöydällä* asztalon, *rannalla* parton; *hänellä on* nála van, azaz van neki); eszközökről szólva „vel“ (*veitsellä* késsel, *rahalla* pénzzel); — *ablativus*: *-lta, -ltä* raggal, jel. „ról, -től“ (*pöydältä* asztalról, *rannalta* parttól); — *allativus*: *-lle* raggal, jel. „ra, -hoz, -nek“ (*pöydälle* aszatra, *lapselle* a gyermeknek, *kirkolle* templomhoz). Ezek a külső helyviszonyt jelelő *casusok*, s a ragoknak közös alapja *l* (*l-na, l-nä*-ből *-lla, -llä*; *l-ne*-ből *-lle*).

Át né z e t.

I. Nom.	—; (tb. <i>-t</i>)	III. Comit.	<i>-ne</i> (vel, <i>-stül</i>)
Acc.	<i>-n</i> ; (tb. <i>-t</i>)	Abess.	<i>-tta, -ttä</i> (nélkül)
Gen.	<i>-n</i>	Prolat.	<i>-tse</i> (<i>-n</i> el)
Instr.	<i>-n</i> (<i>-vel, -n</i>)	IV. Iness.	<i>-ssa, -ssä</i> (<i>-ben</i>)
II. Ess.	<i>-na, -nä</i> (<i>-ül, -ül</i>)	Elat.	<i>-sta, -stä</i> (<i>-ből</i>)
Part.	<i>-ta, -tä, -a, -ä</i>	Ilrat.	<i>-sen, -h-n, -'n</i> (<i>-be</i>)
Transl.	<i>-ksi</i> (<i>-kse</i>) (<i>-vá, vé</i>)	V. Adess.	<i>-lla, -llä</i> (<i>-n, -nál</i>)
		Abl.	<i>-lta, -ltä</i> (<i>-ról, -től</i>)
		Allat.	<i>-lle</i> (<i>-ra, -hoz, -nek</i>).

§. 14. Paradigmák.

1) Tö: *maa* föld (tb. tök: *maate, mai, maite*); *vyö* öv (tb. tök: *vyöte, vöi, vöite*).

Egyes-szám	Többes-szám	Egyes-sz.	Többes-sz.
Nom. <i>maa</i>	<i>maat</i>	Nom. <i>vyö</i>	<i>vyöt</i>
Acc. <i>maan</i>	<i>maat</i>	Acc. <i>vyön</i>	<i>vyöt</i>
Gen. <i>maan</i>	<i>maiden, maitten</i>	Gen. <i>vyön</i>	<i>vöiden, vöitten</i>
Instr. <i>maan</i>	<i>main</i>	Instr. <i>vyön</i>	<i>vöin</i>
Ess. <i>maana</i>	<i>maina</i>	Ess. <i>vyönä</i>	<i>vöinä</i>
Part. <i>maata</i>	<i>maita</i>	Part. <i>vyötä</i>	<i>vöitä</i>
Trans. <i>maaksi</i>	<i>maiksi</i>	Transl. <i>vyöksi</i>	<i>vöiksi</i>
Com. <i>maane</i>	<i>maine</i>	Com. <i>vyöne</i>	<i>vöine</i>

Egyes-sz.	Többes-sz.	Egyes-sz.	Többes-sz.
Abess. <i>maatta</i>	<i>maitta</i>	Abess. <i>vyöttä</i>	<i>vöittä</i>
Prolat. <i>maatse</i>	<i>maitse</i>	Prolat. <i>vyötse</i>	<i>vöitse</i>
Iness. <i>maassa</i>	<i>maissa</i>	Iness. <i>vyössä</i>	<i>vöissä</i>
Elat. <i>maasta</i>	<i>maista</i>	Elat. <i>vyöstä</i>	<i>vöistä</i>
Illat. <i>maahan</i>	<i>maihiin</i>	Illat. <i>vyöhön</i>	<i>vöihin</i>
Adess. <i>maalla</i>	<i>mailla</i>	Adess. <i>vyöllä</i>	<i>vöillä</i>
Ablat. <i>maalta</i>	<i>mailta</i>	Ablat. <i>vyöltä</i>	<i>vöiltä</i>
Allat. <i>maalle</i>	<i>maille</i>	Allat. <i>vyölle</i>	<i>vöille.</i>

Tö: *pää* fej: Egy. nom. *pää*, acc. *pään*, part. *päätä*, illat. *päähän*; Több. nom. *päät*, gen. *päiden*, *päitten*, part. *päitä*, illat. *päihin*, instr. *päin*.

Tö: *puu* fa, *syy* ok: Egy. nom. *puu*, *syy*, part. *puuta*, *syytä*, illat. *puuhun*, *syyhyn*; Több. nom. *puut*, *syyt*, gen. *puiden*, *syiden* v. *puitten*, *syitten*, part. *puita*, *syitä*, illat. *puihin*, *syihin*.

Tö: *koi* moly, *täi* tetü: Egy. gen. *koin*, *täin*, part. *koita*, *täitä*; illat. *koihin*, *täihin*; Több. gen. *koiden*, *täiden* v. *koitten*, *täitten*, illat. *koihin*, *täihin*.

2) Tö: *puhtaa*, *puhtaha* tiszta (csonka és zárt tö: *puhdas*; tb. tök: *puhtaate*, *puhtai*, *puhtaite*):

Egyes-sz.	Többes-sz.
Nom. <i>puhdas</i>	<i>puhtaat</i> (- <i>tahat</i>)
Acc. <i>puhtaan</i> (- <i>tahan</i>)	<i>puhtaat</i> (- <i>tahat</i>)
Gen. <i>puhtaan</i> (- <i>tahan</i>)	<i>puhdasten</i> , <i>puhtaitten</i> (- <i>tahit-</i> <i>ten</i>)
Instr. <i>puhtaan</i> (- <i>tahan</i>)	<i>puhtain</i> (<i>puhtahin</i>)
Ess. <i>puhtaana</i> (- <i>tahana</i>), <i>puhdasna</i>	<i>puhtaina</i> (- <i>tahina</i>)
Part. <i>puhdasta</i>	<i>puhtaita</i> (- <i>tahita</i> , - <i>tahia</i>)
Transl. <i>puhtaaksi</i> (- <i>tahaksi</i>)	<i>puhtaiksi</i> (- <i>tahiksi</i>)
Com. <i>puhtaane</i> (- <i>tahane</i>)	<i>puhtaine</i> (- <i>tahine</i>)
Abess. <i>puhtaatta</i> (- <i>tahatta</i>)	<i>puhtaitta</i> (- <i>tahitta</i>)
Prolat. —	—
Iness. <i>puhtaassa</i> (- <i>tahassa</i>)	<i>puhtaissa</i> (- <i>tahissa</i>)
Elat. <i>puhtaasta</i> (- <i>tahasta</i>)	<i>puhtaista</i> (- <i>tahista</i>)

Egyes-sz.

Többes-sz.

Illat. *puuhtaasen* (-*tahasen*)*puhtaisin* (-*tahisin*)Adess. *puhtaalla* (-*tahalla*)*puhtailla* (-*tahilla*)Ablat. *puhtaalta* (-*tahalta*)*puhtailta* (-*tahilta*)Allat. *puhtaalle* (-*tahalle*)*puhtaille* (-*tahille*).

Tö: *ikee, ikehe* iga (csonka és zárt tö: *i'es*; tb. tök: *ikeete, ikei, ikeite*): Egy. nom. *i'es*, gen. *ikeen*, ess. *ikeenä, i'esnä*, part. *i'estä*; Több. nom. *ikeet*, gen. *i'esten, ikeitten*, part. *ikeitä (ikehitä, ikehiä)*.

Tö: *satee, satehe* esö (cs. zárt tö: *sade'*, tb. tök: *sateete, satei, sateite*):

Egyes-sz.

Többes-sz.

Nom. *sade'* (*sadet*)*sateet* (*satehet*)Gen. *sateen* (*satehen*)*sadetten, sateitten* (*satehitten*)Ess. *sateena* (*satehena*)*sateina* (*satehina*)Part. *sadetta**sateita* (*satehita, -hia*)Iness. *sateessa* (*satehessa*)*sateissa* (*satehissa*)Illat. *sateesen* (*satehesen*)*sateisin* (*satehisin*)Adess. *sateella* (*satehella*)*sateilla* (*satehilla*).

Tö: *jäntee, jänthe* ideg (cs. z. tö: *jänne'*): Egy. nom. *jänne'*, ess. *jänteenä*, part. *jännettä*, illat. *jänteesen*; Több. gen. *jännetten, jäntheitten*, part. *jäntheitä*, illat. *jäntheisin*.

Tö: *antanee* adott (cs. tö *antanut*); *elänee* élt (cs. tö: *elänyt*):

Egyes-sz.

Többes-sz.

Nom. *antanut, elänyt**antaneet, eläneet*Gen. *antaneen, eläneen**antaneitten, eläneitten*Ess. *antaneena, eläneenä**antaneina, eläneinä**antanunna, elänyynnä*Part. *antanutta, elänyttä**antaneita, eläneitä*Illat. *antaneesen, eläneesen**antaneisin, eläneisin*Adess. *antaneella, eläneellä**antaneilla, eläneillä*

3) Tö: *jalka* láb (tb. tök: *jalkate, jalkoi, jalkoite*). —
Tö: *väkevä* erös (tb. tök: *väkeväte, väkevi, väkevite*):

Egyes-sz.	Többes-sz.	Egyes-sz.	Többes-sz.
Nom. <i>jalka</i>	<i>jalat</i>	Nom. <i>väkevä</i>	<i>väkevät</i>
Acc. <i>jalan</i>	<i>jalat</i>	Acc. <i>väkevän</i>	<i>väkevät</i>
Gen. <i>jalan</i>	<i>jalkain,</i> <i>jalkojen</i>	Gen. <i>väkevän</i>	<i>väkeväin,-vien</i>
Instr. <i>jalan</i>	<i>jaloin</i>	Instr. <i>väkevän</i>	<i>väkevin</i>
Ess. <i>jalkana</i>	<i>jalkoina</i>	Ess. <i>väkevänä</i>	<i>väkevinä</i>
Part. <i>jalkaa</i>	<i>jalkoja</i>	Part. <i>väkevää,</i> <i>-vätä</i>	<i>väkeviä</i>
Trans. <i>jalaksi</i>	<i>jaloiksi</i>	Trans. <i>väkeväksi</i>	<i>väkeviksi</i>
Com. <i>jalkane</i>	<i>jalkoine</i>	Com. <i>väkeväne</i>	<i>väkevine</i>
Abess. <i>jalatta</i>	<i>jaloitta</i>	Abess. <i>väkevättä</i>	<i>väkevittä</i>
Prolat. <i>jalatse</i>	<i>jaloitse</i>	Prolat. —	—
Iness. <i>jalassa</i>	<i>jaloissa</i>	Iness. <i>väkevässä</i>	<i>väkevissä</i>
Elat. <i>jalasta</i>	<i>jaloista</i>	Elat. <i>väkevästä</i>	<i>väkevistä</i>
Illat. <i>jalkaan</i> <i>(jalkahan)</i>	<i>jalkoihin</i>	Illat. <i>väkevään,</i> <i>(-vähän)</i>	<i>väkeviin</i> <i>(-vihin)</i>
Adess. <i>jalalla</i>	<i>jaloilla</i>	Adess. <i>väkevällä</i>	<i>väkevillä</i>
Ablat. <i>jalalta</i>	<i>jaloilta</i>	Ablat. <i>väkevältä</i>	<i>väkeviltä</i>
Allat. <i>jalalle</i>	<i>jaloille</i>	Allat. <i>väkevälle</i>	<i>väkeville</i>

Tö: *sota* háború (tb. tök: *sotate, soti, sotite*): Egy. nom. *sota*, gen. *sodan*, ess. *sotana*, part. *sotaa*, illat. *sotaan* (*sotahan*), allat. *sodalle*; Több. nom. *sodat*, gen. *sotain*, *sotien*, part. *sotia*, illat. *sotiin* (*sotihin*), allat. *sodille*.

Tö: *kovempa* keményebb (tb. tö: *kovempi*); — Tö. *kovimpa* legkeményebb (cs. tö: *kovin*, tb. tö: *kovimpi*):

Egyes-sz.	Többes-sz.	Egyes-sz.	Többes-sz.
Nom. <i>kovempi</i>	<i>kovemmat</i>	<i>kovin</i>	<i>kovimmat</i>
Gen. <i>kovemman</i>	<i>kovempain,</i> <i>-pien</i>	<i>kovimman</i>	<i>kovimpain,</i> <i>-pien</i>
Ess. <i>kovempana</i>	<i>kovempina</i>	<i>kovimpana</i>	<i>kovimpina</i>
Part. <i>kovempaa</i> <i>-mpata</i>	<i>kovempia</i>	<i>kovimpaa,</i> <i>-mpata, kovinta</i>	<i>kovimpia</i>
Illat. <i>kovempaan</i>	<i>kovempiin</i>	<i>kovimpaan</i>	<i>kovimpiin</i>
All. <i>kovemmalle</i>	<i>kovemmille</i>	<i>kovimmalle</i>	<i>kovimmille</i>

Tö: *vähempä* kevesebb: Egy. nom. *vähempi*, gen. *vähemmän*, part. *vähempää*; — Tö: *vähimpä* legkevesebb: Egy. nom. *vähin*, gen. *vähimmän*, part. *vähimpää*, *vähintä*.

Tö: *onnettona* szerencsétlen (cs. z. tö: *onneton*, *-toin*; tb. *i-tö*: *onnettom*):

Egyes-sz.	Többes-sz.
Nom. <i>onneton</i> , <i>-toin</i>	<i>onnettomat</i>
Gen. <i>onnettoman</i>	<i>onnettomain</i> , <i>-mien</i> , <i>onneton-</i> <i>ten</i> , <i>-tointen</i>
Ess. <i>onnettomana</i> ,	<i>onnettomina</i>
<i>onnetonna</i> , <i>-toinna</i>	
Part. <i>onnetonta</i> , <i>-tointa</i>	<i>onnettomia</i>
Illat. <i>onnettomaan</i>	<i>onnettomiin</i> .

Tö: *väettömä* erőtlen: Egy. nom. *väetön*, *-töin*; ess. *väettömänä*, *väetönnä*, *-töinnä*, part. *väetöntä*, *-töintä*; Több. gen. *väettömäin*, *väettömien*, *väetönten*, *-töinten*.

4) Tö: *kukko kakas* (tb. *i-tö*: *kukkoi*); *tyttö leány* (tb. *i-tö*: *tyttöi*):

Egyes-sz.		Többes-sz.	
Nom. <i>kukko</i>	<i>tyttö</i>	<i>kukot</i>	<i>tytöt</i>
Gen. <i>kukon</i>	<i>tytön</i>	<i>kukkojen</i> ,	<i>tyttöjen</i>
		<i>kukkoin</i>	<i>tyttöin</i>
Ess. <i>kukkona</i>	<i>tyttönä</i>	<i>kukkoina</i>	<i>tyttöinä</i>
Part. <i>kukkoa</i>	<i>tyttöä</i>	<i>kukkoja</i>	<i>tyttöjä</i>
Illat. <i>kuksoon</i>	<i>tyttöön</i>	<i>kukkoihin</i>	<i>tyttöihin</i>
	(<i>kukkohon</i>) (<i>tyttöhön</i>)		
Allat. <i>kukolle</i>	<i>tytölle</i>	<i>kukoille</i>	<i>tyttöille</i>

Tö: *aurinko* nap: Egy. nom. *aurinko*, gen. *auringon*, part. *aurinkoa*, *aurinkota*; Több. gen. *aurinkoin*, *aurinkojen*, *auringoiden*, *auringoitten*, part. *aurinkoja*, allat. *auringoille*.

Tö: *apu* segítség: Egy. nom. *apu*, gen. *avun*, part. *apua*; illat. *apuun*; Több. nom. *avut*, gen. *apuin*, *apujen*, part. *apuja*, illat. *apuihin*, allat. *avuille*; — Tö: *sanottu* mondott, dictus: Egy. gen. *sanotun*, part. *sanottua*; Több. gen. *sanottuin*, part. *sanottuja*, *sanotuita*, ess. *sanotuina*. — Tö:

tehty tett, factus: Egy. gen. *tehdyn*, part. *tehtyä*; Több. part. *tehtyjä*, ess. *tehtyrinä*, allat. *tehdyrille*.

4) Tö: *kive* kö (tb. tök: *kivete*, *kivi*, *kivite*); *tule* tüz.

Egyes-sz.		Többes-sz.		Egyes-sz.		Többes-sz.	
Nom. <i>kivi</i>	<i>kivet</i>	Nom. <i>tuli</i>	<i>tulet</i>	Nom. <i>tuli</i>	<i>tulet</i>	Nom. <i>tuli</i>	<i>tulet</i>
Gen. <i>kiven</i>	<i>kivein</i> , <i>kivien</i>	Gen. <i>tulen</i>	<i>tulten</i> , <i>tulien</i>	Gen. <i>tulen</i>	<i>tulten</i> , <i>tulien</i>	Gen. <i>tulen</i>	<i>tulten</i> , <i>tulien</i>
Ess. <i>kivenä</i>	<i>kivinä</i>	Ess. <i>tulena</i>	<i>tulina</i>	Ess. <i>tulena</i>	<i>tulina</i>	Ess. <i>tulena</i>	<i>tulina</i>
Part. <i>kiveä</i>	<i>kiviä</i>	Part. <i>tulta</i>	<i>tulia</i>	Part. <i>tulta</i>	<i>tulia</i>	Part. <i>tulta</i>	<i>tulia</i>
Illat. <i>kiveen</i>	<i>kiviin</i>	Illat. <i>tuleen</i>	<i>tuliin</i>	Illat. <i>tuleen</i>	<i>tuliin</i>	Illat. <i>tuleen</i>	<i>tuliin</i>
(<i>kivehen</i>)	(<i>kivihin</i>)	(<i>tulehen</i>)	(<i>tulihin</i>)	(<i>tulehen</i>)	(<i>tulihin</i>)	(<i>tulehen</i>)	(<i>tulihin</i>)

Tö: *lume* hó, nix: Egy. nom. *lumi*, part. *lunta*, illat. *lumeen*.

Tö: *huole* gond: Egy. nom. *huoli*, part. *huolta*, illat. *huoleen*.

Tö: *veitse* kés: Egy. nom. *veitsi*, part. *veistä*, illat. *veitseen*.

Tö: *mäke* halom: Egy. nom. *mäki*, gen. *mä'en*, part. *mäkeä*.

Tö: *käte* kéz (tb. tök: *kätete*, *käsi*); *kante* fedél (tb. *kantete*, *kansi*):

Egyes-sz.		Többes-sz.		Egyes-sz.		Többes-sz.	
Nom. <i>käsi</i>	<i>kädet</i>	Nom. <i>kansi</i>	<i>kannet</i>	Nom. <i>kansi</i>	<i>kannet</i>	Nom. <i>kansi</i>	<i>kannet</i>
Gen. <i>käden</i>	<i>kätten</i> , <i>käsien</i>	Gen. <i>kannen</i>	<i>kantten</i> , <i>kansien</i>	Gen. <i>kannen</i>	<i>kantten</i> , <i>kansien</i>	Gen. <i>kannen</i>	<i>kantten</i> , <i>kansien</i>
Ess. <i>kätenä</i>	<i>käsinä</i>	Ess. <i>kantena</i>	<i>kansina</i>	Ess. <i>kantena</i>	<i>kansina</i>	Ess. <i>kantena</i>	<i>kansina</i>
Part. <i>kättä</i>	<i>käsiä</i>	Part. <i>kantta</i>	<i>kansia</i>	Part. <i>kantta</i>	<i>kansia</i>	Part. <i>kantta</i>	<i>kansia</i>
Illat. <i>käteen</i>	<i>käsiin</i>	Illat. <i>kanteen</i>	<i>kansiin</i>	Illat. <i>kanteen</i>	<i>kansiin</i>	Illat. <i>kanteen</i>	<i>kansiin</i>
(<i>kätehen</i>)	(<i>käsihin</i>)	(<i>kantehen</i>)	(<i>kansiin</i>)	(<i>kantehen</i>)	(<i>kansiin</i>)	(<i>kantehen</i>)	(<i>kansiin</i>)
Adess. <i>kädellä</i>	<i>käsillä</i>	Adess. <i>kannella</i>	<i>kansilla</i>	Adess. <i>kannella</i>	<i>kansilla</i>	Adess. <i>kannella</i>	<i>kansilla</i>

Tö: *kolmante* harmadik (cs. tök: *kolmat*, *kolmas*):

Egy. nom. *kolmas*, gen. *kolmannen*, ess. *kolmantena*, part. *kolmatta*.

Tö: *vastaukse* felelet (cs. tö: *vastaus*); *kynnykse* küszöb (cs. tö *kynnys*):

Egy.	Több.	Egy.	Több.
nom. <i>vastaus</i>	<i>vastaukset</i>	nom. <i>kynnys</i>	<i>kynnykset</i>
gen. <i>vastauksen</i>	<i>vastausten,</i> <i>-uksien</i>	gen. <i>kynnyksen</i>	<i>kynnysten,</i> <i>-yksien</i>
part. <i>vastausta</i>	<i>vastauksia</i>	part. <i>kynnystä</i>	<i>kynnyksiä</i>
ad. <i>vastauksella</i>	<i>vastauksilla</i>	ad. <i>kynnyksellä</i>	<i>kynnyksillä</i>

Tõ: *tantere tēr* (cs. *tõ: tanner*): Egy. nom. *tanner*, gen. *tanteren*, part. *tannerta*; Több. nom. *tanteret*, gen. *tanterten*, adess. *tanterilla*.

Tõ: *paimene pásztor*: Egy. nom. *paimen*, gen. *paimenen*, part. *paimenta*, ess. *paimenna*; Több. gen. *paimenten*, allat. *paimenille*.

Tõ: *oikeute igazság; hyvyte jóság, jóság.*

Egy. nom. <i>oikeus, hyvyys</i>	Több. <i>oikeudet, hyvydet</i>
Gen. <i>oikeuden hyvyden</i>	<i>oikeutten, hyvytten</i>
Ess. <i>oikeutena, hyvytenä</i>	<i>oikeuksien, hyvyksien</i>
Part. <i>oikeutta, hyvyttä</i>	<i>oikeuksina, hyvyksinä</i>
	<i>oikeuksia, hyvyksiä.</i>

Tõ: *lyhye rövid; ohue vékony*:

Egy.	Több.	Egy.	Több.
Nom. <i>lyhyt</i>	<i>lyhyet</i>	Nom. <i>ohut</i>	<i>ohuet</i>
Gen. <i>lyhyen</i>	<i>lyhytten</i>	Gen. <i>ohuen</i>	<i>ohutten</i>
Ess. <i>lyhyenä,</i> <i>-ynnä</i>	<i>lyhyinä</i>	Ess. <i>ohuena,</i> <i>-unna</i>	<i>ohuina</i>
Part. <i>lyhyttä</i>	<i>lyhyitä, -yjä</i>	Part. <i>ohutta</i>	<i>ohuita, -uja</i>

Tõ: *verise véres, kalaise, kalase* kis hal, *toise másik, onnellise szerencsés, tekemise* tevés, *tenni-való*:

Egy. nom. *verinen, kalainen, kalanen, toinen, onnellinen, tekeminen*
gen. *verisen, kalaisen, kalasen, toisen, onnellisen, tekemisen*
part. *veristä, kalaista, kalasta, toista, onnellista, tekemistä*

Több. nom. *veriset, kalaiset, kalaset, toiset, onnelliset, teke-*
miset
 gen. *veristen, kalaisten, kalasten, toisten, onnellisten,*
tekemisten
 part. *verisiä, kalaisia, kalasia, toisia, onnellisia, te-*
kemisiä.

6) Tö: *risti kereszt; lampi kis tó:*

Egy.	Több.	Egy.	Több.
nom. <i>risti</i>	<i>ristit</i>	nom. <i>lampi</i>	<i>lammit</i>
gen. <i>ristin</i>	<i>ristien, ristein</i>	gen. <i>lammin</i>	<i>lampien, -pein</i>
part. <i>ristiä</i>	<i>ristiä, ristejä</i>	part. <i>lampia</i>	<i>lampia, -peja</i>
Illat. <i>ristiin</i>	<i>ristihin,</i>	illat. <i>lampiin</i>	<i>lampihin,</i>
(<i>ristihin</i>)	<i>risteihin</i>	(<i>lampihin</i>)	<i>-peihin.</i>

§. 15. Észrevételek némely casusalakok képzéséről.

a) Egyes-számi nominativus. Az *-ise, -se* képzős névszók *-inen, -nen*-vel cserélik föl e képzőt (§. 13.). — Külön *-n* rag járúl a *seitsemä* hét, *kahdeksa* nyolcz, *yhdeksä* kilencz, *kymmene* tíz számnévtökhöz: nom. *seitsemän, kahdeksan, yhdeksän, kymmenen.* — Máskülönben az egy. nominativus az egyszerű teljes szótövel, vagy a hol ilyen van, annak csonka (illetőleg: csonka és zárt) alakjával egyező. Kétféle, teljes és csonka, alakjuk van: 1) A hosszú önhangzón végződő két- vagy több-tagú töknek (lásd §. 9, a. b.), p. o. *ahtaa* (*ahdas*), *kirvee* (*kirves*), *kaunii* (*kaunis*), *uroo* (*uros*), *satee* (*sade'*, *sadet*), *antanee* (*antanut*), kevés kivétellel (§. 9, c. *harmaa, vapaa, ehtoo, makuu*); 2) Az *e*-n végződő több-tagú töknek, melyek a csonka alakban *e* vég-*e*-t elvetik; *tyttäre: tytär, paimene: paimen, askele* lépés: *askel*, s az előtte való mássalhangzót szóvégszerűen változtatják (lásd 7. §.), p. o. *sormukse: sormus, avaim* kulcs: *avain; olue* sör: *olut, lyhye* rövid: *lyhyt*; az *-uute, yrte* (*-ute, yte*) képzésű névszók (10, g.) nominativusa *-uus, yys* (*-us, ys*), az *-nte* végű sorszámneveké *-s* (10, b.); 3) A rövid *a, ä*-n végződő tök közül csak a *-ttoma, -ttömä* képzésű fosztó mellékneveknek (*-ton, -tön* v. *-toin, -töin*), az *impa, -impä* végű superlativus-töknek (*-in*), meg ez egyes szónak: *lämpimä* meleg (*lämmin*). — Ezenkívül gyengül a nominativusúl álló

tönek *e* véghangzója *i*-vé, midőn az csak kétagú (kivéve: *kolme* három, *itse* maga, szintén a nom.-ban is), s egyszersmind ez előtt való egyszerű *t* átmegy *s*-be (§. 6, a.), p. o. *kive*: nom. *kivi*, *joke* folyó: *joki*, *sappe epe*: *sappi*, *nime* név: *nimi*, *vere* vér: *veri*, *lapse* gyermek: *lapsi*, *tuule* szél, *ventus*: *tuuli*; *vete*: *vesi*, *käte*: *käsi*, *sute* farkas: *susi*, *uute* új: *uusi*, *viite* öt: *viisi*, *yhte* egy: *yksi*, *kahte* két: *kaksi*, *kante*: *kansi* (kivétel: *tähte* csillag; nom. *tähti*, *lehte* levél: *lehti*). — Megjegyzendő: *miehe* ember, férfi (**miese*-ből): nom. *mies*; meg *velje* testvér: nom. *veli*. — Szintén *i*-re változik a comparativus-tök vég *a*, *ä*-je: *parempa* jobb *parempi*, *vähempä* kevesebb: *vähempi*.

b) Partitivus. Ennek teljes *-ta*, *-tä* ragjából sokszor elmarad a *t* (*-a*, *-ä*), az *i*-vel többesített tökön is (*-ita*, *-itä* helyett *-ia*, *iä*); azonban nem minden szónak van a többeszámiban *-ita*, *-itä*-féle partitivusa, melynek az egyes-számiban *-ta*, *-tä*-féle van.

Az egyes-számi partitivus teljes *-ta*, *-tä* raggal alakúl minden egytagú, meg a hosszú önhangzón végződő két- és többtagú tökön; az utóbbiaknak, ha van, csonka alakján: *puu*, part. *puuta*, *jää*: *jäätä*, *maa*: *maata*, *tie*: *tietä*, *suo*: *suota*, *yö*: *yötä*; *ku* *ki*: *kuta*, *mi* *mi*: *mitä*; *harmaa* szürke: *harmaata*, *ehtoo*: *ehtoota*; *puhtaa* (*puhdas*): *puhdasta*, *ikee* (*i'es*): *i'estä*, *uroo* (*uros*): *urosta*, *kaunii* (*kaunis*): *kaunista*; *satee* (*sade'*, *sadet*): *sadetta*, *antanee* (*-nut*): *antanutta*, *elänee* (*-nyt*): *elänyttä*. — Szintígy *-ta*, *-tä* raggal az *e*-végű többtagú tök csonka alakján, mely szóvégszerűvé alakúl (§. 7.) s véghangzóját a ragbeli *t*-hez alkalmazza: *tyt-täre* (*tytär*): *tytärtä*, *paimene*: *paimenta*, *tan'ere* (*tanner*): *tannerta*; *kivise* köves: *kivistä*, *vähäise* kevéske: *vähäistä*; *sormukse* (*sormus*): *sormusta*, *avaime* (*avain*): *avainta*; *olue* (*olut*): *olutta*, *lyhye* (*lyhyt*): *lyhyttä*; *-uute*, *-yyte* (*-ute*, *-yte*, §. 10, g.): part. *-uutta*, *yyttä* (*-utta*, *-yttä*); *kolmante* harmadik, *neljante* negyedik (§. 10, b.): part. *kolmatta*, *neljättä*. — Az *e*-végű kétagú tök közül is csonkúlnak a *-ta*, *-tä* rag számára azok, melyeknek az *e*-nek elestével *t* előtt ejthető mássalhangzó (*t*, *s*, *h*, *n*, *l*, *r*) vagy *n*-vé való *m* kerül a végükre: *vete*: *vettä*, *kante*: *kantta*, *toise* másik:

toista, lapse: lasta (§. 7.), *ukse ajtó: usta, veitse: veistä, lohe lazacz: lohta, piene kicsiny: pientä, huole gond: huolta, vere: vertä, vuore hegy: vuorta; lume hó: lunta, lieme lé: lientä.* Kivételek: *nime* név: *nimeä* (nem *nintä*), *Suome* Finnország: *Suomea*; szintily partitivusuk lehet ezeknek is: *lieme* lé, *loime* lótakaró, *nieme* földnyelv, *toime* rendtartás, ügyvitel (part. *tointa* v. *toimea*); továbbá: *lehte: lehteä; sukse* hótalp: *suksea* (nem *susta*), *ripse* szempilla: *ripseä, viikse* bajusz: *viikseä.* Megjegyzendő: *miehe* férfi (* *miесе*): *miestä.* — Az *a, ä* végű tők közül van csonka alakjuk a *-ta, -tä* part. rag előtt az *-impa, -impä*-féle superlativusnak (*kovimpa*: part. *kovinta*), meg a *-ttoma, -ttömä* képzős fosztó mellékneveknek (§. 10, a. l.): *onnettoma, väettömä*: part. *onnetonta, väetöntä*; meg *lämpimä* meleg: *lämmintä.* — Egyéb, az előbbieken nem érintett kéttagú tőkön az *a, ä* partitivusi ragalak dívik, p. o. *kala*: part. *kalaa, silmä: silmää, tulo* jövelet: *tuloa, lähtö* elmenetel: *lähtöä, suku: sukua, myrkkyméreg: myrkkyä; sonni* bika: *sonnia, äiti* anya: *äitiä; joke: jokea, kive: kiveä, sappe* epe: *sappea.* — Végre el nem vethető rövid önhangzón végződő többtagú tőkön többnyire mind a két part. ragalak fordul elé; csak a *t* nélkül való alak (*-a, -ä*), mikor a tőnek végén is már *t* van, vagy végönhangzója *i*: *elävä: part. elävätä* v. *elävää; ostaja* vevő: *-jata, -jaa; aurinko: -kota, -koa; isäntä: -ntää* (nem *-isäntätä*), *tutkinto* vizsgálat: *-toa; sanottu* mondott, dictus: *-ttua, löydetty* talált, inventus: *-ttyä; tuomari* bíró: *-ria* (nem *-rita*).

Jegyzet. Az *yhte* egy, *kahte* két névmások egy. partitivusát *yhttä, kahtta* helyett csak egy *t*-vel *yhtä, kahta*-nak szokták írni.

A többes-számi partitivus teljes *-ta, -tä* raggal csak olyan *i*-vel többesített tőkön alakúl, melyek ezen *i*-vel keletkezett ikerönhangzón vagy hosszú *ii*-n végződnek, p. o. *puu* (*puu*): *puita, päi* (*pää*): *päitä, vapai* (*vapaa*): *vapaita, asioi* (*asia*): *asioita, antanei* (*-nee*): *antaneita, kaunii* (*kaunii*): *kauniita.* Ezek közül is kivételt tesznek a kéttaguak, melyek kéttagú rövid önhangzón végződő alaptökből valók, p. o. *kalo* (*kala*), *kirkkoi* (*kirkko*), *näköi* (*näkö*), *ristei* (*risti*),

sukui (suku), tehtyi (tehty); ezeken ugyanis *-a, -ä* raggal alakúl a partitivus, s egyszersmind az ikerhangzóbeli *i j*-vé változik: *kaloja* (e h. *kaloi'a*), *kirkkoja, näköjä, ristejä, sukkuja, tehtyjä*. Többtagú ilyen többesi tökön akár szintígy *-a, -ä* raggal, akár *-ta, -tä*-vel; csak az utóbbival azokon, melyeknek utolsóelőtti szótagjuk nyílt és rövid *i*-vel van, p. o. *aurinkoi (-nko)*: *aurinkoja* v. *auringoita, tutkintoi (-to)*: *tutkinloja* v. *tutkinnoita, sanottui (-ttu)*: *sanottuja* v. *sanoituuta*; *lepistöi (-stö)*: *-stöjä* v. *-stöitä*; *asioi (asia)*: *asioita, tekiöi (tekiä)*: *tekiöitä, tarinoi (-ina)*: *tarinoita*. — A csupa *i*-n, nem ikerhangzón, végződő többesi tökön csakis *-a, -ä* raggal: *musti (musta)*: *mustia, vähi (vähä)*: *vähä*; *kivi (kive)*: *kiviä, käsi (käte)*: *käsiä*; *sormuksi (-kse)*: *sormuksia, lukevi (-va)*: *lukevia, tekemi (-mä)*: *tekemiä, parempi (-mpä)*: *parempia, vähimpi (-mpä)*: *vähimpiä, onnettomi (-ttoma)*: *onnettomia*.

c) Többes-számi genitivus alakúl *-n* casusragjával kétféle többesi tön: a *-te*-vel többesítetten és az összetett *-ite* végűn, mely utóbbi csakis e casusalaknak szolgál alapúl (12, c.). A legtöbb névszó mind a kétféle többesi tön képezi a genitivust.

A genitivusrag (*n*) a *te* többesi tövéghöz járulván (*-ten*), azon alaptök, melyeknek csonka alakjuk is van, csak ezzel maradnak meg, p. o. *puhtaa (puhdas)*: több. gen. *puhdas-te-n*, *kirvee (kirves)*: *kirvesten*; *uroo (uros)*: *urosten, satee (sade', sadet)*: *sadetten*; *sormukse (sormus)*: *sormusten, paimene (-men)*: *paimenten, tyttäre (tytär)*: *tytärten*; *verise*: *veristen, morsiamme (-an)*: *morsianten, kovimpa (kovin)*: *kovinten*; *onnettoma (-ton)*: *onnetonten*; szintígy alakúlnak azon *e*-végű kéttagú alaptök is, melyeknek az *e*-nek elestével *t* előtt ejtendő mássalhangzó (*t, s, h, n, l, r*) vagy *n*-vé való *m* kerül a végükre, p. o. *vete*: több. gen. *vet-te-n, käte*: *kätten, toise*: *toisten, kante*: *kantten, lapse*: *lasten* (§. 7.), *veitse*: *veisten*; *lohe*: *lohten, piene*: *pienten, huole*: *huolten, vuore*: *vuorten, nieme*: *nienten, toime*: *tointen*.

Az alaptöne megmaradó végönhangzója után (mikor nincsen csonka alakja) a többesítő *te*-nek mássalhangzója esik ki, s az azután önhangzóval érintkező *e i*-re változik;

p. o. *kala* (tb. tö: *kalate*): több. gen. (*kala'en* h.) *kalain*, *jalka*: *jalkain*; *kirkko*: (*kirkkoen*) *kirkkoin*, *ystävä*: *-vään*, *kovempa*: *-mpain*, *aurinko*: *-koin*, *suku*: *sukuin*, *mylly*: *myllyin*: *risti*: *ristien*; *mäke*: *mäkein*, *kive*: *kivein*, *siipe* szárny: *siipein*.

Jegyzet. A *-ttoma*, *-ttömä*-féle fosztó melléknevek a teljes tőalakon is képezik a több. genitívust: *-ttomain*, *-ttömäin*. Szintígy az *-impa*, *-impä* végű superlatívus-tők: *-impain*, *-impäin*. —

Az *-ite*-vel többesített tőhöz járulván az *-n* genitívusrag (*-iten*), maga a többesi tövégbeli *t* vagy gyengült *d* alakba megy át, mely azonban erősbült *tt*-félével váltakozik (*-iden*, *-itten*), vagy egészen elenyészik (*-i'en*). A *t* megmarad (*d* v. *tt* alakban) csak olyan *ite*-vel többesített tőkön, melyekben az alaptő végönhangzója egészen el nem enyészett: *puite* (*puu*): több. gen. *puiden*, *puitten*; *päite* (*pää*): *päiden*, *päitten*; *vapaite* (*-paa*): *vapaiden*, *vapaitten*; *sateite* (*satee*): *sateiden*, *-eitten*; *antaneite* (*-nee*): *antaneiden*, *-neitten*; *kauniite* (*-ni*): *kauniiden*, *-iitten*; *korkeite* (*-kea*): *korkeiden*, *-eitten*; de ezek közül is kivételt tesznek s elenyésztetik az *ite*-beli *t-t* (gen. *-i'en*) azok, melyek rövid önhangzón végződő alaptőből valók, s egyszersmind a két önhangzó közé kerülő *i-t* *j*-vé változtatják (*-jen*), p. o. *kaloite* (*kala*): (*kalo'i'en* h.) *kalojen*, *kirkkoite* (*kirkko*): *kirkkojen*, *sukuite* (*suku*): *sukujen*, *tehtyite* (*tehty*): *tehtyjen*. Többtagú ilyen alaptőből valók akár elvethetik a többesítő *ite*-beli *t-t*, akár meg is tarthatják: *aurinkoite* (*aurinko*): több. gen. *aurinkojen* v. *auringoiden*, *-oitten*; *sanottuite* (*sanottu*): *sanottujen*, v. *sanotuiden*, *-uitten*. — A mely *ite*-féle többesi tőkől az alaptő végönhangzója egészen eltűnt, azok a genitívusrag hozzájárultával kivétel nélkül elejtik az *ite*-beli *t-t* (gen. *-i'en*): *mustite* (*musta*): több. gen. *mustien*, *vähite* (*vähä*): *vähien*, *kivite* (*kive*): *kivien*; *nimite* (*nime*): *nimien*; *uusite* (*uute*): *uusien*, *kansite* (*kante*): *kansien*, *lukevite* (*-va*): *lukevien*, *tekemite* (*-mä*): *-mien*, *parempite* (*-mpa*): *-mpien*, *onnettomite* (*-ttoma*): *-ttomien*; *vastauksite* (*-ukse*): *-uksien*.

Jegyzet. Használatosabb a *te*-féle többesi tön alakúlt oly genitívus, melynek megmarad a *t*-je (*ten*), p. o. inkább *vetten*, *huol-*

ten, vuorten, lasten, onnetonten, hevosten, tyttärien, morsianten, puhdasten, urosten, sadetten fordul elé, mintsem *ite*-féle többöl való alak: *vesien, huolien, vuorien, lapsien, onnettomien, hevosien, tyttärien, morsiamien, puhtaiden* (v. *-aitten*), *uroiden* (*-oitten*), *sateiden* (*-eitten*). Csak a *-nee* (cs. al. *-nut, -nyt*)-féle töktől (p. o. *antanee* adott, *elänee* élt) nem igen dívik több. genitivusúl *-nutten, -nyttten, hanem -neiden* (*-neitten*).

Jegyzet. Az *i*-végű alaptöknöknek van (akár *te*-féle, akár *ite*-féle többesi tőhöz tartozó) *-ien*-végű genitivusuk; az ebbeli *ie* váltakozhatik *ei*-vel, p. o. *risti: ristien, ristein*.

d) Essivus, egyes-szám-ban. Rendesen a teljes alaptőn alakúl e casus, *-na, -nä* raggal. De e mellett némely töknök csonka alakján is alakúlhat, jelesen: *aa, ää, ee, ii, oo*-végű tők *-as, -äs, es, -is, os*-végű csonka alakján: *puhtaana* v. *puhdasna* (*puhtaa*), *kirveenä* v. *kirvesnä* (*-vee*), *uroona* v. *urosna* (*uroo*), *kauniina* v. *kaunisna* (*-ni*); *-nee*, cs. al. *-nut, nyt*-végű tökön: *antaneena, eläneenä* v. *antanunna, elänyynnä*; *-tioma, -ttömä*-végűek (10, 1.) *-ton, tön* cs. alakján: *onnettomana* v. *onnetonna, vätetömänä* v. *vätönnä*; *-impa, impä*-féle superlativus-tök *-in* cs. alakján: *kovimpana, vähimpänä* v. *kovinna, vähinnä*. Egyebek: *lampimä* meleg: *lämpimänä* v. *lämminnä*; *morsiamen: morsiamena* v. *morsianna: toise: toisena, toisna*; *lapse: lapsena* v. *lasna, onnellise: -isena* v. *-isna, nuore: nuorena* v. *nuorna*; *täyte* tele: *täynnä*. — Ezek: *toisna, lasna* lehetnek még továbbá ezekké: *toissa, lassa*.

e) Illativus. A *-sen* ragalak csak a két- vagy többtagú hosszú önhangzón végződő tökön fordul elé; ugyanezek *i*-vel többesített alakján *-sin* a casusrag: *puhtaa: puhtaasen*, tb. *puhtaisin*, *kaunii: kauniisen*, tb. *kauniisin*, *satee: sateesen*, tb. *sateisin*, *antanee: antaneesen*, tb. *antaneisin*. — Egyébütt *h-n* a ragalak, a megelőző szótag önhangzójával, még pedig rövidjével, ha az hosszú, vagy másodhangzójával, ha az ikerönhangzó (*-han, -hän, -hen, -hon, hön, -hun, -hyn, -hin*); a ragbeli *h* megmarad egytagú alaptöknön, meg az ikerhangzózégű többesi tökön; minden más tökön rendesen kiesik a *h* s a ragbeli és tövégi önhangzók egy hosszuvá vonódhatnak össze: p. o. *maa: maahan*, tb. *mai-hin, puu: puuhun*,

puihin; jo: johon, mi: mihin, tie: tiehen, suo: suohon, yö: yöhön; jalka: tb. jalkoihin, suku: tb. sukuihin; tehty: tehtyihin, sormukse: -kseen, risti: ristiin.

Jegyzet. Vers-szerző nyelven az illativusnak *h-n* alakja rövid önhangzón végződő két- és többtagú tőkön is használatos: *kätehen, tb. käsihin, pohjahan, tappeluhun, ristihin.*

§. 16. Számnevek.

a) Egyszerű alapszámnevek tő (és nominativus)-alak szerint: *yhte (yksi)* egy, *kahte (kaksi)* 2, *kolme* 3, *neljä* 4, *viite (viisi)* 5, *kuute (kuusi)* 6, *seitsemä (seitsemän)* 7, *kahdeksa (kahdeksan)* 8, *yhdeksä (yhdeksän)* 9, *kymmene (kymmenen)* 10, *sata* 100, *tuhante (tuhannen, tuhat)* 1000, *miljona* millióm.

b) Sorszámnevek tő (és nom.)-alak szerint (10, b., 15 a.): *ensimäise (-mäinen)* első, *toise (toinen)* második, *kolmante (kolmas)* 3-dik, *neljänte (neljäs)* 4-dik, *viidente (viides)* 5-dik, *kuudente (kuudes)* 6-dik, *seitsemänte (-mäs)* 7-dik, *kahdeksante (-ksas)* 8-dik, *yhdeksänte (-ksäs)* 9-dik, *kymmenente (kymmenes)* 10-dik, *sadante (sadas)* 100-dik, *tuhannente (tuhannes)* 1000-dik.

c) Szerkesztett alapszámnevek: α) *kaksikymmentä* húsz (2 tíz), *kolmekymmentä* 30, *neljä-k.* 40, *viisi-k.* 50, *kuusi-k.* 60, *seitsemän-k.* 70, *kahdeksan-k.* 80, *yhdeksän-k.* 90; *kaksisataa* 200, *kolme-s.* 300 stb., *kaksituhatta* 2000; — β) *yksitoista* (t. i. *kymmentä*) tizenegy (egy a második tízből), *kaksitoista* 12, *kolme-t.* 13, *neljä-t.* 14, *viisi-t.* 15, *kuusi-t.* 16, *seitsemän-t.* 17, *kahdeksan-t.* 18, *yhdeksän-t.* 19; *yksi-kolmatta* 21 (egy a 3-dik tízből), *kaksineljättä* 32, *kolmerviidettä* 43, *neljäkuudetta* 54, *viisiseitsemättä* 65, *kuusi-kahdeksatta* 76, *seitsemänyhdeksättä* 87, *kahdeksankymmenettä* 98; — γ) *satayksi* 101, *satayhdeksän* 109, *tuhannen-yksi* v. *tuhatyksi* 1001; — δ) *kuusituhatta viisisataa seitsemän viidettä* 6547.

d) Szerkesztett sorszámnevek: α) *kahdeskymmenes* (tő: *kahdente kymmenente*) 20-dik, *kolmas-kymmenes* 30-dik, *neljäs-k.* 40-dik, *viides-k.* 50-dik, *kuudes-k.* 60-dik,

seitsemäs-k. 70-dik, kahdeksas-k. 80-dik, yhdeksäs-k. 90-dik; kahdessadas 200-dik, kahdestuhannes 2000-dik; — β) yhdes-toista (tö: yhdente-toista) tizenegyedik, kahdestoista 12-dik, viidesneljättä 35-dik stb.; — γ) satayhdes 101-dik, satayhdeskolmatta 121-dik, tuhatyhdes 10001-dik; — δ) kuudestuhannes viidessadas seitsemäviidettä 6547-dik.

§. 17. Névmások (pronomina).

A finn névmások ragozása némi kevés eltérést mutat föl a többi közönséges névragozástól; különösen a személyés a mutató névmások a nominativus és a többesi tö képzésére nézve. A személynévmásokon különös *t* accusativusrag is fordul elő.

a) Önálló személynévmások: Egyes-sz. 1. *minu* (nom. *minä*) én, 2. *sinu* (n. *sinä*) te, 3. *häne* (n. *hän*) ő; Többes-sz. 1. *mei* (nom. *me*) mi, 2. *tei* (n. *te*) ti, 3. *hei* (n. *he*) ök. — Ragozás:

Egyes-sz.			Többes-sz.		
1.	2.	3.	1.	2.	3.
Nom. <i>minä</i>	<i>sinä</i>	<i>hän</i>	<i>me</i>	<i>te</i>	<i>he</i>
Acc. { <i>minun</i>	<i>sinun</i>	<i>hänen</i>	{ <i>meidän</i>	<i>teidän</i>	<i>heidän</i>
{ <i>minut</i>	<i>sinut</i>	<i>hänet</i>	{ <i>meidät</i>	<i>teidät</i>	<i>heidät</i>
Gen. <i>minun</i>	<i>sinun</i>	<i>hänen</i>	<i>meidän</i>	<i>teidän</i>	<i>heidän</i>
Ess. <i>minuna</i>	<i>sinuna</i>	<i>hänenä</i>	<i>meinä</i>	<i>teinä</i>	<i>heinä</i>
Part. <i>minua</i>	<i>sinua</i>	<i>häntä</i>	<i>meitä</i>	<i>teitä</i>	<i>heitä</i>
Iness. <i>minussa</i>	<i>sinussa</i>	<i>hänessä</i>	<i>meissä</i>	<i>teissä</i>	<i>heissä</i>

Jegyzet. Összerántott alakokúl fordulnak elő: gen. *mun*, *sun* (*minun*, *sinun* h.), part *mua*, *sua*, adess. *mulla*, *sulla*, *hällä* (*minulla*, *sinulla*, *hänellä* h.), ablat. *multa*, *sulta*, *hältä*; allat. *mulle*, *sulle*, *hälle*. — A nom. *minä*, *sinä* helyett, a megelőző szóhoz illeszkedve: *ma*, *sa* és *mä*, *sä* (p. o. *sanon ma* mondok én, *tiedän mä* tudok én, *olet sa* vagy te, *näet sä* látod te).

b) Birtokos-személyragok.

Egyes-sz.		Többes-sz.	
1. szem. - <i>ni</i> (-m)		1. szem. - <i>mme</i> (-unk, -ünk)	
2. szem. - <i>si</i> (-d)		2. szem. - <i>nne</i> (-tok, -tök)	
3. szem. - <i>nsa</i> , - <i>nsä</i> ,		3. szem. - <i>nsa</i> , - <i>nsä</i>	
v. - <i>hon</i> , - <i>'on</i> (-ja, -je)		v. - <i>hon</i> , - <i>'on</i> (-juk, -jük).	

A birtokosragok a birtokkifejező névszónak kész casusalakjaihoz járúlnak, s így csak a casusragok után foglalnak helyet; e mellett egyes-számi nominativusnak a teljes tiszta szótő szolgál, ha ezen különben a nominativus külön raggal készül is (§. 15, a.); ezenkívül casusalakot végző mássalhangzó (*n*, *t*) a birtokosragok elől kiszorúl, úgy hogy ily casusalak a szótővel egyenlővé válik, p. o. *hevose* ló (egy. nom. *hevonen*): *hevosesi* lovad; *sormukse* gyűrű (egy. nom. *sormus*): *sormuksesi* gyűrűd; de *hevosesi*, *sormuksesi* egyszerűs mind egyes-számi gen. és acc. = *hevosen + si*, *sormuksen + si*, és többes-számi nom. és acc. = *hevoset + si*, *sormukset + si*. — Megjegyzendő, hogy a bár két mássalhangzón kezdődő birtokosragok (*-nsa*, *-nsä*, *-mme*, *-mme*) hozzájárultával nem áll be a casusalak (vagy az abból megmaradt szótő) végén a záródó szótagot kezdő *k*, *t*, *p* mássalhangzók gyengülése, melyet különben szótagzáró képzők és ragok hozzájárulása magával hoz (§. 5.), p. o. *kädeltä + m-me* nem lesz *kädellämme*; *käte + m-me*, nem: *kädemme*; (*raha* abess.) *rahatta + m-me*, nem: *rahatamme*. — A translativusnak *-ksi* ragja a személyragok előtt *-kse* alakra változik: *avuksi* (*apu* transl.): *avukseni*, *avuksesi*, *avuksensa* stb.

A 3. személy *-hon*, *-'on* ragalakja az *-nsa*, *-nsä* alakkal váltakozva fordul elé a rövid önhangzón végződő casusalakokon, de sohasem a puszta szótőn; önhangzója ugyanaz, mely a casusragé, s evvel, a *h*-nak kiestével, rendszeren hosszú önhangzóvá egyesül; p. o. *pelkoa* (*pelko* part.): *pelkoansa* v. *pelkoaan* (*-oahan*), *pelossa* (*pelko* iness.): *pelossaan* (*-ssahan*), *kädestä* (*käte* elat.): *kädestään* (*-stähän*); *kädelle* (*käte* allat.): *kädelleen* (*-llehen*), *käsille* (*käte* tb. allat.): *käsilleen* (*-llehen*); ellenben p. o. *kalaa* (*kala* part.): csak *kalaansa* (nem *kalaahan*, *kalaa'an*), *isää* (*isä* part.): csak *isäänsä*.

Paradigmák: *käte* (nom. *käsi*) kéz; *jalka* láb:

Egyes-sz. 1. (Egy.), 2. (Egy.), 3. (Egy. és Több.)			
Nom. <i>käteni</i> , <i>kätési</i> , <i>kätensä</i>			<i>jalkansa</i>
Acc. <i>käteni</i> , <i>kätési</i> , <i>kätensä</i>			<i>jalkansa</i>
Gen. <i>käteni</i> , <i>kätési</i> , <i>kätensä</i>			<i>jalkansa</i>
Ess. <i>kätenäni</i> , <i>-näsi</i> , <i>-nänsä</i> (<i>-nään</i>)			<i>jalkanansa</i> (<i>-naan</i>)
Part. <i>kättäni</i> , <i>kättäsi</i> , <i>kättänsä</i> (<i>kättään</i>)			<i>jalkaansa</i>

[1. (Egy.), 2. (Egy.), 3. (Egy. és Több.)]

Tran. <i>kädekseni</i> , -ksesi, -ksensä (-kseen)	<i>jalaksensa</i> (-kseen)
Com. <i>käteneni</i> , -nesi, -nensä (-neen)	<i>jalkanensa</i> (-neen)
Abess. <i>kädettäni</i> , -ttäsi, -ttänsä (-ttään)	<i>jalattansa</i> (-ttaan)
Prol. <i>kädetseni</i> , -tsemi, -tsensä (-tseen)	<i>jalatsensa</i> (-tseen)
Iness. <i>kädessäni</i> , -ssäsi, -ssänsä (-ssään)	<i>jalassansa</i> (-ssaan)
Elat. <i>kädestäni</i> , -stäsi, -stänsä (-stään)	<i>jalastansa</i> (-staan)
Illat. <i>käteeni</i> , -eesi, -eensä, (<i>käteheni</i> , -hesi, -hensä)	<i>jalkaansa</i> (<i>jalkahansa</i>)
Adess. <i>kädelläni</i> , -lläsi, -llänsä (-llään)	<i>jalallansa</i> (-llaan)
Ablat. <i>kädeltäni</i> , -ltäsi, -ltänsä (-ltään)	<i>jalaltansa</i> (-ltaan)
Allat. <i>kädelleni</i> , -llesi, -llensä (-lleen)	<i>jalallensa</i> (-lleen).

Többes-sz. 1. (Egy.), 2. (Egy.), 3. (Egy. és Több.)

Nom. <i>käteni</i> , <i>kätési</i> , <i>kätensä</i>	<i>jalkansa</i>
Acc. <i>käteni</i> , <i>kätési</i> , <i>kätensä</i>	<i>jalkansa</i>
Gen. <i>kätteni</i> , <i>kättesi</i> , <i>kättensä</i>	<i>jalkainsa</i>
<i>käsieni</i> , -iesi, -iensä	<i>jalkojensa</i>
Ess. <i>käsinäni</i> , -näsi, -nänsä (-nään)	<i>jalkoinansa</i> (-naan)
Part. <i>käsiäni</i> , -iäsi, -iänsä (-iään)	<i>jalkojansa</i> (-jaan)
Trans. <i>käsikseni</i> , -ksesi, -ksensä (-kseen)	<i>jaloiksenza</i> (-kseen)
Comit. <i>käsineni</i> , -nesi, -nensä (-neen)	<i>jalkoinensa</i> (-neen)
Abess. <i>käsittäni</i> , -ttäsi, -ttänsä (-ttään)	<i>jaloittansa</i> (-taan)
Prol. <i>käsitseni</i> , -tsemi, -tsensä (-tseen)	<i>jaloitsensa</i> (-tseen)
Iness. <i>käsissäni</i> , -ssäsi, -ssänsä (-ssään)	<i>jaloissansa</i> (-ssaan)
Elat. <i>käsistäni</i> , -stäsi, -stänsä (-stään)	<i>jaloistansa</i> (-staan)
Illat. <i>käsiini</i> , -iisi, -iinsä	<i>jalkoihinsa</i>
Adess. <i>käsilläni</i> , -lläsi, -llänsä (-llään)	<i>jaloillansa</i> (-llaan)
Ablat. <i>käsiltäni</i> , -ltäsi, -ltänsä (-ltään)	<i>jaloittansa</i> (-ltaan)
Allat. <i>käsilleni</i> , -llesi, -llensä (-lleen)	<i>jaloillensa</i> (-lleen)

Egy.-sz. 1. (Több.), 2. (Több.)

Nom. <i>kätemme</i> , <i>kätenne</i>
Acc. <i>kätemme</i> , <i>kätenne</i>
Gen. <i>kätemme</i> , <i>kätenne</i>
Ess. <i>kätenämme</i> , -nänne
Part. <i>kättämme</i> , <i>kättänne</i>
Transl. <i>kädeksemme</i> , -ksenne
stb.

Töb.-sz. 1. (Több.), 2. (Több.)

Nom. <i>kätemme</i> , <i>kätenne</i>
Acc. <i>kätemme</i> , <i>kätenne</i>
Gen. <i>kättemme</i> , <i>kättenne</i> <i>käsiemme</i> , -ienne
Ess. <i>käsinämme</i> , -nänne
Part. <i>käsiämme</i> , -iänne
Transl. <i>käsiksemme</i> , -ksenne.

c) Visszaható névmás (p. reflexivum): *itse*, egyszersmind nominativus, akármelyik személyre vonatkozva; a többi casusalakokhoz járúlnak a birtokos-személyragok:

Acc.	1. <i>itseni, itsemme</i>	2. <i>itsesi, itsenne</i>	3. <i>itsensä</i>
Gen.	<i>itseni, itsemme</i>	<i>itsesi, itsenne</i>	<i>itsensä</i>
Part.	<i>itseäni, itseämme</i>	<i>itseäsi, itseänne</i>	<i>itseänsä(-eään)</i>
Allat.	<i>itselleni, -llemme</i>	<i>itsellesi, -l lenne</i>	<i>itsellensä</i>
stb.			(-lleen).

d) Mutató névmások (p. demonstrativa): *tä* (nom. *tämä*; tb. tö: *näi*, tb. nom. *nämä, nämät*) ez; — *si* (nom. *se*; tb. tö: *ni*, tb. nom. *ne, net*) az; — *tuo* (tb. tö: *noi*, tb. nom. *nuo, nuot*) az, amaz. — Ragozás:

	E.	T.	E.	T.	E.	T.
Nom.	<i>tämä</i>	<i>nämä, nämät</i>	<i>se</i>	<i>ne, net</i>	<i>tuo</i>	<i>nuo, nuot</i>
Acc.	<i>tämän</i>	<i>nämä, nämät</i>	<i>sen</i>	<i>ne, net</i>	<i>tuon</i>	<i>nuo, nuot</i>
Gen.	<i>tämän</i>	<i>näiden,</i> (<i>näitten</i>)	<i>sen</i>	<i>niiden,</i> (<i>niitten</i>)	<i>tuon</i>	<i>noiden,</i> (<i>noitten</i>)
Instr.	—	<i>näin</i>	—	<i>niin</i>	—	<i>noin</i>
Essiv.	<i>tänä</i>	<i>näinä</i>	<i>sinä</i>	<i>niinä</i>	<i>tuona</i>	<i>noina</i>
Part.	<i>tätä</i>	<i>näitä</i>	<i>sitä</i>	<i>niitä</i>	<i>tuota</i>	<i>noita</i>
Transl.	<i>täksi</i>	<i>näiksi</i>	<i>siksi</i>	<i>niiksi</i>	<i>tuoksi</i>	<i>noiksi</i>
Comit.	<i>täne</i>	<i>näine</i>	<i>sine</i>	<i>niine</i>	<i>tuone</i>	<i>noine</i>
Abess.	<i>tättä</i>	<i>näittä</i>	<i>sittä</i>	<i>niittä</i>	<i>tuotta</i>	<i>noitta</i>
Iness.	<i>tässä</i>	<i>näissä</i>	<i>siinä</i>	<i>niissä</i>	<i>tuossa</i>	<i>noissa</i>
Elat.	<i>tästä</i>	<i>näistä</i>	<i>siitä</i>	<i>niistä</i>	<i>tuosta</i>	<i>noista</i>
Illat.	<i>tähän</i>	<i>näihin</i>	<i>siihen</i>	<i>niihin</i>	<i>tuohon</i>	<i>noihin</i>
Adess.	<i>tällä</i>	<i>näillä</i>	<i>sillä</i>	<i>niillä</i>	<i>tuolla</i>	<i>noilla</i>
Ablat.	<i>tältä</i>	<i>näiltä</i>	<i>siltä</i>	<i>niiltä</i>	<i>tuolta</i>	<i>noilta</i>
Allat.	<i>tälle</i>	<i>näille</i>	<i>sille</i>	<i>niille</i>	<i>tuolle</i>	<i>noille</i>

Jegyzet. Eléfordúl *tämä, nämä* helyett: *tää, nää* (*tään = tämän*).

e) Kérdő és relativ névmások (p. interrogativa, relativa): *ke* és *kene* (nom. *ken*, tb. tö: *kei*) ki, a ki; — *mi* mi, a mi; *ku-* ki, mely; — csak relativum: *jo* a ki, a mely, a mi. Az egytagú töknek egytagúnak maradó casusalakjaihoz rendszeren *-ka, -kä* simuló particula járúl: egy. nom. *mikä, kuka, joka*, gen. *minkä, kunka, jonka*; tb. nom. *mitkä, kutka, jotka*; szintígy *ke-töl: ketkä*. — Ragozás:

	Egy.	Több.	Egy.	Több.
Nom.	<i>ken</i>	<i>ketkä</i>	<i>mikä</i>	<i>mitkä</i>
Acc.	<i>kenen</i>	<i>ketkä</i>	<i>minkä</i>	<i>mitkä</i>
Gen.	<i>kenen</i>	<i>keiden</i> (<i>keitten</i>)	<i>minkä</i>	<i>miden</i> (<i>mitten</i>)
Ess.	<i>kenenä</i> (<i>kenä</i>)	<i>keinä</i>	<i>minä</i>	<i>minä</i>
Part.	<i>ketä</i>	<i>keitä</i>	<i>mitä</i>	<i>mitä</i>
Transl.	<i>keneksi</i> (<i>keksi</i>)	<i>keiksi</i>	<i>miksi</i>	<i>miksi</i>
stb.				

	Egy.	Több.	Egy.	Több.
Nom.	<i>kuka</i>	<i>kutka</i>	<i>joka</i>	<i>jotka</i>
Acc.	<i>kunka</i>	<i>kutka</i>	<i>jonka</i>	<i>jotka</i>
Gen.	<i>kunka</i>	<i>kuiden</i> (<i>kuitten</i>)	<i>jonka</i>	<i>joiden</i> (<i>joitten</i>)
Instr.	—	<i>kuin, kun</i>	—	<i>join</i>
Ess.	<i>kuna</i>	<i>kuina</i>	<i>jona</i>	<i>joina</i>
Part.	<i>kuta</i>	<i>kuita</i>	<i>jota</i>	<i>joita</i>
Transl.	<i>kuksi</i>	<i>kuiksi</i>	<i>joksi</i>	<i>joiksi</i>
stb.				

Jegyzet. A *ku* és *jo* névmástök elfogadják a comparativus-képzést a kettő közül egyikre való vonatkozás kifejezésére; *kumpa* (n. *kumpi*), *jompa* (n. *jompi*) melyik a kettő közül („uter“) (v. ö. §. 10, a.)

f) Határozatlan névmások (p. indefinita). Ilyenekül is szerepelnek a kérdő és relativ névmások, főleg *jo* és *ku*, részint kettejével egyesítve és külön-külön ragozva, részint egyenként nyomatékosító particuláknak (*-kaan*, *-kään*, *-kin*) hozzájárulásával. Tagadó ige mellett *-kaan*, *-kään*-vel való határozatlan névmások a „senki, semmi“ stbinek felelnek meg.

1) *joku* (*jo-ku*) „valami, valaki, valamely“ (*joku mies* valamely ember, *jonakuna päivänä* v. napon): gen. *jonkun*, part. *jotakuta*; — *jompa-kumpa* (n. *jompi-kumpi*) „egyik vagy másik, valamelyik“ (kettő közül); — 2) *mi-ku*: nom. *mikä-kuka* „egyik vagy másik, itt is egy ott is egy“ (*sanoi mille kulle* egyiknek másiknak mondta); — *mi...mi* (*mikä...mikä*) „az egyik... a másik, ki... ki“ (*mikä itkee mikä nauraa* egyik sír másik nevet, ki sír ki nevet); — 3) *jokin* „valaki, -mi, -mely“ (*kuulin jotakin uutta* hallottam valami újat); *kukin*

„minden, mindenki, kiki, akárki is“ (*kunakin päivänä* minden napon; *kukin tietää* kiki tudja); *kumpa-kin* (n. *kumpikin*) „mindegyik, uterque“; *mi-kin* „akárki, -mi“; — 4) *kukaan* (*ku-kaan*) „valaki, csak valaki is“, *ei kukaan* „senki“; *kumpa-kaan* (n. *kumpikaan*) „valamelyik, egyik vagy másik“, *ei k.* „egyik sem“; *ken-kään*: *ei k.* „senki“; *mi-kään* „csak valami, valaki is“, *ei m.* „semmi, senki“ (*sanotko mitäkään* [*mitään*] mondsz-e valamit; *ei ole millänsäkään* nincsen semmijével, azaz: nem törődik vele); *jo-kaan*: *ei j.* „semmi“ (*en sano jotakaan* semmit sem mondok, *en luule joksikaan* pro nihilo habeo). — 5) *joka* „minden“ (ragozatlan melléknév: *joka paikassa* minden helyen, mindenütt; *joka mies* minden ember); *jokaise* (n. *-ainen*) „mindenik“.

g) Névmás-szerű fő- és melléknevek (Pronominalia): 1) *muu* „más, egyéb“; *muutama* v. *muuame* (nom. *-an*, part. *-atta*) „egyvalamely, egynémely“ (*muutamatsanovat* némelyek mondják, *muutamassa kylässä* egyvalamely faluban). — 2) *erää* (nom. *eräs*) „néminemű, bizonyos, némely“. — 3) *mone* (n. *moni*) „néhány, nem-egy“ (*moni mies* nem-egy ember, *eli monta päivää* néhány, nem-egy v. sok napot élt); *moniaa* (tb. nom. *moniaat*), *monikahta*, *moniahta* „némely, néhány, nem-egy“ (*moniaat sanovat* némelyek v. sokan azt mondják, *monikahdat syrt* sokféle okok). — 4) *molempa* (n. *-mpi*, tb. nom. *molemmat*) mindkét, mindkettő (ambo); — 5) *kaikke* (n. *-kki*) „mind, minden“; — 6) *sama* ugyanaz, ugyanez (idem).

h) „Milyen, ilyen, olyan“: 1) „milyen, a milyen“: *minmoise* (n. *-oinen*, ebből: *min-moise*, *min-muotoise*), *kummoise*, *jommoise*; *millaise* (n. *-ainen*), *kullaise*, *jollaise*; *min-kaltaise* (n. *-ainen*); 2) „ilyen“: *tämmöise*, *tällaise* v. *tälläise*, *tän-kaltaise*; 3) „olyan“ *semmoise*, *sellaise*, *sen-kaltaise*; *tuommoise*, *tuollaise*, *tuon-kaltaise*; 4) „ugyanilyen, -olyan“: *samallaise*.

„Mí közülünk való, hozzánk tartozó, hazánkbeli (nostras)“: *meikäläise* (n. *-äinen*); „tí hozzátok tartozó“ *teikäläise*; „ő hozzájuk tartozó“ *heikäläise*; *täkäläise* ide való, *tuokalaise* oda való, *muukalaise* máshová való, idegen.

§. 18. Né v u t ó k (postpositiók).

A névszónak különösebb relativ helyzetek vagy egyéb specialis vonatkozásmódok kifejezésével szorosított viszonyítását a finnben is az úgynevezett névutók (postpositiók) eszközlik. Ezek az ily relativ helyzetet (p. o. valaminek alatta, fölötte, előtte, mögötte valóságot) vagy vonatkozásmódokat (p. o. okot, czélt) sajátlag vagy átvitelesen jelelő névszóknak általános helyviszonyragokkal való alakjai, s a viszonyított névszónak részint genitivusával részint partitivusával, még pedig legtöbbsnyire annak u t á n a állanak. A névszó személynévmás levén, ennek genitivusát a névutón még a birtokos-személyragok kísérik, vagy csak magukra is pótolják azt. Általános helyviszonyragokúl szolgálnek a névutókon a prolativus-ragon kívül az essivus, partitivus és translativus-ragok eredeti locativus, ablativus és lativus-féle értékük szerint; de ezek mellett és helyett szerepelnek a belső és külső helyviszonyt jelelő casusragok is (§. 13, IV. V. csoport).

Jegyzet. Lativus-ragnak eléfordúl még *-ne*, melynek *n*-je megelőző *l*-hez áthasonúl (*alle, ylle* e h. *alne, ylne*); a *-ksi* és *-tse* ragok meg néha egészen lekoptak, úgy hogy csak véghehezet maradt meg belőlük.

a) Genitivussal járó névutók:

1. *alla* alatt, *alta* alól, *alle* alá; *alitse, alitse* alatt el (tő: *ala, ale* al, alja vminek; comp. *alempa*).

2. *yllä* rajt, *yltä* -ról, *ylle* -ra; *ylitse, yli* rajt el, rajt által, fölött el (tő: *yle* fölső, comp. *ylempä*).

3. *päällä* rajt, *päältä* -ról, *päälle* -ra; (tő: *pää* fej); *päälitse* rajt el, fölött el.

Példák. 1. *Pöydän alla* (*alle, alta* asztal alatt (alá, alól); *altani* alólam; *ajoi sillan alitse* hajtott a híd alatt el; — 2. *pidä vaatteet ylläsi* tartsd a ruhát rajtad, magadon; *riisun takin yltäni* levetem a kabátot rólam (magamról); *pukee yllensä* fölölti reája (magára); *tien ylitse* az úton át, *joen yli* a folyón át; *kello on (*) yli kuuden* az óra haton túl (fölül).van, (*) *yli määrän* mértéken túl (fölül). — 3. *katon päällä* (*päältä, päälle*) a fődélen (födélről, fődélre); *lanka kulkee huoneiden päällitse* a fo-

4. *edessä, edellä* előtt; *edestä, edeltä* elől; *eteen, edelle* elé; *editse* előtt el; (tő: *ete*, nom. *esi* elő).

5. *takana* mögött (-n túl); *takaa* mögöl (után, szerint); *taaksi (taa')* mögé; *taatse* mögött el; (tő: *taka*).

6. *perässä, perästä, perään* után (*perä* far, utóresz).

7. *jäljessä, jäljestä, jälkeen* után (*jälke*, nom. -*ki* nyom).

8. *luona* -nál, *luota* -töl, *luoksi (luo)* -hoz.

9. *tykönä* -nál, *tyköä* -töl, *ty'ö* -hoz.

10. *ohessa, ohella* mellett; *ohesta, ohelta* mellől; *oheen, ohelle* mellé; *ohitse* mellett el (*ohe*, n. *ohi* mellék, oldal).

11. *sivutse (sivu')* meliätt el (*sivu* oldal).

12. *vieressä, vierellä* mellett, -nál; *vierestä, viereltä* mellől, -töl; *viereen, vierelle* mellé, -hoz; *vieritse* mellett el (*viere*, n. -*ri* oldal, part).

13. *rinnalla* mellett, *rinnalta* mellől, *rinnalle* mellé (*rinta* mell).

14. *likellä* -hoz közel; *likeltä* közeléből, *likelle* -hoz közel, közelébe (*like*, n. *likä*); — *lähellä, läheltä, lähelle* (*lähe*, n. *lähi*) u. a.

nál megyen a házak fölött el. — 4. *seisoo tuomarin edessä* áll a bíró előtt, *juoksee isäntänsä edellä* fut a gazdája előtt; (*) *edellä puolipäivän dél* előtt; *astu pois kynttilän edestä* lépj félre a gyertya elől; *minun editseni* előttem el (vor mir vorbeí); — 5. *vuoren takana* a hegy mögött, hegyen túl; *vuoren takaa*; *viikon takaa* egy hét múlva; *voimansa takaa* ereje szerint; *kävi kirkon taatse*; *istu taakseni* ülj mögém, hátam mögé; — 6. 7. *kulkee perässäni* v. *jäljessäni* utánam jár, követ engem; *mene herran perään* v. *jälkeen* menj az úr után; *isän perästä (jäljestä)* az atya után [jött a fiú]; *viikon perästä* egy hét múlva; *käskyn jälkeen* a parancsolat szerint; (*) *jälkeen Kristuksen syntymän* Krisztus születése után; (*) *jälkeen* (v. *jäljestä*) *puolipäivän dél* után; — 8. 9. *asuu isänsä tykönä* v. *luona* atyánál lakik; *isän luoksi (luo, ty'ö)* az atyához; *muuttaa pois miehensä luota* (v. *tyköä*) elköltözik férjétől; — 10—13. *kulki kirkon ohitse* (v. *sivutse*) járt a templom mellett el; *istuu isänsä rinnalla* atyja mellett ül; *haudattiin äitinsä viereen* az anyja mellé temették; *ojan vieritse* az árok mellett el, partja menté-

15. *kohdalla* irányában, felé, átellenben (*kohta* irány).
 16. *kautta* által, -n át (*kaute*, n. *kausi* ambitus, verlauf).
 17. *läpitse* (lävitse), *läpi* -n át, -n keresztül (*läpe*, n. -*pi* lyuk). — 18. *puhki* u. a.; — 19. *halki* -on át (hosszában).
 20. *poikki* -n keresztül (quer über, quer durch).
 21. *ympärillä* körül, *ympäriltä* (abl.), *ympäri* köré; *ympäri* körül, -n körül.
 22. *sisässä*, *sisällä* -n belül, -ben bent; *sisästä*, *sisältä* -ből ki; *sisään*, *sisälle* -be bele (*sisä* belső).
 23. *kesken*, *keskenä* között; *keskellä* középett, *keskeltä* közöl, középből, *keskelle* közé, középhebe (*keske*, n. -*ki* köz, közép).
 24. *välissä*, *välillä* között; *välistä*, *väliltä* közöl; *väliin*, *välille* közé; *välitse* között el (*väli* intervallum, distantia).
 25. *seassa* között (elvegyítve), *seasta* közöl, *sekaan* közé.
 26. *kanssa* -vel, -vel együtt (*kansa* nép, társaság); —
 27. *kerassa*, *keralla*, *kerä* u. a.; *keralle* (lat.).

ben; — 15. *asuu metsän kohdalla* az erdő felé lakik; — 16. *toimitin asian veljeni kautta* elintéztem a dolgot testvérem által; *tulin kaupungin k.* jöttem a városon át (kerülve); — 17. *ikkunan läpitse (läpi)* az ablakon át; — 18. *pisti neulalla paperin puhki* tüvel szúrt a papiroson keresztül; — 19. *meni metsän halki* ment az erdön át; — *juoksi tien poikki* futott az úton keresztül. — 21. *muuri hajoitettin kaupungin ympäriltä* elszedték a várostól köröskörül a falat; *puun ympärille* a fa köré; *kulki lammun ympäri* járt a tó körül; *kulki (*) ympäri lahdén* járt az öblön körül (hajón); (*) *ympäri vuoden* az egész éven át; — 23. *naapurien kesken* a szomszédok közt (p. o. történt egyesség); *kahden kesken* kettő közt (négy szem közt); *sopikaa keskenänne* egyeztetek meg egymás közt; *joutui vihollisten keskelle* az ellenségek közé (középhebe) jutott; — 24. *kahden kiven välissä* két kő között; *riita on välilläimme* per van közöttünk; *ajoi kirkon ja pappilan välitse* elhajtott templom és paplak között; — 25. *rukiitten seassa on ohria* a rozs között árpa van; *panen vettä viinan sekaan* vizet teszek a bor közé (a borba); — 26. *poika on isän kanssa* a fiú van az atyával; *minun kanssani* én velem; — 27. *on kerallani* velem van, *tule keral-*

28. *muassa* -vel együtt; *mukaan* (lat.) -vel, szerint.

29. *suhteen* -hoz képest.

30. *tähden* -ért, végett; — 30. *vuoksi* -ért, kedvéért, miatt.

31. *puolesta* részéről, -ra nézve (*puole*, n. -*li*, fél, oldal).

32. *myötä* -vel (-nál), szerint.

b) Partitivussal járó névutók:

1. *vastassa* ellen (ellenében), *vastaan* ellen(-ébe, -ére); *vastoin*, *vasten* ellen, ellenére (*vasta* adversus, contrarius); — *vastapäätä* átellenben; — *vasten* számára (v. ö. *varten*).

2. *kohtaan* iránt, elibe; *kohti*, *kohtia* felé, *kohden* felé, -nek; (tő: *kohta*, *kohte* lásd: a, 15.).

3. *likellä*, *lähellä* -hoz, közel (loc.); *likeltä*, *läheltä* (abl.); *likelle*, *lähelle* (lát.; lasd: a, 14.).

4. *myöten* (*myöden*) szerint (lásd: a, 32.).

5. *pitkin* hosszában, mentében (*pitkä* hosszú).

6. *takaa* után (lásd: a, 5.).

7. *ennen* előtt (időről); (tő: *ente*, n. *ensi* elő, első).

leni gyere velem: — 28. *istuu muiden muassa* másokkal (együtt) ül; *tule mukaani* jöjj velem; *lupauksensa mukaan* ígérete szerint; — 30. *ystävyyden vuoksi* barátságért, b. kedvéért; *ikänsä vuoksi* kora miatt, korára nézve; *tulen hänen vuoksensa* ő miatta (mégis) eljövök; — 31. *onko veistä myötäsi* van-e kés nálad; *viepi myötänsä* magával viszi.

Példák. 1. *Seisoo minua vastassa* (v. *vastaan*) ellenem áll; *tuli vastaan* ellenembe jött; *virtaa vastaan* folyam ellenére; *tekee* (*) *vastoin lakia* törvény ellenére teszen; (*) *vasten tuulta* szél ellen(-ére); (*) *vastapäätä kirkkoa* v. *kirkkoa vastapäätä* templomnak átellenében; *sinua vasten* a te számodra; — 2. *meni vieraita kohtaan* elibe ment a vendégeknek; *tulevat meitä kohti* mi felénk jönnek; *tuli minua kohden* nekem (felém) jött; — 3. (*) *likellä kirkkoa* közel a templomhoz; — 4. *mieltä myöten* kedv szerint, ohajtás szerint; *tietä m.* az út folytában, mentében; — 5. *menemme pitkin jokea* a folyó hosszában (mentében) megyünk. — 6. *juoksi isäänsä takaa* futott az atyja után; — 7. (*) *ennen minua* v. *minua e.* én előttem (előbb mint én); (*) *en-*

8. *ympäri* -n körül (lásd: a, 21.).
 9. *keskellä* közepett, *keskeltä* (abl.), *keskelle* közepébe; *kesken* közbe (félbe szakításról); (lásd: a, 23.).
 10. *varten* számára.
 11. *paitsi* nélkül, -n kívül; — 12. *ilman* nélkül.
 13. *puolella*: *ulko-p.* -n kívül, *sisä-p.* -n belül; *puolen*: *tällä puolen* -n innen, *toisella p.* -n túl.

§. 19. Igehatározók (adverbia).

A finn nyelvben igehatározó (szorosban: állítmányhatározó) funkcióval járó szók, az úgynevezett adverbiumok, legnagyobb részt viszonyított névszóknak mutatkoznak, a szokott casusragokkal s némely csak adverbialis viszonyraggal. Különösen szerepelnek instructivus-alakok mint módadverbiumok, s a helyviszonyragok (§. 13. II. IV. V. csoport és prolativus) hely- és idő-adverbiumokon. Elfogadják az adverbialis viszonyítást a fokozott (comparativus és superlativus) névszótök is, csak hogy nem mindig ugyanazon raggal, mint az alaptök.

Jegyzet. Megjegyezhető itt némely ragtalan vagy nem elemezhető adverbium is (melyek különben a szótárba valók):

jo már, *nyt* most, *heti* mindjárt, *aina* mindig, *vielä* még, *ehkä* talán. — A rendes casusragokkal valók közül is itt csak a főbbek hozhatók föl (jelesen a névmásoktól valók, s a relativ

nen joulua karácson előtt; *e. aikaa* idő előtt; — 8. *kulki* (*) *ympäri lahtea* (a, 5.); — 9. (*) *keskellä kylää* közepette a falnak; *naurahti* (*) *kesken lauluansa* dala közben nevetve fakadt; — 11. *paitsi sinua emme voi mennä* nálad nélkül nem mehetünk; — 12. (*) *ilman apua* segítség nélkül; — (*) *ulko-puolella ovea* az ajtón kívül; (*) *tällä puolen kirkkoa* a templomon innen; (*) *toisella puolen jokea* a folyón túl.

Jegyzet. A partitivussal járó névutókon természetesen nincs helye a genitivus értelmében álló személyragoknak. De a genitivussal járók közül is van egynéhány, mely a személyragokat el nem fogadja: *poikki*, *halki*, *puhki*, *läpi* (lätitse). — Csakis birt. személyragokkal fordulnak elé: *keskenä*, *myötä*, *yllä*, *yltä*, *ylle* (a, 23. 32. 2.).

helyzetekre és időrendre vonatkozó); amúgy is az a bizonyos adverbialis jellem, melyet a casusalak ölt (p. o. hogy *missä* „miben“ mint adv. „hol“) tulajdonképen csak azon alapszik, hogy az alapszó elvontabb értelemben vétetik.

a) Különös határozóképzés:

1. *-sti* raggal készülnek melléknévi alap- vagy fokozott töktől mó dhatározók: *kovasti* keményen, erősen (*kova*), *kovemmasti* u. a. comp. (*kovempa*), *kovimmasti* u. a. sup. (*kovimpa*); *ylpiästi* büszkén (*ylpeä*), *viisaasti* bölcsen (*viisaa*, n. *-sas*), *työläästi* nehezen, bajosan (*työlää*, n. *-läs*); *tavalisesti* közönségesen, szokás szerint (*-llise*); — számnevektől ugyan e raggal m. „-szer“-félék: *kahdesti* kétszer, *kolmesti* v. *kolmasti* háromszor; *kolmanneksi* harmadszor; — *toisesti* (*toisti*) másszor (*toise*).

2. *-ten* raggal, módhatározók mutató, kérdő és relativ névmástöktől: *täten* így, ekképen (*tä*), *miten* mint, miképen (*mi*), *kuten* hogyan, mint (*ku*), vagy a tb. töttől: *kuiten* u. a., innen: *kuitenkin* mégis, *ei kuitenkaan* mégsem (*ku-kin*, *ku-kaan*, §. 17, f, 3. 4.); *joten* a mint, miképen (*jo*): *jotenkin*, *jotensaki* (*joten-nsa-kin*) valamiképen, valamennyire, *jotenkuten* valamiképen (*jo-ku*); — egyéb melléknévi, rendesen többesített töktől: *samaten* azonképen, szintúgy (*sama*), *muuten* másképen (*muu*), *toisten* másszor (v. ö. *toisesti*), *useimmiten* leggyakrabban (*useimpa*, *usea*), *enimmiten* többnyire (*enimpä*, *enä*). — A *-ten* rag változatjának tekinthető *-ti*: *samati* (= *samaten*), *kaiketi* mindenképen (*kaikke*); *peräti* egészen, épenséggel (*perä* utó, alap).

3. *-nne* (*-nne'*) raggal, lativ irányú helyhatározók, mutató, kérdő és relativ névmástöktől: *tänne* ide, *sinne* oda (v. addig), *tuonne* oda, *amoda*, *tova*; *minne* hova, *kunne* hova (v. meddig, míg), *jonne* a hova, *jonnekkunne* valahova.

4. Közvetítő *-a*, *'ä*, *-ha*, *hä* (**-ka*, *kä*) helyjelelő képzővel (v. ö. *muukalaise* idegen, máshová való: *muu-ka-laise* „más helybeli“), helyadverbiumok a külső helyviszonyragokkal: *täällä* (*tä-ä-llä*) itt, *siellä* (*si-ä-llä*) ott, *täältä* innen, *sieltä* onnan; *muualla* másutt, *muualta* másunnan, *muualla* másuvá; *kaikkialla*, *kaikkialta*, *kaikkialle* mindenütt, -ünnen, -üvé; *toisaalla* (*toisialla*), *-aalta*, *-aalle* másutt stb.; *yhtäällä*

(*yhtähällä*), *yhtäältä*, *yhtäälle* egyhelyen, -helyről, -helyre; *alhaalla* (*alaalla*, *alahalla*) alúl, alant, *alhaalta* alúlról, *alhaalle* lefelé, aláfelé; *ylhäällä* (*yläällä*, *ylähällä*) fent, *ylhäältä* felülről, *ylhäälle* fölfelé; *etäällä* (*etähällä*) messze, távol, *etäältä* messzünnen, messziről, *etäälle*, *etää* [**etääksi*] messzire (tö: *ete* elö).

5. *-tusten*, *-tysten* v. *-tuksin*, *tyksin* raggal kölcsönös helyzetet kifejező határozók: *rinnatusten* egymás mellett v. mellé („*brust an brust: rinta*), p. o. *istuvat r.* (ülnek egymás m.); *vieritysten* u. a. (*viere* oldal); *perätysten*, *jäljetysten* egymás után (*perä*, *jälke*); *vastatusten* egymás ellenében (*vasta*), *päällitysten* egymás fölött (*päällä*, *pää*).

6. *-lloin*, *-llöin* raggal időhatározók névmástöktől: *tällöin* ekkor, *silloin* akkor, *milloin* v. *kulloin* mikor, midőn (*milloin-kulloin* néha, hébehóba); *jolloin* a mikor (*jolloin-kulloin* némikor, hébehóba), *muulloin* máskor.

7. *koska* „mikor“ (nyilván a *ku-* kérdő névmástövhöz tartozik): *ei koskaan* soha; — *jos* ha (*jo-*): *joska* habár, vajha; *joskus* néha, hébehóba (*jo-ku*).

b) Rendes casusragokkal képzett határozók:

1. A *-na*, *-nä* locativus, *-ta*, *-tä* (*-a*, *-ä*) ablativus, *-ksi* (v. csonkúlva *-s*, *-'*), lativus eredeti egyszerű helyviszonyragokkal (melyek különben az essivus, partitivus, translativus ragjai, §. 13, II.), meg a *-tse* prolativusraggal (mely szintén néha elkopott: *-'*) helyhatározók:

kaukana messze, távol, *kaukaa* messziről, *kauas* messzire (tö: *kauka*); compar. *kauempana*, *kauempaa*, *kauemmaksi* (*-mmas*, *-mma'*).

läsnä közel, jelen (*on l.* jelen van); *lähes* közelbe (heran, hinzu; tö: *lähe*, v. ö. §. 18, a, 14.); comp. *lähempänä*, *lähempää*, *lähemmäksi* (*-mmäs*, *-mmä'*).

takana hátul, *takaa* hátulról, *taaksi* (*taas*, *taa'*) vissza, hátra, megint, *taatse* (*taitse*) hátul el, hinten vorbei (tö: *taka*, §. 18, a, 5.); comp. *taampana* (*taempana*), *taampaa* (*taempaa*), *taammaksi* (*taenmaksi* v. *-mmas*, *-mma'*).

ulkona kívül, künt, *ulkoa* kívülről, *ulos* ki (tö: *ulko*); comp. *ulompana*, *ulompaa*, *ulommaksi* (*-mmas*, *-mma'*).

sisää belülröl, *sisäksi* belé, be (tő: *sisä*, §. 18, a, 22.); comp. *sisempänä*, *sisempää*, *sisemmäksi* (-*mmä*).

alas, *ales* alá, le (tő: *ala*, *ale*: §. 18, a, 1.); v. ö. a, 4. *alhaalla*); comp. *alempana* lejebb, lentebb, *alempaa* lejebb-röl, *alemmaksi* (-*mmas*, -*mma'* lejebbre, alább).

ylös, *yles* föl (tő: *yle*, §. 18, a, 2.; v. ö. a, 4. *ylhäällä*); comp. *ylempänä*, *ylempää*, *ylemmäksi* (-*mmäs*, -*mmä'*).

edes elé, előre (p. o. *edes tulla* eléjönni, *e. tuoda* elé-hozni; *e. ja taas* előre hátra), legalább (p. o. *anna e. pikkuisen* adj legalább egy keveset); (tő: *ete*, §. 18, a, 4.; v. ö. a, 4. *etäällä*); — comp. *edempänä* tovább el, távolabb, *edempää* előbb-röl, távolabbról, *edemmäksi* (-*mmäs*, -*mmä'*) előbbre, továbbra.

keskeä középröl (középen, p. o. *murtaa k. poikki* középen eltörni, mitten entzweibrechen).

pois, *poijes* el, félre (weg; p. o. *menni*, *dobni*); *poikki* keresztbe (opp.: *hosszában*), keresztül, szét (p. o. *jalka menee p. a láb szétmegyen*, eltörik); v. ö. §. 18, a, 20.; tő: *poikke* transversus).

ympäri körül (p. o. *käydä järni*; v. ö. §. 18, a, 21.).

kotona honn (itt-, otthon), *kotoa* hazól, hazulról, [*kotia*, *kotiin* haza]; (tő: *koto*).

2) A *belső* helyviszonyragokkal (locativus, ablativus, lativus helyett):

tässä itt, *tästä* innen, *tähän* ide; — *siinä* ott, *siitä* onnan, *siihen* oda; — *tuossa* ott, *amott*, *tuosta* onnan, *tuohon* oda, *amoda*; (lásd §. 17, d.; v. ö. a, 4. *täällä*, *täältä*, *siellä*, *sieltä*; a, 3. *tänne*, *sinne*).

kussa, *missä* hol; *kusta*, *mistä* honnan, *kuhun* hova; — *jossa* a hol, *josta* a honnan, *johon* a hova; — *jossa-kussa* valahol, *josta-kusta* valahonnan, *johon-kuhun* valahova (lásd §. 17, e. f.; v. ö. a, 3. *kunne*, *minne*, *jonne*).

edessä elül, *edestä* elülröl, *eteen* elé (§. 18, a, 4.).

sisässä bent, *sisästä* belülröl, *sisään* belé (§. 18, a, 22.).

pois, *poissa*, *poijes*, *poikessa* el (nem jelen: p. o. *on p. er ist fort*, nincs itt; v. ö. *pois* b, 1.).

yhdessä együtt, *yhdestä* szét (auseinander), *yhteen* össze, egybe (tő: *yhte* egy; v. ö. a, 4. *yhtäällä*).

ko'ossa együtt, *kokoon* egybe, össze (tő: *koko* rakás).
pystyssä (*pystössä*) fent, lábon állva; *pystyyn* (*pystöön*)
 föl, lábra (tő: *pysty* fölálló, erectus).

kodissa honn (itt-,) otthonn), *kodosta* hazól, hazulról,
kotiin haza (tő: *koti*, *koto*, v. ö. *kotona* b, 2.).

kumossa eldőlve, *kumoon* le, földre (tő: *kumo* sub-
 versus).

umnessa zárva, *umpeen* zárt állapotba (p. o. *pane silmäsi*
umpeen tedd be = csukd a szemedet); *ummesta* ki (zárból),
 (tő: *umpe*).

3) A külső helyviszonyragokkal (v. ö. a, 4. *täällä*, *siellä*,
alhaalla stb.):

tuolla ott, amott, *tuolta* onnan, amonnan.

edellä elül, eleve, *edeltä* elülről (előre), eleve; *edelle*
 előre (v. ö. *edessä* b, 2.).

sisällä, *sisältä*, *sisälle* (= *sisässä*: b, 2.).

keskeltä középről (középen: *keskeä* b, 1.).

hajalla szélylyel, *hajalta* össze (tkp. szétszórt állapot-
 ból, p. o. *ko'ota* gyűjteni), *hajalle* szét (p. o. *ajaa* hajtani,
mennä menni).

ko'olla, *koolle* (= *ko'ossa*, *kokoon*: b, 2.).

kumolla, *kumolle* (= *kumossa*, *kumoon*: b, 2.).

4) Instructivusraggal (-n), főleg módhatározók, még pe-
 dig nagyrészt többesi szótöböl is:

α) Egyesszámi szótöböl: *kauhean* szörnyen, *sanomat-*
toman kimondhatatlanúl (p. o. *suuri* nagy); *liian* fölötte (*liika*
 fölös), *ylen* (*ylön*) szerfölött, fölötte (p. o. *y. kaunis* f. szép;
y. katsoa megvetni); *sangen* nagyon, igen, *aivan* egészen,
 meröben, *viljan* bőven; *hiljan* csendesen, lassan, *pian* hamar
 (*pika*), *myöhän* későn, *kauan* soka (hosszú ideig: *kauka*),
kesken félben (p. o. *jättää* hagyni: *keske* közép, köz); *ennen*
 előbb, ez(az)előtt (*ente*); *äskén* imént, csak most.

β) Többesszámi szótöböl:

näin így, *niin* úgy, *noin* úgy, amúgy; *kuin* (*kun*) ho-
 gyan, mint, *joinkuin* valahogy (§. 17, d. e. f.).

yksin egyedül, egymagára (*yhte* egy; *yksin* . . -kin söt
 . . is); *kaksin* kettenként, kettejével (*kahte* két), *kolmin* hár-

manként, *kymmenin* tízenként, *sadoin* százanként, százával, *tuhansin* ezrenként, ezrivel.

usein gyakran (*usea*), *harvoin* ritkán, *hyvin* jól, igen (*hyvä*), *pahoin* rosszul (*paha*), *kovin* erősen, igen (*kova*), *varain* (*varahin*, *varhain*) korán (*varaha*), *ensin* először, elsőben (*ente*), *viimein* utoljára, végre, elvégre (*viimee*, n. *-me'* utolsó), *vihdoin* végre, *ammoin* régen, *muinoin* régen, hajdan (*-na*), *välein* hamar, szaporán (*väleä*), *melkein* megiehetösen (*-ä*), *varsin* teljesen, nagyon (*varte*), *tuskin* bajjal, alig (*tuska*), *töin-tuskin* ügygyel bajjal, *tosin* igaz, ugyan (*tote*) stb.; *takaisin* hátra, vissza (*takaise*, *taka*), *jalkaisin* gyalog, zu fuß (*jalkaise*, *jalka*), *nykyisin* minap (*nykyise*, *nyky*), *väkisin* erőszakkal (*väkise*, *väke*), stb.; — különösen comparativus-töktől készülnek rendszeren ily mód- és időhatározók: *hiljemmin* lassabban, későbben, *paremmin* jobban, *kovemmin* keményebben, *enemmin* inkább (*enempä*, *enä*), *vähemmin* kevésbé (*vähä*), *kauemmin* tovább (diutius: *kauka*), *myöhemmin* későbben (*myöhä*), *varhemmin* korábban (*varaha*) stb.; — superlativus: *enimmin*, *kovimmin*, *kauimmin* stb.

γ) Instructivusraggal alakúl a *-te*-képzős nomen verbale (nomen actionis)-ből (§. 11, b.) módhatározó gerundium, mely gyakran valóságos adverbiumnak tekinthető, p. o. *jouten* (e h. *joutaen*: *jouta*-vacare, ráérkezni) „üresen, dolog nélkül“, *kierten* (e h. *kiertäen* kerülve: *kiertä*-) „körül“ (*käyn k.*). Ilyen, közvetítő bár többnyire divatlan igetöböl származó adverbiumok, főleg számnevek- és mennyiségjelentő szókból: *yksittäin* egyenként (*yksittä*- egyenként osztani: *yhte* egy), *yksitellen* u. a. (*yksittele*-, v. fr. *yksittä*-), *kaksittain*, *kaksitellen* kettenként, *tuhansittain* ezrenként; *osittain* részenként (*ositta*-: *osa* rész); *vähittäin*, *vähitellen* apránként, lassanként (*vähä* kevés), *vuosittain* évenként (*vuote* év), *ajottain* időnként, hébehóba (*aika* idő); *joukottain* csapatonként (*joukko*), *kannuttain* kannánként (*kannu*), *tynnyrittäin* tonnánként (*-ri*); *nimittäin* nevezetesen, névszerint (*nimittä*-nevezni: *nime* név).

5. Helyviszonyragokkal némely módhatározók: *salaa* titkon (*sala*), *totta* valóban, igazán (*tote*, *tosi*); — *tarkkaan* pontosan (*tarkka*), *varmaan* valóban, bizonyosan (*varma*),

suoraan egyenesen (*suora*) — *kosolta* böven, bökezüen (p. o. *antaa adni: koso*); *viljalta* böven (p. o. *on rahaa van pénz*), *kyllältä* eléggé, elegendőn; — *kylläksi* eléggé (*kyllä*), *liiaksi* fölötte (*liika*).

c) A birtokos személyragok (néha csakis 3. szem.-rag) hozzájárulását elfogadó vagy kívánó határozók:

erinä, *erillä* külön (*on erinänsä*, *-llänsä* külön van), *erille* (*mennä erillensä* külön menni, *pääsen erilleni*); *kotona* honn (*kotonani* [én], *-nasi* [te], *-nansa* [ö]; *mielellä* szivesen (*-lläni* [én], *-llämme* mí stb.: *miele* kedv); *kokonansa*, *tykkänänsä* egészen (*koko*, *tykkä*), *ainoastansa* egyedül, csak (*ainoa*); *yleensä* általában; *uudestansa*, *uudellensa* újból, újra; *kallallansa*, *kallellansa* félre hajolva (p. o. *olla lenni*), *kalallensa*, *kallellensa* u. a. (p. o. *mennä* menni, azaz: válni); *toisinansa* néha, hébehóba (más-más ízben: *toise*); *yhtenänsä* egyre (*yhtenäni* [én]); *yksinänsä* egyedül [ö, ök], *yksinäni* [én]; *ikänänsä* valaha [ö], *ikänäni* [én] (*ei.. ikänäni* soha [én]); *täymänsä* v. *täysinänsä* tele [ö] stb.; — *sillänsä* úgy a mint volt (p. o. *on van*), *siksensä* úgy a mint van (p. o. *jättää* hagyni) (*si* az).

d) Viszonyragos (főleg irányragos) névszókat kísérő, illetoleg nyomatékosító mellékhatarozók:

asti („usque, tenus“): *loppuun a.* végig, *polviin a.* térdig; *tänne a.* idáig, *tähän a.* eddig, *siihen a.* addig; *kirkkoon* v. *kirkolle a.* templomig; *tarpeeksi a.* szükségig (a mennyire szükség van); — *aamusta asti* reggeltől fogva, *siitä a.* attól fogva, *kirkosta* v. *kirkolta a.* egész a templomtól.

saakka u. a.: *tänne s.*, *sinne s.*, *kirkosta* v. *kirkolta s.*

päin („hin, her“): *pohjaan p.* észak felé, *etelään p.* délre, délfelé; *alaspäin* lefelé, *ylöspäin* felfelé, *eteenpäin* előre, eléfelé; *sinne p.* arra felé; — *pohjasta p.* északról, -felől, *alhaalta p.* alulról (vonunten her), *ylhäältä p.* fölülről (von oben her); *toisaalta p.* másik oldalról.

käsin u. a.: *sinne k.* arra felé, *itään k.* kelet felé; — *edeltä k.* elülről (eleve).

kohden (§. 18, b, 2.) u. a. *sinne k.* arra felé; — *sieltä k.* onnan, onnan felől (von dort her), *pohjasta k.* észak felől.

puolen (§. 18, b, 2.) *sieltä p.* onnan.

ilman (abessivus v. helyette partitivus mellett: „nélkül“):
ilman rahatta v. rahaa pénz nélkül; *ilman muita* a többiek
nélkül (nem számítva a többieket).

I G E.

§. 20. Az igeszónak pusztá tőalakja, mint az igefogalom kifejezője, mely különböző képzőjű névszói származékokból (§. 11.) kiválik, egyszersmind a jelentő módú praesensalakok alapjául szolgál, a melyhez közvetlenül személyragok járúlnak hozzá. Belőle készülnek külön képzőkkel az igemódok és igeidők alapalakjai, valamint fogalom módosítással járó új igetők. Mind ezekben a finn igetőknek, mely kivétel nélkül önhangzón végződik, s túlnyomóan két- és többtagú, vagy megmarad teljes alakja, mely azonban a végszótagnak esetleges záródásával (§. 5. szerint) gyengült hangtestű zárt alakká válhatik (p. o. *luke* mellett *lu'e-*, *antam* mellett *anna-*), vagy eléáll némely rövid végönhangzók elenyésztevével *csonka*, illetőleg *csonka* és zárt alakja (p. o. *tule-*: cs. *tul-*; *rupee-* v. *rupea-* [e. h. *rupeta-*]: cs. z. *ruvet-*; *kuuntele-*: cs. z. *kuunnel-*) (v. ö. §. 5.).

§. 21. Egytagú rövid önhangzójú igető csak egy van: *e-* „nem“, azaz a személyragokat elfogadó „tagadó ige“ (egy. 1. szem. *en*, 2. *et*, 3. *ei* stb., lásd §. 32.).

Egytagú hosszú v. iker-önhangzóval való igető is csak a következő kevés van: *saa-* kapni, érni, *jää-* maradni; *juo-* inni, *luo-* vetni, teremteni, *suo-* szánni, kívánni, *tuo-* hozni, *lyö-* ütni, *myö-* (*myy-*) eladni, *syö-* enni; *lie-* lenni, *vie-* vinni; *nai-* nőt venni, *pui-* csépelni, *ui-* úszni, *soi-* hangzani, *voi-* tehetni (posse); *käy-* kelni, járni (részint még kéttagú: *käve-*).

A két- és többtagú eredeti vagy származott igetők végződnek:

a) valamelyik rövid önhangzón: p. o. *anta-* adni, *elä-* élni; *niele-* nyelni, *nuole-* nyalni, *kuule-* hallani;

etsi- keresni, *tohti-* merni; *katso-* nézni, *puno-* fonni, *kytö-* (*kyte-*) lappangva égni: *ampu-* löni, *kutsu-* hívni, *kysy-* kérdezni, *väsy-* elfáradni stb.; — *opetta-* tanítani, *ymmärtä-* érteni, ismerni; *kuljeskele-* járkálni, csavarogni, *pimene-* sötétedni, *helise-* csengeni, *aukaise-* egyszerre nyitni, *viheriöitse-* zöldelleni; *kiirehti-* sietni, *uneksi-* álmodni; *tapahtu-* történni, *hyväksy-* helyeselni, *parantu-* gyógyulni, *hukauntu-*, *hukaantu-* elveszni, *kokoontu-* összegyűlni, *tekeenty-* tevődni, változani, stb.

b) *aa*, *ää*, *ee* (*ea*, *eä*), *ii* (*ia*, *iä*), *oo* (*oa*), *öö* (*öä*), *uu* (*ua*), *yy* (*yä*) hosszú önhangzókon, illetőleg utó *a*, *ä*-vel való kettős önhangzókon, melyekből amazok assimilatio és összevonás által keletkeztek; ezen igetőknek kettős végönhangzója közt *t* lappang (*-ota*, *-ätä*, *-eta*, *-ota* stb.), mely csonka alakjokban megint elé is tűnik: p. o. *lupaa-* ígérni, *pelkää-* félni, *rupee-* v. *rupea-* kezdeni, *kokoo-* v. *kokoa-* gyűjteni, *erii-* v. *eriä-* elválni, *tajuu-* v. *tajua-* megérteni, *älyy-* v. *älyä-* észrevenni, stb.

c) *aa*, *ää* hosszú önhangzókon, melyekkel még *aja*, *äjä* váltakozik; eredetibb tövég: *-aita*, *-aitä*; p. o. *palaa-* v. *palaja-* visszatérni, *herää-* v. *heräjä-* ébredni, *komaa-* v. *komaja-* kongani, *tärää-* v. *täräjä-* rezegni, reszketni.

d) *i*-utós ikerönhangzón (*-tse* képzővel bővülő mellék-alakkal), p. o. *haravoi-* gereblyélni (és *haravoitse-*), *kipinöi-* szikrázni (és *kipinöitse-*).

§. 22. Igetők, melyeknek némely mássalhangzón (*k*, *n*, *t*) kezdődő képző előtt csonka alakjuk (§. 20.) fordul elé:

a) A rövid *e* végű kéttaguak, melyekben a végönhangzót csak egyszerű *l*, *r*, *n*, *s*, vagy *ks*, *ts* előzi meg; meg a szintily végű többtaguak, megelőző *l*, *s*, *ts*-vel; ezeknek csonka (illetőleg csonka és zárt) alakjukban elmarad a vég *e*, s az így esetleg a tövégre kerülő *ks* gyengül *s*-vé, *ts* meg *t*-vé: p. o. *tule-* jönni, *pure-* harapni, *mene-* menni, *pese-* mosni, *juokse-* futni, *kaitse-* őrizni: cs. al. *tul-*, *pur-*, *men-*, *pes-*, *juos-*, *kait-*; — *palvele-* szolgálni, *nurise-* morogni, *nielaise-*

hirtelen elnyelni, *hääritse- zavarni, askaroitse- dolgozni*: cs. al. *palvel-, nuris-, nielais-, häärit-, askaroit-*; — *ompele-* varrni, *kuuntele-* hallgatni, *ajattela-* gondolni, *särkele-* tördelni, *aukaise-* kinyíttni, *repäise-* elszakítani: cs. és z. al. *ommel-, kuunnel-, ajatel-, särjel-, au'ais-, reväis-*. — Ide csatlakoznak még: *teke-* tenni, *näke-* látni: cs. al. *teh-, näh-*; — meg a *-te* (*-ite) végű reflexiv igetők (§. 23, d.) p.o. *muutate- (*muuttaite)* változni, *pesete- (*peseite-)* mosdani: cs. al. *muutat-, peset- (*muuttait-, peseit-)*.

b) A rövid *e* végű többtaguak, melyekben a végönhangzót *n* előzi meg; ezeknek csonka (illetőleg csonka és zárt) alakjukban elmarad a vég-*e*, de a tövégre kerülő *n* következő *k*, *t* előtt *t*-vel cserélődik föl: *parane-* javúlni, *lähene-* közeledni, *kykene-* bírni (valere), *rohkene-* merni: cs. al. *paran-, parat-*; *lähen-, lähet-*; cs. és z. al. *ky'en-, ky'et-*; *rohjen-, rohjet-*.

c) A hosszú önhangzón (*aa, ää, ee, ii, oo, öö, uu, yy*), illetőleg utó *a*, *ä*-vel való kettős önhangzón (*ea, eä, ia, iä, oa, öä, ua, yä*) végződő két és többtagú igetők (§. 21, b.); ezeknek csonka alakjukban a tövég utóhangzója elmarad s a két végönhangzó közül kiszorúlt *t* megint elétűnik, vagyis csonka alakjuk az eredeti teljes *-ata, -ätä, -eta -etä* stb. tövégből áll elé, a rövid végönhangzó (*a, ä*) elvetésével, p. o. *korjaa-* összeszedni, *silmää-* szemlélni, *erii-* (*eriä-*) elválni, *tarjoo-* (*tarjoa-*) kínálni, *rajuu-* (*rajua-*) viharozni, *älyy-* (*älyä-*) észrevenni, érteni: cs. al. *korjat-, silmät-, erit-, tarjot-, rajut-, älyt-*; — *tapaa-* találni, *makaa-* feküdni, *pelkää-* félni, *rupee-* (*rupea-*) kezdeni, *kiipee-* (*kiipeä-*) fölmászni, *sikii-* (*sikiä-*) fogamzani, születni, *kokoo-* (*kokoa-*) gyűjteni, *aaltoo-* (*aaltoa-*) hullámzani, *linkuu-* (*linkua-*) lefeszleni: cs. és z. al. *tavat-, ma'at-, pelät-* (*peljät-*), *ruvet-, kiivet-, si'it-, ko'ot-, aallot-, liuvut-*.

d) Az *aa, ää* (-*a*ja, *ä*jä) végű igetők (§. 21, c.); ezeknek csonka alakjuk *at-, ät-* eh. *ait-, äit-* (az eredeti *aita-, äitä*-féle tövégből), p.o. *salaa-* (*salaja-*) titkolni: cs. *salat-, hyrää-* (*hyräjä-*) búgni, dongani: cs. *hyrät-*.

e) A megelőző önhangzóval *u, y*-n (*au, äy, eu, iu, iy, ou*-n) végződő reflexiv igetők (§. 23, c. γ.); ezeknek *ute, yte*-féle

teljesebb mellékalakból csonka töalakjuk *ut-, yt-* (*aut-, äyt-* stb.), p. o. *avau-* nyilni, *heittäy-* vetődni, *vetemedni*, *laskeu-* ereszkedni, *kokou-* gyűlni: cs. al. *avaut-, heittäyt-, laskeut-, kokout-*.

§. 23. Igetöböl származó ige t ö.

a) Szenvedő ige t ö (verbum passivum): *-tta, -ttä* és *-ta, -tä* képzővel; a *-tta, -ttä* képzőalakokkal két és többtagú teljes végű alapigéből, melynek esetleges *a, ä* végönhangzója *e*-vé változik, p. o. *usko-* hinni, *kysy-* kérdezni, *etsi-* keresni, *luke-* olvasni, *vala-* önteni, *elä-* élni, *pidä-* tartani, *anta-* adni, *alka-* kezdeni, *ymmärtä-* érteni, *kirjoittaa-* írni, *herättä-* ébresztetni: pass. *uskotta-, kysyttä-, etsittä-, lu'etta-, valetta-, eletä-, pidettä-, annetta-, aletta-, ymmärrettä-, kirjoitetta-, herätettä-*; — ellenben *-ta, -tä* képzőalakokkal készül a passivum minden egytagú igékből, meg a két- és többtaguak csonka alakjából (§. 22.), p. o. *saa-* kapni, *juo-* inni, *vie-* vinni: pass. *saata-, juota-, vietä-*; p. o. *tule-* (cs. *tul-*): *tulta-, mene-* (*men-*): *mentä-, juokse-* (*juos-*): *juosta-, häiritse-* (*häirit-*): *häirittä-, ompele-* (*ommel-*): *ommelta-, rohkene-* (*rohjet-*): *rohjetta-, korjaa-* (*korjat-*): *korjatta-, pelkää-* (*pelät-, peljät-*): *pelättä-, peljättä-, kokoo-* (*ko'ot-*): *ko'otta-, teke-* tenni: *tehtä-, näke-* látni: *nähtä-*.

b) Mivel tető ige t ö (v. causativum, factivum): *-tta, -ttä* képzővel egytagú ige t ökből, meg kéttagú rövid önhangzón végződő tökből, még pedig ezek teljes alakjából, habár van is csonka alakjuk (§. 22, a.), p. o. *juotta-* itatni (*juo-* inni), *syöttä-* etetni (*syö-* enni), *menettä-* (*mene-*), *puretta-* (*pure-*), *te'että-* (*teke-*); *uskotta-* (*usko-*), *elättä-* (*elä-*), *annatta-* adatni (*anta-*) stb.; — szintén *-tta, -ttä*-vel a többtagú *u, y*-végű tökből, p. o. *ahdistutta-* szorongatni (*ahdistu-* szorúlni), *säikähdyttä-* megijeszteni (*säikähty-* ijedni); — ellenben *-ta, -tä* képzővel a *-ne* végű többtagú tök *n*-féle csonka alakjából (22, b.): *paranta-* gyógyítani (*parane-, paran-*), *rohjenta-* bátorítani (*rohkene-, rohjen-*), *heikentä-* gyengíteni (*heikkene-, heiken-* gyengülni); — szintén *-ta, -tä*-vel *-ise* végű többtaguak csonka *-is* alakjából, p. o. *helistä-* csengetni (*helise-* csengetni), *varista-* hullatni, elpotyogatni (*varise-*); meg végre

szintígy minden egyéb két- és többtagú ige-töknék *-t* (*-at*, *-ät*, *-et* stb., §. 22, d.) végű csonka alakjából, p. o. *pelättä*-, *peljättä*- (*pelkää*-, cs. *pelät*-, *peljät*-), *erittä*- elválasztani (*eriä*-, cs. *erit*-), *sulatta*- olvasztani (*sulaa*-, cs. *sulat*- olvadni), *hedelmöittä*- gyümölcsöztetni (*hedelmöitse*-, cs. *hedelmöit*-).

Jegyzet. Némileg eltérők: *nosta*- [emelni (*nouse*- emelkedni); *näyttä*- mutatni (*näke*- látni), *jättä*- hagyni (*jää*- maradni). — Némely ige-k, különösen többtagú *a*, *ä*-végűek s melyek magok is causativ képzővel készültek, csak közvetítő *u*, *y*-féle reflexiv alakon fogadják el a causativ képzőt; p. o. *kirjoituttaa*-íratni (*kirjoitta*- írni), *ymmärryttä*- értetni (*ymmärtä*-, refl. *ymmärty*-), *elätyttä*- eltartani (*elättä*-); v. ö. *lakatta*- és *lakkautta*- szüntetni (*lakkaa*- szünni), *herättä*- és *herätyttä*- ébreszteni (*herää*- ébredni).

c) **Visszaható ige-tő** (v. reflexivum): *α*) *-pu*, *-py* képzővel egytagú alapigéből: *saapu*- kapódni, kerülni v. hova (*saa*- kapni, érni), *syöpy*- evődni, tele enni magát (*syö*- enni), *juopu*- lerészegedni (*juo*- inni, v. ö. sich betrinken).

β) *-u*, *-y* képzővel *a*, *ä*, *e* végű két- és többtagú alapigékből, melyeknek e véghangzójuk a képző előtt rendszeren kiszorúl: *murtu*- törni, szakadni, frangi (*murta*- frangere); *kastu*-nedvesülni (*kasta*- nedvesíteni), *valu*- ömleni, öntödni (*vala*-önteni), *käänty*- fordülni (*kääntä*- fordítani), *peitty*- befedödni, rejtözni (*peittä*- fedni, takarni); *uudistu*- ujülni (*uudista*- ujítani), *vahventu*- megerösödni (*vahventa*- erösíteni), *yhdisty*- egyesülni (*yhdistä*- egyesíteni), *vähenty*- kevesbedni, fogyni (*vähentä*- kevesbíteni); *kuulu*- hallatszani, audiri (*kuule*-audire), *tuntu*- érzödni, sentiri (*tunte*- sentire), *näky*- látszani (*näke*- látni), *särky*- eltörni, frangi (*särke*- frangere).

γ) Szintén *-u*, *-y* képzővel, de a mely mellett következő *t*, *n*, *k* előtt egy teljesebb *-ute*, *-yte*-féle képzőnek *-ut*, *-yt*-féle csonka alakja szerepel, *i*, *o* végű kéttagú alapigékből, melyeknek e véghangzójuk megmarad: *sitou*- (*sitout*-) kötödni, ligari (*sito*- kötni), *hierou*- (*hierout*-) dörgölni (*hiero*- dörgölni), *tastiu*- (*tastiut*-) magát fékezni, csillapulni (*tasti*-), *kääriy*- bacsavarödni, begöngyölödni (*kääri*-); — szintígy némely kéttagú *a*, *ä*, *e* végű alapigékből is, részint

a β . szerint való alak mellett: *antau-* (*antaut-*) adni magát (bocsátkozni, indúlni, hajlani): *anta-* adni; *heittäy-* (*heittäyt-*) vetődni, vetemedni (*heittä-* vetni); *laskeu-* (*laskeut-*) ereszkedni (*laske-* ereszteni), *tekey-* tevődni (csinálódni, változni: *teke-* tenni); *valau-*, *peittäy-* = *valu-*, *peitty-* (β . alatt); — végre csakis így a hosszú vagy kettős önhangzón végződő két- (illetőleg három)-tagú igékből (§. 22, c. d.), melyek hosszú végönhangzójuknak csak első felét tartják meg a reflexiv képző előtt: *avau-* (*avaut-*) nyílni (*avaa-* nyítani), *sulau-* olvadásba jutni, elolvadni (*sulaa-* olvadni), *heräy-* fölébredni (*herää-* ébredni), *ratkeu-* szétszakadni (*ratkee-*, *ratkea-* id.), *kokou-* gyűlni (*kokoo-*, *kokoa-* gyűjteni).

δ) *-utu*, *-yty* képzővel, vagy e helyett *-untu*, *-ynty* képzővel azon igékből, melyektől γ . szerint is készül a reflexivum, s melyek itt is megtartják egész vagy fél végönhangzójukat; ehhez meg az *-untu*, *-ynty*-nek kezdő önhangzója áthasonúlhat (*-auntu* h. *-aantu* stb.): *antautu-*, *heittäyty-*, *sitoutu-*, *tastiutu-*, *tekeyty-*, *avautu-*, *heräyty-* = *antau*, *sitou-*, *tastiu-*, *tekey-*, *avau-*, *heräy-* (γ . alatt); — *kokountu-* (*ko-koontu-*), *laskeuntu-* (*laskeentu-*), *tekeenty-*, *tastiuntu-*, *heräänty-* = *kokou-*, *laskeu-*, *tekey-*, *tastiu-*, *heräy-* (γ . alatt).

d) Visszaható igető (v. reflexivum) készül még *-te* képzővel is, azaz tkp. *-tte*-vel, mert hozzájárultával az alapigető végén §. 5. szerint való mássalhangzógyengülés áll be; a képző régibb alakjának vehető *-tse*, s innen érthető, hogy (a praes. 3. szem.) helyette *-kse* fordul elé; csonka alakja: *-t*; p. o. *muutate-* (*muutakse-*, cs. al. *muutat-*) változni: *muutta-* változtatni, *pesete-* (*pesekse-*) mosdani, magát mosni: *pese-* mosni; *käännäte-* fordúlni, sich wenden: *kääntä-* fordítani, *vedäte-* huzódni: *vetä-* húzni; *vyöttelete-* (*vyöttelekse-*) övedzeni, sich gürten: *vyöttele-* övezni.

Jegyzet. A *-te* (*-kse*) képzős reflexiv igék az alapján nyugati- finn irodalmi nyelvbe a keleti- finn (savo- karjalai) népnyelvből vannak átvéve. De használatuk még elég gyér, ragozásuk hiányos (már a keleti- finn népnyelvben is); jelesen némely igealakok nem ezen reflexive képzett igetöből, hanem az egyszerű alapigéből állnak elé, saját reflexiv személyragokkal (§. 28, §. 29. c.). — Meg kell jegyezni, hogy némely írók ezen igéknek

igen kétes hitelességű *-i*, *-ite* (cs. *-it*)-féle töalakjait hozták forgalomba: *muuttai-* (cs. *muuttait-*), *pesei-* (cs. *peseit-*). Lásd: Ahlqvist, Kieletär III, 56.

e) Gyakorított (ismételt, elaprózott v. folytonos cselekvést jelentő) igező (verbum frequentativum, continuativum):

α) *-le* képzővel, mely előtt a két- és többtagú alapigének *e*-n kívül egyéb rövid önhangzója *e*-re változik (*-ele*), hosszú (vagy *a*, *ä* utós kettős) végönhangzójának (§. 21, b. c.) pedig utófele *e*-vé vagy *i*-vé gyengül (*-aele*, *-äele*, *-oele* v. *-aile*, *-äile*, *-oile* stb.); esetleg így keletkező *-iele* fölcserélhető *eile*-vel; p. o. *hake-* keresni: gyak. *hakele-*, *anta-* adni: *antele-*, *elä-* élni: *elele-*, *opetta-* tanítani: *opettele-*, *lämmittä-* melegíteni: *lämmittle-*; *laati-* rendezni, intézni: *laatele-*, *repi-* szakítani, tépni: *repele-*; *sano-* mondani: *sanele-*, *sitokötni*: *sitele-*; *astu-* lépni: *astele-*, *puhu-* beszélni: *puhele-*, *kysy-* kérdezni: *kysele-*; — *leikkaa-* metszeni: *leikkaele-* v. *leikkaile-*, *hyppää-* szökni: *hyppäele-* v. *-äile*, *sylee-* (*syleä-*) ölelni: *syleile-*, *kokoo-* (*kokoa-*) gyűjteni: *kokoele-*, *kokoile-*.

Jegyzet. Az egytagú *käy-* kelni, járnai tötől: gyak. *kävele-* (azaz *käve-* eredetibb töalaktól). — Némely *-itse* végű igeiktől a gyak. alak: *-ittele*: *kaupittele* (*kaupitse-* árulni), *leikittele-* (*-itse* játszani), *mainittele-* (*mainitse-* említeni). — Egyéb nem számos eltérők közül megemlíthető: *etsiele-* (*etsi-* keresni), *kasvaele-* (*kasva-* nőni), *seisoele-* (*seiso-* állni).

β) *-skele* (= *-ske-le*) v. *-ksele* képzővel: *uiskele-* v. *uiksele-* (*ui-* úszni), *käyskele-* (*käy-* kelni, járni), *syöskele-* (*syö-* enni), *vieskele-* (*vie-* vinni), *myyskele-* (*myy-* eladni); *ja'eskele-* (*jaka-* osztani), *eleskele-* (*elä-* élni), *astuskele-* (*astu-* lépni), *vyöryskele-* (*vyöry-* forogni); *ha'eskele-* (*hake-* keresni), *te'eskele-* (tettetni, simulare: *teke-* tenni).

γ) *-skentele* (= *-ske-nte-le*) v. *-ksentele* képzővel: *käyskentele-* (*käy-*), *myyskentele-* (*myy-*), *uiskentele-* (*ui-*), *te'eskentele-* (*teke-*).

δ) *-ntele* (= *-nte-le*) képzővel: *purentele-* (harapdálni: *pure-* harapni), *tarjontele-* (*tarjo-*, *tarjoo-* kínálni), *te'entele-*

(*teke-*), *kuuntele-* (e h. *kuulentele-* meghallgatni, ráhallgatni : *kuule-* hallani).

f) Hirtelen v. egyszeri cselekvést jelentő ige (verbum subitum, momentaneum) :

α) *-aise*, *-äise* v. *-ase*, *-äse*, képzővel, mely előtt az alapigének végönhangzója kiszorúl, p. o. *puraise-* (hirtelen harapni, megh. : *pure-* harapni), *repäise-* (*repi-* szakítani), *lohkaise-* (*lohko-* lehasítani, levágni), *potkaise-* (*potki-* rúgni), *kysäise-* (*kysy-* kérdezni), *parkaise-* (*parku-* ríni), *uhkaise-* (*uhkaa-* fenyegetni), *ryöstäise-* (*ryöstä-* fosztani, kirabolni).

β) *-ahta*, *-ähtä* képzővel, úgy mint az előbbivel : *naurahta-* (magát elnevetni : *naura-* nevetni), *seisahta-* (megállani : *seiso-* állani), *katsahta-* (hirtelen oda nézni : *katso-* nézni), *pysähtä-* (meg-, elállani : *pysy-* maradni, nem mozogni), *nukahta-* (hirt. elszunnyadni : *nukku-*), *vierähtä-* (legördülni : *vieri-*, *viery-*), *leimahta-* (fölvillanni : *leimaa-* villogni), *herähtä-* (fölserkenni : *herää-* ébredni).

§. 24. Névszó töből származó ige.

a) Valami vé válást jelentő ige : *-ne* képzővel melléknévi alapszóbol ; ennek *a*, *ä* véghangzója többnyire *e*-vé gyengül, s ezenkívül az *-ea*, *-ä* (régibb *-eta*, *-etä*)-féle melléknemeknek a végszótag (*-a*, *-ä* = régibb *-ta*, *tä*) elhagyásával fönmaradó alaprészükön megy végbe a *-ne*-féle igeképzés ; p. o. *huonone-* gyengülni (*huono* gyenge, hitvány), *pahene-* rosszabbúlni, *-bbodni* (*paha* rossz), *vähene-* kevesbedni, fogyni (*vähä* kevés), *suurene-* nagyobbodni (*suure* nagy) ; *rohkene-* bátorodni, merni (*rohkea* [*rohketa*] bátor), *pimene-* sötétedni (*pimeä* [*pimetä*] sötét).

Jegyzet. Ezen *-ne* képzős igéknek causativuma *-nta*, *-ntä* végü (§. 23, b.) p. o. *rohjenta-* bátorítani, *vähentä-* kevesbiteni ; s a megint ettől való reflexivum *-ntu*, *-nty* (§. 23, c, β.) lényegesen csak azt teszi a mit a *-ne* képzős első származékige, p. o. *rohjentu-* bátorodni, *vähenty-* kevesbedni.

b) Valami t-tevést, csinálást, mívelést, valami v e l t e v é s t, bánást, valami ü l m ü k ö d é s t, valami v e l i l l e t é s t jelentő ige :

a) *-ta, -tä, vagy -a, -ä*, képzővel: *hammasta-* harapni, *dentibus uti* (*hampaa*, cs. al. *hammas dens*), *paimenta-* le-
geltetni (pásztorolni: *paimene*, cs. *paimen* pásztor), *ääntä-*
hangozni, hangot adni (*ääne* hang), *seivästä-* karózni (*seipää*,
cs. *seiväs* karó), *pisarta-* csepegni (*pisara* csepp), *höyhentä-*
melleszteni, *deplumare* (*höyhene*, cs. *höyhen* toll); — *rasvaa-*
zsírozni (*rasva* zsír), *kehrää-* fonni (*kehrä* orsófa), *silmää-*
szemelni, szemlélni (*silmä* szem), *nokea-* kormozni (*noke*
korom), *syleä-* ölelni (*syle* öl), *kokoa-* rakásra gyűjteni (*koko*
rakás), *vahtoa-* v. *vahtua-* habzani, *spumare* (*vahto*, *vahtu*
spuma), *höyryä-* gőzölni (*höyry* gőz).

Jegyzet. Az így keletkező *ea, eä, ia, iä, oa, ua, yä* ige-
tővégek átmehetnek *ee, ii, oo, uu, yy*-be (v. ö. §. 21, b.).

β) *-i* képzővel, mely előtt az alapnévszónak *a, ä, e* vég-
hangzója kiszorúl: *muni-* tojni (ova parere: *muna* = tojás),
poiki- kölyközni, *fiadzani* (*poika* fiú), *pesi-* fészkelni, *nidificare*
(*pesä* fészek), *sormi-* újjal tapogatni (*sorme* ujj), *taimi-* csi-
rázni (*taime* csira), *huoli-* vele gondolni (*curare*: *huole* cura).

Jegyzet. Némely *o*-végű igetők a mellettük álló *a*-végű
névszóktól szintén ezen *i* képzővel származnak, mely azonban
elenyészett, miután az *a*-t *o*-vá változtatta (úgy mint ezt a töb-
besítő *i* teszi): p. o. *sano-* mondani (*sana* szó), *vitso-* vesszőzni
(*vitso* vessző), *varso-* csikózni (*varsa* csikó), *lahjo-* ajándékozni
(*lahja* ajándék); azaz: ezen igetők régibb *sanoi-*, *vitsoi-*, *var-*
soi-, *lahjoi-* helyett valók.

γ) *-itse* (= *-i-tse*) képzővel: *naulitse-* szegezni (*naula*
szeg), *pyhitse-* szentelni (*pyhä* szent); *vahingoitse-* károsítani
(*vahinko* kár), *iloitse-* örvendezni (*ilo* öröm), *vasikoitse-* bor-
jadzani (*vasikka* borjú), *varsoitse-* csikózni, csikót elleni
(*varsa*), *hedelmöitse-* virágozni, gyümölcsözni (*hedelmä*),
kipinöitse- szikrázni (*kipinä*).

δ) *-itta, -ittä* (= *-i-tta, -i-ttä*) képzővel, különösen a
„valamivel ellátás“ értelmében: *raudoitta-* vasalni (*rauta* vas),
hopioitta- ezüstözni (*hopia* ezüst), *nenittä-* orral, hegygyel el-
látni (*nenä*), *sonnitta-* trágázni (*sonta* trágya), *nimittä-* ne-
vezni (*nime* név), *pyhittä-* szentelni (*pyhä*).

e) *-sta*, *-stā* és *-ista*, *-istā* képzőkkel: *kalasta*- halászni (*kala* hal), *linnusta*- madarászni (*lintu* madár), *metsästä*- vadászni (*metsä* erdő), *ujosta*- szégyenkedni (*ujo* verecundus); — *veristä*- megvérezni (*vere* vér), *lävistä*- átlukasztani (*läpi* lyuk), *vahvista*- erősíteni (*vahva* erős), *uudista*- újítani (*uute* új), *kukoista*- virágzani (*kukka* virág).

Jegyzet. Ilyen *-ista*-féle igének reflexivuma (*-istu*, *-isty*) az alpnévszóhoz képest esetleg azzá válást jelentő igének tűnik föl (a milyenek a *ne*-félék): *vahvistu*- erősödni, *uudistu*- ujulni, *yhdisty*- egyesülni (*yhte*).

e) Valami nek tartást, vélelét, mondást jelentő igető: *-ksu*, *-ksy* képzővel: *paljoksu*- sokallani (*paljo* sok), *vähäksy*- kicsinyleni (*vähä*), *hyväksy*- helyeselleni (*hyvä* jó), *pahaksu*- rosszallani, rossz néven venni (*paha* rossz), *kummaksu*- csodállani (*kumma* csoda).

Jegyzet. Ezekkel váltakozva *-stu*, *-sty*-félék is (azaz *b*, *ε*-féle származékigének reflexivuma) fordulnak elő: *pahastu*-, *kummastu*-, *vähästy*-. A „valaminek tartás“ értelmében azonban *b*, *α* szerint alakult „vmit tevés“ jelentő igék is szerepelhetnek: *rakasta*- szeretni (*rakkaa*, cs. *rakas* amatus, carus), *vierasta*- idegennek tartani, tőle idegenkedni (*vieraa*-, cs. *vieras*), *kummaa*- csodállani (*kumma* csoda).

§. 25. Alanya- mutatóssal járó igealakok.

Az egyszerű (azaz nem körülírt, vagyis segédigéből és participiumokból szerkesztett) igealakok, melyek állítmányszóként állanak, egyazonképen fejezik ki az igetőn (akármilyen jellemű is annak jelentése: transitív v. intransitív; activ, passiv v. reflexiv) az állításnak módra és időre nézve való különbségeit; ellenben különbözőleg a személyre vonatkozást, a mi szerint vagy határozott egyes- v. többes számi 1. 2. 3. személyre mutatnak mint alanya, vagy határozatlan többes-számi személyre, vagy végre a határozott alany személyre mutató mellett egyszersmind az igecsolvadásnak ugyanarra mint tárgyra való visszahatását is kifejezik. E szerint az igeragozásnak háromféle neme különböztethető meg: 1) Határozott alany személyes ragozás; 2)

határozatlan alany személyes ragozás; 3) reflexiv (visszaható) ragozás.

Jegyzet. A határozatlan többes-számi alanyra mutató ragozás csak a szenvedő igetöt illeti, s minden időben és módban csak egy alakja van: ind. praes. *sanotaan* „dicitur“ (azaz: mondják, man sagt), praet. *sanottiin* „dicebatur“ (azaz: mondták, man sagte) stb., s ez ilyen alakokat „passivum impersonale“-nak is szokták nevezni. E mellett azonban határozott egyes-számi 3. személyre is vonatkozhatnak passiv értelemben. Határozott egyes és többes-számi 1. 2. 3. alanyszemélyre mutató alakok, melyek az említett úgyn. „személytelen“ passiv-alakokon kívül három módban (concessivus, conditionalis, imperativus-optativusban előfordúlnak, csak a rendez alanyszemélyes ragozással készülnek a szenvedő képzésű (§. 23, a.) igétől. — Szintígy az alanyszemélyes ragozáshoz tartozók azon reflexiv igealakok, melyekben a visszahatás már és csak magában az igetöben van kifejezve képző által (§. 23, c. d.) s a személyrag csakis alanymutató.

§. 26. Egyszerű alakkal kifejezhető igeidő (tempus) a finnben csak kettő van: 1) Jelenidő (praesens), melynek jelentő módbeli töalakja maga a pusztá igetö, de teljes (s csak esetlegesen a hozzájáruló személyragok miatt zárt) alakjában; lehet rajta, kivált segítő határozás mellett, jövőt (futurum) is érteni.

2) Múltidő (praeteritum) egyben praet. imperfectum és aoristus értelmében, de csak jelentő módbeli állításról; töalakja a teljes igetöből készül *-i* képzővel, mely előtt az igetöne végönhangzója §. 4. szerint gyengül, változik vagy kiszorúl.

α) P. o. *saa-* kapni: praet. *sai*, *myy-* eladni: *myi*, *tuo-* hozni: *toi*, *vi-* vinni: *vei*, *syö-* enni: *söi*, *ui-* úszni: *ui*; — *anta-* adni: *antoi*, *maksa-* fizetni: *maksoi*, *murta-* törni: *murti*, *otta-* venni: *otti*; *elä-* élni: *eli*, *kylvä-* vetni: *kylvi*; *lohdutta-* vigasztalni: *lohdutti*, *seisahta-* megállni: *seisahti*, *helistä-* csengetni: *helisti*; — *tule-* jönni: *tuli*, *mene-* menni: *meni*, *pure-* harapni: *puri*, *teke-* tenni: *teki*, *särke-* törni: *särki*, *ompele-* varrni: *ompeli*, *astuskele-* lépdegélni: *astuskeli*, *pakene-* elfutni: *pakeni*, *helise-* csengeni: *helisi*, *aukaise-* rögtön nyítni: *aukaisi*; — *sano-* mondani: *sanoi*, *puno-*

fonna: *puno*i; — *ampu-* löni: *ampui*, *kysy-* kérdezni: *kysyi*, *tapahtu-* történni: *tapahtui*, *vähenty-* kevesbedni: *vähentyi*; — *etsi-* keresni: *etsi* (v. *etsei*), *kuori-* hántani: *kuori* (v. *kuorei*). — Passiv igetötöl: *tulta-* (*tule-*): *tulti-* [*tultihin*, *tultiin*], *saata-* (*saa-*): *saati-* [*saatiin*], *sanotta-* (*sano-*): *sanotti-* [*sanottiin*].

Jegyzet. A *käy-* kelni, járni tönek *käve-* mellékalakjától: praet. *kävi*.

Jegyzet. A praeteritumi tönek esetleges *-ti* vége, közvetlenül hosszú v. iker-önhangzó vagy *l*, *n*, *r* után, átmegy *-si*-re (§. 6, a.), de *e* mellett néha a *ti*-féle alak is fordul még elé: *huuta-* hívni: praet. *huusi* (*huuti*), *pyytä-* kérni: *pyysi* (*pyyti*), *tietä-* tudni: *tiesi*, *kieltä-* tiltani: *kielsi* (*kielti*), *kääntä-* fordítani: *käänsi* (*-nti*), *kumarta-* meghajolni: *kumarsi* (*-rti*), stb. — Szintígy *lähte-* elindúlni: *läksi* v. *lähti*.

Jegyzet. Némely kéttagú *a*-végű igének, a §. 4. szerint még kellő *-oi* helyett, szintén már *i*-n vagy csakis *i*-n végződik a praeterituma: *autta-* segíteni: *auttoi* v. *autti*, *taitta-* meghajlítani: *taitto*i v. *taitti*, *kaata-* dönten: *kaatoi* v. *kaasi* (*kaati*); *taita-* tudni, posse: *taisi*.

β) A hosszú *aa*, *ää*, *ee*, *ii*, *oo*, *uu*, *yy*-n, illetőleg *ea*, *eä*, *ia*, *iä*, *oa*, *ua*, *yä*-n (eredetibb *-ata*, *-älä*, *-eta*, *-etä* stbin), meg az *aa*, *ää* v. *aja*, *äjä*-n (= ered. *-aita*, *-äitä*-n) végződő igetőknek (§. 21, b. c.) praeteritumuk még az eredetibb tö-alakból való, s így végződik: *-asi*, *-äsi*, *-esi*, *-isi*, *-osi*, *-usi*, *-ysi* (megelőző *-ati*, *-äti*, *-eti* stb. helyett), p. o. *lupaa-* igérni: praet. *lupasi*, *pelkää-*: *pelkäsi*, *rupee* v. *rupea*: *rupesi*, *kokoo-* v. *kokoa-*: *kokosi*, *haluu-* v. *halua-*: *halusi*, *älyy-* v. *älyä-*: *älysi*. — Szintígy a §. 23, c, γ. említett *-u*, *-y*-végű, illetőleg teljesebb *-ute*, *-yte*-féle reflexiv igetöktől a praeteritumi tö *-usi*, *-ysi* végű, p. o. *antau-*: praet. *antausi*, *heittäy-*: *heittäysi*, *laskeu-*: *laskeusi*, *kokou-*: *kokousi*.

§. 27. A jelentő módon (indicativus) kívül, melynek két ideje van (praesens és praeteritum) a többi módok béli egyszerű igealakok mint a jelen időre vonatkoztatják az ige béli cselekvést.

a) **Concessivus** (lehetőség-mod) ¹⁾; tőalakja *-ne* képzővel készül az igetöből, még pedig annak, ha van, csonka alakjából (§. 22.), p. o. *anta-* adni: concess. *antane-*, *elä-* élni: *eläne-*, *etsi-*: *etsine-*, *sito-*: *sitone-*, *ampu-*: *ampune-*, *luke-*: *lukene-*; — *tule-* (cs. *tul-*): (*tulne-* helyett, §. 6, c.) *tulle-*, *pure-* (cs. *pur-*): *purre-*, *mene-* (cs. *men-*): *menne-*, *pese-* (cs. *pes-*): *pesne-* v. *pesse-*, *ompele-* (cs. *ommel-*): *ommelle-*; *teke-* (cs. *teh-*): *tehne-*, *näke-* (cs. *näh-*): *nähne-*; — *avaa-* (cs. *avat-*): (*avatne-* h.) *avanne-*, *kokoo-* (cs. *ko'ot-*): *ko'onne-*, *rupee-* (cs. *ruvet-*): *ruvenne-*. — Passiv igetötől: *saata-* (*saa-*): *saatane-*, *annetta-* (*anta-*): *annettane-*, *ko'otta-* (*kokoo-*): *ko'ottane-*, *kylvettä-* (*kylvä-*): *kylvettäne-*.

b) **Conditionalis** ²⁾; tőalakja *-isi* képzővel készül, mely előtt az igetőnek csak *e* vagy *i* véghangzója teljesen kiszorúl (nem *a*, *ä* is, mint a praeteritumban, sem *o*-ra nem változik az *a*, v. ö. §. 4, jegyz. 2.); hosszú *aa*, *ää*, *ee*, *oo*, *uu*, *yy* rövidül (*-aisi*, *-äisi*, *-eisi*, *-oisi*, *-uisi*, *-yisi*), de az *a*, *ä* utós kettős önhangzók (*ea*, *eä*, *ia*, *iä*, *oa*, *ua*, *yä*) változatlanúl megmaradnak; p. o. *anta-*: cond. *antaisi*, *elä-*:

¹⁾ Megközelítő magyar körülírások: „lehet_h hogy“, „gondolom hogy“, „alkalmasint, talán, hihetőképén“, p. o. *tietänethän sen sanomattanikin* hiszen tudod azt (gondolom tudod azt, du wirst es wol wissen), ha nem mondom is; — [urunk ért harmincz ezüstpénzt], *tottahan sinä maksanet yhtä vähemmin* érhetsz te bizony egygyel kevesebbet (= du magst wert sein); — *josko elänee vieläkin, sitä en tiedä* vajjon talán még_h most is él, azt nem tudom; — *no, no, isäntä kulta, ethän tuosta suuttune* no, no, kedves gazdám, talán csak nem haragszol meg azért? — *hävitys lienee ollut varsin kova, sillä..* a puszítás hihetőképén igen nagy (erős) volt, mert.. (= mag gewesen sein).

²⁾ Szerepe jobbadán a magyar *-na*, *-ne* módalakéval találkozik össze, p. o. *olisiko se totta? he_h eläisivät vielä?* igaz volna-e? ők élnének még? — [nincs a világon az a hatalom], *joka voisi minua pakoittaa* mely engem kényszeríthetne; — *miksikä en sitä teille sanoisi* miért ne mondanám meg nektek? [úgy sem lehet tovább eltitkolni]; — *söisin, jos saisin* enném, ha kapnék (ha volna mit).

eläisi, lohdutta-: *lohdutaisi, herättä-, herätäisi* (§. 5. jegyz. 3.); *luke-*: *lukisi, tule-*: *tulisi, etsi-*: *etsisi*; *sano-*: *sanoisi, ampu-*: *ampuisi, näky-*: *näkyisi*; — *lupaa-*: *lupaisi, pelkää-*: *pelkäisi, rupee-* v. *rupea-*: *rupeisi* v. *rupeaisi*; *kokoo-* v. *kokoa-*: *kokoisi* v. *kokoaisi* stb. — Passiv igetötől: *saata-* (*saa-*): *saataisi, annetta-* (*anta-*): *annetaisi, sanotta-* (*sano-*): *sanotaisi.*

c) Imperativus: *-kaa, -kää*, illettőleg *-kaha, -kähä* képzővel, és Optativus (Imperativus II.): *-koo, -köö* v. *-koho, -köhö* képzővel, az igetőnek, a mennyire van, csonka alakjából, p. o. *saa-*: *saakaa-* és *saakoo-*, *syö-*: *syökää-* és *syököö-*, *anta-*: *antakaa-* és *antakoo-*, *mene-* (cs. *men-*): *menkää-* és *menköö-*, *ole-*: *olkaa-* és *olkoo-*, *rupee-* v. *rupea-* (cs. *ruvet-*): *ruvetkaa-* és *ruvetkoo-*, *lähene-* (cs. *lähet-*): *lähetkää-* és *lähetköö-* stb. — Passiv igetötől: p. o. *syötä-* (*syö-*): *syötäkää-* és *syötäköö-*, *annetta-*, (*anta-*): *annetakaa-* és *annetakoo-*.

§. 28. Személyre, mint alanyra, mutató ragok.

A) Határozott alanyszemélyre mutató ragok:

α) Egyes-számi 1. szem. *-n*, 2. szem. *-t*;

többes-számi 1. szem. *-mme*, 2. szem. *-tte*. E ragok az egyes igeidők- és módokbeli tőalakokhoz járulván, képeznek kész határozott igealakokat, p. o. Ind. praes. (*tule-*): egy. 1. *tulen*, 2. *tulet*, több. 1. *tulemme*, 2. *tulette*; praet. (*antoi-*): egy. 1. *annoin*, 2. *annoit*; több. 1. *annoinmme*, 2. *annoitte*; Concess. (*saane-*): egy. 1. *saanen*, több. 2. *saanette*; Condit. (*lukisi*): egy. 2. *lukisit*, több. 1. *lukisimme* stb.

Nem képeztetik egy. 1. személyalak az imperativus és optativusban; — továbbá az imperativus egy. 2. személyalakja, személyrag nélkül, egyenlő a pusztá teljes igetővel, melyhez csak a (*-kaa, -kää* = **-kasa, -käsä*) módképzőnek alaprészből (*-ka, -kä*) fönmaradt véghehezet járúl: p. o. *saa-*, *syö-*: imp. egy. 2. *saa'*, *syö'*; *lupaa-*: *lupaa'*; *herää-*: *herää'*; *anta-*: *anna'*, *luke-*: *lue'*, *teke-*: *tee'*, *sito-*: *sido'*, *ampu-*: *ammu'*, *alka-*: *ala'*. — Az imperativus több. 2. személyalakjáról is gyakran elmarad a *-tte* személyrag; p. o. *anta-*: *antakaatte* és *antakaa*, *mene-*: *menkäätte* és *menkää*.

Szintén személyrag nélkül való az optativus egy. 2. személyalakja; ennek szerepét viszi az optativustőnek (-*koo*, -*köö* v. -*koho* -*köhö* = **-koso*, -*kösö*) csonka alakja -*kos*, -*kös*, melyből a *k* is (§. 5. szerint) esetleg kiszorúl, illetőleg megelőző *l*, *r*, *n*-hez áthasonúl, p. o. *anta-*: opt. egy. 2. (**antakoso*-ból) *anta'os*, *kätke-*: (**kätkekösö*-ből) *kätke'ös*, *tule-*: (**tulkoso*-ból) *tullos*, *pure-*: *purros*, *mene-*: *mennös*; *lupaa-*: *lumatkos*, *herää-*: *herätkös*.

β) Egyes-számi 3. személy ragja az imperativus és optativusban -*n*: -*kaan*, -*kään* (p. o. *anta-*: *antakaan*, *elä-*: *eläkään*) és -*koon*, -*köön* (p. o. *antakoon*, *eläköön*); — ugyane személyt mutatja az ind. praesensben valamint a concessivusban a tőalak rövid végönhangzójának kettőztetése, p. o. *anta-*: ind. praes. 3. *antaa*, *elä-*: *elää*, *luke-*: *lukee*, *sano-*: *sanoo*, *ampu-*: *ampuu*, *kysy-*: *kysyy*; concess.: *antanee*, *elänee*, *lukenee*, *sanonee*, *ampunee*, *kysynee*; — végre a csupa tőalak szolgál egy. 3. személyalakúl az ind. praeteritumban meg a conditionalisban (*saa-*: praet. egy. 3. *sai*, *lyö-*: *löi*, *anta-*: *antoi*, *elä-*: *eli*, *luke-*: *luki*, *lupaa-*: *lupasi*, *pelkää-*: *pelkäsi* stb. §. 26.; cond. egy. 3. *saisi*, *löisi*, *antaisi*, *eläisi*, *lukisi*, *lupaisi*, *pelkäisi* stb., §. 27. b.); s szintígy az ind. praesensben rag nélkül egy. 3. személyt mutatnak a hosszú vagy ikerönhangzóval való egytagú, meg a hosszú önhangzón vagy *i*-utós ikerhangzón végződő két- és többtagú igeők (§. 21, b. c. d.), p. o. *saa-*, *syö-*, *vie-*, *ui* stb., *lupaa-*, *pelkää-*, *rupee-*, *kokoo-*, *palaa-*, *herää-*, *haravoi-* stb. egyszersmind praes. egy. 3. szem.: *saa*, *syö*, *lupaa*, *rupee* stb. (azonban az -*ee*, -*ii*, -*oo*, -*uu*, -*yy* végűek -*ea*, -*eä*, -*ia*, -*iä*, -*oa*, -*ua*, -*yä*-féle, meg az -*ää*, *ää* végűek -*aja*, *äjä*-féle melléalakjaitól az ind. praes. 3. személy a végső *a*, *ä* kettőztetésével készül, p. o. *rupea-*: *rupeaa*, *kokoa-*: *kokooa*, *palaja-*: *palajaa*, *heräjä-*: *heräjää*).

Jegyzet. Az *ole-* lenni (esse) igeitől ind.: praes. egy. 3. *on*; az *e-* tagadó igeitől: *ei*.

Jegyzet. Az ind. praes. egy. 3. személyalakhoz, kivált ha egytagú, még a nyomatékosító particula -*pi* járulhat: *antaapi*, *tuleepi*, *saapi*, *syöpi*, *lyöpi*, *ompi* (*on-pi*: *ole-* igeitől). stb.; előfordúl a concessivusi egy. 3. szem. alakon is: *antaneepi*.

γ) Többes-számi 3. személyalakúl szolgál az imperativus és optativusban a *t*-vel többesített mód-tőalak (*-kaat*, *-kää*t és *-koot*, *-köö*t), p. o. *antakaat*, *eläkää*t; *antakoot*, *eläköö*t; — egyebütt (ind. praes. és praet., concess., cond.-ban) a tőalakhoz járuló *-vat*, *-vät* képezi a több. 3. személyalakot, p. o. *tule-*, *elä-*: ind. praes. tb 3. *tulevat*, *elävät*; praet. *tulivat*, *elivät*; conc. *tullevat*, *elänevät*; cond. *tulisivat*, *eläisivät*; p. o. *lupaa-*: praes. *lupaavat*, praet. *lupasivat*, cond. *luvanmevat*, cond. *lupaisivat*.

Jegyzet. Az *ole-* lenni (esse) igétől: ind. praes. több. 3. *ovat*; az *e-* tagadóigétől: *eivät*.

B) Határozatlan többesi személyre mutatót kifejező a passivumi igetől (§. 23, a.):

1) Ind. praesensben *-an* *-än* vagy még *-han*, *-hän* rag, a mely előtt azonban még a passivumi igető vég szótagját kezdő *t* is §. 5. szerint gyengül: p. o. *saata-* (*saa-*): *saadaan*, *saadahan*; *syölä-* (*syö-*): *syödään*, *tulta-* (*tule-*): *tullaan*, *mentä-* (*mene-*): *mennään*, *purta-* (*pure-*): *purraan*; *tehtä-* (*teke-*): *tehdään*, *nähtä-* (*näke-*): *nähdään*; *annetta-* (*anta-*): *annetaan*, *elettä-* (*elä-*): *eletään*, *ruvetta-* (*rupee-*): *ruvetaan*, *häiritä-* (*häiritse-*): *häiritään*.

2) Ind. praeteritumban, meg a concessivus és conditionalisban: *-on* vagy még *-hon* rag, az illető tők ismételt végönhangzójával (*i* v. *e*): p. o. *saatiin* (*saatihin*), *tultiin*, *annettiin*, *ruvettiin*, *häirittiin*: cond. *saataisiin*, *tultaisiin*, *eletäisiin*, *ruvetäisiin* stb.; concess. *saataneen*, *tultaneen*, *annettaneen*, *elettäneen*, *ruvettaneen* stb.

3) Az imperativus és optativusban *-n* rag: p. o. imper. *saatakaan*, *tultakaan*, *annettakaan*, *elettäkään*, *ruvettakaan* stb.; opt. *saatakoon*, *tultakoon*, *elettäköön*.

C) Alanyra-mutatót és visszahatót jelező (reflexiv) ragok, már csak az egyes-számból vannak meg:

1. szem. *-mme*, 2. *-tet*, 3. *-hen* (*-he*), *-on*.

§. 29. Paradigmák.

A. Határozott alanysemélyes igeragozás (Activum).

1) Igető: *sa-* kapni, *lyö-* ütni:

Indicativus :			Indicativus :		
Praesens.			Praeteritum.		
Egy.	1. <i>saan</i>	<i>lyön</i>	Egy.	1. <i>sain</i>	<i>löin</i>
	2. <i>saat</i>	<i>lyöt</i>		2. <i>sait</i>	<i>löit</i>
	3. <i>sa</i> (<i>saapi</i>)	<i>lyö</i> (<i>lyöpi</i>)		3. <i>sai</i>	<i>löi</i>
Több.	1. <i>saamme</i>	<i>lyömme</i>	Több.	1. <i>saimme</i>	<i>löimme</i>
	2. <i>satte</i>	<i>lyötte</i>		2. <i>saitte</i>	<i>löitte</i>
	3. <i>saavat</i>	<i>lyövät</i>		3. <i>saivat</i>	<i>löivät</i>
Concessivus.			Conditionalis.		
Egy.	1. <i>saanen</i>	<i>lyönen</i>	Egy.	1. <i>saisin</i>	<i>löisin</i>
	2. <i>saanet</i>	<i>lyönet</i>		2. <i>saisit</i>	<i>löisit</i>
	3. <i>saanee</i>	<i>lyönee</i>		3. <i>saisi</i>	<i>löisi</i>
Több.	1. <i>saanemme</i>	<i>lyönnemme</i>	Több.	1. <i>saisimme</i>	<i>löisimme</i>
	2. <i>saanette</i>	<i>lyönnette</i>		2. <i>saisitte</i>	<i>löisitte</i>
	3. <i>saanevat</i>	<i>lyönnévät</i>		3. <i>saisivat</i>	<i>löisivät</i>
Imperativus.			Optativus.		
Egy.	1. —	—	Egy.	1. —	—
	2. <i>sa</i> '	<i>lyö</i>		2. <i>sa</i> 'os	<i>lyöös</i>
	3. <i>saakaan</i>	<i>lyökään</i>		2. <i>saakoon</i>	<i>lyököön</i>
Több.	1. <i>saakaamme</i>	<i>lyökääm-</i> <i>me</i>	Több.	1. <i>saakoomme</i>	<i>lyökööm-</i> <i>me</i>
	2. <i>saakaatte</i>	<i>lyökäätte</i>		2. <i>saakoote</i>	<i>lyököötte</i>
	3. <i>saakaat</i>	<i>lyökäät</i>		3. <i>saakoot</i>	<i>lyökööt.</i>

2) Igetők: *anta-* adni, *elä-* élni:

Ind. praes.			Ind. praet.		
E.	1. <i>annan</i>	<i>elän</i>	E.	1. <i>annoin</i>	<i>elin</i>
	2. <i>annat</i>	<i>elät</i>		2. <i>annoit</i>	<i>elit</i>
	3. <i>antaa</i>	<i>elää</i>		3. <i>antoi</i>	<i>eli</i>
T.	1. <i>annamme</i>	<i>elämme</i>	T.	1. <i>annoimme</i>	<i>elimme</i>
	2. <i>annatte</i>	<i>elätte</i>		2. <i>annoitte</i>	<i>elite</i>
	3. <i>antavat</i>	<i>elävät</i>		3. <i>antoivat</i>	<i>elivät</i>
Concessivus.			Conditionalis.		
E.	1. <i>antanen</i>	<i>elänen</i>	T.	1. <i>antaisin</i>	<i>eläisin</i>
	2. <i>antanet</i>	<i>elänet</i>		2. <i>antaisit</i>	<i>eläisit</i>
	3. <i>antanee</i>	<i>elänee</i>		3. <i>antaisi</i>	<i>eläisi</i>

Concessivus.

T. 1.	<i>antanemme</i>	<i>elänemme</i>
2.	<i>antanette</i>	<i>elänette</i>
3.	<i>antanevat</i>	<i>elänevät</i>

Conditonalis.

T. 1.	<i>antaisimme</i>	<i>eläisimme</i>
2.	<i>antaisitte</i>	<i>eläisitte</i>
3.	<i>antaisivat</i>	<i>eläisivät</i>

Imperativus.

E. 2.	<i>anna'</i>	<i>elä'</i>
3.	<i>antakaan</i>	<i>eläkaän</i>
T. 1.	<i>antakaamme</i>	<i>eläkäätte</i>
2.	<i>antakaatte</i>	<i>eläkäätte</i>
3.	<i>antakaat</i>	<i>eläkääät</i>

Optativus.

E. 2.	<i>anta'os</i>	<i>elä'ös</i>
3.	<i>antakoon</i>	<i>eläkööän</i>
T. 1.	<i>antakoomme</i>	<i>eläköömme</i>
2.	<i>antakootte</i>	<i>eläköötte</i>
3.	<i>antakoot</i>	<i>eläkööät</i>

Igetök: *lohdutta-* vigasztalni, *herättä-* ébreszteni: Ind. praes. egy. 1. *lohdutan*, *herätän*, 3. *lohduttaa*, *herättää*: praet. 1. *lohdutin*, *herätin*; conc. 1. *lohduttanen*, *herättänen*; cond. 1. *lohdutaisin*, *herätäisin*; imper. 2. *lohduta'*, *herätä'*: opt. 2. *lohdutta'os*, *herättä'ös*, 3. *lohduttakoon*, *herättäkööän*.

3) Igetök: *luke-* olvasni, *mene-* menni:

Ind. praes.

E. 1.	<i>luen</i>	<i>menen</i>
2.	<i>luet</i>	<i>menet</i>
3.	<i>lukee</i>	<i>menee</i>
T. 1.	<i>luemme</i>	<i>menemme</i>
2.	<i>luette</i>	<i>menette</i>
3.	<i>lukevat</i>	<i>menevät</i>

Ind. praet.

E. 1.	<i>luin</i>	<i>menin</i>
2.	<i>luit</i>	<i>menit</i>
3.	<i>luki</i>	<i>meni</i>
T. 1.	<i>luimme</i>	<i>menimme</i>
2.	<i>luitte</i>	<i>menitte</i>
3.	<i>lukivat</i>	<i>menivät</i>

Concessivus.

E. 1.	<i>lukenen</i>	<i>mennen</i>
2.	<i>lukenet</i>	<i>mennet</i>
3.	<i>lukenee</i>	<i>mennee</i>
T. 1.	<i>lukenemme</i>	<i>mennemme</i>
2.	<i>lukenette</i>	<i>mennette</i>
3.	<i>lukenevat</i>	<i>mennevät</i>

Conditionalis.

E. 1.	<i>lukisin</i>	<i>menisin</i>
2.	<i>lukisit</i>	<i>menisit</i>
3.	<i>lukisi</i>	<i>menisi</i>
T. 1.	<i>lukisimme</i>	<i>menisimme</i>
2.	<i>lukisitte</i>	<i>menisitte</i>
3.	<i>lukisivat</i>	<i>menisivät</i>

Imperativus.

E. 2.	<i>lué'</i>	<i>mene'</i>
3.	<i>lukekaan</i>	<i>menkään</i>
T. 1.	<i>lukekaamme</i>	<i>menkäämme</i>
2.	<i>lukekaatte</i>	<i>menkäätte</i>
3.	<i>lukekaat</i>	<i>menkääät</i>

Optativus.

E. 2.	<i>luke'os</i>	<i>mennös</i>
3.	<i>lukekoon</i>	<i>menkööän</i>
T. 1.	<i>lukekoomme</i>	<i>menköömme</i>
2.	<i>lukekootte</i>	<i>menköötte</i>
3.	<i>lukekoot</i>	<i>menkööät</i>

Igetö: *teke- tenni*: ind. praes. 1. *te'en*, 3. *tekee*; praet. 1. *te'in*, 3. *teki*; concess. 1. *tehen*; cond. 1. *tekisin*; imper. 2. *te'e*, 3. *tehkään*; opt. 2. *tehkös*, 3. *tehköön*.

Igetö: *näke- látni*: ind. praes. 1. *nä'en*, 3. *näkee*; praet. 1. *nä'in*; conc. 1. *nähnen*; cond. 1. *näkisin*; imper. 2. *näe'*, 3. *nähkään*; opt. 3. *nähköön*.

Igetö: *tule- jönni*: ind. praes. 1. *tulen*; concess. 1. *tullen*; cond. 1. *tulisin*; imper. 2. *tule*, 3. *tulkaan*; opt. 2. *tullos*, 3. *tulkoon*.

Igetö: *ompele- varnni*: ind. praes. 1. *ompelen*, praet. *ompelein*, conc. 1. *ommellen*, cond. 1. *ompelisin*, opt. 2. *ommellos*, 3. *ommelkoon*.

Igetö: *pese- mosni*: ind. praes. 1. *pesen*, prt. *pesin*, conc. 1. *pesnen* (*pessen*), cond. *pesisin*, opt. 3. *pesköön*.

4) Igetö: *repi- szaggatni, széttépní*:

Ind. praes.

Ind. praet.

E. 1. <i>revin</i>	T. <i>revimme</i>		E. 1. <i>revin</i> (<i>revein</i>)	T. <i>revimme</i> (<i>reveimme</i>)
2. <i>revit</i>	<i>revitte</i>		2. <i>revit</i> (<i>reveit</i>)	<i>revitte</i> (<i>reveitte</i>)
3. <i>repii</i>	<i>repivät</i>		3. <i>repi</i> (<i>repei</i>)	<i>repivät</i> (<i>repeivät</i>)

Concess. 1. *repinen*; cond. 1. *repisin*; imper. 2. *revi'*, 3. *repikään*; opt. 2. *repiös*, 3. *repiköön*.

Igetö: *tohti- merni*: praes. 1. *tohdin*; praet. *tohdin*; concess. *tohtinen*; cond. *tohtisi*; imper. 2. *tohdí*, 3. *tohtikaan*.

5) Igetök: *sito- kötni, ontu- sántítáni, kysy- kérdezni*.

Ind. praes.

E. 1. <i>sidon</i> , <i>onnun</i> , <i>kysyn</i>	T. <i>sidomme</i> , <i>onnumme</i> , <i>kysynme</i>
2. <i>sidot</i> , <i>onnut</i> , <i>kysyt</i>	<i>sidotte</i> , <i>onnutte</i> , <i>kysytte</i>
3. <i>sitoo</i> , <i>ontuu</i> , <i>kysyy</i>	<i>sitovat</i> , <i>ontuvat</i> , <i>kysyvät</i>

Ind. praet.

E. 1. <i>sidoin</i> , <i>onnuin</i> , <i>kysyin</i>	T. <i>sidoimme</i> , <i>onnuimme</i> , <i>kysyimme</i>
2. <i>sidoit</i> , <i>onnuít</i> , <i>kysyít</i>	<i>sidoitte</i> , <i>onnuítte</i> , <i>kysyítte</i>
3. <i>sitói</i> , <i>ontuí</i> , <i>kysyí</i>	<i>sitoivat</i> , <i>ontuivat</i> , <i>kysyivát</i>

Concessivus 1. *sitonen*, *ontunen*, *kysynen* stb.

Conditionalis 1. *sitoisin*, *ontuisin*, *kysyisin* stb.

Imper. 2. *sido'*, *onnu'*, *kysy'*; 3. *sitokaan*, *ontukaan*, *kysykään* stb.

Opt. 2. *sito'os, ontu'os, kysy'ös*; 3. *sitokoon, ontukoon, kysyköön* stb.

Igetök: *murtu-* törni, *szakadni* (frangi), *näky-* látszani
 praes. 1. *murrun, nä'yn*, praet. 1. *murruin, nä'yin*, 3. *murtui, näkyi*;
 cond. 1. *murtuisin, näkyisin*; imper. 2. *murru', nä'y'*,
 3. *murtukaan, näkykään*.

6) Igetök: *lupaa-* (cs. tö: *luvat-*) igérni; *pelkää-* (cs. tö: *pelät-*):

Ind. praes.

E. 1.	<i>lupaan</i>	<i>pelkään</i>
2.	<i>lupaat</i>	<i>pelkää</i> t
3.	<i>lupaa</i>	<i>pelkää</i>
T. 1.	<i>lupaamme</i>	<i>pelkäämme</i>
2.	<i>lnpaatte</i>	<i>pelkää</i> tte
3.	<i>lupaavat</i>	<i>pelkää</i> vät

Ind. praet.

E. 1.	<i>lupasin</i>	<i>pelkä</i> sin
2.	<i>lupasit</i>	<i>pelkä</i> sit
3.	<i>lupasi</i>	<i>pelkä</i> si
T. 1.	<i>lupasimme</i>	<i>pelkä</i> simme
2.	<i>lupasitte</i>	<i>pelkä</i> sitte
3.	<i>lupasivat</i>	<i>pelkä</i> sivät

Concessivus.

E. 1.	<i>luvannen</i>	<i>pelän</i> nen
2.	<i>luvannet</i>	<i>pelän</i> net
3.	<i>luvannee</i>	<i>pelän</i> nee
T. 1.	<i>luvannemme</i>	<i>pelän</i> nemme
2.	<i>luvannette</i>	<i>pelän</i> nette
3.	<i>lvannevat</i>	<i>pelän</i> nevät

Conditionalis.

E. 1.	<i>lupaisin</i>	<i>pelkä</i> isin
2.	<i>lupasit</i>	<i>pelkä</i> isit
3.	<i>lupaisi</i>	<i>pelkä</i> isi
T. 1.	<i>lupaisimme</i>	<i>pelkä</i> isimme
2.	<i>lupaisitte</i>	<i>pelkä</i> isitte
3.	<i>lupaisivat</i>	<i>pelkä</i> isivät

Imperativus.

E. 2.	<i>lupaa'</i>	<i>pelkä</i> '
3.	<i>luvatkaan</i>	<i>pelät</i> kään
T. 1.	<i>luatkaamme</i>	<i>pelät</i> käämme
2.	<i>luvatkaatte</i>	<i>pelät</i> käätte
3.	<i>luvatkaat</i>	<i>pelät</i> käät

Optativus.

E. 2.	<i>luvatkos</i>	<i>pelät</i> kös
3.	<i>livatkoon</i>	<i>pelät</i> köön
T. 1.	<i>livatkoomme</i>	<i>pelät</i> köömme
2.	<i>livatkootte</i>	<i>pelät</i> köötte
3.	<i>livatkoot</i>	<i>pelät</i> kööt

Igetö: *rupee-* v. *rupea-* (cs. tö: *ruvet-*) kezdeni; *kokoo-*
 v. *kokoa-* (cs. *ko'ot-*) gyűjteni:

Ind. praes.

E. 1.	<i>rupeen, kokoon</i>	vagy: <i>rupean, kokoan</i>
2.	<i>rupeat, kokoot</i>	<i>rupeat, kokoat</i>
3.	<i>rupee, kokoo</i>	<i>rupeaa, kokoa</i>
T. 1.	<i>rupeemme, kokoomme</i>	<i>rupeamme, kokoamme</i>
2.	<i>rupeette, kokootte</i>	<i>rupeatte, kokoatte</i>
3.	<i>rupeevat, kokoovat</i>	<i>rnpeavat, kokoavat</i>

Ind. praet. E. 1. *rupesin*, *kokosin*; — concess. 1. *ruvennen*, *ko'onnen*; — cond. *rupeisin* v. *-eaisin*, *kokoisin* v. *kokoaisin*; — imper. 2. *rupee'*, *kokoo'* v. *rupea'*, *kokoa'*, 3. *ruvetkaan*, *ko'otkaan*; — optat. 2. *ruvetkos*, *ko'otkos*, 3. *ruvetkoon*, *ko'otkoon*.

Igetö: *makaa-* (cs. *ma'at-*) feküdni: praet. 1. *makasin*, conc. 1. *ma'annen*, cond. 1. *makaisin*; opt. 3. *ma'atkoon*.

Igetö: *hävii-* v. *häviiä-* (cs. *hävít-*) elpusztúlmi: praes. 3. *hävii* v. *häviiää*, praet. 3. *hävisi*; conc. 3. *hävinniee*, opt. 3. *hävítköön*.

7) Igetök: *häärítse-* (cs. *häärít-*) zavarni, *ansaitse-* (cs. *ansait-*) érdemelni: praes. 1. *häärítsen*, *ansaitsen*; praet. 1. *häärítsin*, *ansaitsin*; conc. 1. *häärinnen*, *ansainnen*; cond. *häärítsisin*, *ansaitsisin*; imper. 2. *häärítse'*, *ansaitse'*, 3. *häärítäkään*, *ansaitkaan*; opt. 2. *häärítköös*, *ansaitkos*, 3. *häärítköön*, *ansaitkoon*.

8) Igetök: *pakene-* elfutni, megszaladni: ind. praes. 1. *pakenen*; praet. 1. *pakenin*; concess. 1. *pa'ennen*; cond. *pakenisin*, imper. 2. *pakene'*, 3. *pa'etkaan*; opt. 2. *pa'etkos*, 3. *pa'etkoon*.

9) Igetök: *avau-* (és *avaute-*) nyílmi, *laskeu-* (és *laskeute-*) ereszkedni, *vetäy-* (és *vetäyte-*) húzódni:

Ind. praes. 1. *avaun*, *laskeun*, *vetäyn*
 ind. praet. 1. *avausin*, *laskeusin*, *vetäysin*
 concess. 1. *avaunnen*, *laskeunnen*, *vetäynnen*
 condit. 1. *avauisin*, *laskeuisin*, *vetäyisin*
 imper. 2. *avau'*, *laskeu'*, *vetäy'*; 3. *avautkaan*, *laskeutkaan*, *vetäytkään*.

B. Határozatlan többségi alanyra mutató ige-ragozás (Passivum impersonale).

Igetök: *saa-* kapni (pass. *saata-*); *syö-* enni (p. *syötä-*); *mene-* menni (p. *mentä-*), *tule-* jönni (p. *tulta-*):

Ind. praes. *saadaan*, *syödään*, *mennään*, *tullaan*

Ind. praet. *saatiin*, *syötiin*, *mentiin*, *tultiin*

Concessiv. *saataneen*, *syötäneen*, *mentäneen*, *tultaneen*

Condition. *saataisiin*, *syötäisiin*, *mentäisiin*, *tultaisiin*

Imperat. *saatakaan*, *syötäkään*, *mentäkään*, *tultakaan*

Optativus *saatakoon*, *syötäköön*, *mentäköön*, *tultakoon*.

Igetö: *ajattele-* gondolni (p. *ajatelta*): ind. praes. *ajattelaa*, praet. *ajateltiin*, conc. *ajateltaneen* stb.

Igetők: *anta-* adni, *elä-* élni, *sano-* mondani, *kysy-* kérdezni, *luke-* olvasni (pass. *annetta-*, *elettä-*, *sanotta-*, *kysyttä-*, *lu'etta-*):

Ind. praes. *annetaan*, *eletään*, *sanotaan*, *kysytään*, *luetään*.

Ind. praet. *annettiin*, *elettiin*, *sanottiin*, *kysyttiin*, *luettiin*.

Concess. *annettaneen*, *elettäneen*, *sanottaneen*, *kysyttäneen*, *luetaneen*.

Condit. *annetaisiin*, *eletäisiin*, *sanotaisiin*, *kysyttäisiin*, *luettaisiin*.

Imper. *annettakaan*, *elettäkään*, *sanottakaan*, *kysyttäkään*.

Optat. *annettakoon*, *elettäköön*, *sanottakoon*, *kysyttäköön*.

Igetők: *luvaa-* igérni, *pelkää-* félni, *rupee* v. *rupea-* kezdeni (pass. *luvatta-*, *pelättä-*, *ruvetta-*):

Ind. praes. *luvataan*, *pelätään*, *ruvetaan*.

Ind. praet. *luvattiin*, *pelättiin*, *ruvettiin* stb.

Jegyzet. Azonkivül hogy a passivum impersonale-nak ind. praes., praet., imper. és opt. alakjai, ha transitiv alapigétöl való, határozott egyes-számi 3-dik alanyiszemélyről is érthetők (*ajetaan* „es wird gejagt“ azaz „man jagt“, meg: „er wird gejagt“), lehet még a transitiv igétöl való szenvedő igetőnek a concessivus, conditionalis, imperativus és optativusban teljes határozott alanyiszemélyes ragozása is, úgy mint akármely activumi igetőnek:

Cond. E. 1. *ajettanen*, 2. *ajettanet*, 3. *ajettanee*;

T. 1. *ajettanemme*, 2. *ajettanette*, 3. *ajettanevat*. stb.

C. Reflexiv igeragozás.

1) Igető: *muutta-* „változtatni“ (§. 23, d-féle reflexiv tő: *muutate-*, *muutakse-* „változni“, cs. tőalak: *muutat-*).

(Az egyszerű igétötöl való reflexiv (Reflexiv igétötöl való alany-reflexiv-ragos alakok.)

Ind. praesens.

Egy. 1. *muutamme*

2. *muutatet*

3. —

Egy. 1. *muutaten*

2. —

3. *muutaksen*, *muutakse*.

Ind. praesens.

- Több. 1. *muutatemme*
 2. *muutatette*
 3. *muutakset*

Ind. praeteritum.

- Egy. 1. *muutimme*
 2. *muutitet*
 3. *muuttihen, muuttiin*

Concessivus.

Egy.	Több.
1. <i>muutannen</i>	<i>muutannemme</i>
2. <i>muutannet</i>	<i>muutannette</i>
3. <i>muutannee</i>	<i>muutannevat.</i>

Conditionalis.

Egy. 1. <i>muuttaisimme</i>		Egy. 1. <i>muutateisin</i>
2. <i>muuttaisitet</i>		2. <i>muutateisit.</i>

Imperativus.

- Egy. 2. *muutate*
 3. *muutatkaan.*

Optativus.

- Több. 3. *muutatkoot.*

2) Igető: *vetä-* húzni (refl. tő: *vedäte-*, *vedäkse-* „hú-zódní“, cs. al. *vedät-*).

Ind. praes. E. 1. <i>vedämme, 2. vedätet</i>		Ind. praes. E. 3. <i>vedäksen, T. 3. vedäkset</i>
Ind. praet. E. 1. <i>vedimme, 2. veditet, 3. vetihen, vetiin</i>		Concess. E. 1. <i>vedännen</i> stb.
Condit. E. 1. <i>vetäisimme, 2. vetäisitet</i>		Condit. E. 1. <i>vedäteisin, 2. vedäteisit</i>
		Imper. E. 2. <i>vedäte, 3. vedätkään.</i>

Jegyzet. A 23, d. (jegyz.) említett *-i*, *-ite* (*-ikse*)-féle reflexiv igetőkötől való ilyen alakok fordulnak elé (p. o. a Kalevalának újabb kiadásában):

Ind. praes. E. 1. *heitäime* (*heittä-* vetni), *turveleime* (*turvele-* óvni).

E. 3. *asetaiksen* (*asetta-* helyezni), *laskeikse* (*laske-* ereszteni).

Imper. E. 2. *laskeite* (*laske-*), *ajajte* (*aja-* hajtani), *käännäite* (*kääntä-* fordítani) stb.

§. 30. Alanyra - mutató nélkül való igealakok.

Az igéktől származó cselekvő- és cselekvés-nevek (nomina agentis, nomina actionis: §. 11, a. b.) közül a következők, melyek az ige jelentette cselekvésnek egyszersmind még folyó vagy befejezett voltát fejezhetik ki, vagy pedig az alanyra-mutató igealakok szorosb tárgyvonzatával bírhatnak, — szerepelnek mint participiumok és igehatározói módoknak (infinitivus, gerundium) alapszavai:

1) A *-va*, *-vä* képzővel a teljes igetöböl alakuló cselekvő-név, mint praesens- és futurum-beli participium¹⁾, meg a passiv igetötől való különösen mint participium necessitatis (part. futuri pass.)¹⁾, p. o. *antava* adó (*anta-*), *elävä* élő (*elä-*), *oleva* levő (seiend), *tuleva* jövő, jövődö, *lupaava* ígérő, *pelkäävä* félő; pass. igetötől: *annettava* adni való (dandus), *rakastettava* szeretni való (amandus), *tehtävä* tenni való (faciendus). — (Némely egytagú igetöktől *-pa*, *-pä* képzőalakkal is készül ez igenév: *käypä* kelendö, *syöpä* evő, *suopa* kívánó).

2) A *-nee* (v. *-nehe*, cs. al. *-nut*, *-nyt*) képzővel activ igetöböl, még pedig annak, ha van, csonka alakjából készülő cselekvő-név, mint participium praeteriti (part. perfecti) activi²⁾, p. o. *antanee* adott (gegeben habend), *elänee* élt (gelebt habend), *ollee* volt, *tullee* jött, *luvannee* ígért (versprochen habend), *pelännee* v. *peljännee*-félt (gefürchtet h.): cs. al. *antanut*, *elänyt*, *ollut*, *tullut*, *luvannut*, *pelännyt* v. *peljännyt*.

3) Az *-u*, *-y* képzővel passiv igetötől származó cselekvés-név mint participium praeteriti (perfecti) passivi²⁾, p. o. *annettu* (pass. tö: *annetta-*) gegeben, *eletty* (*elettä-*) gelebt, *luvattu* versprochen, *pelätty* v. *peljätty* gefürchtet.

1) Az újabb finn grammatikák elnevezése szerint: *modus adjectivus I.* (activi és passivi).

2) = *Modus adjectivus II.* (activi és passivi).

1. **Jegyzet.** A *-va*, *-vä* és *-nee* képzős activumi participiumoknak nagy szerepük van egy a latin „accusativus cum infinitivo“-hoz hasonló constructióban. Oly mondatokban ugyanis, melyekben az állítmány valamely verbum dicendi v. sentiendi (p. o. „mondani, hallani, látni, tudni, hinni, gyanítani“ stb.), a közvetlenül a tárgyra, annak logikai állítmánya gyanánt, vonatkozó határozás ilyen participiumok egyes-számi instructivusával (*-van*, *-vän*, *-neen*) tétetik ki. E mellett az egészleges tárgyat jelentő szó rendszeren a többes-számiban is veszi föl az *-n* accusativusragot (v. ö. §. 13.) vagyis a többes-számi genitivussal egyező alakban lép föl. Ha a tárgy a névmással kifejezendő 1. vagy 2. személy, vagy 3. személy s egyszersmind egyazon a mondat-alanynyal, megfelelő birtokos-személyraggal (§. 17, b.) tétetik ki a határozón (az instructivusragos participiumon: *-vani*, *-vasi*, *-vansa* stb., *-neeni*, *-neesi*, *neensä* stb). Példák: *näen hevosiä tulevan* ich sehe pferde kommen (azaz: látom, hogy lovak jönnek); — *sanoo poijan jo kuolleen* mondja hogy a fiú már meghalt; — *opettaja sanoi poikien olevan laiskat* a tanító mondta, hogy a fiúk lusták (dixit pueros esse); — *toivon huoneitten olevan lämpiminä, kun tulen kotia* reményelem, hogy a szobák melegek lesznek, mikor haza jövök; *sanotaan hänen tulevan* (v. *hän sanotaan t.*) mondják hogy ő jön (dicunt eum venire v. dicitur venire); — *arvelisin olevan paras heittää koko asia* ázt gondolnám, hogy legjobb (optimum esse) az egész dolgot abbagyni; — *kenties keksi hän olevani rehellinen mies* talán észrevette ő, hogy becsületes ember vagyok; — *te luulette tulevanne toimeen ilman palveliatta* azt hiszitek, hogy boldogúltok szolgál nélkül; *Matti sanoi nähneensä* M. mondta hogy ő (maga) látott.

2. **Jegyzet.** A passivumi participiumok egyes-számi instructivusalakja (praes. *-tavan*, *-tävän* v. *-ttavan*, *-ttävän*, praet. *-dun*, *-dyn*, v. *-tun*, *-tyn*) activ értelemben vett praedicativ határozóul szerepelhet, melyhez mint a verbum dicendi v. sentiendi-nek tárgyát (vagy mint a participiumnak alanyát) határozatlan többes-számi személyt („man“) kell érteni, p. o. *kuulen sanottavan* ich höre [sie] sagen (azaz: daß man sagt); *näin miestä saatettavan joen yli* láttam hogy egy embert átvittek a folyón; *sanoi käärmettä tapettavan* monda hogy a kígyót meg kell ölni (daß man töten müsse); *pelkään häntä lyödyn* félek hogy őt megverték (daß man ihn geschlagen hat). — Szokottabb azonban a passivumi participiumok (egyes- v. többes-számi) trans-

lativusa mint határozott személyű tárgynak praedicativ kiegészítése; s eléfordúl ily minőségben szintén az activumi participiumok (valamint más állítmányszóként alkalmas névszók) translativusa is, p. o. *sanoi käärmeen tapettavaksi* (mondá a kígyót megölni valónak = hogy a kígyót meg kell ölni); *luulin työn tehdyksi* azt hittem, hogy a munka meg van téve; *vakuutti hänet jo parannetuksi* erősíté hogy ő már meg van gyógyítva; *luulin vieraat jo kutsutuiksi* azt hittem hogy a vendégek már meg vannak híva; *tiesin miehet tulleeksi v. tulleiksi* tudtam hogy az emberek jöttek; v. ö. *tiedän heidät jo terveiksi* tudom hogy ők már egészségesek; *näki koivun kasvavaksi* látta hogy a nyirfa nő.

3. **Jegyzet.** A participium praet. passivi-nek egyes-számi partitivusa (-*tua*, -*tyä* v. -*ttua*, -*ttyä*) gerundiumúl szolgál, melyben megelőzőleg végbemenő (illetőleg ment v. menendő) cselekvés tétetik ki; alanya genitivusban áll vagy birtokos-személyrag képében járúl hozzá (-*tuani*, -*tuasi*, -*tuansa* stb.) p. o. *kissan mentyä hiiret pöydällä käyvät* a macska elmente után (midőn a m. elment), az egerek az asztalon járnak; *kevään tultua jäät lähtevät* tavasz eljöttével (mihelyt a t. eljött v. eljövend) elmegyen a jég; *jäähyväiset sanottuansa (-ttuaan) sairaskuoli* a beteg meghalt, miután bucsút mondott; *päivän levätyäni läksin taas matkaan* miután egy napig pihentem, megint útra indultam; *päästyämme katon alle tuli hän meitä tervehtimään* miután fedél alá jutottunk, jött ő minket üdvözölni. — Ugyan e gerundium (azaz a passiv igetötől való -*u*, -*y* képzős cselekvésnév partitivusa) még *ennen* „előtt“ névutóval (§. 18, b, 7.): *ennen mentyäni* mielőtt elmentem (elmegyek); *ennen kesän tultua* mielőtt eljött (eljön) a nyár.

4) A -*ta*, -*tä* képzővel, még pedig az igének, a mennyire van, csonka alakjából készülő cselekvés-névből ¹⁾ eléáll az infinitivus I., mint annak egyes-számi casus translativusa, melynek ragja azonban már csak véghehezetté kopott alakban van meg (v. ö. §. 19, b, 1.) s csak hozzájáruló birtokos-személyragok előtt lép föl még épségesen (-*kse**ni*, -*kse**si*, -*kse**sä* stb.); e mellett a képzőbeli *t*, a §. 5. szerint kívánató gyengülésén kívül, még ki is esik, ha előtte két- v. több-

¹⁾ = Modus substantivus.

tagú igetönek rövid végönhangzója maradt meg; p. o. ezen cselekvés-nevekből:

(Névszótő)	Inf. (kop. ragú)	Inf. (ép ragú)
<i>juota</i> (igetö: <i>juo-</i>)	<i>juoda'</i>	<i>juodakse[-ni, -si, -nsa]</i>
<i>syötä</i> (<i>syö-</i>)	<i>syödä'</i>	<i>syödäkse[-mme, -nne]</i>
<i>antata</i> (<i>anta-</i>)	<i>antaa'</i>	<i>antaakse[-ni]</i>
<i>elätä</i> (<i>elä-</i>)	<i>elää'</i>	<i>elääkse[-ni]</i>
<i>sanota</i> (<i>sano-</i>)	<i>sanoa'</i>	<i>sanoakse[-ni]</i>
<i>kysytä</i> (<i>kysy-</i>)	<i>kysyä'</i>	<i>kysyäkse[-ni]</i>
<i>murtuta</i> (<i>murtu-</i>)	<i>murtua'</i>	<i>murtuakse[-ni]</i>
<i>luketa</i> (<i>luke-</i>)	<i>lukea'</i>	<i>lukeakse[-ni]</i>
<i>tehtä</i> (<i>teke-</i> , cs. <i>teh-</i>)	<i>tehdä'</i>	<i>tehdäkse[-ni]</i>
<i>tulta</i> (<i>tule-</i> , cs. <i>tul-</i>)	<i>tulla'</i>	<i>tullakse[-ni]</i>
<i>pideltä</i> (<i>pitele-</i> , cs. <i>pidel-</i>)	<i>pidellä'</i>	<i>pidelläkse[-ni]</i>
<i>ommelta</i> (<i>ompele-</i> , cs. <i>ommel-</i>)	<i>ommella'</i>	<i>ommellakse[-ni]</i>
<i>mentä</i> (<i>mene-</i> , cs. <i>men-</i>)	<i>mennä'</i>	<i>mennäkse[-ni]</i>
<i>purta</i> (<i>pure-</i> , cs. <i>pur-</i>)	<i>purra'</i>	<i>purrakse[-ni]</i>
<i>pestä</i> (<i>pese-</i> , cs. <i>pes-</i>)	<i>pestä'</i>	<i>pestäkse[-ni]</i>
<i>juosta</i> (<i>juokse-</i> , cs. <i>juos-</i>)	<i>juosta'</i>	<i>juostakse[-ni]</i>
<i>helistä</i> (<i>helise-</i> , cs. <i>helis-</i>)	<i>helistä'</i>	<i>helistäkse[-ni]</i>
<i>au'aista</i> (<i>aukaise-</i> , <i>au'ais-</i>)	<i>au'aista'</i>	<i>au'aistakse[-ni]</i>
<i>luvatta</i> (<i>lupaa-</i> , <i>luvat-</i>)	<i>luvata'</i>	<i>luvatakse[-ni]</i>
<i>pelättä</i> (<i>pelkää-</i> , <i>pelät-</i>)	<i>pelätä'</i>	<i>pelätäkse[-ni]</i>
<i>ko'otta</i> (<i>kokoo-</i> , <i>ko'ot-</i>)	<i>ko'ota'</i>	<i>ko'otakse[-ni]</i>
<i>pa'etta</i> (<i>pakene-</i> , <i>pa'et-</i>)	<i>pa'eta'</i>	<i>pa'etakse[-ni]</i>
<i>häirittä</i> (<i>häiritse-</i> , <i>-it-</i>)	<i>häiritä'</i>	<i>häiritäkse[-ni]</i>
<i>askaroitta</i> (<i>-oitse-</i> , <i>-oít-</i>)	<i>askaroita'</i>	<i>askaroitakse[-ni]</i>
<i>askaroita</i> (<i>askaroi-</i>)	<i>askaroida'</i>	<i>askaroidakse[-ni]</i>
<i>laskeutta</i> (<i>laskeu-</i> , <i>-eut-</i>)	<i>laskeuta'</i>	<i>laskeutakse[-ni]</i>

4. Jegyzet. Néha (vers-szerző nyelven) előfordúl az infinitivus I. kopott ragú alakja is személyragok előtt: *juodani*, *lähteäni* (e h. *juodakseni*, *lähteäkseni*). — Passiv igetötől csak a kopott ragú infinitivusalak (személyragok nélkül) képezhető; p. o. *kasvatta-* nevelni (pass. tö: *kasvatetta-*): inf. *kasvatettaa'*.

5. Jegyzet. Néhány példa az inf. I. használatáról: *sinun pitää* (v. *täytyy*) *tulla* neked kell jönni; *minum on vaikea vastustaa* nehéz nekem ellenkezni (-znem); *sain käskyn noutaa hevoson kotiin* parancsot kaptam baza hozni (hogy h. hozzam) a

lovat; *antoi meidän syödä rauhassa* engedte hogy békében együnk; *tule tänne, nähläkseni vitjat kaulassasi* gyere ide, lát-nom (= hogy lássam) nyakadon a lánczot; *tuo tänne, muidenkin nähdä* hozd ide, hogy mások is lássák; *syö eläüksesi* egyél hogy élj; *hän oli liian heikko kelvatakensa minulle apumieheksi* ő nagyon gyenge volt arra hogy alkalmas legyen nekem segédnek (zu schwach um zu taugen.); *mies on tietäksemme rikas* az ember, a mennyire tudjuk, gazdag.

5) A *-te* képzővel készülő cselekvés-névnek ¹⁾ szerepel az egyes-számi casus in s t r u c t i v u s a (*-ten, -deu, -en* épen úgy mint az inf. I. *-ta', -tä'* vagy *-da', -dä'* vagy *-a', -ä'* végű) mint gerundium, melyben módhatározásnak vagy kísérő körülménynek értendő mellékcselekvés tételik ki: *juosten* futva, *-ván, syöden* evén, *antaen* adva, *adván, mennen* menve, *-vén, ommellen* varrva, *purren* harapva, *tehden* tévén, *peläten* félve.

Példák. *tuli itkien kotihin* haza jött sírva; *lapsi tuli juosten perässä* a gyermek futva jött utána; *mies vastasi, sanoen tärkeät syynsä* az ember felelt, elmondván fontos okait; *luki kirjeen kaikkien kuullen* olvasta a levelet mindnyájuk hallatára (m. hallván = indem es alle hörten); *väsyrä juostensa* elfáradt futván (v. régiesen: futvája = indem er lief).

Ugyane *-te* képzős cselekvés-névnek i n e s s i v u s a (*-tessa, -tessä* v. *-dessa, -dessä* v. *-essa, -essä*) egyidejű mellékcselekvés kitételére szolgáló gerundium; lehet külön alanya (úgy mint a *-ten*-félének is), genitivusban: *juostessa* futván (a közben hogy fut), *syödessä* evén (a közben hogy eszik).

Példák. *palatessani poikkesin kylään* visszatértemben elbetértem a faluba; *isäni lauloi kirvesvarтта vuollessansa* atyám danolt fejszenyelet faragván (a közben hogy f. faragott); *sinun iloitessasi itken minä* míg te vigadsz, én sírok; *lasten nukuessa* voimme lukea míg (a közben hogy) a gyermekek alusznak, olvashatunk.

6. **Jegyzet.** Passiv igeitől is előfordúl a *-tessä*-féle gerundium (de a *-ten*-féle divatlan): *mentäessä* a közben hogy men-

¹⁾ = Modus substantivus II.

nek (v. mentek), *oltaessa* míg vannak (v. voltak); p. o. *hätitä pidettäessä juohtui vaimon mieleen* míg (a közben hogy) lakodalmat tartottak, az asszonyinak eszébe jutott. . ; *kirkkoa rakennettaessa tapahtui suuri onnettomuus* a közben hogy a templomot építették (daß man baute), nagy szerencsétlenség történt.

6) A *-ma*, *-mä* képzős cselekvés-névének ¹⁾, mely különben *nomen acti* (illetőleg: *participium perf. passivi*) értelmével is bír ²⁾, több (egyes-számi) *casusa* fordul elé verbalis tárgyvonzzattal:

α) *Instructivusa* (*-man*, *-män*) a *pitää* (és néha *täytyy*) „kell“ személytelen igék mellett:

P. o. *meidän pitää auttaman toisiamme* nekünk kell egymást segítenünk (tkp. „es hält uns mit dem helfen“ = wir sind gehalten [tartozunk] zu helfen“); *pojan pitää antaman tieto olopaikastansa* a fiúnak kell hírt adnia lakhelyéről; — *passiv* ige-tőtől: *se työ pitää tehtämän* meg kell tenni azt a munkát; *tätä kirjaa pitää luettaman* ezt a könyvet kell olvasni (man soll . . lesen).

β) *Abessivusa* (*-matta*, *-mättä*), mint tagadólagos mód- és körülményhatározó *gerundium* (oly cselekvés kitétele-re, a mely nélkül törtenik vmi):

P. o. *minä tulin tänne isältäni lupaa kysymättä* ide jöttem, nem kérdezve apámtól engedelmet (a nélkül hogy e. kértem); *sen asian minä tiedän sinun sanomattasikin* tudom azt a dolgot, ha nem mondod is (a nélkül is hogy mondanád); *ole valehtelematta* (légy hazudás nélkül) ne hazudjál; *oli minua käske-mättä* meg nem idézett engem (vala a nélkül hogy engem meg-idézett). — *Transitiv* ige-től lehet a *-matta*-féle *gerundium* *passiv* értelmű: *palkka on vielä pojalle antamatta* a jutalom még nincs adva a fiúnak; *yksi seikka on vielä mainitsemattani* egy dolgot még meg nem említettem (e. dolog még nincsen megemlítvém); *se kirja jää sinulta lukematta* (az a könyv marad töled olvasatlan) azt a könyvet te meg nem olvasod.

¹⁾ = *Modus substantivus III.*

²⁾ P. o. *isän antama lahja* az atya adta ajándék; *tämä pöytä on oma tekemäni* ez az asztal saját csinálmányom (en magam műve); *kirjoittamassasi kirjeessä* a te írtad levélben (a l., melyet te írtál); *ostamaani taloon* a házba, melyet én vettem.

γ) **Inessivusa** (-*massa*, -*mässä*), mint gerundium: „valamit-miveléssel elfoglalva“; leggyakrabban *ole-* „lenni, esse“, és *käy-* „kelni, járni“ igék mellett kiegészítésül:

P. o. palvelia on vieraita kutsumassa a szolgálta abban van hogy vendégeket hívjon (épen most hív vendégeket); *isäni on vähästä paljoa pyytämässä* atyám most kevésből sokat keres (abban van h. keressen); *käyvät orjat poikaa katsomassa* mennek a szolgálák a fiút nézni (az lévén a dolguk hogy nézzék); *tyttö kohta kävi isältänsä lupaa kysymässä* a leány mindjárt ment az atyjától engedelmet kérni (abban járt hogy kérjen); *minun isäni linnasta on hedelmiä käynyt varastamassa* atyám várából lopott gyümölcsöt (abban kelt v. járt hogy lopjon).

δ) **Elativusa** (-*masta*, -*mästä*): gerundium, félbenzakadó vagy véget érő valamit-mivelés kitételére, „megvalás“-ra vonatkozó igék (kül. „megszünni, megóvni, akadályozni, eltiltani“) mellett:

P. o. tuli viemästä hevosen laiturille jött attól el, hogy a lovat legelőre vitte; *herkesi (lakkasi) itkemästä* megszűnt sírni; *ystäväni esti minua pulaan joutumasta* barátom megakadályozott (megóvott), hogy bajba ne jussak (bajba jutástól); *isä kieltää poikaansa lähtemästä* az atya tiltja fiának, hogy ne menjen el (eltiltja fiát az elmenéstől). —

ε) **Illativusa** (-*maan*, -*mään* [-*mahan*, -*mähän*]): gerundium, czélul vetett valamit-mivelés kitételére (infiniti-vus II.):

P. o. mene noutamaan hevonen kotia menj haza hozni a lovat; *tuli saamaan leipää* eljött kenyeret kapni (hogy k. kapjon); *kehoita ystävääsi tulemaan tänne* bíztasd barátodat, hogy ide jöjjön; *käski miehet istumaan* fölszólítá (parancsolta) az embereket, hogy üljenek le (hieß die männer sich setzen); *rupeen lukemaan* elkezdek olvasni (hozzá fogok az olvasáshoz); *hän on tottunut työtä tekemään* hozzá van szokva dolgozni (dologtevéshez); *hän on valmis (taipuva, halukas) lähtemään sotaan* ő kész (hajlandó, rávagyó) háboruba menni (hogy.. menjen); *lintu on luotu lentämähän* a madár arra van teremtvé, hogy repüljön.

η) **Adessivusa** (-*malla*, -*mällä*): gerundium, eszközül szolgáló cselekvés kitételére; — a mondatalanynyal egyező

birtokos személyragokkal (*-mallani*, *-mallansa* stb.) *ole-* „lenni, esse“ ige mellett: „valamit-tevő félben“.

P. o. *hän kulutti aikaansa tyhjiä toimittamalla* ő elfogyasztotta az idejét avval, hogy hiábavalókat végzett; *lintu kulkee lentämällä* a madár jár (halad előre) az által hogy repül; — *olen juuri lähtemälläni* épen most akarok elmenni (vagyok elmenőfélben, elindulóban).

2) **Ablativusa** (*-malta*, *-mältä*): gerundium, gátló okot tevő cselekvés kitételére; — birtokos-személyragokkal oly előzmény kitételére, melyre mindjart rákövetkezés áll be, vagy melyre nézve valami praedicatum tulajdonítható :

P. o. *lapsen itkemältä en voinut tulla* a miatt, hogy a gyermek sírt (a gy. sírásától), nem jöhettem; — *väsyit kohta rupeemaltasi* elfáradtál mindjárt az után, hogy elkezdted (alig hogy kezdted, már el is fáradtál); *langat ovat huonoja kehräämältänsä* a fonál rossz arra nézve a mint fonták (= rossz fonású).

7) **A -mise** képzővel teljes igeből készülő cselekvésnévnek ¹⁾ egyes-számi **nominativusa** mint **gerundium necessitatis** állító mondatban, melynek igéje *ole-* „esse“ (vagy *käy-* „kelni“) egyes-sz. 3. szem. (*on*, *oli* stb.); szint-így **partitivusa** tagadó mondatban (igéje: *ei ole* stb.); a cselekvés alanya e mellett **genitivusban** áll.

P. o. *tässä meidän on istuminen* itt nekünk kell ülnünk (est sedendum); *kissat on sinun säästämisen* a macskákat kell neked kímélned; *kissain on hiiriä tappaminen* a macskáknak kell egereket ölniök; — *käykö näin sanominen* lehet-e így mondani (geht es an so zu sagen); — *ei koiraa ole karvaan katsomista* a kutyát nem a szőre szerint kell nézni (megítélni, becsülni).

8) **A -maise**, **-mäise** képzős cselekvésnévnek ²⁾ többes-számi **adessivusa** birtokos-személyragokkal (*-maisillani*, *-maisillansa* stb.) **gerundium**: „valamit-tevéshez közel, vmit tevő félben“; meg a **blativusa** (*-maisiltani* stb.): „máris beálló vmit-tevéstől el“ [mintegy: „vmit-tevő félből“].

1) Modus substantivus IV.

2) Modus substantivus V.

P. o. *olin järveen putoomaisillani* már be akartam esni a tóba (beesöfélben voltam); *pappi oli juuri kirkkoon menemäisillänsä, kun minä tulin* a pap épen a templomba akart menni, mikor én jöttem; *vahingon saamaisiltansa pelastui hän ystävän avun kautta* attól hogy kárt ne valljon, [a mihez pedig közel volt], megszabadúlt ő egy barát segítségével által (kárvalló félből).

Átnézet

a verbum infinitum alakjairól.

(Activ igeők: *anta-* adni; *mene-* menni.)

I. Participiumok.

1. Part. praesentis act.	<i>antava, menevä</i>
2. " " pass.	<i>annettava, mentävä</i>
3. " praeteriti act. (tő)	<i>antanee, mennee</i>
	(egy. nom.) <i>antanut, mennyt</i>
4. " " pass.	<i>annettu, menty</i>

II. Gerundiumok (infinitivusok).

1. Cselekvés-név (nomen actionis): *-ta, -tä* és *-te*:

Egy. translát. (kop.) <i>antaa', mennä'</i>	}	Transl. ger. (Infinit. I.)
(ép) <i>antaakse[ni], mennä-</i> <i>se[ni]</i>		
(pass., kop.) <i>annettaa', mentää'</i>	}	Instr. ger. I.
— instruct. <i>antaen, mennen</i>		
— iness. <i>antaessa, mennessä</i>		
(pass.) <i>annettaessa, mentä-</i> <i>essä</i>	}	Iness. ger. I.

2. Cselekvés-név: *-ma, -mä*:

Egy. instructivus: <i>antaman, menemän</i>	}	Instr. ger. II.
(pass.) <i>annettaman, mentämän</i>		
— abessivus: <i>antamatta, menemättä</i>	}	Abess. ger.
— inessivus: <i>antamassa, menemässä</i>		Iness. ger. II.
— elativus: <i>antamasta, menemästä</i>		Elat. ger.
— illativus: <i>antamaan, menemään</i>		Illat. ger. (Infin. II.)
— adessivus: <i>antamalla, menemällä</i>		Adess. ger. I.
— ablativus: <i>antamalta, menemältä</i>		Ablat. ger. I.

3. Cselekvés-név: *-mise*:

Egy. nominativus: <i>antaminen, meneminen</i>	}	Ger. necessit.
— partitivus: <i>antamista, menemistä</i>		

4. Cselekvés-név: *-maise, -mäise*:

Több. adess.:	<i>antamaisilla, menemäisillä</i>	Adess. ger. II.
— ablat.:	<i>antamaisilta, menemäisiltä</i>	Ablat. ger. II.

§. 31. Szerkesztett igealakok (conjugatio periphrastica).

Előjegyzet. A fő segédigéül szereplő finn *ole* („esse“) lét-igének rendes concessivusa (*ollen, ollet, ollee* stb.) már csak tájnyelven divatos; az irodalmi nyelv e helyett csak a synonym *lie*-ige concessivusával él (*lienen, lienet* stb.). — Az *ole*-igének ragozása:

Activum.	Ind. praes.	E. 1. <i>olen</i> , 2. <i>olet</i> , 3. <i>on</i> (<i>ompi</i>).
		T. 1. <i>olemm</i> , 2. <i>olette</i> , 3. <i>ovat</i> .
	Ind. praet.	E. 1. <i>olin</i> , 2. <i>olitt</i> , 3. <i>oli</i> ; T. 1. <i>olim</i> stb.
	Concessiv.	E. 1. <i>lienen</i> , 2. <i>lienet</i> , 3. <i>lienee</i> (néha: <i>lien, liet, lie</i>).
		T. 1. <i>liennem</i> , 2. <i>liennette</i> , 3. <i>lienvät</i> .
	Condit.	E. 1. <i>olisin</i> , 2. <i>olisit</i> , 3. <i>olisi</i> ; T. <i>olisimme</i> stb.
	Imper.	E. 2. <i>ole'</i> , 3. <i>olkaan</i> ; T. 1. <i>olkaamme</i> , 2. <i>olkaatte</i> , 3. <i>olkaat</i> .
	Optat.	E. 2. <i>ollos</i> , 3. <i>olkoon</i> ; T. 1. <i>olkoomme</i> stb.
	Particip. praes.	<i>oleva</i> ; praet. <i>ollee</i> (nom. <i>ollut</i> , tb. nom. <i>olleet</i>).
	Infinitivus I.	<i>olla'</i> (<i>ollakse-</i>), II. <i>olemaan</i> .
	Gerundium (I. instr.)	<i>ollen</i> , (I. iness.) <i>ollessa</i> .
Passivum (impers.)	Ind. praes.	<i>ollaan</i> , praet. <i>oltiin</i> .
	Concess.	<i>oltaneen</i> (<i>lietäneen</i>).
	Condit.	<i>oltaisiin</i> , Imp. <i>oltakaan</i> , Opt. <i>oltakoon</i> .
	Part. praes.	<i>oltava</i> , praet. <i>oltu</i> .
	Gerund. (I. Iness.)	<i>oltaessa</i> .

1) A *-va, -vä* képzős participium praes. act. (p. o. *antava, elävä*, §. 30, 1.) egyes- és többes-számi nominativus-alakjában az *ole*-„esse“ segédigének ind. praesensével szerkesztve, = ind. futurum (act.): *olen antava* fogok adni, *olemmme tulevat* fogunk jönni, *ovat lähtevät* fognak elindulni.

2) A *-nee* képzős participium praeteriti act. (p. o. *antane, elänee*, §. 30, 2.) egyes- és többes-számi nominativus-alakjában (*-nut, -nyt* és *-neet*) az *ole-* „esse“ segédigének praesensével, még pedig az indicativuson kívül a concessivus, conditionalis (s ritkábban az imperativus, optativus) módalakjaival is szerkesztve, = *perfectum*: ind., concess., cond. (imper., optat.); — az *ole-* igének ind. praeteritumával = *plusquamperfectum* (ind.); p. o. *olen antanut* adtam (ich habe gegeben), *olet ollut* voltál (du bist gewesen), *lienee tullut* lehet hogy jött (er mag gekommen sein), *olisimme tehneet* tettünk volna (wir hätten getan), *olkoon sanonut* mondott legyen (azaz: tegyük hogy mondott, v. mondhatott bár); — *olin antanut* adtam volt (ich hatte gegeben).

3) Az *-u, -y* képzős participium praeteriti pass. (p. o. *annettu, eletty*) egyes-számi nominativus-alakjában az *ole-* igének praesens- és praeteritumbeli egy. 3. szem.-alakjával = határozatlan többes-számi alanyt mutató (passivum impersonale-beli) *perfectum* és *plusquamperfectum*; p. o. *on annettu* adtak (man hat gegeben), *on oltu* voltak (man ist gewesen), *lienee nähty* lehet hogy láttak (man wird wol gesehen haben, man dürfte g. h.), *olisi saatu* kaptak volna (man würde bekommen haben); *oli määrätty* meghatározottak volt (man hatte bestimmt).

Jegyzet. A participium praes. pass. is (§. 30, 1.) az *ole-* igének egy. 3. személyével határozatlan többes-számi („man“) alanyra mutató igealakul fordul elé; de ez nem jelent futurumot (úgy mint a part. praes. act.), hanem a cselekvésnek jelenben kellőségét, p. o. *on annettava* adni kell (dandum est, man muß geben). — Közönségesebben azonban e participium egészen adjectivumszerű állítmányszóul használtatik határozott alanyra mutató *ole-* segédige mellett: *hän on kiitettävä* ő dicsérni való (est laudandus), *olemme kiitettävät* laudandi sumus. — Szintígy használható a participium praet. pass. is, p. o. *työ on tehty* a munka megtétetett (meg van téve, ist getan), *olemme valitut* meg vagyunk választva, *olivat myydyt* el voltak adva.

Jegyzet. Az *ole-* igével szerkesztett participium praet. act. előfordul egy. essivusalakban is, p. o. *olen sanonunna, olemme sanonunna* (= *olen sanonnt, olemme sanoneet*). — A partici-

pium praes. act.-nek *ole*-val szerkesztett egyes- v. többes-számi essivusa azonban, a mondatalanyval egyező személyragok hozzájárultával, a cselekvés tettetését jelenti, p. o. *tyttö on itkevänäsä* (v. *itkevinäsä*) a leány azt tettei hogy sír (úgy tesz mintha sírna, v. tettet sírást); *olin uskovinani asian* úgy tettem, mintha a dolgot elhinném; *olimme nukkuvinamme* úgy tettünk, mintha aludnánk; *oltiin ottavinansa* man tat als ob man nähme.

Át né z e t

az *ole*- segédigével szerkesztett igealakokról:

Futurum activi (ind.): Egy. 1. *olen* (2. *olet*, 3. *on*) *antava*,
menevä.

Több. 1. *olemme* (2. *olette*, 3. *ovat*)
antavat, menevät.

Perfectum act., Ind. E. 1. *olen* (2. *olet*, 3. *on*) *antanut*,
mennyt

T. 1. *olemme* (2. *olette*, 3. *ovat*) *antaneet*,
menneet.

Conc. E. 1. *lienen* (2. *lienet*, 3. *lienee*) *antanut*,
mennyt.

T. 1. *lienemme* (stb.) *antaneet*,
neet.

Cond. E. 1. *olisin* (2. *olisit*, 3. *olisi*) *antanut*,
mennyt.

T. 1. *olisimme* (2. *-sitten*, 3. *-sivat*) *antaneet*,
menneet.

pass. (impers.) Ind. *on annettu*, *on menty*.

Conc. *lienee annettu*, *menty*.

Cond. *olisi annettu*, *menty*.

Plusquamperfectum act., Ind.: E. 1. *olin* (2. *olit*, 3. *oli*)
antanut, mennyt.

T. 1. *olimme* (2. *olitte*, 3. *olivat*) *antaneet*
menneet.

pass. (impers.), Ind. *oli annettu*, *oli menty*.

§. 32. Tagadó igeragozás.

Tagadó, illetőleg tiltó adverbium („non“ és „ne“) helyett él a finn nyelv egy tagadó igetövel (*e-*), mely alanyra mutató személyragokat fölveszen, s egy tiltó igetövel (*älä-* v. *elä-*, csonka alakban: *äl-*, *el-*), melynek imperativus és

optativus-féle mód-tőalakjához járúlnak a személyragok; — amazt a tagadólag határozandó igének, ha ez ind. praesensben áll, véghehezettel zárt tőalakja kíséri, vagy, ha concessivusban vagy conditionalisban áll, ezen módokbeli (-*ne* és -*isi* végű) tőalakja; — emezt a tiltólag határozandó igének optativusféle mód-tőalakja, de a mely az illető képzőnek csak alaprészével (-*ko*, -*kö*) készült; a tiltó-igének imper. egy. 2. személyét azonban véghehezettel zárt csupa igető kíséri.

Tagadólag határozott ind. praeteritum gyanánt, mint-hogy a tagadó-igének csak praesensbeli ragozása van, az *ole*-segédigének ind. praesensével szerkesztett perfectum (ind.) szerepel; de ez esetben maga a segédige rendesen kihagyatik, úgy hogy a személyragos tagadó-igét csak a participium praeteriti (egyes v. többes-számi nominativus-alakban) kíséri.

Az *e*- tagadó-igének ragozása:

Egy. 1. *en*, 2. *et*, 3. *ei*

Több. 1. *emme*, 2. *ette*, 3. *eivät*.

Az *älä*- v. *elä*- tiltó-igének imperativus és optativus-féle ragozása:

	Imperat.	Optat.
Egy. 2.	<i>älä'</i> (<i>elä'</i>)	E. 2. <i>ällös</i> (<i>ellös</i>)
	3. <i>älkään</i> (<i>elkään</i>)	3. <i>älkөөн</i> (<i>elkөөн</i>)
Több. 1.	<i>älkäämme</i> (<i>elkääm-</i> <i>me</i>)	T. 1. <i>älkөөмме</i> (<i>elkөөмме</i>)
	2. <i>älkäätte</i> (<i>elkäätte</i>)	2. <i>älkөөtte</i> (<i>elkөөtte</i>)
	3. <i>älkääт</i> (<i>elkääт</i>)	3. <i>älkөөт</i> (<i>elkөөт</i>)

Paradigmák.

Igető: *anta*- adni;

Activum.

Ind. praesens.

Egy. 1.	<i>en anna'</i> (nem adok)	Több. 1.	<i>emme anna'</i> (nem adunk)
	2. <i>et anna'</i> (nem adsz)		2. <i>ette anna'</i> (nem adtak)
	3. <i>ei anna'</i> (nem ad)		3. <i>eivät anna'</i> (nem adnak)

Concess.

Egy. 1.	<i>èn antane</i>	Több. 1.	<i>emme antane</i>
	2. <i>et antane</i>		2. <i>ette antane</i>
	3. <i>ei antane</i>		3. <i>eivät antane</i>

Condit. Egy. 1. *en*, (2. *et*, 3. *ei*; Több. 1. *emme*, 2. *ette*, 3. *eivät*) *antaisi*.

Imperat. Egy. 2. *älä anna'* (ne adj)

3. *älkään antako* (ne adjon)

Több. 1. *älkäämme antako* (ne adjunk)

2. *älkäätte antako* (ne adjatok)

3. *älkäänt antako* (ne adjanak)

Optat. Egy. 2. *ällä*s (3. *älkөөn*) *antako*

Több. 1. *älkөөmme* (2. *älkөөtte*, 3. *älkөөt*) *antako*

Ind. praet. E. 1. *en* (2. *et*, 3. *ei*) *antanut*

T. 1. *emme* (2. *ette*, 3. *eivät*) *antaneet*

Perfectum (Ind.) E. 1. *en* (stb.) *ole'* *antanut*

T. 1. *emme* (stb.) *ole'* *antaneet*

(Conc.) E. 1. *en liene antanut*, T. 1. *emme liene antaneet* stb.

(Cond.) E. 1. *en olisi antanut*, T. 1. *emme olisi antaneet* stb.

Plusquamperf. (Ind.) E. 1. *en ollut antanut*, T. *emme olleet antaneet* stb.

Futurum (Ind.) E. 1. *en ole'* *antava*, T. 1. *emme ole'* *antavat*.

Passivum (impersonale):

Ind. praes. *ei anneta'* (nem adatik = nem adnak, man gibt nicht).

Concess. *ei annettane*; — Condit. *ei annetaisi*.

Imperat. *älkään annettako*; — Optat. *älkөөn annettako*.

Ind. praet. *ei annettu*.

Perfectum (Ind.) *ei ole'* *annettu*; — (Conc.) *ei liene annettu*; — (Cond.) *ei olisi annettu*.

Plusquamperf. *ei ollut annettu*.

Passivum (personale: §. 29, B. jegyzet): Ind. praes. E. 1. *en* (2. *et*, 3. *ei*, stb.) *anneta'*; — Concess. 1. *en* (stb.) *annettane*; — Cond. 1. *en annetaisi* stb.; — Imper. E. 2. *älä'* *anneta'*, 3. *älkään annettako* stb.; — Optat. E. 2. *ällä*s *annettako* stb. — Ind. praet. (perf.) E. 1. *en ole'* *annettu*.

Igetök: luke- olvasni, ole- „esse“, pelkää- félni:

(Act.) Ind. praes.: E. 1. *en lue'* (*ole'*, *pelkää'*), T. 1. *emme lue'* stb.

Concess. E. 1. *en lukene* (*liene*, *pelänne*), T. 1. *emme lukene* stb.

Optat. E. 3. *älkөөn lukeko* (*olko*, *pelätkö*), T. 1. *älkөөmme lukeko* stb.

(Pass.) Ind. praes. *ei lueta'* (olla', pelätä').

Concess. *ei luettane* (oltane v. lietäne, pelättäne).

Opat. *älkөөn luettako* (oltako, pelättäkö).

§. 33. Mondatszerkesztő segédszók (conjunctiók, nyomatékosító particulák).

A) Szóhoz simuló conjunctiók és nyomatékosító particulák:

-*pa*, -*pä* (nyomatékosító)

-*ka*, -*kä* (a tagadó-igéhez járulva) „is“

-*kin* [-*ki*, -*i*] „is“

-*ko*, -*kö* (kérdő particula) -e?

-*han*, -*hän* (nyomat., néha: „hiszen“)

-*s* (nyomatékosító)

-*kaan*, -*kään* (-*ka-han*, -*kä-hän*) csak . . . is (főleg tagadó mondatban; helyette csak 'an, -'än, azaz -*han*, -*hän*, p. o. *mitään*, *yhtään*, *koskaan*).

-*pa-han*, -*pä-hän*

-*pas*, -*päs* (-*pa-s*, -*pä-s*)

-*kas*, -*käs* (-*ka-s*, -*kä-s*)

-*kos*, -*kös* (-*ko-s*, -*kö-s*)

-*ko-han*, -*kö-hän*.

Jegyzet. Az itt nyomatékosítóknak nevezett particulák gyakran már csak igen gyenge kiemelő erővel bírnak, úgy hogy majdnem pusztá szóhosszabbítóknak tűnnek föl, melyeknek a fordításban nem kell külön aequivalenst keresni; ilyenül különben szolgálhatnak a magyarban: -*sza*, -*sze*, *ám*, *csak*, *ugyan*, *pedig*. — **Példák.** . . . *tulivat muutamaan kylään*; . . . *olipa siinä kylässä kaksi taloa* . . . jöttek valamely faluba; . . . volt [pedig] abban a faluban két ház; — *oli karkäs kaikkein kanssa sanoja vaihtelevaan*; *senpä kautta kysyikin kohta* . . . szeretett mindennel szót váltogatni; [épen] azért kérdezett is mindjárt; *varas vei rahat, veipä ynnä kukkaronkin* a tolvaj elvitte a pénzt, elvitte [. . .] egyszersmind az erszényt is; — *löysittekö aarteen? mistäpä aarteenne löysitte?* kincset találtatok? [ugyan] honnan (hol) találtatok meg kincseteket? — *katsoppas* (*katsö'-pas*) nézz csak, *maltappas* (*malta'pas*) váhâisen várj egy kicsit, *tuoppas* (*tuö'-pas*) hozd-sza, hozd csak; — *en näe, enkä kuule* nem látok, se nem hallok; *enkä näe, enkä kuule* sem látok, sem hallok; *tule heti, äläkä vitkastele* jöjj

mindjárt, s ne késedelmezzél; — *minäkin olin siellä én is voltam ott; senkin tähden azért is; korkeimmatkin vuoret a legmagasabb hegyek is; tuletko (tuletkos) kotia vai jäätkö (jäätkös) kylään jösz-e haza vagy maradsz a faluban? oletteko jo nähneet uutta pappianne láttátok-e már új papotokat? sanaa sanomattako hän meni egy szót sem szólva ment ő el? etkös näe nem látod-e? eikös ole ihme nem csuda-e? onkos kuussa asukkaita vannak-e a holdban lakosok? — tästäkös nyt poika kävi hyvillensä [bezzeg] ezért most jó kedve lett a fiúnak; sekö silloin huutamaan [bezzeg] az kezdett akkor kiabálni; — vaan olenhan minäkin seppä ja näinhän minä, miten he tekivät de hiszen vagyok én is kovács s [hiszen] láttam, miképen tettek ök; kysyikös vieras muutakin? montahan sillä oli kysyttävää kérdezett-e mást is az idegen? sok [ám] volt annak kérdezni-valója; keitähän ruokasi valmiiksi csak főzd meg ételedet; — mitäs tahdot [ugyan] mit akarsz? mistäs aineesta mi[csoda] anyagból? kukas se on kicsoda az? mitenkäs [ugyan] miképen? — oletko ketäkään nähnyt láttál-e csak valakit is? toiset eivät olleetkaan vielä kotona a többiek még nem is voltak otthon; enkä sano sitä minäkään mielelläni s nem mondom azt én sem szivesen; ei anna mitään (yhtään) nem ad semmitsem (egyet sem); ei tule koskaan (milloinkaan) nem jö soha sem; ei kukaan ole tullut senki sem jött; — onpahan sillä nenä, silmät ja suu van ám annak orra, szeme és szája; — etköhän heittäisi koko asian ugyan nem hagynád-e abba az egész dolgot?*

B) Külön álló conjunctiók:

<i>ehkä</i> bár, habár, ha netalán	<i>kuin (kun)</i> mint, mintsem,
<i>eli, elikkä</i> vagy, avvagy	hogysem
<i>ell'</i> ha (a tagadó-ige előtt:	<i>kun (kuin)</i> minthogy, mivel-
<i>ell'en, ell'et, ell'ei</i> stb.)	hogy, a mint, midön, hogy
<i>että</i> hogy (daß), [úgy] hogy	(da, daß), ha (wenn)
<i>ja</i> és	<i>kuitenkin</i> mégis, [ei] <i>kuiten-</i>
<i>jahka</i> mihelyt; habár, hacsak	<i>kaan</i> mégsem
<i>joko... taikka</i> vagy... vagy	<i>muka</i> ugyanis
<i>joll' = ell'</i> (<i>joll'en</i> stb.)	<i>mutta</i> de, hanem
<i>jos</i> ha (wenn, lat. „si“)	<i>myös, myöskin</i> szintén . . is,
<i>joska</i> habár, hacsak	<i>niin myös</i> úgy szintén
<i>jotta</i> [úgy] hogy	<i>niin</i> [tehát, akkor] (ném. „so,
<i>koska</i> minthogy	da“)

<p><i>saati, saatikka</i> hát még, nem hogy <i>sekä</i> és, meg; <i>sekä...että</i> (v. <i>jotta</i>) mind ... mind, .. is .. is <i>sillä</i> mert (denn) <i>siis</i> hát, tehát (also) <i>taas</i> meg (hingegen)</p>	<p><i>tai (tahi), taikka (tahikka)</i> vagy, vagy pedig; <i>taikka... taikka</i> <i>ka</i> vagy ... vagy <i>tokko</i> vajjon? <i>tosin</i> ugyan (zwar) <i>vaan</i> hanem, de <i>vai</i> vagy <i>vaikka</i> noha, ámbár.</p>
---	---

Jegyzet. Coniunctióknak szolgálnak alkalmilag még egyéb adverbiumok is, p. o. *kyllä* „eléggé“, mint bizonyító adv. „ugyan-csak“, mint concessiv conj. „ugyan“; *sen-tähden* azért, *seuraa-vaisesti* következőleg; vagy pedig szolgálnak olyanok szerkesz-tésére, p. o. *ennen kuin* (előbb mint) „mielőtt“, *sitten kun* (az-után hogy) „miután“, *heti kun*, v. *niin pian kuin* (mindjárt hogy, oly hamar mint) „mihelyest“; *siksi että* azért hogy. — **Példák** némely coniunctiók használatáról: *näen kyllä, että olet pahoil-lasi* látom bizony, hogy rossz kedvben vagy; *se on hyvä, että tulit* jó, hogy jöttél; *herra käski sanoa, ett'ei hän nyt saata tulla* az úr azt üzente, hogy ő most nem jöhet; *rukoilkaa, ett'ette ki-usaukseen lankeisi* imádkozzatok, hogy ne essetek kísér-tetbe; *hän oli sairas, ett'ei (jött'ei) kyennyt työhön* beteg volt, úgy hogy nem volt képes munkára; *mies juopui jotta lankesi selällensä* az ember lerészegedet, úgy hogy hátára esett; — *hän puhuu kiivaammin, kuin asia vaatii* hevesebben beszéll, mintsem (hogyssem) a dolog kívánja; *ei hänen edessään ollut muuta kuin avara lumi-meri* nem volt előtte más mint egy széles hótenger; — *kun (kuin) asia niin on*, minthogy úgy van a dolog; *kun (kuin) rikkaat riitelevät, silloin köyhä rauhaa saapi* midőn (ha) a gazdagok veszekednek, akkor a szegény békét kap; *poika kun teki sen, ovi aukesi heti* a mint a fiú azt tette, mindjárt meg-nyílt az ajtó; *kun tuonet minun lakkini täydeltä hopeita, niin jääköön riita sillensä* ha a kalapomat tele hozod ezüsttel, hát maradjon a pör abba; *sill'aikaa kun* .. azalatt hogy ..; *joka kerta, kun kirjeentuoja tuli kaupungista* (mindenikszor hogy) valahányszor a levélhordó a városból jött; — *ystäväni ei tul-lutkaan luokseni, kun hänellä muka oli kova kiire kotona* ba-rátom nem is jött hozzám, minthogy ugyanis (= a mint mondta) nagy sietős dolga volt otthon; *hän palkkasi soittajia, jotka iloi-sesti soittelivat, sinne muka haukuttaaksensa väkeä* ő fizetett muzsikusokat, kik vígan játszottak, hogy ugyanis (a mint ő gon-

dolta és akarta) oda népet csalogassanak; — *jos et anna suo-
siolla, niin otamme väkisin* ha nem adod jó szerivel, [hát] el-
veszszük erőszakkal; *kului muutama viiko, niin tuli isäntä ko-
tia* elmúlt néhány hét, hát haza jött a gazda; — *ei mieskään,
saatikka lapsi, sitä kiveä nosta* egy ember sem, nem hogy egy
gyermek, emeli azt a követ; *tanssi vanhat ukotkin, saatikka
sitte nuoret ja jaloiltaan nopsimmat* tánczoltak az öreg embe-
rek is, hát még aztán a fiatalok és serényebb lábuak; — *oletko
väsynyt, vai mikä sinua vaivaa* elfáradtál-e vagy mi a bajod?
tuleeko mies, vai ei jön-e az ember, vagy nem? *vai niin* vagy
úgy?

OLVASMÁNYOK

SANATLASKUJA KÖZMÖRŐSÉGE

OLVASMÁNYOK

OLVASMÁNYOK.

SANANLASKUJA. KÖZMONDÁSOK.

1. *Kissan ilo hiiren itku.* Macska öröme egér sírása (bánatja). — 2. *Sakeampi veri kuin vesi.* Sűrűbb a vér mint a víz. — 4. *Parempi pyy kädessä kuin kaksi oksalla.* — Jobb (egy) fajd a kézben, mint kettő az ágon. — 4. *Työ miehen kunnia.* A munka a férfi tisztessége. — 5. *Mieltä on urohon päässä, voimaa härjään otsassa.* Ész van a férfi fejében, erő az ökör homlokában. — 6. *Arat työttömän kätöset, rakko laiskan kämmenessä.* Érzékenyek a dologtalannak

Jegyzet. A következő magyarázó jegyzetekben a névszónak és igéknek (első helyen) mindig teljes tőalakjuk lesz kitéve; rövidítések: *n.* = nominativus, *g.* = genitivus; *comp.* = comparativus, *sup.* superlativus; *i.* = praesensbeli indicativus egyes-sz. 1. személye; *inf.* = infinitivus I.

Sananlasku közmondás (*sana* szó, *lasku* erőszítés). — 1. *kissa* macska; *ilo* öröm, vígság; *hiire* (n. -ri) egér; *itku* sírás (§. 11, b.): *itke-* sírni; — 2. *sakea* v. *sakia* sűrű, *comp. -mpa* (n. -mpi); *vere* (n. *veri*) vér; *vete* (n. *vesi*) víz. — 3. *parempa* (n. -mpi) jobb (*hyvä* jó); *käte* (n. *käsi*) kéz; *kuin* v. *kun* hogyan, mint; *kahte* (n. *kaksi*) két, kettő; *oksa* ág; — 4. *työ* munka, dolog; *miehe* (n. *mies*) férfi, ember; *kunnia* tisztelet, tisztesség, becsület; — 5. *miele* (n. -li) ész, elme, kedv; *uroo*, *uroho* (n. *uros*, §. 9, b.) férfitű, hős; *pää* fej, *voima* erő; *härkä* ökör; *otsa* homlok. —

6. *arka* (g. *aran*) érzékeny, könnyen sérthető; *työttömä* (n. *työtön*, -töin, §. 10, l.) dologtalan; *kätöse* (n. -önen) kacsó (diminut. *käte* kéz); *rakko* (g. *rakon*) hólyag; *laiska* rest, henyé;

kezei, hólyag (van) a henyének tenyerén. — 7. *Akka mies asehetonna*. Asszony a férfi fegyvertelenül (fegyver nélkül.) — 8. *Kaikki köyhät hiljaisia, kaikki rikkaat kopeita*. Minden szegény szerény, minden gazdag büszke. — 9. *Parempi laiha sopu kuin lihava riita*. Jobb a sovány egyesség, mint a kövér per. — 10. *Siitä vatsa täynnä, josta suu makia*. Attól tele a has, a mitől édes a száj. —

11. *Huuto on hädän veli*. Kiáltás a szorultság testvére (társa). — 12. *Henki on kultaa kalliimpi*. A lélek (az élet) drágább az aragnál. — 13. *On herra herroillakin, jos ei muuta niin jumala*. Van uruk az uraknak is, ha más nem, hát isten. — 14. *Missä miehiä, siinä mieliä*. Hol emberek (vannak), ott vélemények. — 15. *Ensimäinen hetki hirressäkin pahin on*. Az első pillanat az akasztófán is a legrosszabb. — 16. *Mitä on hullun mielessä, se on hullun kielessä*. A mi a bolondnak eszében van, az van a bolondnak nyelvén is. — 17. *Hullu kaiken tietonsa sanoo*. A bolond minden tudását elmondja. — 18. *Antaa hypä vähäs-*

kämmene (n. -en) tenyér. — 7. *akka* asszony, öreg a.; *asehetoma* (n. -hettoin, -heton; -tonna §. 15, d.): *asee, asehe* (n. ase') eszköz, szerszám, fegyver. — 8. *kaikke* (n. -kki) minden; *köyhä* szegény; *hiljaise* (n. -ainen) csendes, szerény; *rikkaa* (n. rikás) gazdag; *kopea* büszke, kevély. — 9. *laiha* sovány; *sopu* (g. so-vun) egyesség, egyetértés; *lihava* húsos, kövér (§. 10, h.); *riita* (g. riidan) veszekedés, per; — 10. *siitä*, elat. *si* (n. se) az (§. 17, d.); *täyte* (n. täysi) tele: *täynnä* §. 15, d.; *jo* (n. joka) a ki, a mely, a mi; *suu száj*; *makea, makia* édes.

11. *huuto* kiáltás (§. 11, b.: *huuta-* kiáltani); *hätä* szorultság, veszély; *velje* (n. *veli*) testvér (bruder). — 12. *henke* (n. -ki) lélek; *on van* (*ole-* lenni, esse: *olen* vagyok); *kulta* arany; *kalli* (n. -llis) drága; — 13. *herra* úr; *-kin* (sim. particula) is; *jos ei* ha nem (t. i. *ei ole*: non est); *muu* más; *niin* úgy, hát; *jumala* isten. — 14. *missä* (iness. *mi-kä* mi, §. 17, e.) hol; *siinä* (§. 17, d.) ott; — 15. *ensimäise* (n. -äinen) első; *hetke* (n. -ki) pillanat, perc, kis idő; *hirte* (n. -rsi) gerenda, szálf, akasztófa; *paha* rossz (*pahimpa* §. 10, a.). — 16. *hullu* bolond; *kiele* (n. -li) nyelv; — 17. *tieto* tudás (§. 11, b.: *tietä-* tudni); *tietonsa* §. 17, b.; *sano-* mondani. — 18. *anta-* (1. *annan*) adni; *paha* rossz;

tänsä, paha ei paljostansakaan. Ad a jó keveséből, a rossz sokából sem. — 19. *Ei kaikki kultaa joka kiiltää, eikä kaikki hopeaa joka hohtaa.* Nem mind arany a mi fénylik, sem mind ezüst a mi ragyog. — 20. *Käsi käden pesee, molemmat kädet kasvon.* A kéz a kezet mossa, mind a két kéz a képet (arczot).

21. *Aina kala vedessä, ehk'ei aina apajalla.* — 22. *Hiiri syöpi köyhän säästön.* — 23. *Huonot päivät, hoikat sääret.* — 24. *Hätä keinon keksii.* 25. *Hyvä kello kauas kuuluu, paha vielä kauemmaksi.* — 26. *Isännän silmä hevosen lihoittaa.* — 27. *Jakajan osa vähin on.* — 28. *Joka vitsatta elää, se kunniaa kuolee.* — 29. *Jolla on halu koiraa lyöä, kyllä se asean löytää.* — 30. *Joka kauan elää, se paljon näkee.* — 31. *Kopea koira kotonansa.* 32. *Pouta pilvien perästä, ilo viimein itkustaki.* — 33. *Sanasta miestä, sarvesta härkää.* —

vähä kevés, paljo sok; -kaan (-kään) tagadó mondatban használt nyomatékosító szócska: *ei ... -kaan* v. *-kään* nem ... is, sem. — 19. *joka* (§. 17, d.); *kiiltä-* (i. *kiillän*) fényleni; *ei-kä* nem is, sem (neque); *hopea* ezüst; *hohta-* (i. *hohdan*) ragyogni; — 20. *pese-* (inf. *pestä*) mosni; — *molempa* mindkét, monnó (§. 10, a.); *kasvo* orcza, arcz. — 21. *aina* mindig; *kala* hal: *ehk'ei* e h. *ehkä ei* habár nem; *apaja* hálóhúzó hely.

22. *syö* enni; *säästö* takaré, megtakarítás (§. 11, b.: *säästä-* megtakarítani). — 23. *huono* rossz, *päivä* nap; *hoikka* vékony, sovány; *sääre* (n. -ri) lábszár. — 24. *keino* eljárás, mód: *keksi-* észrevenni, kitalálni; — 25. *kello* harang; *kauas* (e h. *kauaksi*, §. 19, b. 1.) messzire: *kauka* messze való, távol, comp. *kauempa*; *kuulu-* hallatszani; *vielä* még. — 26. *isäntä* gazda, háziúr; *silmä* szem, *hevose* (n. -onen) ló; *lihoitta-* hízlalni (*liha* hús); — 27. *jaka-* (i. *ja'an*) osztani; *osa* rész, osztályrész; *vähin*, tö: *vähimpä* (§. 10, a.). — 28. *vitsa* vessző (abess. *vitsatta*); *elä-* élni, *kuole-* halni, meghalni; — 29. *jolla* (*joka* §. 17, e.); *halu* vágy, kívánság; *koira* kutya, *lyö-* (inf. *lyöä*) ütni, *löytäl-* elni, találni; — 30. *kauan* (*kauka*) hosszat, sokat, soká; *näke-* (i. *näen*, inf. *nähdä*) látni; — 31. *kotona* (*koto*) honn, domi. — 32. *pouta* száraz, tiszta idő, derű; *pilve* (-vi) felhő; *perästä* (elat. *perä* hátsó rész, utó) után; *viimein* utoljára, végre; *-ki* = *-kin* is. — 33. *sarve* (n. -vi) szarv; *härkä* ökör; — 34. *sydäme*

34. *Sydämen kyllyydestä suu puhuu.* — 35. *Toivo köyhän elättää, pelko rikkaan kuolettaa.* — 36. *Se ystävä on, joka hädässä auttaa.* — 37. *Ylpeys käy lankeemuksen edellä.* — 38. *Joka paljon pyytää, se vähän saapi.* — 39. *Jumala mielen antaa, humala mielen ottaa.* — 40. *Lahja lahjaa kysyypi, hyvä sana vastausta.* — 41. *Anna koiralle lihaa, saat luuta takaisin.* — 42. *Sana pääsee suusta kuin kärppä, siitä tulee isoksi kuin härkä.* — 43. *Silloin seppä takoo, kuin rauta kuuma on.* — 44. *Vähästä paljo tuleepi, kipinästä tuli syttyy.* — 45. *Korva enemmän maita käypi kuin jalka.* — 46. *Kuuluisa rikkaan tauti, mutt'ei köyhän kuolemakaan.* 47. *Niin renki kuokkii, kuin isäntä ruokkii.* — 48. *Ole nuori nuorten luona, vanha vanhojen keralla.* — 49. *Osallaan mies eläpi, koira toisen kohtalolla.* — 50. *Rikas pääsee rahallaan, köyhä selkänahallaan.* — 51. *Silloin rauha lam-*

(**n.** -än) szív; *kyllyyte* (n. -yyt) elégség, jóllakottság (§. 10, g.; *kyllä* elég); *suu* száj; *puhu-* beszélni; — 35. *toivo* remény; *elättä-* éltetni; *pelko* félelem, *kuoletta-* ölni, megölni (*kuole-* halni); — 36. *ystävä* barát; *autta-* segíteni; — 37. *ylpeyte* kevélység, gög (*ylpeä* kevély: §. 10, g.); *lankeemukse* (n. -mus) esés, ledölés (*lankee-* esni: §. 11, b.); *edellä* előtt (adess. *ete* elő). — 38. *pyytä-* (i. *pyydän*) kérní, *saa-* kapni; — 39. *humala* komló; *ot-* (i. *otan*) venni, elvenni; — 40. *lahja* ajándék, *kysy-* kérdezni, kérní, követelni; *vastaukse* (n. -aus) felelet (*vastaa-* felelni; §. 11, b.). — 41. *anna* (azaz: *anna'*): imp. egy. 2. *anta-*; *luu* csont; *takaisin* vissza; — 42. *pääse-* (inf. *päästä*) fejleni, szabadúlni; *bejutni*, *lenni* (vmivé); *kärppä* hölgymenyét; *siitä* (si, §. 17, c.) abból, azután; *tule-* (inf. *tulla*) jönni, *lenni* (vmivé); *iso* nagy. — 43. *silloin* akkor; *seppä* kovács; *tako-* (i. *ta'on*) kovácsolni; *rauta* vas, *kuuma* hő, meleg. — 44. *kipinä* szikra, *tule* (n. -li) tűz; *sytty-* gyuladni. — 45. *korva* fül, *maa* föld, *käy-* kelni, járni; — 46. *kuuluisa* híres, *tauti* betegség; *mutta* de; -*kaan* (§. 33, A.); — 47. *niin* úgy (§. 17, d.), *kuokki-* kapálni, *ruokki-* étellel tartani, élmezni; — 48. *ole*: imp. egy. 2. *ole-* lenni, esse; *nuore* (n. -ri) fiatal; *luona* -nál, *keralla* -vel, -vel együtt; — 49. *osa* rész, *osztályrés*; *toise* (n. *toinen*) másik, második; *kohtalo* sors; — 50. *raha* pénz, *selkä* hát, *nahka* bőr. — 51. *rauha* béke; *lampaa*, -*paha* (n. *lammas*) juh;

pahilla, sudet kuin keskenään sotivat. Akkor (van) békéjük a juhoknak, mikor a farkasok egymás közt csatáznak. — 52. *Ei ole rosvoja, kuin ei rosvojen pesiä.* Nincsen rabló, ha nincsenek rablófészkek. — 53. *Ei kahta kuningasta yhtein linnaan sovi.* Két király nem fér egy várba. — 54. *Ken ei kissaa elätä, hiiriä elättäköhön.* A ki nem tart macskát, tartson egereket. — 55. *Älä ennen tee tallia, kuin oriin saat.* Ne csinálj előbb istállót, mintsem ménlovat kapsz. — 56. *Syö eläähsesi, älä elä syödäksesi.* Egyél hogy élj, ne élj, hogy egyél. — 57. *Nainen kuoli: nauha täyttui; mies kuoli: talo hävisi.* Meghalt az asszony: elszakadt egy szalag; meghalt az ember, elpusztult a ház. — 58. *Jota kerran keksitään, sitä aina arvellaan.* A kit egyszer észrevesznek (rajta kapnak), azt mindig gyanuba veszik. — 59. *Ei kalaa saada jalan kastamatta.* Nem fog az ember halat úgy hogy lábát meg ne nedvesítse. — 60. *Uskottava kuolleen tauti on.* A halott-ról el kell hinni, hogy beteg volt (tkp. elhiendő a halottnak betegsége). — 61. *Keitä munaa, et saa lientä; neuvo hullua, et saa mieltä.* Főzz tojást, nem kapsz levest; tanácsolj bolondnak, nem kapsz észet. — 62. *Ei huolta hävinnehellä,*

sute (n. *susi*) farkas; *keskenä* között; *soti* (i. *sodin*) csatázni, háborúzni. — 52. *ei*: a tagadó-igének egy. 3. szem. (i. *en*, 2. *et*; több. i. *emme*, 2. *ette*, 3. *eivät*; az igetőnek zárt alakjával jár §. 32.); *rosvo* rabló, *pesä* fészkek. — 53. *kuninkaa* (n. *-ngas*) király; *linna* vár; *sopi* (i. *sovin*) férni, illeni; — 54. *elättä-* éltetni, el-tartani; — 55. *älä*: a tagadó-ige imperativusa (tiltó-ige), egy. 2. szem. (v. ö. *ei* 52.); *ennen* előbb (*ente*, n. *ensi* elő, első); *teke-* (i. *te'en*); *talli* istálló; *orii* (n. *oris*) ménló; — 56. *eläähse-*: épragú inf. *elä-*; — 57. *naise* (n. *nainen*) nő, asszony; *täyttu-* elszakadni; *nauha* szalag; *talo* ház, major; *häviä-*, *hävii-* (inf. *-vitä*) elpusztulni, tönkre menni; — 58. *kerta* réteg, emelet; szer, egyszer (*kaksi kerta* kétszer); *keksi-* kitalálni, észrevenni; *arvele-* (inf. *-lla*) gyanítani, sejteni; meggondolni, fontolni; — 59. *saada* zárt alakú pass. tö: *saa-* kapni; *kasta-* nedvesíteni; — 60. *usko-* hinni, elhinni; *kuollee* (cs. al. *kuollut*) e h. *kuolnee* (*kuole-*). — 61. *keittä-* főzni; *et* (lásd 52.); *lieme* (n. *-mi*) lé, leves; *neuvo-* tanácsolni, tanácsot adni; — 62. *hävinnee*, *-nehe*,

työtä maansa myönehellä. Nincs gondja az elpusztúltnak (elp. gazdának), (nincs) dolga (annak), a ki eladta földjét. — 63. *Hyvä kukin kuoltuansa, ehkä paha eläissänsä.* Jó mindenki megholta után, habár rossz is (volt) életében. — 64. *Puhuttu puhe ammuttu nuoli.* Elmondott beszéd ellött nyíl. — 65. *Ei nuollen vatsa täydy.* Nyalva (nyalással) nem telik a has. — 66. *Opettaa susikin poikansa ulvomaan.* Tanítja a farkas is a fiait ordítani. — 67. *Älä lyö lyödyn mieltä, särje suruisen sydäntä: jo on lyöty lyömättäsi, särkemättäsi särjetty.* Ne verd a megvertnek kedvét, ne törd a bánatosnak szívét; már meg van az verve a nélkül hogy vernéd, megtörve a nélkül hogy törned. — 68. *Hullu huolensa puhuupi huolen tuntemattomalle.* Bolond beszélí gondját annak, a ki a gondot nem ismeri. — 69. *Käyden kylään päästään, juosten tielle jäädään.* Járva bejut az ember a faluba, futva ott marad az úton. — 70. *Velasta ei pääse maksamatta, eikä vedesiä kastumatta.* Adósságból nem jut ki (az ember) a nélkül hogy fizessen, sem vízből a nélkül hogy megázzék.

71. *Tulee sudenki vesi silmään, kuin kuoppaan joutuu.* — 72. *Ei sydän sure, mitä silmä ei näe.* — 73. *Ei puu yhdellä lyömisellä kaadu.* — 74. *Ei kirkko niin täynnä, ett'ei pappi sisään sovi.* — 75. *Ei niin köyhää, joka ei toista auta, eikä*

cs. al. -nyt: häviä- 57.; myö-, myy- eladni; — 63. *kuoltu:* kuole- (§ 30, 3. jegyz.); *eläissä* e h. *elässä* (tö: *eläte*, §. 11, b.). — 64. *puhu-* beszélíni; *puhee* (n. -he') beszéd; *ampu-* (1. *ammun*) löni, ellöni; *nuole* (n. -li) -nyíl. — 65. *nuole-* (inf. *nuolla*) nyalni; *vatsa* has; *täyty-* telni. — 66. *opetta-* tanítani; *ulvo-* ordítani; — 67. *lyö-* ütni, verni; *lyöty* (§. 11, b.); *särke-* (1. *särjen*) törni; *sydäme* (n. -än) szív; *jo* már. — 69. *kylä* falu; *pääse-* (42.); *juokse-* (inf. *juosta*) futni; *tie* út; *jää-* maradni. — 70. *velka* adósság; *maksa-* fizetni, *kastu-* nedvesedni, megázni.

71. *silmä* szem; *kuoppa* verem; *joutu-* (1. *joudun*) jutni, kerülni; — 72. *sure-* (inf. *surra*) búsúlni vmin, fájlalni; *näke-* (1. *nä'en*, inf. *nähdä*) látni; — 73. *lyömise* (n. -inen): *lyö-* §. 11, b.; *kaatu-* ledölni. — 74. *kirkko* templom; *täynnä* (10.); *että* hogy (daß); *pappi* pap; *sisä* belső rész: *sisään* belé; — 75. *apu*

niin rikasta, joka ei apua tarvitse. — 76. Ei saaminen rikastuta, vaan säästäminen. — 77. Höyhenistään lintu, tavoistaan mies tutaan. — 78. Mitä nuorena oppii, sen vanhana taitaa. — 79. Nälkä ei nä'y, vaan koreus näky. — 80. Pidä maalla maan tapa, taikka mene maalta pois. — 81. Siinä susi, kussa mainitaan. — 82. Yksi hullu taitaa enemmän kysyä, kuin yhdeksän viisasta vastata. — 83. Yksi suu, kaksi korvaa: sentähden pitää enemmän kuunnella kuin puhua. — 84. Kuin työ loppuu, loppuu leipäkin. — 85. Laki on niin kuin luetaan, asia niin kuin ajetaan. — 86. Ei alastointa koirakaan hauku. — 87. Rohkeampi ruo'an syöpi, mies ujo ohitse käyppi. — 88. Naisilla on pitkä hius, lyhyt mieli. — 89. Kuin kaksi varasta riitelee, niin talonpoika lehmänsä saa. — 90. Kuin kaikki yhden kiven päälle sylkee, pian se kastuu. — 91. Kastuupi kivikin viimein, kuhun aina syljetään. — 92. Milloin laiska työn tekepi: talvella ei tarkene, kesällä ei kerkiä, syksyllä on suuret tuulet, ke-

segítéség; tarvitse- (inf. -vita) szükségelni; — 76. saamise: saa- (§. 11. b.); rikastutta- gazdagítani (rikastu- gazdagodni); vaan hanem, de; säästä- megtakarítani; — 77. höyhen (n. -hen) toll; tapa szokás, erkölcs; tutaan e h. tunnetaan: tunte-; — 78. oppi- tanulni; taita- tudni, hozzáérteni; — 79. nälkä éhség; näky- (1. nä'yn) látszani, meglátszani; koreute (n. -eus: korea ékes, pompás; §. 10, g.); — 80. pitä- (1. pidän) tartani; maa föld, ország; taikka vagy, vagy pedig; pois el, félre. — 81. kussa hol (ku, §. 17, e.); mainitse- (inf. mainita) említteni. — 82. enempä több; kysy- kérdezni; viisaa (n. -sas) bölcs: vastaa- (inf. vastata) felelni; — 83. sen-tähden azért; pitä- tartani; mint személytelen ige pitää (egy. 3.) „kell“; kuuntele- (inf. kuunnella) hallgatni vmit. — 84. loppu- végződni; — 85. laki törvény; luke- (1. luen) olvasni; asia ügy, dolog; aja- hajtani, vinni (ügyet); — 86. alastoma (n. -toin) meztelen; haukku- ugatni; — 87. rohkea bátor; ruoka étel; ujo szégyenlős, szerény; ohitse mellette el; — 88. hivykse (n. -us) haj, lyhye (n. -hyt) rövid; — 89. varkaa (n. -ras) tolvaj; riitele- veszekedni; talonpoika paraszt; lehmä tehén; — 90. kive (n. kivi) kö; pian hamar (pika); — 91. sylke- (1. -ljen) köpni. — 92. milloin mikor; talve (n. -vi) tél; tarkene- (inf. tarjeta)merni vmitől, rávenni magát vmire;

väällä vettä paljo. — 93. *Pitkät päivät työttöminä, yöt pitkät unettomina.* — 94. *Ei se koira oravaa hauku, joka väkisin metsään viedään.* — 95. *Ei se lintu liioin lennä, jolta on siivet leikattuna.* — 96. *Hyvä lapsi itse vitsan tuo, paha ei vitsasta parane.* — 97. *Ota siitä, kussa on; pane siihen, kussa tarvitaan.* — 98. *Pidä suusi, tahi korjaa luusi.* — 99. *Syöpi susi merkitynkin lampaan, viepi varas mitatunkin kankaan.* — 100. *Jos hullu taitaisi vaili olla, niin usein viisaana pidettäisiin.*

kesä nyár; kerkiä- (inf. *kerjitä*) *odaérni, ráérni; syksy ősz, autumnus; tuule* (n. *-li*) *szél, ventus; kevää* (n. *kevät*) *tavas; — 93. päivä nap, yö éj; unettoma álmatlan; — 94. orava evet, mókus; haukku-* *ugatni; väkise* (n. *-inen*) *erős, erőszakos* (adv. *väkisin erőszakkal*); *vie-* *vinni; — 95. liika fölös, szerfölött való* (több. instr. *liioin szerfölött, nagyon*); *lentä-* (1. *lennän*) *repülni; siipe* (n. *-pi*) *szárny; leikkaa-* *vágni, metszeni; — 96. lapsi gyermek; vitsa vessző; tuo-* *hozni; parane-* (inf. *parata*) *jobbúlni, javúlni; — 97. tarvitse-* (inf. *-ita*)¹ *szükségelni. — 98. tahi vagy* (oder); *korjaa-* *összeszedni, fölszedni, elhordani; — 99. merkitse-* (inf. *-itä*) *jegyezni; mittaa-* *mérni* (*mitattu*); *kanka* (n. *kangas*) *vászón; — 100. vaiti veszteg, csendesesen; olla,* inf. *ole-*; *usein* *gyakran* (*usea*).

Kettu ja kalastaja.

Olipa kerran ukko. Hän sai eräänä talvi-päivänä niin paljon kaloja, kuin mahtui hänen laituriiinsa. Hyvin iloisena lähti hän kotiinsa, ajaen isoa kuormaansa. Siinä lauleli hän ilomielin. Mutta mikähän tuo on, joka makaa tuolla keskellä tietä? Kuollut kettupa se on. Tämän piti ukko hyvänä saaliina. Kaunis turkkisi, kettu kulta, sattuikin minulle hyvään tarpeesen. Nostipa ukko ketun taka-puolelle kuormansa päälle. Mutta itse istui hän etu-puolelle. — Eipä se ilkeä-juoninen kettu ollutkaan oikein kuolleena. Oli vaan niin olevinaan. Hän tiesi kyllä, miksikä hän niin oli. Ukkon havaitsematta nakkeli hän kuormasta kaikki kalat tielle. Sitte hyppäsi hän

2. *Olipa*: -pa, -pä §. 33, A.; *päivänä*: essivusban tétetik ki az esetleges bizonyos idő, melyben vmi történék (tänä päivänä e napon, ma, *tulevana talvena* jövő télen; ellenben adessivusban: *päivällä* nappal, bei tage, *talvella* télen, téli időben); — 3. *kaloja*: partitivus, mennyiségjelentő szó (*paljon*) kiegészítéséül: *naula lihaa* egy font hús (húsból), *joukko ihmisiä* egy csapat ember (emberekből); — 4. *kotiinsa*, v. ö. *kotonani*, -nansa §. 19, c.; *ajoen*: *aja-*, instr. gerundium I, §. 30, 5.; — *siinä*: iness. *si* (§. 17, d.); adv. (§. 19, b, 2.); *mikähän*: -han, -hän §. 33, A.; — 5. *keskellä* §. 18, b, 9.; — 6. *saaliina*: *pitä-* „tartani“ mellett a (vmi n e k-féle) kiegészítés essivusban áll (*pidän totena* igaznak tartom) *sano-*, *nimittä-*, *luule-* „mondani, nevezni, vélni“ mellett ugyanaz transl.-ban; — 7. *h. tarpeesen* jó szükségletbe: épen kelleltek, épen jókor; — 10. *ei . . . ollutkaan*: -kaan, -kään §. 33, A.; — *kuolleena*: *kuole-*, §. 30, 2.; *oli olevinaan*: §. 31, 2-ik j.; *miksi-kä*: *mi-kä* transl., adv. „minek, miért, mivégett“; *ukkon h.*: a gerundiumnak (§. 30, 6, β.) alanya geni-

itse pois re'estä. Rupesipa heti kokoamaan kaloja tieltä; muutamamat säästi hän, toiset söi hän suuhunsa. Niin hyvää ateriaa ei hän ollut saanut kaukaan aikaan. — Ukko, joka ajeli iloisena eteen-päin, ei havainnut tätä ollenkaan. Viimein tuli 5 hän kotiin kuormineen. Vaimo tuli häntä vastaan. Missä olet viipynyt niin kau'an, ukkoni. Älä ole milläsiäkään, akkani; nyt pidetäänkin isot pidot. Laita pata tulelle; minulla on reki täynnä kaloja. Niinkö ukkoseni? Se on tietty. Minulla on vielä sitte komea kettu, jonka löysin tieltä kuolleena. — Akka 10 tuli re'elle. Voi kuin narraat, ukkoseni! Eihän tässä ole yhtään kalaa; vielä vähemmin tässä on kettua. Ukkoa hyvin hävetti. Näen sen kyllä, akkaseni; kavala kettu on tehnyt minulle aika kolttoson.

Ihmeelliset sepät.

15 Vapahtaja ja Pyhä Pietari kulkivat kerran yhtenä tätä maailmaa katsomassa, hevoisella ajoivat; vaan kun oli talvinen aika ja tiet jäiset ja koleat, niin putosi hevoisen jalasta kenkä. Sattui sitte paja olemaan tien varrella siinä, niin sii-

tivusban áll (v.ö. §. 30, 5. *kaikkien kuullen*); — 1. *kokoamaan*: rupee- „kezdeni“ inf. II.-val, *alka-* „kezdeni“ inf. I.-val jár; — 3. *k. aikaan*: időszak, melynek határáig vmi nem történt v. történi, illativusban tétetik ki (*en ole isääni nähnyt kahteen vuoteen* nem láttam az atyámat egész két év óta; *emme lähde merelle kolmeen viikkoon* nem megyünk tengerre egész három hétig); — 4. *eteen-päin*: §. 19, d.; — 5. *kuormineen*: a comitativus lehet többes-számi, ha csak egy tárgyról is van szó: *mies vaimoinensa* az ember feleségével együtt; *vastaa* §. 18, b, 1.; — 6. *milläsi-kään*: *ei ole millänsäkään* nem gondol vele, föl sem veszi a dolgot; — 7. *pidetään*: a passivum impers. többes-számi 1. személyről is érthető, activ értelemben: *mennään* (man geht) „megyünk, menjünk“; — 8. *täynnä*: §. 15, d.; *tietty* e h. *tiedetty* (tietä-); — 10. *yhtään*: -kaan, -kään §. 33, A.

15. 16. *kulkivat . . . katsomassa*: §. 30, 6, γ. — 17. *jalasta*: megfelelőleg inessivussal: *on jalassa*; azaz belső helyviszonynak („-ben, -böl, -be“) vétetik az odaragadtság vagy oda kötöttség állapota is, p. o. *huivi on miehen kaulassa* a kendő van

hen poikettiin sepän luoksi pudonnutta kenkää uudistutta-
 maan. Hevoisensa kiinnittivät rekinensä pajan nurkkaan ja
 kävivät itse ovesta sisälle. Täällä seppä parailaan takoi rau-
 tavannetta uuteen olut-tynnynriin ja olikin työnsä toimessa
 niin uskollinen, ett' ei vierasten tuloa paljon huomannut-
 kaan. Pyhä Pietari kysyi silloin, josko hän pajaa saisi lai-
 naksi raiskaantunutta hevoisen kenkää korjataksensa taikka
 tahtoisiko seppä itse ottaa sitä uudistaaksensa. Tähän ei
 seppä vastannut sanaakaan, nosti vaan vasaransa ilmaa
 kohden ja takoi takomistansa. Pyhä Pietari kysyi vielä toiste
 ja aina nöyremmillä sanoilla samaa asiata, mutta seppä ei
 ollut häntä kuulevinaanakaan. Matkustavaiset rupesivat nyt
 pelkäämään sepän olevan kuuron eli hassun ja läksivät pa-
 jasta pois, toivoen toisen pajan löytävänsä, jossa hevoisen
 kengän saisivat parannetuksi. Kun siitä vähän matkaa olivat
 kulkeneet, tuli vanha pahanpäiväinen akka-käpä heidän
 vastaansa. Pyhä Pietari, jolla ohjat olivat kädessä, pidätti
 silloin hevoistansa ja kysyi akalta: „tietäisitkö sanoa, oliko
 tuo seppä, jonka luota tulemme, hurjapäinen, vain mikä häntä

az ember nyakában (megkötve), . . kaulalla a nyakán (reá vetve);
 — 1. *uudistutta-*: §. 23, b, jegyz.; — 3. *ovesta*: az *általlépett*
 határ még a beltérhez számítva, melyből történik a kilépés; —
parailaan legjavánál = épen akkor; — 5. *tuloa*: tagadó mon-
 datbeli objectum mindig, részleges gyanánt, partitivusban áll; —
 7. 8. *korjataksensa, uudistaaksensa*: inf. I. (birt.-személyrag-
 gal), czél, szándék kifejezésére (§. 30, 4, 5. jegyz.); — 10. *takoi*
takomistansa: a cselekvés „szakadatlán“ folyását jelentő ha-
 tározóul szolgál az állítmány-ige mellett ugyanazon igetöböl való
-mise-féle cselekvésnévnek egyes-sz. partitivusa illő birt.-sze-
 mélyranggal p. o. *olen istunnt istumistani egyre* (egyfolytában)
 ültem (v. ö. *folyton foly, várton vár*). — 12. *kuulevinaan*: §. 31,
 2-ik jegyz.; — 13. *pelk. sepän olevan*: §. 30, 1. jegyz.; — 14. *lőy-
 tävänsä*: u. o.; — 15. *s. parannetuksi: saada tehdyksi* (= ge-
 macht bekommen) megcsinált a t h a t n i, vagy pedig (= fertig
 bringen) megcsinálni; — 18. *hevoistansa, 19. häntä*: részleges
 objectum partitivusban, a milyent a finn nyelv szeret alkalmazni,
 mikor az ige-cselekvés az alája eső tárgynak csak némi részét
 illeti, s nem az egészre nézve mintegy véget-vetőnek gondol-

vaivaa, kun ei hän puheesemme mitään vastannut?“ — „Mitään muukalaisia te mies-parat olette, kun ette tiedä ja tunne, että meidän uljas sepämme viisaudessaan kuurona ja mykkänä kohtelee kaikkia, jotka eivät tietämättömydessään osaa
 5 häntä päämestariksi mainita. Palatkaa nyt pajaan takasi ja puhutelkaa häntä siksi, niin kyllähän näette, eikö hänen käytönsä kohta muutu teitä kohtaan ystävälliseksi.“

Matkustavaiset käänsivätkin hevoisensa heti ja ajoivat kiireimmittäin sepän luoksi takasi, käskien vielä akankin
 10 seurata heitä sinne, että siellä muka kostaisivat häntä neuvon antamisesta. Pajalle päästyä astui Meidän Herramme ensiksi sisälle ja sanoi: „ylimestari mainio! lainaisitko pajaasi vähäksi aikaa meille?“ — Seppä kohta mulisti silmänsä kysyjään päin ja sanoi: „toimittakaa vaan, hyvät vieraat, työnnö
 15 mun pajassani, kunnia kunnian antajalle ainakin.“ — Sillä puheen jätti hän vasaran kädestänsä sekä heitti rautavanteensa nurkaan ja jätti koko pajan vierasten valtaan, lähtien itse pois koko paikasta.

Nyt tarttui Meidän Herramme pihtiin ja vasaroihin käsiin. Vanha kulunut hevoisen kenkä pistettiin ahjoon ja sysiä korjattiin ympärille. Pyhä Pietari polki paletta, minkä jaksoi ja kerkesi, joten rauta kohta saatiinkin tulehtumaan, eikä

ható; — 1. *mitään*: *mitä* itt többes-számi part (§. 17, e.); — 3. *kuurona*: *kuuro* gyanánt, mint *k*; — 4. *osaa*: *ige*, *eivät*-hez ttzó; — 5. *palatkaa* e h. *-kaatte*; — 6. *siksi*: „mondani, nevezni, szólitani“ mellett a vmi n e k-féle kiegészítés, translativusban (v. ö. 101.1., 6. sor *saaliina*); — 9. *kiireimmittäin* módadverbium, superl. töböl, §. 19, b. 4, γ. (v. ö. *-ten* raggal: §. 19, a, 2.); — 9. *käskien* e h. *káske'en* (*káske-*); — 10. *muka*: §. 33, B.; — 11. *päästyä*: §. 30, 3-dik jegyz.; — 14. *päin*: §. 19, d. — 15. *sillä puheen*: mint „eszköz“ kifejezője („-vel“), az adessivus szorosan érintkezék az instructivussal; gyakran áll is, úgy mint itt, attributív névmás adessivusa instr.-ban kitett főnév előtt: *tällä tavoin* e módon, *jollakin keínon* (v. *keínoin*) valami úton-módon, *hyvillä mielin* jó kedvvel; — 17. *koko* „egész“: ragozást el nem fogadó attributszó; ilyen p. o. *joka* minden, *eri* külön, *ensi* (tö: *ente*) első; *lähtien*, ettől: *láhte-*; — 19. *käsin*, tkp. „kézzel“; itt csak általános módjelelés, melynek a „fogni“ ige mellett megfelel már

aikaakaan, niin oli jo kenkä alasimelle otettava; mutta nyt tarvittiin hevoisen-jalasta mitta, isoksiko tuota uutta kenkää tehtäisi. Kun ei nyt pajassa löytynyt pärettä eikä muutakaan puun lastua, josta olisi mitta tehtynä, meni Meidän Herramme pihalle, leikkasi veitsellään yhden jalan hevoiselta poikki ja toi sen pajaan, että siitä kengän koko nähtäisi. Otti sitte raudan ahjosta ja takoa nakutteli sitä vähän aikaa alasimella, niin tuossa oli jo kenkä valmis. Ei muuta, kuin uusia nauvoja taottiin vielä ja hevoisen jalkaan kiinnitettiin se uusi kenkä. Siitä vietiin jalka paikallensa sitte ja pantiin sovittelemalla hevoisen alle. Tätä tehtäessä tuli Meidän Herramme havaitsemaan, että toisetkin kolme kenkää olivat huonoja ja putoamaisillaan, jonka vuoksi leikkasi kaikki ne kolme jalkaa hevoiselta ja toimitti pajassa niihinkin uudet kengät, niinkuin ensimmäiseen, jonka jälkeen sovitti taas hevoisen jalat paikoilleensa.

Sen työn tehtyään kävivät matkamiehet sepälle tarjoamaan maksua pajan lainasta; vaan tämä kun ei tahtonut mitään palkintoa, vaan sanoi: „kissa kiitoksella elää, koira pään silittämisellä“, jättivät he hänelle hyväiset ja istuivat rekeensä. — Vierasten pois lähdettyä meni seppä vasta pajaan. Hän oli syrjästä katsastanut, kuinka matkustajat uudella

a magy. „hózzá“; — 1. *eikä aikaakaan* „s [sok] idő sem [volt, múlt, telt bele] = s nem soká“; — 2. *isoksiko .. tehtäisi*, e h. *kuinka isoksi t.*: v. ö. *kauanko sota kesti* mily soká (tkp. soká-e tartott a háború? — 4 *tehtynä*: v. ö. §. 31, 2-dik jegyz.; — 7. *aikaa*: mennyiségjelentő szót (*vähän*) kiegészítő partitívus; — 8. *ei muuta kuin* „nem más [kellett] mint [az hogy] = csupán csak“; — 11. *tehtäessä*: §. 30, 6-ik j.; — 12. *kolme kenkää*: a mondat subjectumában vagy objectumában előforduló alapszámnevek, mennyiségjelentő főneveknek vétetnek, melyek egy. nominat.-ban állanak (*kaksi, kolme* stb., *seitsemän* stb. §. 15, a.) s a határozó főnevet egyes-sz. partitívusban veszik maguk mellé (*kaksi miestä két ember, két embert*); csak az *yksi* „egy“ mindig attributív melléknév (*yksi mies, yhden miehen*); a számnevet még megelőző attributum többes-számban áll: *nämä kaksi miestä* ez a két ember (v. ezt a két embert), v. ö. itt *toiset kolme k.* és alább *ne kolme jalkaa*; — 16. *tehtyään*: §. 30, 3-ik j.; — 17. *lainasta*: elatívusban kitett tárgy, melyét adnak (árt, kárpótlást); —

tavalla hevoisen jalasta mittaa ottivat ja kengät kavioihin kiinnittivät. „Tuo taitohan olisi minullekin sopiva“, tuumasi hän itseksensä; vaan ei muuta vielä ennättänyt, kun jo matkustajat palasivat pajaan takasin. Vasta re'essa istuessaan
 5 olivat muka muistaneet palkatta jääneen sen akan, joka heidät neuvoi sepän luoksi takasin. Toivat hänen siis myötänsä pajaan, josta vasta olivat lähteneet, palkitakseen häntä. Sepän nähden otti nyt Meidän Herramme suurimmat pihdit, mitkä pajassa löysi, joilla tavoitti akkaa niskasta kiini ja pisti ahjoon, keräten sysiä hyvästi ympärille,
 10 josta käski Pyhän Pietarin polkea paletta. Tämä pani puhaltimen käymään, joten akka ahjossa kituen ja ähkäen kohta tulehtuikin, eikä aikaakaan, kun oli jo valmis ta'ottavaksi. Pitkillä, vahvoilla pihdillä otti silloin Meidän Herrame akan ahjosta ja laski alasimelle, käskien Pyhän Pietarin ruveta takomaan. Pyhä Pietari nosti moukarinsa ja alkoi kaikin voiminsa sillä lyödä lynnähyttää, jota työtä ei
 15 kauan tarvinnut tehdäkään, ennenkuin jo akka alkoi uudelleen luitansa liikahutella. Silloin otti Pyhä Pietari pienemmän vasaran, jolla ta'ottavaansa siisti ja tarkemmin valmisteli. Nyt olisi vielä vettä vähän tarvittu. Pyhä Pietari etsi vesi-astiaa pajasta, vaan kun ei löytänyt, otti tuon vanhan päre-vasun, minkä pajan nurkasta löysi. Sillä toi vettä kaivosta sitte ja valeli akkaa päästä varpaisin asti. Tästä virkosi ta'ottavansa
 20 täyteen eloon kohta, vaan ei ollutkaan enää vanha akka, mutta muodoltaan ja koko vartaloltaan ihana ja kaunis neito,

5. muistaneet . . akan . . jääneen: §. 30, 1. jegyz. — 8. sepän: gerundium alanya, genitivusban; — 11. josta „miböl = minek következtében, mire azután“; 17. lynnähyttää: általánosabb fogalmú ige lyödä) mellett a cselekvés „módját leíró“ szükebb fogalmú ige: amaz inf. I.-ban marad (p. o. *veisata lorutteli* énekelní dudolt = dudolva énekelt); — 18. ennen-kuin „előbb mint = mielőtt“; — 23. nurkasta: a löytä- „találni“ ige mellett elativussal v. ablativussal tétetik ki a hely, hol (melyben) találnak, p. o. *maantieltä az országuón, maasta a földben*; — 24. päästä varpaisin: kiindulópont és határvető pont (-töl, -től fogva . . -ig): elativus és illativus (+ *asti*); — 26. muodoltaan: ablativusban a tárgy,

joka monenkertaisesti kiittäen matkustajia, hyppien, keikkuen läksi pajasta maisin matkoihinsa, eikä pitemmältä viipyneet matkustajatkaan siinä, mutta läksivät hekin tiehensä.

Yksikseen pajaan jäätyänsä alkoi seppä itsekseen tuumia: „no, kyllähän oli noiden miesten teot kummallisia; 5
vaan olenhan minäkin seppä ja näinhän minä, miten he tekivät, mikäs siinä, ett' en voisi minä samanlaisessa työssä onnistua.“ Hänen näin itsekseen puhellessa tulikin muuan mies hevoisineen pajan ovelle ja pyysi seppää hevoistansa kengittämään. Seppä kohta päätti uutta taitoansa näyttää 10
ja kysyi mieheltä: „uuteenko kenkään hevoisesi pannaan, vain korjataanko vanhat?“ — Parasta uuteen panee“, vastasi mies. Seppä silloin käski miehen pirtiinsä istumaan ja sitte vähän ajan päästä tulla uudesta kengitettyä hevoistaan ottamaan. Mies meni niinkuin käsketty oli, ja seppä hyvän 15
piilukirveen käteensä saatua sivalsi sillä hevoiselta kaikki neljä jalkaa poikki, vei ne pajaan ja rupesi niitä uudesta raudoitamaan. Työ kävikin helposti kyllä, vaan kun raudoitettuja jalkoja rupesi paikoillensa asettamaan, siinä ei taitonsa auttanutkaan. Hän painoi, pusersi jalkoja ja vieläpä puhalsikin 20
aina toisinansa, vaan nämä eivät laisinkaan tarttuneet hevoinen ruumiiseen kiinni. Hevoinen oli jo kuolemaisillaan ja heitinkin viimein sepän käsissä henkensä. Nyt ei muu kuri aut-

mire nézve valamely tulajdonság állítatik (abl. respectus *hyvä tavoiltansa* erkölcséire nézve jó, *jaloilta kepeä lábra nézve* könnyű = k. lábú); — 2. *maisín* tkp. mód-adv. *maise* adj.-ból „szárazföldön, zu lande“ (*merisin* tengeren); itt *matkoihin* elött az alliteratio kedvéért; — *pitemmältä*: abl. ragos adv., §. 19, b, 5.; — 4. *yksikseen* egyedül, *magára* (maradni): *yksinänsä* u. a. (lenni); — 7. *mikä siinä ett'ei* „mi [van] abban, hogy ne = miért ne“; — 11. *kenkään*: v. ő. megfelelő inessivussal, *hevoinen on kengissä* „patkóban van = meg van patkolva“; — 12. *panee*: egyes-sz. 3. személy is, de csak praesensben, mutathat határozatlan („man“) alanyra; p. o. *äänestä hänen tuntee* megismeri [az ember] őt a hangjáról; — 12. *parasta* [sc. on, että]; — 14. *päästä* „végéről [jönni] = múlva“; — 16. *neljä jalkaa*: 105. l. 12. sor, *kolme*; — 21. *laisin*: *lai*, adj. *laise*: mód-adv., a milyen *maisín* (itt fent 2. sor): *ei laisinkaan* sehogy sem; — 22. *kuolemaisillaan*: §. 30, 8.; —

tanut enää, vaan täytyi hinta hevoisesta maksaa miehelle. Tämä pisti sepältä saamat rahat taskuunsa ja läksi matkaansa, kiroten hevoisensa menettämistä.

Seppä yksikseen pajaan jäätyä ei asiata sillensä jättänyt, vaan päätti uhallakin uuteen, vasta näkemään sepän taitoon opetellaita, ja kun vanha äitipuolensa ikään sattui tulemaan pajaan häntä murkinalle kutsumaan, niin otti sen ja paiskasi ahjoon, ko'oten sysiä peitteeksi hyvästi ja saatti paletta polkemalla ämmän tulehtumaan. Tämä ahjossa kitui ja kirisi, vaan seppä ei tuosta huolinut, polki vaan palettansa aina kiivaammin, luullen sillä tavoin ihananki neidon aikaan saavansa; vaan eipäs onnistunutkaan tämä työ sepälle. Akka ahjossa paloi tuhkakasi, ja kun seppä palamatta jääneet luut viimeinkin keräsi, ei niistä tullut mitään, paha karsi vaan täytti pajan. Tuosta kävi jo sepän mieli karvaaksi ja tuskissaan läksi hän niitä matkustavaisia seppiä ajamaan takaa, jotka hänen näin pahasti pettivät. Saavuttikin heidät ja kun siinä nyt itku-silmin puhui päivitteli, kuinka kurjasti hänelle oli käynyt, alkoivat matkustajat sääliä häntä ja lupasivat palata hänen pajaansa katsomaan, olisiko tuolla jotakin tekemistä. Sinne kun tulivat, makasi hevoisen raato kuolleena pajan ovella ja jalat poikki katkaistuina vieressä. Meidän Herramme ja Pyhä Pietari ottivat silloin kaksi jalkaa kumpikin ja rupesivat sovittelemaan niitä paikoillensa. Jalat tarttuivatkin kohta kiinni, paraten terveiksi, ja kun siitä nyt hevoista vähän vaan takapuoleen potkaistiin, se samassa kavahti seisoallensa ehompana entistänsä. Nyt mentiin pajaan,

1. *hinta*: személytelen igétől (*tärtyi*) függő inf. (*maksaa*) mellett az egészleges objectum nom.-ban áll; — 4. *sillensä*: v. ö. §. 19, d. *sillensä*, *siksensä*. — 6. *opetellaita* „beletanulni“, tkp. tanítgatni magát“, még pedig az *opetella* kész inf. I. alakból, közvetítő reflexiv (*-i*, *-ite*) képzővel, irregulariter készült új inf.-alak (v. ö. §. 23, d.); — 7. *kutsumaan*: a *tule-* igét határozó ger. (§. 30, 6, ε); — 8. *polkemalla*: §. 30, 6, η; — 10. *tuosta*: elativus causae; — 11. *saavansa*: §. 30, 1. jegyz. — 17. *itku-silmin*: szintilyen *nauru-suin* „nevetés-szájjal“ = nevetve, mosolyogva; — 18. *sääliä*: *alka-* „kezdeni“ mellett inf. I., ellenben *rupee-* inf. II.-val; — 23. *kumpi-kin*, §. 17, f. — 24. *siitä* „abból = abból kiindulva, attól fogva, azután“; — 26. *entistänsä*: part. compa-

jossa seppä suru-mielin poimi ja keräsi viimeisetkin luu-sipaleet ahjosta, sanoen: „tuossa minäkin rupesin pyrkimään kunnia-sepäksi, niinkuin tekin, hyvät vieraat, olette; vaan ei menestynytäkään se työ minulta; haaskasin vaan vanhan äitipuoleni, ett'ei ole minulla enää, kuka ruokanikaan valmistaisi ja yötilani tekisi; auttakaat, hyvät vieraat minua, niin teille toimitan kunnollisen maksun“.

Matkamiehet, joista seppä-rukan hätä ja suru kävi säälliksi, lupasivat tehdä, minkä suinkin taitaisivat, häntä auttaaksensa. Käsivät sitte sepän mennä kapalla vettä tuomaan, kokosivat sillä aikaa kaikki palaneesta akasta jälle jääneet luu-sipaleet ja viskasivat ne ahjoon, josta sysiä keräsivät päälle; ja kun vähän aikaa paletta olivat polkeneet, pömettiin ne luusipaleet aivan tulipunaisina rautakauhaan sieltä ja heitettiin vesi-kappaan jäähtymään. Vähän aikaa löyhysi kapasta savu ja vesi särisi; vaan kun vesi asettui, läksi kapasta aika marakatti, joka ilosta kiljuen parkuen juoksi sepän syliin. Seppä tätä outoa ystävätä vähän oudosteli; vaan ei auttanut vierasteleminen, marakatti vaan hyppäsi sepän kaulaan, nuuskien hänen suutansa ja silmiänsä; vieläpä sysäsi pitkän kieli-liuskansakin suustaan ja alkoi sepän poskia nuoleskella. Tuohon toveriinsa täytyi sepän viimeinki tyytyä, ja

rationis „elöbbijénél = mint elöbb“; — 4. *minulta*: az elöre haladó munka a tevötöl távozonak vétetik (p. o. *lukeminen ei käy pojalta az olvasás nem kel [megy] a fiúnak, tkp. fiútól*); — 8. *joista*: „kikből = kiknek szempontjából (véleménye, fölfogása szerint)“, v. ö. *minusta* (azaz: *minun mielestáni*) *hän on kaunis* „én belölem (azaz: az én véleményemből kiindulva) ő szép“; *seppä-rukan*: úgy mint *rukka* az elül álló jelzett névvel szokott összetételt képezni: *parka, raukka* „szegény, szegényke“, *kulta* (arany) „kedves“; — 11. *aikaa*: a főnévileg vett névmást (*sillä*), mint mennyiségjelentő szót, kiegészítő partitívus: *sillä aikaa* „a közben“ (v. ö. *tällä kertaa* hac vice, *muutamaksi päivää* néhány napra); — 22. *täytyi*: *täytyy* „kell“ inf. I.-val (*tyytyä*), melynek alanya genitívusban áll (*sepän*); eléfordúl II. instr. ger.-val is (§. 30, 6, a.); — 110. lap, 1. *iäksi* (*ikä*) *päiväksi* egyetmondó kettős kitétel: „mind örökre“.

tuntemattomat vieraat läksivät hänen pajastansa iäksi päiväksi matkoihinsa. Sen verran sitä.

Kaksi nappia.

Olin kerran huutokaupassa, jossa myötiin erään tuttu-
 5 van herran taloutta. Muutamissa hetkissä oli kaikki se ylpeä
 talous hajoitettu satoihin eri käsiin. Kullat ja hopeat, same-
 tilla katetut sohvot ja tuolit, seinillä rippuneet kuvat ja lattian
 kirjavat peitteet, jotka ennen olivat ystävyydellä katselleet
 toisiansa sen vainajan herran komeissa huoneissa, olivat revit-
 10 tyt erilleen ilman armotta. Ne eivät itse virkkaneet, taikka
 minä en kuullut niiden virkkavan mitään. Herran leski ja
 lapset olivat ainoat, jotka itku-silmin sitä katselivat ja jättivät
 hyvästi jokaiselle eri kappaleelle.

Mitähän sanoisivat nuo kapineet, jos ne voisivat pu-
 15 hella? arvelin minä. Ja eivätkö ne todellakin mitä puhele,
 vaikka niiden puhetta ei kuulla? Tuossa oli vielä vanha kansi,
 täynnä kullattuja virkanappia vainajan virkatakista. Minusta
 tuntui, kuin ne voisivat puhella, niin järjelliseltä ne näyttivät,
 Niistä par'aikaa kaksi oli seisattunut vastakkain, ja ne näyt-

9. *toisiansa*: az „egymás (einander)“-t kifejezi az egy *toise*
 „másik“ a mondatalanynak magfelelő birtokos-személyraggal,
 p. o. *rakastamme toisiamme szeretjük egymást*; — 10. *erilleen*:
 §. 19, c.: — 11. *niiden virkkavan*: §. 30, 1-ső jegyz.; — 13. *j.*
hyvästi: a jää *hyvästi* (maradj jól) bucsuzó formulából átvéve,
 p. o. *jätän hyvästi* a. m. „búcsut mondok, elbúcsuzom vkitől; —
 16. *ei kuulla*: *kuule-től* az a *mi anta-tól ei anneta'* (§. 32.); —
 17. *-nappia*: *täyte* (nom. *täysi*, ess. *täynnä*) és partitívus = tele
 vmivel; *minusta*: v. ö. *joista* (109. 1, 9. sor); — 18. *järjelli-*
seltä: *näyttä-* „mutatni“ közelebbi objectum nélkül a. m. „spe-
 ciem praeferre = apparere, videri“, s kiegészítése abl.-ban téte-
 tik ki (szintígy p. o. *maistuu makealta* ízlik édesnek); — 19.
näyttivät katsovan: a §. 30, 1-ső jegyz. magyarázott constructio,
 csak hogy itt intransitiv ige van (*näyttä-* látszani), melynek ala-
 nyára vonatkozik a praedicativ kiegészítés (*-van*); szintígy áll-
 hatnak ezek is: *näky-* látszani, *kuulu-* audiri, *tuntu-* érzödni,

tivät nyt katsovan toinen toisensa silmiin. Toinen oli vielä kirkas ja kullattu, vaan toinen kulunut ja tumma. Niiden keskuus näytti aivan sellaiselta kuin ylpeän esimiehen ja talonpojan. Mikä ylpeä katsanto oli tuolla kirkkaalla napilla, kuin se katsoa tuijotti yli olkansa vieressään seisovan silmiin! 5
 Todella kuulinkin pian seuraavan puheen.

„Woit sinä seisoa vähän etempänä“, sanoi se kirkas nappi. „Tiedätkö, mikä sinä olet ja missä sinulla on paikka?“

„Mikä minä sitten olen?“ sanoi se tumma nappi; „eikö tässä ole toinen yhtä hyvä kuin toinenkin?“ 10

„Mitä kaikkia sinä tohdit! Eikö sinulla ole häpyä? Tiedätkö sinä, kelle niin puhut?“

„Kellenkö? Enkö minä ole sellaisia herroja nähnyt! Ja onko nykyaikana enää niin suurta eroitusta kansanluokkain välillä? Eikö kaikki ala tulla yhdenvertaiseksi?“ 15

„Sinäkinkö ehkä yhdenvertaiseksi? Huuti! Jos se ei olisi tällaisessa tilassa, niin -- Mutta mitä sinä ymmärrät?“

„Minä ymmärrän sen, että tällaisessa tilassa toinen on yhtä hyvä kuin toinenkin. Mitä parempi te nyt olette?“

„Mitäkö parempi? Kuin olisit nähnyt vähän enemmän, 20 sinä et puhuisi niin. Sinä ymmärtäisit, missä seuroissa minä olen elänyt, ja missä sinä. Sinä olet ikäsi istunut herran seljän takana, etkä tiedä mitään, sen sijaan kuin minä olen aina etunappina saanut nähdä kaiken sen kunnian, joka her-

sentiri (p. o. hän kuuluu tulevan hallik hogy ö jön, auditor venire); — 1. toinen: „az egyik . . a másik“ a finnben toise . . toise; — 4. napilla: minulla on = van nekem (habeo); — 10. yhtä hyvä „egyaránt jó, ugyanoly jó (gleich gut)“: part. mensurae (v. ö. paljoa parempi sokkal jobb, vuotta ennen Kristuksen syntymää egy évvel Kr. születése előtt); — 15. eikö . . ala: alka (§. 32.); — 19. te „tí“, tisztelő megszólításképen egyes személyről; e mellett állítmánybeli névszó marad egyes-számban (parempi); — mitä parempi: v. ö. 10. yhtä; — 16. ikäsi: acc.; tér és időtartam, melyen át tart a cselekvés, úgy tétetik ki mint különben az objectum, ha az ige activumbeli (páivän olimme matkalla egy napon át, egy napig voltunk útban), vagy úgy mint az alany, ha passiv igealak van (páivä oltiin matkalla); — 24. saanut n.:

ralle tuli elin-aikanaan. Mitä sinä tiesit kaikista pidoista, joita herra piti korkeille vierailleensa? Nä'itkö sinä, miten kaikki joivat herran kunniaksi, ja kuulitko sinä ne koreat puheet, joilla herraa ylistettiin, ja kiitettiin sitä loistoa, jonka hän
 5 levitti ympärilleen? Luitko sinä ne sampanilasit, jotka juotiin, niin että se ankara juoma valui pitkin minun kirkasta naamaani? Ja nä'itkö sinä, miten kaikki ihmiset olivat ihastuneet siitä, että herra oli iloisin isäntä talossaan, jossa jokaisella oli hauska viipyä ja nautita? Minä arvaan kyllä, kuinka
 10 kaikki nyt itkevät ja valittavat hänen kuolemaansa.“

„Antakaa anteeksi, hyvä herra etunappi! Paljon te olette kyllä nähneet, mutta ettenpä nähneet sitä, jonka minä nä'in samaan aikaan. Minä, joka olin herran seljän takana, minä nä'in aina toista kuin te hänen edessään. Ne samat herrat,
 15 ne samat ihmiset, jotka häntä silmäin edessä ylistivät, ne irvistelivät hänelle seljän takana, ne pilkkasivat ja nauroivat häntä ja sopottivat toisillensa, sanoen: „tuota on aika narri. Sillä, jonka hän näissä juomissa ja ruuissa hävittää, hän voisi kasvattaa lapsiansa, jotka aikanaan kunnioittaisivat hänen
 20 muistoansa ja tulisivat kunnan ihmisiksi ja isänmaan kunniaksi.“

Hämähäkki.

Lahden kartanossa kävi kerran kesällä vanha kersantti, joka oli kaukaista sukua herralle taikka rouvalle, en muista
 25 oikein, kummalle. Hän viipyi siinä silloin useampia viikoja heinäajasta syyspuoleen, ja tuli koko kartanon väelle hyvin merkilleiseksi sen kautta, että hän aina useampia päiviä ennen sanoi seuraavan ilmanlaadun. Minä olin siinä luulossa, hänen

saan nähdä „láthatok“; — 4. *ylistettiin*: pass. impers.; — 8. *siitä*: elat. causae; — 12. *ettenpä* = *ette-pä*; — 17. *toisillensa*: v. ö. fent. *toisiansa*.

23. *L. kartano* helynév („Öböhláza“); — 24. *sukua*, part. *olen s. nemzetség, rokonság közül való* vagyok = rokona vagyok vkinek; — 26. *ajasta syyspuoleen*: *kiinduló és határpont, elativus és illativusban*; — 27. *päiviä*: v. ö. *jhtä* (111. l., 10. sor);

viisautensa tulevan siitä herran kammarin seinällä rippuvasta klasisesta ilmapuntarista, jonka luonnon ja ilmoitukset hän muka tajuaisi paremmin kuin herra itse; mutta niin se ei kuitenkaan ollut. Kuin minä muutamana pyhäiltana rohkenin kysyä häntä siitä, vastasi hän: „minulla ei ole parempaa ilmapuntaria, eikä tarkempaa säiden ennustajaa kuin yksi hämähäkki tuolla pihan puolella nurkalla; jos tahdot tulla kanssani, niin minä siitä paikalla sanon, minkälainen ilma meille näinä ensi päivinä on tuleva.“

Me menimme, ja hän osoitti minulle tavallisen hämähäkin, keskinkertaista suuruutta. „Näetkö tuota“, sanoi kersantti, „kuinka se nyt asuu pesänsä suulla, juurikuin sisälle menemässä? Kuin se sillä tavoin on, niin on siitä vissi merkki, että päivän, kahden päästä tulee sade, niinkuin meillä nytkin on huomenna sade, koska hämähäkki on juuri pesänsä suulla; jos hän olisi vähän ulompana, niin sade tulisi vasta ylihuomenna, ja hänen vieläkin ulompana ollessaan, mutta kuitenkin pesään päin, ikäskuin yrittämäisillään sinne lähteä, emme taitaisi vielä ylihuomennakaan, vaan vasta keskiviikkona, sadetta odottaa. Jos nyt tahdot silmällä pitää hämähäkkiä, niin näet, kuinka hän huomenna juuri ennen sateen tuloa vetäypi sisään pesäänsä. Jos hän ei kuitenkaan menisi kokonansa sisään, vaan peräpuoli jäisi ulkopuolelle, niin sateista ilmaa ei tulisi kes-

— 1. *v. tulevan*: §. 30, 1-sö jegyz. (mert itt olin luulossa a. m. luulin); — 3. *muka*: §. 33, B. — 5. *siitä*: elativusban áll a tárgy, melyből gondolat vagy annak nyilvánítása kiindúl (= magy. -ról, lat. de), p. o. *mitä siitä asiasta ajattelet* mit gondolsz arról a dologról, *puhu sodasta beszéllj a háboruról*; — 8. *siitä* „abból (kiindulva) = azután“; — 9. *on tuleva*: §. 31, 1.; — 11. *suuruutta*: partitivusban álló állítmányszó tkp. az egészet, a kört, (az általános tulajdonságot) jelenti, mely alá, mint része (vagy egyes példája) vmi foglalható: *poika on suurta sukua* a fiú nagy családbeli, *hevonen on nelijalkaisia* a ló a négylábuak közül való v. -hoz tartozó; — 13. *menemässä*: §. 30, 6, 7.; — 13. *sillä tavoin*: adess. és instr. (v. ö. 104. l., 15. sor.); — 14. *päivän* (sc. *yhden p.*); *kahden* (sc. *päivän*); — 17. *ollessaan*: §. 30, 5.; — 18. *yrittämäisillään*: §. 30, 8.; — 24. *tulisi*: tulle- inf. II.-val a cse-

tämään päälle kahden taikka kolmen päivän, mutta jos hän menee aivan näkymättömiin, niin kehnot, sateiset ilmat eivät mene niin pian ohitse, ja jos hän sisään mentyensä vielä päälle päätteeksi kokoa eli kutoo pesänsä suun kiinni, niin 5 tiettävästi seuraa myrskyiset ja syksyisellä ajalla kylmät ilmat, mutta talvella lunta ja pakkaista.

Kuin sitte sateisenakin aikana käyt hämähäkkiä toisinaan katsomassa, niin näet, että hän hyvän ilman edellä tulee etumaisilla jaloillansa pesänsä suulle, ja mitä paremmaksi ilma 10 tulee, sitä ulommaksi siirtää hän jalkojansa, kunnes itsekin, ilman oikein hyväksi tullessa, puolella ruumiillansa seisoo ulkopuolella. Kuin hämähäkki on ulkona verkkojansa kutomassa taikka korjaamassa, niin voipi vaikka kuinka suuren veikan panna, että ilma monta päivää sen jälkeen on kaunis 15 ja selkeä.

Ulkoilmassa ovat hämähäkit talvisella ajalla, kuin muutkin itikat, tainnuksissa, mutta huoneen lämpimässä elävät he samoin kuin kesälläkin, paitsi että he kutistuvat ja kurttuvat, kuin heillä silloin ei ole ruokaa. Useampia kuukausia 20 elävät he syömättäkin, niinkuin senkin olen nähnyt ja tiedän perin vissiksi sanoa; sillä kerran panin syksyllä lokakuussa suuren hämähäkin klasiin, ja pidin sitä siellä, rievulla klasin suun sidottuani, aina toiseen keväimeen asti ilman ruuatta. Se kyllä hoikkeni ja kouristui kokoon talvella, eikä kutonut 25 sillä ajalla, mutta keväällä eli se kuin ennenkin.

lekvés történetes beállására vonatkozik: *tulin näkemään* úgy történt, úgy esett, hogy láttam (találtam látni); — 2. *menee näkymättömiin* „meglátszatlan[ság]ba megy = eltűnik“; v. ö. *on näkyvissä* „meglátszóban van = meglátható (a többes-szám úgy mint ezekben: *eksyksissä* eltévedt állapotban, tévelygésben, in der irre, *väsyksissä* fáradt állapotban, elfáradtan, *tainnoksissa* ájulásban); — 5. *tiettävästi* e h. *tiedettävästi* (tietä-); — 7 8. *käyt katsomassa*: §. 30, 6, 7.; — 9. *mitä . . sitä* „minél . . annál (je . . desto)“, v. ö. *yhtä* (111. l., 10. sor); — 11. *ilman*: genit., gerundiumnak alanya; — 13. *voipi* „man kann“; v. ö. *paneé* (107. l., 12. sor); — 18. *paitsi* (sc. *sitä*) „azon kivül, kivéve azt“; — 23.

Jos nyt tästä opit tähdelle panemaan hämähäkin eloa ja toimituksia, niin sen parempaa ilmaklasia et kaipaa, sillä hämähäkki on paljon tarkempi sään ja ilman tietäjä kuin kaikki ilmaklasit ovatkaan, ja olisi jo ainoastansa senkin vuoksi hyödyllinen luomus, vaika sen elämällä luonnon järjestyksessä kyllä lienee joku muukin mahtavampi tarkoitus, jota emme vielä ole käsittämään tulleet; sillä hämähäkkikin on Jumalan luoma, ja kaikki kappaleet, mitkä Jumala tehnyt on, ovat sangen hyvät.

Nyt tulee minun vielä lisätä, ett'ei ilmanlaadun ennustaminen hämähäkin toimituksista ole minun ilmi saamani ja keksimäni, vaan että se oli eräs suuri sotaherra, nimeltänsä *Quatremère Disjonval*, joka sen tuli ensiksi hoksamaan. Hän oli vuonna 1787 Hollantiin vankeuteen joutunut, ja 7 vuotta ikävissään Utrechtiin linnassa viettäen kokenut aikaansa huvittaa hämähäkkien elon ja toimitusten tarkkaamalla, ja siitä, mitä hän oli tullut heistä oppimaan, taisi hän vuonna 1795 muutamia viikkoja edeltäpäin sanoa veden tavattoman laskeumisen Reini-joessa. Vuonna 1793 helmikuun 4:nä päivänä, koska kaikki Hollannin maalla jo luulivat talven loppuneen, varsinkin kuin päivät olivat erinomattain kauniit ja lämpimät, ennusti Disjonval suurta ilmanmuutosta, sillä hän havaitsi 3 hämähäkinverkkoa päälletysten, joista ei ollut päivällä ennen alkuakaan ollut, ja 5 päivää myöhemmin rupesikin vettä kanavissa riittelemään, kunnes saman kuun 13:nä päivänä kaikki maavedet olivat umpijäässä ja talvi kovimmallaan.

Vielä suuremman merkillisyyden saivat hänen hämähä-

sidottuani §. 30, 3-ik jegyz.; — 2. *sen parempi* „annál jobb, külömb“; a genitivus úgy érthető, hogy *sen p. tkp.* „mely annak jobbja“; — 10. *tulee* inf. I.-val, melynek alanya gen.-ban áll = „kell“; — 11. *toimituksista* (elat.): alap, melyből az *ennustaminen* kiindúl; — 11. *saamani*: -ma, má cselekvés-név mint nomen acti (§. 30, 6.); — 12. *nimeltä* „név szerint“; — 15. *ikävissään*: v. ö. fentebb *näkymättömiin*; — 16. *tarkaamalla*: §. 30, 6, 7.; — 18. *viikoja*: part. mensurae; — 23. *joista*: *alkua*-hoz ttzó; — 26. *jäässä*: inessivusban a befedő tárgy (pää on veressä); — *kovim-*

keistä ottamat ennustuksensa sodan aikana talvella vuoden 1794 ja 1795 välillä, jolloin hän niiden kautta saattoi maanmiehensä Ranskalaiset koko Hollannin maan valloittamaan, jolla keinoin myös itse pääsi vankeudestansa vapaaksi. Syksyllä edellämainittuna vuotena tiesi hän ennustaa, niin kylmän talven tulevan, että kaikkein jokein ja kanavain jäitä pitäisi taidettaman hevosilla kulkea, joka Hollannissa ylen harvoin tapahtuu. Eikä se nytkään joulukuun alulla siltä näyttänyt, kuin olisi hänen ennustuksensa toteutunut, jonka tähden Ranskalaiset jo rupesivat rauhantekoa Hollantilaisten kanssa tuumaamaan. Ennenkuin siitä tuli mitään valmista, sai Disjonval salaa laitetuksi sanan Ranskalaisille, että hämähäkit herkeämättä ja erinomattain uutterasti kutoivat verkkojansa monin kerroin, jonka tähden ei suinkaan tarvitsisi odottaa päälle kahden viikon, ennenkuin kova pakkanen olisi käsissä. Ranskalaiset uskoivatkin hänen ennustuksensa, luopuivat rauhanteosta, ja jo ennen joulukuun loppua tuli niin kova pakkanen, että he 29:nä päivänä taisivat Waali-joen yli hevosilla ajaa. Mutta kuin pari viikkoa jälkeinpäin vesi jokiloissa alkoi kohota ja tulla samaskaiseksi, luultiin ilman jälleen lauhtuvan ja Ranskalaisia hätyyttävän, jos eivät sitä ennen rientäisi maasta pois. Sentähden lähetti Disjonval jälleen uuden sanan heille, pakkasen ennen kolmea vuorokautta vielä kovemmaksi tulevan, ja siinäkin hämähäkit eivät pet-

mallaan: §. 19, c.; — 4. *jolla keinoin*: v. ö. fent *sillä tavoin*; — 7. *taidettaman*: §. 30, 6, a. (e mellett a kiegészítő inf. I. kulkea marad activumban: *taidetaan tulla jövethetik*, azaz: jöhetnek, man kann kommen); — 8 *siltä n.*: v. ö. *järjelliseltä* (110. l., 18. sor); — 14. *sai . . . laitetuksi* = sikerült neki szerezni, (v. ö. s. *parannetuksi* 103. l., 15. sor); — 14. *tarvitsisi*: egy. 3. szem, úgy mint *paneé* (107. l., 12. sor); — 19. *jokiloissa* e h. *jo'issa* (tö: *joke*): tkp. a keleti-finn nyelvjárásoknak sajátságáa, hogy e, i, o, ö, u, y végü névszótök helyett néha -lo, -lö-vel folytatott tökből készülnek azon többes-számbeli casusok, melyek csak az i-vel többesített alakot veszik alapúl (§. 13.); p. o. *lampi*: *lampiloita*, -loiksi, -loina stb., *hattu*: *hattuloita*, -loissa, *tyttö*: *tyttölöitä*; *sänky*: *sänkylöissä*; — 24. 23. *pakkasen . . . tulevan*:

täneet häntä. Kolmannella päivällä tuli kylmä tuuli ja päivällä jälkeen semmoinen pakkaneen, että Ranskalaiset kulki-
vat jäätä myöten yli Reini-joen Utrechtiin ja vapauttivat Disjonval'in samassa kuin valloittivat linnankin. Viisi päivää
myöhemmin tuli ilma taas niin lauhaksi eli leudoksi, että 5
ranskalaisia kenraaleja rupesi peloittamaan, mitenkä saisivat
sata tuhatta sotamiestänsä säilytetyksi Hollannin maassa, sillä heille ei ollut vielä ennättänyt täyttä ampuvärkkiä tulla.
Mutta silloinkin tiesi Disjonval heitä hämähäkeistänsä loh-
duttaa ja rohkaista uuden pakkasen sanomalla, joka ei kauan 10
viipynykään tulemasta, ja jota seurasi koko Hollannin maan
valloittaminen ja sen joutuminen Ranskalaisten käsiin. Tästä
kertomuksestani huokeasti ymmärtänet senkin, kuinka pie-
nillä seikoilla usein on suuri vaikutus: jos Disjonval ei olisi
oppinut hämähäkeistä tulevan ilman laatua tietämään, ja il- 15
man sitä tiedotta, jonka hän lähetti Ranskalaisille, olisi sota
jo ensi alussansa rauhanteolla päättynyt, ja Hollanti jäänyt
valloittamatta.

Jos muuten mielesi tekee ruveta hämähäkkejä ilmanen-
nustajina pitämään, niin on parasta, että itse pitemmän ajan 20
otat vaarin heidän olostansa ja toimituksistansa kuin myös-
kin tulevasta ilmanlaadusta; ainoastansa sillä tavoin totut
sukkelasti seuraavan ilman heistä tietämään; niin kaiketi itse
olen tottunut.“

vonzó ige lähetti sanan; — 6. rupesi p.: egyes-sz. 3. szem.
verbum impersonale-képen (*minua peloittaa* es *macht mich fürchten* = félek, úgy mint *minua janottaa* es *dürstet mich*): —
11. *viipynyt tulemasta* késett jönni (tkp. jövéstől, lásd az elativ-
gerundiumot §. 30, 6, 8.); — 15. *ilman tiedotta*: §. 19, d.; — 19.
m. tekee: *mieleni t.* „kedvem van, kedvet érzek“; — 21. *olostansa*:
elativusban a tárgy, melyből gondolat vagy egyéb lelki működés
kiindúl (p. o. *pidä huolta lapsista viselj gondot a gyermekekről*).

Porolla-ajaminen.

Kotoeläinten seassa on poro etuisin Lapissa; tästä elää ja vaatettaa Lappalainen itsensä. Tämä elävä on suuruudeltansa niinkuin karjais-mulli; vaalea vatsan alta ja mustan-
 5 tumma kyljiltä, seljältä ja päästä, pitkillä hoikilla mustan ja vaalean kirjavilla koivilla, vahvan niskan ja kaulan kanssa. Pää on tavallisen mullin pään suuruinen, ja siinä on kaksi korkeata ja monihaaraista sarvea. Sen elävän hoitaminen ei paljon rasita, ainoastaan häntä kaivamisensa aikana varjellaan
 10 sudelta, joka on nopsa heitä surmaamaan, ja ett'ei he hirttä itseänsä niillä hihnnoilla, joilla he yhteen sidotaan, että metsässä yhdessä seuraisivat. Tämän elävän luulisi pitävän suojassa ja katon alla hoitamisen hyvänä; mutta tätä ei salli hänen luontonsa, vaan hän tahtoo taivaan avaran kannen
 15 alla päivänsä kuluttaa. Tätä viljellään täällä teittömissä maissa. Reki, joka hänelle pannaan perään, kutsutaan *pulkaksi* tahi *ahkioksi*. Pulkka on Suomessa vastaava kirkkorekeä, ja ahkio työrekeä. Pulkka on niin muodoin ajoase, jolla ei kuormia kuljeteta, ja ahkio kuormareki. Pulkassa on perä ja
 20 nojalauta, ja on rakennuksensa puolesta kapeampi kuin ahkio. Ahkio on perästä leveä ja avoin. Molemmat ovat siinä

2. *suuruudeltansa*: v.ö. *muodoltaan* 106. l., 26. sor; — 5. *päästä*: elativus a *kyljiltä*, *seljältä* ablativusok mellett, megfelelőleg a hol-kérdésre álló *päässä* inessivusnak („fejben“ e h. „fejen“); az abl. *päältä* névutó (§. 18, a, 3.); — 5. *mustan ja vaalean*: e genitivusok a *kirjava* (*kirjavilla*) melléknévhez ttzók, mint határozó kiegészítő; ilyenek kívált *-ise* (n. *-inen*) végű (§. 10, h.) melléknévek elé járulnak, p. o. *hyvän-tahtoinen* jó akaratú, *lehmän-kokoinen* tehén-nagyságú, *isänsä luontoinen* atyjának természetével bíró; *sen-lainen* (*sellainen*) az-fajú, afféle, olyan; v. ö. 7. sor: *pään suuruinen*; — 10. *ett'ei he hirttä*: még *varjellaan-tól* függő mellékmondatt; — 12. *yhdessä*: adv. „egyben, együtt“; — 12. *luulisi*; sc. „az ember (man)“, v. ö. *pane* 107, 12. sor; itt a *luulisi* igének objectuma *t. elävän*, s ennek praedicativ kiegészítése *pitävän* (v. ö. §. 30, 1-ső jegyz.); — 19. *ei kuljeteta*: pass. impers. (§. 32.); — 21. *perästä*: elat., úgy mint

yhtäläiset, että ovat niinkuin keskeltä poikki-sahattu vene; kuitenkin ovat puut, joista ne valmistetaan, ei lautoja, vaan kapeita kelleksiä, jotka veneen tavoin ovat yhteen kaarien kanssa yhdistetyt, että mukaisemmasti juoksisi ja estyisi kaatumasta. Ahkion ja pulkan keulassa on linkku, johonka yksi 5 keulan ympärille pannusta leveästä nahasta (käsätteestä) sekä etu- että taka-jalkain välistä juokseva hihna on kiinni sidottu. Tämä hihna on etu- ja takajalkain kohdalta karvisella poron nahalla vuorattu. Että hihna pysyisi etujalkain välissä, heitetään vatsan ylitse hihna (mahavyö), johonka tämä 10 aisan siassa oleva hihna kiini sidotaan. Poron päässä on päätset, joihinka oikealle puolelle sidotaan pitkä nahkahihna, jota suitsien sijassa käytetään. Ennenkuin ruvetaan ajamaan, viedään hihna vasemmalle puolelle poroa, josta se heitetään poron niskalle, ja tästä poro arvaa matkan olevan mielessä. 15 Niin pian kuin hihna heitetään pois poron seljältä, seisahtaa se ja kääntyy poikki tien. Poro on vireä lähteissänsä, sentähden ei kauan saa hankkia, vaan kohta istua pulkaan, muutoin on poro mennyt tiehensä ja jättänyt kuormansa. Näin irti pääsnyt poro juoksee niin kauan, joll' ei estettä 20 tule, kuin saa pulkan palasiksi. Poro ei ajaessa kulje okoiseen, niinkuin muut ajoelävät, vaan juoksentelee sinne ja tänne, katsellen ympärillensä; sen vuoksi ei hän päivässä juokse enempää kuin neljä peninkulmaa. Lyömisestä ei poro ajaessa muuta tiedä kuin sen, että seisattuu kohta, kuin häntä 25 kuritetaan. Se kuritus, jonka hänelle ajaja tavallisesti antaa kulun parantamiseksi on se, että ajaja nousee pulkasta ja muutaman erän nykäisee kovasti ajohihnasta. Itse kulku ei ole porolla mitään työlästä, kuin ajaja ainoastansa vähänkin vaaria pitää itsestensä ajaessaan. Tässä ei saa niinkuin hevo- 30 sen reessä surutoinna istua, vaan kulku pitää aina olla mie-

fent päästä; — 4. kaatumasta: §. 30, 6, 8; — 5. johonka . . on k. sidottu (8. sor); — 6. nahasta (kiinduló pont elativusban) . . juokseva h.; — 14. poroa: partitívus v. puolelle mellett; v. ö. puolella §. 18, b, 13.; — 14. josta: 106, 11. sor; — 18. ei saa: sc. „az ember (man)“; — 24. neljä p.: nom.-ban kitett objectum, v. ö. kolme kenkää 105, 12. sor; — 28. ajohihnasta: elativusban

lessä. Matkalla olevan poron syöttäminen on ikävää. Useasti heittää kovin ajettu poro itsensä ma'ata ajosta päästyänsä, siksi kuin tuntee vähänkin vironneensa ja rupeaa sitte vasta syömään; vähän aikaa syötyänsä panee hän taas lepäämään ja märehcimään; jos hän senjälkeen saa vähän huoata, niin on hän taas valmis lähtemään. Koska yösjaa pidetään, niin porolla on tapana vasta päivän valjetessa ruveta syömään ja pitämään edellä mainittua ruuan järjestystä. A. ANDELIN.

Suomalaisen kirjallisuuden alku.

10 Hiljaisen Martti Skyten pääasiallinen ansio uskonpuhdistuksen suhteen oli se, että hän ei sitä estänyt. Yksi hänen tekonsa on kuitenkin vielä mainittava, jolla hän välillisesti antoi tälle toimelle sangen suuren avun. Hän, näet, käytti yhden osan hänelle jätettyjä melkoisia piispantuloja kustantaakseen hyväavusten nuorukaisten elatusta ulkomaan yliopistoissa. Kahdeksan tiedetään nuorukaista, jotka tällä lailla hänen kauttansa valmistettiin taitaviksi isänmaan palvelijoiksi. Heidän joukostaan ovat *Mikael Agricolan* nimi ja työt yli muiden kuuluisat ja siunatut.

20 Hän oli köyhän kalamiehen poika, syntynyt v. 1510 t. 1512 Särkilahden kartanon tiluksilla Pernoon pitäjässä Uudellamaalla. Ensimmäisen oppinsa sai hän Wiipurin koulussa, jonka oppinut rehtori, kuin samallaiseen virkaan Turkuun muutti, taisi viedä tämän oppilaan kanssaan. Aikaiseen huomasi piispa Skyttekin nuoren Agricolan avut ja otti hänet sihteerikseen, lähettipä hänet myöhemmin v. 1535 Wittenbergin mainioon yliopistoon. Neljän vuoden kuluttua palasi

kitett tárgy, „melynél fogva“ vki tart, fog, húz, ránt (*nyrkäisee*), vezet; — 3. *tuntee vironneensa*: §. 30, 1-ső jegyzet.

13. *näet* „látod“ = „ugyanis“; — 14. *p. -tuloja: osan* mellett olyan partitivus mint 101, 3. sor *kaloja*; — 14. *kustantaakseen*: §. 30, 5-dik jegyz. ; — 18. *yli muiden*: v. ö. §. 18, a, 2. *yli kuuden, yli määrän*; — 27. *kuluttua*: §. 30, 3-dik jegyzet; —

Agricola sieltä maisterina ja Lutherin sekä Melanchtonin hyvillä todistuskirjeillä varustettuna. Kohta paikalla annettiin nyt hänelle rehtorin virka Turun koulussa, jota hän taidollansa piti edelleen hyvässä kunnossa ja maineessa, tällä ajalla, jolla kaikki muut Ruotsin valtakunnan koulut olivat aivan rappiolle joutuneet. Varsinaisten virantoimituksiensa ohessa hän myös autteli Skytteä piispankeräjäin pidossa, saarnaten ja selittäen uutta oppia kansalle näissä tilaisuuksissa. Skyten viimeisinä aikoina, vuodesta 1548 alkaen, uskottiin piispanviran toimitus Agricolalle kokonaan; vieläpä piispan kuoltua-¹⁰kin sai hän jonkun aikaa pitkittää tätä työtä. Kustaa kuningas, näet, tässäkin tilaisuudessa taas katsoi viisaaksi, antaa piispan sijan olla muutamat vuodet tyhjänä, siksi että kansa tällä tavoin tottuisi pois piispoja välttämättömänä pitämästä. Vasta vuonna 1544 lopetti kuningas jälleen kaitsijattoman¹⁵ loma-ajan Suomen kirkossa, samassa jakaen maamme kahteen hiippakuntaan, myöskin piispanvallan vähennykseksi. Turun hiipan soi hän nyt Agricolalle; uudessa Wiipurin hiippakunnassa, joka sisälsi Karjalan, Savon, Uudenmaan itäpuolen ynnä Hämeen pohjais-seudut, tuli *Paavali Juusten*, toinen²⁰ Skyten kasvattia, ensimmäiseksi piispaksi. Näitä molempia virkaan vihittäessä ei enää käytetty katoollisia menoja; he ovat siis ensimmäiset evankeliset piispat meidän maassa.

Kauan aikaa ennen oli jo Agricola nähnyt, että ainoa varma puhdistetun opin vahvistus-keino oli Jumalan sanan²⁵ kääntäminen kansan kielelle. Raamatun suomennos oli sitä

4. *t. ajalla, jolla* . . : minőség szerint való időhatározás adessivusban, v. ö. 101, 2. sor *päivänä*, s itt alább (28. sor) *aikoina*; — 11. *aikaa*: mennyiségjelentő szónak vett névmást (*jonkun*) kiegészítő partitivus, v. ö. 109, 11. sor: *sillä aikaa*; — 13. *sijan olla*: F. inf. (*olla*) genitivusban álló subjectummal (*sijan*); tartozik pedig kiegészítésül az *antaa* „engedni, meg-e., hagyni“ igéhez; — 13. *m. vuodet*: objectum gyanánt kitett időtartam, v. ö. 111, 22. sor *ikäsi*; — 14. *pitämästä*: a kiegészített ige (*tottuisi pois*) „megválásra“ vonatkozó, lásd §. 30, 6, 8.; — 22. *vihittäessä*: iness. ger. I. passiv igetötől, v. ö. §. 30, 6-dik jegyz.; — 22. *ei käytetty*: §. 32.; — 24. *kauan aikaa* időtartam kitétele, v. ö. 105, 7. *vähän aikaa*; — 26. *sitä*: comparativus előtt part. mensurae („annál“;

tarpeellisempi kuin kouluin jouduttua rappiolle suuri osa Suomen papistoakaan ei osannut lukea sitä alkukielellä eikä myös käyttää aikaisemmin ilmi annettua ruotsalaista käännöstä. Tähän tärkeään työhön oli Agricola jo Wittenbergissä ryhtynyt, mutta se valmistui häneltä vasta v. 1543, eikä ilmaunut painettuna ennen kuin v. 1548. Sitä ennen oli kuitenkin Agricola jo toimittanut painosta *Aapiskirjan*, *Katkismuksen* sekä *Rukouskirjan*, joka viimeinmainittu paitsi itse rukouksia myös sisälsi koko joukon muita aineita esim. almanakan, värsyjä, suomennettuja kappaleita raamatusta sekä kirkkoisäin teoksista y. m. Uuden Testamentin suomennoksen perästä Agricola vielä toimitti *Käsikirjan*, *Messukirjan*, *Davidin psaltarin* ynnä valittuja kappaleita *Prophetoista* suomeksi. Useimmat näistä kirjoista, paitsi ehkä Uutta Testamenttia ja Psaltaria, kustansi Agricola omilla vähillä varoillaan.

Kuinka suuri vaiva hänellä mahtoi olla kirjallisista toimistaan, sitä on meidän nykyisten Suomalaisten tuskin mahdollinen käsittääkään. Muistaa pitää, näet, että Suomen kieltä ei ollut ennen ikinä vielä käytetty kirkoissa eikä kirjoituksissa. Eipä ollut myös kielitämme paljon yhtään suullisestikaan viljelty uskonnollisissa aineissa, koska sekä jumalanpalvelus että myös opetus kouluissa kävi kaikki latinan kielellä. Ensimmäisen yrittäjän piti siis sekä säätää Suomen kielelle oikokirjoitus-säännöt että lisäksi keksiä joukoittain uusia sanoja. Edellisen suhteen täytyy meidän tunnustaa, että Agricolan kirjat ovat varsin vaillinaiset; oikokirjoitus niissä horjuu sinne

v. ö. *paljoa parempi* „sokkal“ jobb); — 5. *v. häneltä*: v. ö. *menestynyt* *minulta* 109, 4. sor; — 6. *sitä ennen* „annál előbb = az előtt“ (v. ö. § 18, b, 7.); — 9. *esim.*, olv.: *esimerkiksi*; — 11. *y. m.*, olv.: *ynnä muita*; — 17. *meidän*: *on mahdollinen föler* impersonal igével, a milyen p. o. *täytyy* „kell, oportet“, *sopii* „illik, convenit“, *käy* „megjárja, lehet“; ezek járnak I. inf.-val (*käsittää*), melynek alanya is lehet genitivusban (*meidän*); — 19. *ei ollut . . . käytetty*: §. 32.; — 20. *paljon yhtään*, tagadó mondatban: [nem] „valami sokat“; — 23. *yrittäjän piti säätää . . . keksiä*: gyakrabban II. instr. ger.-val áll a *pitää* „kell“ ige, v. ö. §. 30, 6, a. és §. 30, 5. jegyz.; ellenben *täytyy* „kell“ inkább I.

tänne; samat sanat kirjoitetaan usein samalla sivulla kahdella, kolmella eri tavalla. Mutta eipä ollut siihen aikaan ruotsin eikä saksankaan oikokirjoituksen laita yhtään säännöllisempi. Mitä taas sanain keksimiseen ja ylimalkaan kääntämiseen tulee, niin ne ovat erinomaisella taidolla tehdyt. Verratkaamme ⁵ Agricolan suomennokset ja sata vuotta myöhemmin ilmautunut kokoraamatun käännös, niin näemme, että muutokset eivät ole kovin suuret.

Nykyisestä kirjakielestämme Agricolan kieli kuitenkin monin kohdin erii. Hän oli, näet, niinkuin itse sanoo, paraasta päästä käyttänyt Varsinais-Suomen murretta joka on, ja silloin vielä enemmän oli, Wiron kielen kaltainen sekä sanoiltaan että lyhyiltä, katkastuilta päätteiltänsä. Syyksi siihen hän ilmoittaa sen, että koska „Soomenmaa“ ikäänkuin on koko Suomen emä, ollen suomalaisen kristityn seurakunnan ensimmäisenä pesänä ja piispan istuimena, niin piti sen murteen myös kunnia-sija saada. Mutta muidenkin maakuntain murteista hän sanoo tarpeen mukaan ottaneensa puheenparsia ja sanoja. Todella on hänen suomennostensa kieli nähtävästi sekoitettu Turun ja Wiipurin murteesta. ¹⁰ ¹⁵ ²⁰

Agricolan jälkiä rupesivat pian useammat muutkin kirjoittajat astumaan. Hänen virkaveljensä Juusten toimitti taas uuden katkismuksen ja messukirjan. Paitsi sitä on hän latinan kielellä pannut kokoon sangen tärkeän teoksen, nimittäin ensimmäisen Suomenmaan historian. Kirkkoveisuuta ²⁵ varten, joka Agricolan aikoina vielä oli pysynyt melkein kokonaan latinaisena, sepitti *Jaakko Suomalainen* (Turun koulun rehtori, † 1588) ensimmäisen suomalaisen virsikirjan, jonka sitten Maskun kirkkoherra *Hemming* († 1620) myöhem-

inf.-val (v. ö. 25. sor); — 2. *siihen aikaan*: illativusban kitett hosszabb időszak, melybe vmi beleesik; szintígy divatos: *tähän aikaan, entis-aikaan, entisiin aikoihin*; — 3. *yhtään*: comp. elött „egygyel sem = semmivel sem“; — 7. *käännös*: egészleges objectuma *verratkaamme* igének, minthogy optativus- és imperativusbeli igének 1-ső v. 2-dik személye mellett az ilyen objectum nominativusban tétetik ki; — 12. *W. kielen kaltainen*: v. ö. 118, 5. sorhoz való jegyzetben *sen-lainen*; — 18. *sanoo .. ottaneen-*

min uusilla virsillä lisäsi. Enin osa vanhan virsikirjamme virsiä on heidän työtään, aivan muuttumatoinna, niinkuin heidän käsistään läksi. Merkillistä on varsinkin, että Hemming virsissään hyvin usein viljeli kansanrunoistamme otettua alkusointua sekä kertoa koristuksena.

Ulottuipa Agricolan alottama kirjallinen liike myös kauemmaksikin kirkollista alaa. Tästä alasta alkain nähdään joskus, vaikka vielä hyvin harvoin, kuninkaallisia kirjeitä toimitettavan Suomen kielellä; aivan ensimmäinen oli kirjoitettu Savonlinnan läänin asukkaille v. 1555. Aikaisemmin jo, yksin ajoin kuin Uuden Testamentin käännös ilmutui, oli Tukholman suomalaisen seurakunnan pappi, herra *Martti*, suomentanut koko Kristofer kuninkaan Maanlain. Uuden paremman suomennoksen samasta laista toimitti seuraavan vuosiadan alussa *Ljungo Tuomaanpoika*, Kalajoen kirkkoherra Edellinen ei kuitenkaan tullut painoon, ja jälkimmäisestäkin painettiin vaan pari arkkia. Valtiovarat kuuluivat silloin alinomaisiin sotihin, niin ett'ei riittänyt tämmöisiin tarpeisiin.

Samassa kuin Suomen kieli kirkossa pääsi valtaan, yritti se siis virallisellakin alalla astumaan ruotsin sijaan. Luultavaa on, että tämäkin muutos olisi saatu toimeen, jos vaan Suomen miehissä olisi ollut enemmän intoa. Mutta vanha tottumus ruotsin kielen valtaan näissä asioissa teki, ett'ei päästykään yrittämistä edemmäksi. Paremman valppauden sitä vastaan osoittivat Suomalaiset, koska ruotsin kieli uhkasi kirkolisellenkin alalle tunkeutua. Agricolan jälkeen oli, näet, Kustaa kuningas, joka viime aikoinaan katseli Suomalaisia epäluulolla, asettanut ruotsalaisen miehen, nimeltä *Pietari Folling*. Tällä, niin Juusten aikakirjassaan kertoo, oli aikomuksena jälleen hävittää jumalanpalveluksesta Suomen kieli, jota ei hän osannut, ja panna oma kielensä sijaan.

sa: §. 30, 1-sö jegyz. — 1. *virsikirjamme*: genitivus; — 2. *h. työtään*: partitivusban álló állítmányszó, v. ö. 113, 11. sorhoz való jegyzetet; — 6. *Agricolan alottama*: a -ma képzős cselekvés-név nomen acti értelmével, v. ö. §. 30. (78. lp.) *isän antama lahja*; — 6. *k. alaa*: partitivus comparationis („-nál“); — 8 *toimitettavan*: §. 30, 2-dik jegyz.; — 2. (125. l.) *onnistui heidän*

Mutta Suomen miehet tekivät hänelle lujan vastarinnan, jopa onnistui heidän muutamien vuosien perästä saada tuo vihattu piispa virasta luovutetuksi ja Juusten asetetuksi hänen sijaansa.

J. KROHN.

V o g u u l i t.

5

Itäpuolella Uraalin keskimmäistä osaa, 59:n ja 64:n leveyspykälien välillä, juoksee pitkin vuoren juoksua kolme tahi neljä alhaista ja kapeata maanseljännettä vierekkäin, jotka ovat kokonaan erillensä itsestä Uraalista eivätkä keskenänsäkään missään yhteydessä. Näiden, paikkakunnan Venäjän kielessä Uvalleiksi kutsuttujen harjanneitten välissä syntyy ja juoksee joukko osittain sangen suuria jokia, jotka kaikki joko välittömästi tahi toisten jokien kautta lankeavat Irtyš-Ob'in jättiläis-jokeen, ja joista merkellisimmät ovat: 1) *Tura*, juokseva lännestä itään ja lankeava Tobol-jokeen; 2) *Tavda*, joka syntyy kahdesta itä-etelää kohti rinnakkain juoksevista joesta: eteläinen *Sosva* ja *Losva*; Tavda vastaanottaa pohjasta juoksevan *Pelym*-joen ja lankee samoin Tobol'iin; 3) *Konda*, joka suuri joki hevosenkengän muodossa juosten kerää ison joukon pienempiä syrjäjokia juoksuunsa ja lankee Irtyš'iin; 4) pohjainen *Sosva*, syntyvä useamman pienemmän joen yhtymisestä Uraalin juurella, juoksee melkein latinaisen S:n muodossa ja lankee ei kaukana Beresov'asta Ob'iin; sen suurin syrjäjoki lännestä on *Sigva* eli *Ljapina* (voguuliksi: *Sakuje*), ja etelästä vähäistä pienempi *Tapsje*.

.. saada: v. ö. *meidän on mahdollinen* (fent 122, 17. sor). — 3. *piispa*: impersonalis igéhez (*onnistui*) tartozó infinitivusnak (*saada*) egészleges objectuma nominativusban (*piispa*) tétetik ki.

6. *itä-puolella* .. *osaa*: v. ö. *puolella* §. 18, b, 13.; — 9. *eivätkä*: sc. *ole*; — 23. *Beresovasta*: *kaukana* mellett a kiinduló-pontot jelentő elativus: v. ö. *likellä* „közel“ mellett partitivus (§. 18, b, 3.); — 25. *voguuliksi*: „vogulúl“; v. ö. *suomeksi* „finnül“; — 25. *vähäistä*: part. mensurae (v. ö. 111, 10. sor); —

Paitse Turan ja eteläisen Sosvan seutuja, joissa maanviljelys vielä menestyy hyvästi, on näiden jokien läpijuoksema maa viljelemätöntä korpea ja pohjatointa suota, joissa ihminen ei ole yrittänytkään, eikä mahda koskaan yrittää, 5 vallitsemaan ylivoimaista luontoa. Yleisimmät puunlaadut näissä äärettömissä metsissä ovat: kuusi, koivu, hopeakuusi (pinus picea), ketripuu (pinus cembra), saksan- eli lehtikuusi (pinus larix) ja paju. Näiden metsien ja niin muodoin koko tämän maankin suurin rikkaus on niissä olevat elävät, niin- 10 kuin: majava, jota kuitenkin nyt enää harvoin tavataan; repo, myös harvassa; naali, elävä pohjempana; sopuli, jota vielä tavataan sangen suuressa määrässä; ja orava. Paitse näitä nahkansa tähden metsästettäviä eläimiä ovat tässä metsän-eläjistä vielä mainittavat hirvi ja tavalliset metsälin- 15 nut (pyy, teiri ja metso), joita asujat pyytävät ruuaksensa. Joet, etenkin pohjainen Sosva ja Ob, ovat siunatut kalalla niin monesta laadusta, että niiden tunteminen ja luetteleminen on mahdotoin sille, joka ei kauemman aikaa ole elänyt paikalla.

20 Tässä maassa elää ikivanhoista ajoista *Voguulin* kansa, joka läheisten heimolaistensa Ostjakkien kanssa oli jo muinaisina aikoina kaukaisillenkkin kansoille tunnettu *Jugrin* eli *Ugrin* nimellä, vaan itse nimitäksen *Manjsi*, josta niinkuin *Voguulin*-kin nimestä tehtyjä monia perättömiä selityksiä minä 25 en rupea vielä lisäämään uudella semmoisella. Nimestä *Vogul* sanon vaan sen, että sitä paikalla ei kukaan käytä, sillä *Pelym*²-in tienoosa kutsuvat Venäläiset *Voguulia* ainoastaan *ino-rodtsy* (vierasperäiset, ei-Venäläiset) eli *jasacnye* (jasakan-maksavat, ei-talonpojat), ja Beresov'an piirikunnassa kutsutaan 30 heitä ja Ostjakeja yhteisesti *Ostjakeiksi*. Herra Regulyn päätteelle, että *Voguulit* eivät olisi maan alkuperäiset asukkaat, vaan verrallisesti myöhemmin mistä-kusta etelämmästä tänne siirtyneitä, ei löydy mitään todistuksia. Päin vastoin todista-

2 jokien läpijuoksema: v. ö. §. 30, 6. (78. l.) isän antama; — 18. kauemman aikaa: v. ö. 109, 11. sor, és kauan aikaa 121, 24. sor; — 23. nimitäksen: reflexiv ige, §. 29, C.; — 32. mistä-kusta: „valahonnan“, v. ö. mi-ku §. 17, f, 2.; — 32. etelämmästä:

vat jokien, järvien ja vuorten nimet ei ainoastaan Voguulien tätä nykyä asumassa maassa, vaan paljoa etelämpänäkin ja lännempänä, jossa nyt jo kaukaisista ajoista asuu muita kansoja, että Voguulit ovat ensimmäiseksi niille paikoille jalan astuneet ja kielellänsä ne nimittäneet. Voguulin kielen rikkaus nimityksistä tämän maan omituisille luonnon-esineille ja sattumille on myös todistuksena, tämän kansan siinä kauan asuneen.

Voguulien nykyisen alan eteläisenä rajana ovat Losva ja Tavda, jonka jälkimmäisen joen varrella kuitenkin ei Voguulia tavata enää muualla kuin Kosutsk'in volostissa kolme pientä kylää; lännessä on Uraali heidän luonnollinen rajansa Syrjäänein maata vasten; pohjassa eivät Voguulit nouse ylemmäksi Sosvajoen pohjasta tulevia syrjäjokia, ja idässä taas ei heidän piirinsä ulotu yhdistyneeseen Ob-Irtyš-jokeen asti muualla kuin Beresov'an kaupungin kohdalla, sillä etelämpänä ovat Ob'in sekä Irtyš'in molemmat rannat Ostjakkein vallassa. Hallituksellisessa katsannossa kuuluvat he kahteen lääniin, nim. Perm'in, jossa heidän alansa on Tšerdyn'in ja Verchoturien piirikunnissa, ja Tobolsk'in lääniin, jossa heidän maa kuuluu Turinsk'in ja Beresov'an piirikuntiin. Heidän lukunsa on, verraten siihen suureen maa-alaan, joka heidän vallassansa on, aivan vähäinen. Tobolsk'in läänissä löytyy Voguulia noin 900 veronmaksavaa miehenpuolta, jota myöten, jos jokaista veronalaista vastaan luetaan 6 verotointa henkeä, joka lienee kohtuullinen, Voguulien yhteinen määrä Tobolsk'in läänissä tekisi noin 5,400 henkeä; Perm'in lää-

§. 10, a, jegyzet 1.; — 33. *päin vastoin* „ellenkezöleg“; — 4. *jalan*: instructivus, §. 13, I.; — 5. *rikkaus nimityksistä*: tárgy, a melyen állított „böség vagy hiány“ mutatkozik, elativusban tétetik ki, p. o. *rikas* (v. *köyhä*) *rahasta* gazdag (v. *szegény*) pénzben, *puute kaloista* halakban való hiány, *tyhjä linnuista* madaraktól üres, *köyhtynyt väestä* népségben elszegényedett (megfogyatkozott); azonban partitivussal jár *táynná* tele (vmivel), *vailla* híjával (vminek); — 7. *kansan . . asuneen*: §. 30, 1. jegyz.; *vonzó ige on todistuksena* = *todistaa*; — 13. *syrjäjokia*: part. comparationis („-nál“), *ylemmäksi*-hez ttzó; — 18. *nim.*, olv. *nimittäin*; — 23. *jota myöten* „a mi szerint“; — 25. *joka* „a

nissä taas ei heitä ole yhteensä enemmän kuin 900 hengen paikoille, ja näin muodoin ei koko Voguulijin kansan luku tee täyttä puolta seitsemättä tuhatta henkeä. Syyt tähän vähään väenpaljouteen ovat: ilman kovuus ja elämänlaadun vaivaloisuus, metsän-otuksen väheneminen ja siitä seuraava yleinen köyhyys, kuin myös venäläisten pappien ahnaus, jotka Voguuleilta vaativat niin suuren vihkiäis-raham, että moni nuori mies juuri sen puutteesta jätäkseen naimatta. Beresov'an piirikunnassa eläviä Voguulia haittaa kalym'ikin (naima-raha morsiamen isälle maksettava) naidessansa, ja yleisiksi väenvähyden syiksi voipi vielä lukea kulkutauditkin, jotka ovat tehneet suurta tuhoa heidän seassansa. Venäläisiä lähellä vähenee heidän määränsä sitenkin, että moni Voguuli annaksen työmieheksi Venäläisille, ja vierastuen omista elatuskeinoistansa perehtyy täällä näiden elämänlaatuun sekä paloviinaan ja katoaa näin muodoin kansastansa. Yleisesti valittavat tšekäläiset virkamiehet niin Voguulien kuin Ostjakkienkin ja muiden heidän tavallansa elävien kansojen Siperiassa vuosi vuodelta vähenevän ja heidän kokonaisen loppumisensa siis ei kaukana olevan, joka kohtalo tietävästi on kaikkein semmoisten kansain, jotka eivät tahdo antautua sivistyksen valtaan.

Elämänlaatunsa puolesta voipi Voguuleja kutsua *asettuneeksi metsästäjä-kansaksi*. Syrjä-elatuskeinoja on etelässä, Losva- ja Pelym-jokien varsilla, joku vähänen maanviljelyä ja karjanhoitoa, ja pohjassa Sosva-joella kalanpyyntö. Vaan metsänkäynti on ainakin Voguulien paras ja rakkahin toimitus. Metsästämistä harjoitetaan sekä kodista käsin että metsään raketuista, noin päivän matkan tahi parin päässä olevista, majoista. Se alkaa syyskesällä elo- ja syyskuussa hirven pyytämisellä, joka tähän aikaan vuotta on hyvin

mi"; — 2. paikoille: számkítételben a kitett mennyiség megközelítését jelenti („körülbelül, közel . . ig"); — 3. puolta seitsemättä t.: puoli toista másodfél, p. kolmatta harmadfél stb.; — 8. jätäkseen: §. 29, C.; — 19. vuosi vuodelta „évröl évre"; — — 19. vähenevän: §. 30, 1. jegyz. (valittavat Voguulien ja m. kansojen vähenevän); — 28. käsin: §. 19, d.; — 4. josta „a mi

lihava. Hirvi asuskelee kernaasti kuivilla suo-saarilla, joissa viheriäinen ruoho on hänen paras herkkunsa, ja tämmöistä ruohoa paremmin kasvattaaksensa sytyttää Voguuli useasti senkaltaiset paikat tuleen, josta ne monet metsävalkeat ovat selitettävät, jotka Siperiassakin hävittävät täällä tosin vielä arvointa metsää. Tämmöisissä paikoissa löytää Voguuli pian hirven jäljet ja koirinensa alkaa hän sitä ajaa perästä, jota ajamista monesti kestää neljä viisi päivää ja enemmänkin, ennenkuin hirvi laskee ajajansa niin lähelle, että ampua voi. Jos ampuminen onnistuu, teurastaa hän saaliinsa paikalla ja rakentaa joko puuhun tahi korkeiden pylvästen päälle pienen aitan, jossa liha, leikeltynä kaitaisiin ja hienoihin suikaleihin, kuivaa ja talveen asti säilyy karhuilta ja muilta raatelijoilta. Mainittuihin hirven-asumapaikkoihin viritetään myös suuria jousia, jotka eläimen lähestyessä laukeavat ja joita Venäjän kielessä tästä kutsutaan „itsestensä-laukeajiksi“. Myöhemmin syksyllä, kuin nahkaotus on saanut täyden karvansa, kuin soiden ja vetten jäädyttyä metsänkäynti on helppo ja kuin ensimmäinen lumi hyvästi näyttää eläinten jäljet, tällain alkaa oikea metsänpyyntö, joka paraasta päästä on sopulin ajaminen. Tätä eläintä pyydetään sitten monella lailla koko talven aina kevääseen asti, kunne lumi alkaa upottaa miestä ja koiraa. Tässä pyynnössä on hyvä koira verratoin kappale ja semmoinen maksaakin Voguulien kesken kaksin-, kolminkymmenin hopearuplin, eikä niitä pieniä helma-rakkia, joita vanhain naisten kaupunkiloissa nähdään hyväilevän, pidetä niin hyvästi kuin Voguuli pitää koiraansa, joka taas kuuliaisuudessa ja uskollisuudessa jättää kauas jäljellensä mainitut kaupunkilaiset heimolaisensa. Sopulin hinta on hyvyttä myöten erilainen: neljästä aina kymmeneen hopearuplaan,

böl“; — 8. neljä viisi päivää: v.ö. 105, 12. kolme kenkää és 111, 22. ikäsi; — 15. eläimen: genitivusban a gerundiumnak (lähestyessä) alanya; — 18. jäädyttyä: §. 30, 3-dik jegyzet; — 25. hopearuplin: modalis határozója (instr.-ban) az itt intrans. maksa- igének („vmi áron lenni, megvehetőnek lenni“); megfelel a magy. -vel használatá ilyenekben: vettem „öt forintjával“; — 26. naisten . . hyväilevän: §. 30, 1-ső jegyz.; — 1. maksettaessa:

ja jasakkaa maksettaessa ottaa hallitus hyvän sopulin vastaan kolmen sielun verona. Toinen eläin, joka vielä useammin kuin sopuli saa antaa nahkansa Voguulille, on orava, jota tapetaan ympäri vuotta ja yhtä verran huviksensa kuin oikeaksi työksi. Voguuli ei nim. koskaan liikahda jurtastansa ilman koiratta, pyssyttä ja kirveettä. Jos hän jalan lähtee mihiin asialle, on hänellä koira muassansa; jos taas venehin, juoksee koira pitkin joenrantaa, hänen itsensä meloimalla hiljalleen matkaa tehdessänsä. Koira löytää pian oravan ja ilmoittaa haukkumalla sen isännällensä, joka kuitenkin on ruudilta ja haulilta liian saita oravaa *ampumaan*. Kirveellensä kolkuttaa hän puuta, jossa orava istuu. Jos tämä hypätessensä toiseen puuhun ei putoa maahan, kertoo metsästäjä puun kolkuttamista niin kauan, kunne orava enää ei hyppääkään puusta puuhun, vaan istuu uppiniskaisesti paikallansa. Tällöin hakataan puu poikki ja sen kaatuessa joutuu otus välttämättömästi odottavan koiran hampaihin. Oravan hinta vaihettelee täällä 6 ja 10 kopeikan välillä. Harvemmin saadan repoa, joka on vaikea pyytää, arvaten vielä harvemmin karhua.

Metsälintuja pyydetään loukuilla, jotka asetetaan ei kovan kauas kotoa, niin että vaimot ja muu kotona elävä heikompi kansa hyvin voipi ne hoitaa. Keväällä tapetaan myös paljo vesilintuja, joita pyydetään merroilla tahi ammutaan jousella, joka kalu vielä löytyy joka talossa.

Kalastaminen, joka Tavdalla ja sen syrjäjokiloilla ei ole kovan antoisa, tapahtuu siellä tavallisesti talvella, siten että joki soveljaassa paikassa lähellä kotia kokonansa suljetaan ja suluissa oleviin porttiin asetetaan suuria, pärepuikoista tehtyjä mertoja. Näitä pyydyksiä hoitavat samoin vaimot ja muu kotokansa. Vaan pohjaisen Sosvan Voguuleilla on kalastaminen suuremmassa arvossa ja suuremmasta hyödystäkin. Heti vetten auettua ja tulvaveden laskeuttua keräytyvät he

§. 30, 6-dik jegyz.; — 4. *ympäri vuotta*: §. 18, a, 21. *y. vuoden*; — 4. *yhtä verran* „szint-annyit, -annyira“, v. ö. *yhtä hyvä* 111, 10. sor; — 8. *hänen*: *alanya tehdessänsä*-nek; — 11. *ruudilta*: abl. respectus (*r. saita*); — 19. *arvaten*: határozatlan („man, az, ember“) *alanszemély pótlásával*: „a mint [az ember] gondolja“

suurissa parvissa joensuu-paikoihin joko Sosvalla tahi Ob-joella, ja elävät niissä kalastaen koko kesän syyskuuhun asti, niin että hirven pyytö täällä jääpikin useammalta tekemättä. Tavallisin pyydys on nuotta, ja sen, joka ei ole nähnyt tammöistä kalanpyytäjä-kylää Sosvan tahi Obin rannalla, on vaikea uskoa sitä kalan paljoutta, joka täällä vuosittain tapetaan. Voguuli ei koskaan suolaa kalaa, siitä syystä että hän suolaamisen pitää hyödytöinnä herkunvalmistuksena ja että hänellä ei ole varaa ostaa suolaa niin paljon kuin siihen tarvittaisiin. Mitä hän perheinensä ja koirinensa ei paikalla syö — ja se ei ole vähä — kuivataan ilmassa tahi savustetaan tulisijan ympärille asetetuilla vartailla talven varaksi. Se, joka on matkustanut Venäjällä, on kyllä pian tullut havaitsemaan, että kaupunkien kaduilla renikoiden ja muiden senkaltaisten herkkujen seassa myös myödään hänelle tuntemattomia ruskeita pavunkokoisia jyvii, joita rahvas, olletikin pyhä- ja juhlapäivinä, syödä raksuttelee ja joista Venäjällä kauppamiesten rouvien sanotaan pysyvän niin hyvässä lihassa kuin he tavallisesti ovat. Nämät jyvät ovat ketripuun kävyssä kasvavia pähkinöitä, joita saadaan Siperiassa ja joiden kerääminen tämän maan köyhillä Voguuleilla ja Venäläisilläkin sen pohjaisemmissa tienoissa on sangen painava syrjä-elatuskeino. Naula näitä pähkinöitä maksaa esim. Kasan'issa 7 tahi 8 kop., vaan paikalla ei puudan hinta ole kalliimpi kuin noin 3 tahi 5 ruplaa paperissa. Mutta milloin hyvä pähkinävuosi sattuu, voipi yksi perhekunta niitä helposti kerätä useampia kymmeniä puutia ja näin ilman suuretta vaivatta lunastaa hyvät rahat.

Niinkuin edellä sanottiin alkavat Losva- ja Pelym-joella elävät Voguulit vähän maatakin viljellä, jonka kanssa myös hevoisten ja karjan pito luonnollisesti yhdistäksen. Venäläisillä Pelym'issa ja sen seuduilla on se yleinen valitus, että

„a mint gondolni lehet“; — 4. 5. sen . . . on vaikea: v. ö. meidän on mahdollinen 122, 17. sor; — 9. suolaa: part, mennyiségzó (paljon) mellett; — 13. tullut havaitsemaan: v. ö. 113, 24. sor; — 17. syödä raksuttelee: v. ö. lyödä lynnähyttää 106, 17. sor; — 25. noin: mint számnév. határozója „körülbelül“; — 1. näissä

maanviljely ei näissä tienoin tahdo enää menestyä. Mutta kokonaista leveuspykälää pohjempana Pelym'ia eli vähäistä etelämpänä 61:tä pykälää, Massaun *paul'*issa (kylässä) Pelym-joelta vähän syrjään, on eräs Voguuli vähitellen raatanut itsellensä niin hyvät pellot, että hän suurine perheinsä leivän puolesta tulee omallansa aikaan ja hyvinä vuosina vielä myöpin isot määrät eloa. Tämä todistaisi, että maanviljely täällä ahkeralla raatajalla vielä palkitsee vaivat, ehkä kyllä halla useasti hävittää hänen toivonsa. Kuitenkin on sanottava, että mainittu paikka on pohjaan päin viimeinen, jossa maanviljelyä löytyy, sillä siitä noin 30 virstaa pohjempana oleva Ätimje-paul ei enää viljele muuta kuin naurista ja sitäkin hyvin vähän. Jälkimmäinen kylä on myös viimeinen tällä kohdalla, jossa hevosia tavataan.

Hevosien sijassa pitävät Beresov'an piirikuntaan kuuluvat Voguulit poroja. Harvalla on niitä kuitenkaan enemmän kuin joku kymmenkunta, ja eräs parin sadan poron isäntä Tapsje-joen latvalla on näissä seuduin mainio pohatta, ehkä hän Obdorsk'in tienoossa rikasten Samojeedin rinnalla, joilla tätä omaisuutta on tuhansi-määrin, kävisi köyhäksi raukaksi. Beresov'an seudussa tavataan kuitenkin varakkaammilla Voguuleilla jo hevosiakin ja lehmiä, vaikka kumminkin kahden viimeisen vuoden korkea vesi jokiloissa on tehnyt, ett'ei heinä silloin voitu tehdä ensinkään, jonka tähden sekä Voguulien että Venäläisten taas on täytynyt melkein vähiin hävittää karjansa ja hevosensa.

Maa tahi oikeammiten metsä on Voguuleilla yhteinen, jossa jokaisella, joka vaan kykenee, on täysi oikeus pyytää mitä ikänensä voipi. Pelym-joella, jonne alempana asuvat Venäläiset talven ajaksi tulevat metsää pyytämään, eivät Voguulit heitä laske metsänsä muuten kuin yhdessä jonkun heikäläisensä kanssa, ja näin yhtyvät Venäläinen ja Voguuli pieneksi yhdyskunnaksi, jossa Voguuli Venäläisen kanssa

tienoin: szintígy p. o. *elävissä hengin* „élő léleken = életben, még élve“; v. ö. alább (18. sor) *näissä seuduin*, és 104, 15. sor; — 20. t.-määrin: módjелеlö instr.: „ezer számrá“; — 7. *muo-*

jakaa metsästys-oikeutensa ja tämä taas pitää hänet leivässä, mutta kaikki saalis pannaan kahtia. Kalavesi sitä vastaan pidetään tarkemmassa, niin että kullakin joensuulla tahi muulla kalastuspaikalla ovat tietyt isäntänsä, joilta Venäläiset ainoastaan vuokraamalla voivat ne saada käyttäöksensä. 5

Harvat ihmisten asuntosijat lienevät niin surkeat ulkomuodoltansa kuin Voguulien kylät eli *paul*'it ovat. Ne ovat aina raketut kuivalle paikalle joen rannalla ja enimmäkseen semmoisiin kohtiin, joissa pienempi joki yhtyy suurempaan, sillä joensuissa on kalanpyyntö parempi kuin muualla ja 10 jokia myöten on sekä talvella että kesällä huokeampi liikkua kuin metsää. Kylät seisovat kaukana toinen toisestansa, päivän matkan, kahden ja kolmenkin päässä, sentähden että kullakin olisi metsästys- ja kalanpyyntö-alaa kyllä. Kylässä on tavallisesti vaan kaksi tahi kolme jurttaa; viis jurttaa on 15 jo suuri kylä, ja isoin paul, jonka minä matkallani olen tavannut, on edellämäinittu Ätimje-paul Pelym-joella, jossa on seitsemän jurttaa. Jurttat ovat kahdenlaiset: talvi- ja kesäjurtat. Edelliset ovat raketut hirsistä, sammalletut ja tuohella mal- 20 kojen kanssa katetut. Ne ovat harvoin suuremmat kuin kolmea syltä kultakin seinältä. Ovi, jonka edessä harvoin on mitään porstuaa tahi suojaa, on tavallisesti etelään päin, varmaan siitä syystä, että tuuli siltä puolen on vienompi kuin muut tuulet. Ovenvierus-nurkassa on pieni, aivan englantilaisen kamiinin tavoin rakettu, savesta ja ruohosta ky- 25 hähtty tulisija, jossa tuli palaa kaiken päivää, vaan jonka torvi yöksi katolta käsin peitetään tuohella. Lämmintä tästä uunista ei kuitenkaan tuulen sammuttua ole toivomista, sillä se on

doltansa: v. ö. 106, 26. sor; — 8. *raketut*: rakettu e h. rakennettu (rakenta-); — 12. *metsää*: sc. myöten; — 12. *toinen toisestansa*: v. ö. 111, 1. sor; — 13. *k. ja kolmenkin*: sc. päivän matkan; — 20. *k. syltä*: part mensurae, a suuremmat-ból értendő suuret-hoz; szintígy p. o. *kyynärää korkea* egy sing [-nyire] magas, *syttä leveä* egy öl széles, *kolmea jalkaa pitkä* három láb hosszú; v. ö. *puolta k. korkeat* (134. 1., 6. sor); — 26. *kaiken päivää*: v. ö. *jonkun aikaa* 121, 11. sor; — 27. *k. käsin*: §. 19. d.; — 28. *ei ole toivomista*: §. 30, 7.; — 2. *herätessä*:

liian pieni ja liian huonoista aineista tehty; ja onkin yöllä herätessä näissä jurttissa aika vilu, kuin ilma sattuu kylmempi olemaan. Valo tulee jurtan pienestä ikkunasta, joka tavallisesti on lasista, vaan sen puutteessa myös kalannahkasta tahi paperista ja talvella jäästä. Pitkin jurtan seiiniä kulkee noin puolta kyynärää korkeat, hyvin leveät lavitsat, samoin kuin Tatarilaisten asunnoissa, jotka ovat katetut tuohella tahi kaisloista kudotuilla katteilla. Arvollisemman vieraan tullessa levitetään lavitsalle hänen levätäkseen useampia poronnahkoja. Oudon ei ole kuitenkaan hyvä levähtää tälle kyllä viehättävälle sijalle, sillä tavallisesti on se täynnä kirppuja; hänen on parempi istua sille pienelle rahille, jota pidetään pöydän asemesta. Jokaiseen jurttaan kuuluu yksi tahi pari pientä, korkeille pylväille rakettua aittaa, ja aitan takana jo seisoo jylhä kuusikko, jonka huminaa ja raitista hajua Voguuli niin rakastaa. Kesäjurtat, joihin hän aina muuttaa lämpimän ajaksi asumaan, vaikka jäisikin talvijurttien paikalle kesäksi, ovat tuohesta ja Sosva-joella kukkuranmuotoiset. Niissä on tulisija keskellä jurttaa, ja savu mence ulos sen kohdalle tehdystä reiästä katossa; ne ovat lattiattomat ja muutenkin vaillinaisemmat kuin talvijurtat.

Tämmöiset ovat Beresov'an piirikunnassa elävien Voguulien asunnot. Eteläiset Voguulit eli Pelym'in ja Losvan varsilla asuvalaiset pitävät harvoin kesäjurttia, vaan elävät kesän talven hirsistä raketuissa asunnoissa. Ne eivät eroa Sosvalaisten jurttista muussa kuin siinä että edellä kirjoitetun tulisijan viereen on muurattu isonlainen pata, jossa ruoka keitetään ja jonka alta nouseva savu eri torvella johdetaan tulisijaan, jonka torvesta sekin mence ulos. Näiden eteläisten Voguulien nähdään jo rakentavan venäläisiäkin tupia, jotka

hozzá kell érteni határozatlan alanyt („az ember“), genitivusban; — 10. *oudon ei ole h. l.*: v. ö. 122, 17. sor; — 24. *asuvalaiset*: az ise-vel továbbképzett nomen agentis (-vaise, -väise) állandó cselekvést vagy megrögzött tulajdonságot jelentő melléknévvé válik; így p. o. *asuva és asuvalaise* úgy mint a németben „wohnend“ és „wohnhaft“; v. ö. *pysväise* dauerhaft, *kärsiväise* türelmes, *opetavaise* lehrreich; — 30. *Voguulien n rakentavan*: §. 30, 1-ső

tavallisesti asetetaan jurtan perään ja ovat kamarin eli vierashuoneen asemesta.

Huonekalut ja muut aseet eivät tällä tavoin elävällä kansalla voi olla monenlaiset. Paitse koiraa on Voguulilla pyssy kalliin tavara, vaikka heidän pyssyinsä tavallisesti ovat huonoja lajia. Muita aseita on hänellä: keihäs karhua varten, kirves ja suuri puukko, joka ynnä tulusteñ kanssa aina riippuu vyöllä. Paitse kattilaa tahi pataa ovat kaikki muut astiat, yksin lusikatkin ja kätkyet, tuohesta, jota he osaavat hyvästi käyttää, ehkä heidän siitä tehdyt kalunsa eivät ole läheskään niin sieviä kuin pohjaisessa osassa Suomea tuohikalut tehdään. Venheet pienemmillä joilla ovat yhdestä pölkystä onnennetut ruuhet, mutta rakennukseltansa hyvin sujuvat ja niin matalat, että niitä ei käy soutaminen, vaan ajetaan eteenpäin meloimalla. Sosvalla ja Obilla ovat Voguulienkin venheet suuremmat ja mastoniekat, ja kuin koko perhekunta lähtee vesille, yhdistetään kaksi venhettä rinnakkain ja katetaan tuohella.

Vaatteus on eteläisillä Voguuleilla yhdenlainen kuin sen seudun Venäläisillä, se vaan eroitusta, että heidän pukimensa ovat huonommat ja repaleisemmat kuin näiden. Sosvan Voguulien vaatteus on se hyvin tunnettu *malitsa*, joka kesällä on Venäjän sarasta, talvella poronnahkainen ja kaksinkertainen, niin että päällimmäisen malitsan karvapuoli on ulospäin, alimmaisena sisään. Lakista eivät Sosvalaiset tiedä mitään. Kesällä on heillä päänsä ainoana peitteenä pitkä ja paksu tukka, joka letitetään kahdelle kovasti punotulle letille; talvella sitä vastaan peitetään pää ja kasvot malitsan kaulukseen ommellulla kukkarolla, myös poronnahkasta. Jalkineet ovat kesän talven poronnahkaiset pitkävartiset pieksut, tunnetut nimellä *pimy*, ollen kesäpimy tehdyt nahkasta, josta karva on ajettu pois, jota vastaan talvipieksut ovat karvan kanssa ja kaksinkertaiset. Alusvaatteet (paita ja housut) ovat muutamilla Venäjän piikosta, useammilla nekin poronnahkasta. Vaimojen puku on

jegyž.; — 14. *ei käy soutaminen*: §. 30, 7.; — 20. *se vaan eroitusta*: sc. on; — 31. *tehdyt*: mert a *pimy*-nek megfelelő finn szó többes-számi (*pieksut*): — 31. *ollen*: idegenszerü, de az iro-

myös poronnahkainen, leikattu melkein samoin kuin Tatarittarien päällysvaate; päässä on heillä suuri huivi irrallansa, jolla vieraan lähestyessä peittävät silmänsä samoin kuin Tatarittaret. Myös ovat heidän lettinsä niinkuin viimeksi
 5 mainittujenkin palmikoidut hohtavilla nauhoilla, helmillä ja muilla helistimillä. Sormet ovat täynnä vaskisormuksia, joita nähdään miestenkin sormissa. Merkillistä on, että Voguulitarilla kätet ja jalat ovat koristetut ihopiirroksilla, jotka ovat monenmuotoisia, aika sieviä kiekuroita ja jotka tehdään
 10 lapsuudessa neulalla pistelemällä ja neulan haavat ruudilla hieromalla.

Ruussansa ei Voguuli ole ylen herkullinen tahi hyljek-sivä. Hänen ainoa elatuksensa kesän talven on metsälinnut ja kala, sillä eroituksella, että ne kesällä ovat verekset, mutta
 15 talvella kuivatusta keitetään. Peuran ja hirven liha on harvemmassa eikä räkkää muiden syödä kuin varakkaampien. Eteläisille Voguuleille on suolan ja leivän nautinto jo tullut tarpeeksi, mutta Sosvan asujat pitävät näitä aineita vielä herkkuna vaan, joita isä kirkolla tahi kaupungissa käydes-
 20 sään tuo jonkun vähän lapsille tuomisiksi niinkuin talonpoika meillä sokuria ja vehnäistä. Tupakan nautinto on täällä ainoa herkuiteleminen ja niin yleinen, että Pelym'in Voguulissa vaimotkin ja tytöt ahkerasti polttavat tupakkaa ja jälkimmäisillekin on oma piippunsa; Sosvalaiset sitä vas-
 25 taan eivät polta tupakkaa, vaan nuuskaavat. Pihkan pureminen on myös yleinen ja sitä sanotaan terveelliseksi keripukkia vastaan. Yleisesti voipi Voguuli paljon kärsiä nälkää, ja monesti tapahtuu hänelle metsästysmatkoillansa, että kattilan puutteessa täytyy useampia päiviä ja viikkokaudenkin elää
 30 raalla kalalla tahi teirinlihalla, joita hän nautitsee vähimmäitäkään valmistuksetta. Vaan ruuan ääreen päästyänsä on hän mies velkansa takaisin ottamaan; ja se ei ole mikään kumma, että Voguuli yhdellä atrialla lopettaa neljä viisi teiriä, päälle vielä ryyppää niiden liemen ja leiväksi syö kuivaa kalaa.

dalomban elfogadott constructióval az ollen ger. mellett nominativusban van kiteve az alany (*pimy*); szorosan véve folytatott fömondát kellene; — 16. *muiden*: *syödä*-nek alanya; —

Ruumiinrakennukseltaan ovat Voguulit keskinkertaista ko-
koa. Lyhytkasvuisia miehiä nähdään heidän seassansa harvoin,
mutta sitä vastaan sängen usein hyvinkin pitkiä. Kuin metsä-
mies konsanansakin on Voguuli kevyt jalalta, vaan harteavoi-
massa ei hänen sanota vetävän vertoja Venäläiselle. Muoto ⁵
on pyöreä, kasvopää vähän ulosseisovat niinkuin kaikilla Suo-
malaisilla, nenä leveä, mutta ei litteä, hiusten yleisin karva on
mustanruskea, ja silmät aukeat ja pyöreät niinkuin muillakin
ihmisillä, ehkä ne useasti ovat pilautuneet siitä paljosta sa-
vusta, jossa tämäkin kansa elää. Mongolilaista, jota muuta ¹⁰
matkustajat muka ovat olleet löytävinänsä Voguuleissa,
en minä heissä ole havainnut mitään, jos siksi ei luettane
sitä, että eteläisissä Voguuleissa, varsinkin Konda-joella asu-
vissa, kasvot monellakin seisovat hyvin ulkona, hiukset ovat
pikimustat, ihon karva tummankalvea ja parran kasvu heikko, ¹⁵
jonka pohjaiset Voguulit siten vielä vähentävät, että karvat
nuoruudessa juurinensa nyhdetään pois. Mahtanevat siis mai-
nitut Kondalaiset olla enemmän sekoitetut vierailta kansan-
aineilla kuin heidän pohjaiset veljensä, jotka ulkonäössä enem-
män lähenevät muita suomalaisia kansoja, joka luulo on ²⁰
sitä todenmukaisempi kuin heidän maansa muusta Voguulien
alasta on lähinnä sekä avoinna etelästä ja idästä tulleille vie-
raille kansoille.

Sävyltensä on Voguuli huoletoin ja tyyni luonnonlapsi.
Keskenänsä rupattavat he ja naurelevat alinomaa, ja heidän ²⁵
puheessansa kaikkuu erinomaisen hyväntahtoinen soinne, joka
epäilemättä todistaa kateutointa ja lempeätä mielenlaatua.
Tämä koskee olletikin Sosvan Voguuleja, sillä niissä, jotka
elävät lähempänä Venäläisiä ja ovat sivistyneempiä, ovat
nämät paremmat puolet enemmän tahi vähemmän hävinneet. ³⁰
Vaikka ei kostonhimoinen, suuttuu Voguuli pian pienestäkin
loukkauksesta, vaan leppyä myös pian ja sydämellisesti. Viina

11. ovat olleet löytävinänsä: §. 31, 2-dik jegyzet; — 26. erino-
maisien: melléknév egyes-sz. instructivusa mint módhatározú
más melléknév elött, p. o. kauhean pitkä rettetenesen hosszú,
sanomattoman suuri kimondhatatlanúl nagy; — 26. hyväntahtoi-
nen: v. ö. 108, 5. sor; — 28. sillä „mert“ (§. 33, B.); — 32. viina

päässä on hän kuitenkin vallatoin, ja tällöin ei ole hyvä hänen kanssansa taistella. Tämmöiseen tilaan joutuu hän kaikeksi onneksi harvoin, kerran tahi kahdesti vuodessa kaupungissa käydessään vaan, sillä viisaalla varovaisuudella on kapakkojen asettaminen ja yleisesti viinan myönti heidän kyllissänsä kovasti kielletty. Yksi suuri vika on Voguulilla kuitenkin ja se on se, että hän on sanomattoman laiska kaikkeen muuhun työhön kuin metsänkäyntiin, jonka tähden voguulilainen työmieskin Venäläisen työssä saapi vaan puolen sen verran palkaa kuin venäläinen. Käsitöissä on tämä kansa sangen typerä. Vaimot kyllä ompelevat vaatteet sekä itsellensä että miehille, jossa he käyttävät rihmana joko poron suonia tahi viholaisen kuitua. Vaan miehet eivät ymmärrä tehdä kaikkia omia kalujansakaan, sillä seppiä ei heidän seassansa löydy missään, vaan täytyy pyssyt korjauttaa ja muuta taottaa venäläisillä sepillä. Castrén'in ja Hagemeister'in ilmoitus Ostjakeista, että nämät muka olisivat hyviä huoneensalvajia, on tuulesta temmattu ja sille nauraa jokainen Siperialainen, joka kyllä tietää, että täällä pohjan perillä rakettaessa työmiehet täytyy kaukaa tuottaa, vaikka Voguuleja ja Ostjakeja kyllä kihisee ympärillä.

Voguulin uskonnollinen tunto on se ikivanha lumoususko (schamanismi), joka useammilla muillakin Pohjais-Aasian kansoilla täyttää hengellisen tarpeen. Hän on tosin kastettu, on saanut kristillisen nimen ja on kirjoitettu jonkun kirkon kirjoihin; myös vihittää hän itsensä papilla, kastattaa lapsensa papilla ja luettaa haudan papilla, kuin joku kuolee hänen perheestänsä, jos nim. pappi sattuu likiseuduille, joka kaukaisemmissa kylissä ei koskaan tapahdu. Kerran tahi kahdesti

päässä „bor a fejben = boros fejjel“; locativ casusban álló szóval (iness. *päässä*) nominativus absolutus (*viina*), mely a mondat-alanyra vonatkozva, határzói mellékmondat helyett való, p. o. *poika kävelee, kirja kainalossa* a *fiú jár, könyv [levén] a hóna alatt* (= *könyvvel* a *h. alatt*); *ukko istui, pää kallellansa az öreg ült, lehajolva [levén] a feje* = (*lehajlott fejjel*); *lapsi ratsastaa, Halli hevosenä* a *gyermek lovagol, Halli [levén, szolgálván] lóul*; — 19. *rakettaessa* e *h. rakennettaessa*: §. 30, 6-dik jegyz.;

vuodessa kirkolle tullessansa muissa asioissa pistäksen hän kirkossakin, asettaa tuohuksen jonkun pyhänkuvan eteen ja ristasee siinä vähän silmiänsä. Vaan muuten ja sisällisesti on hän vielä täysi pakana, ja kuin ei hän ole saanut vähäistäkään opetusta kristin opissa, ei se lieenkään ihme, että hän vielä luottaa pikemmin niihin voimiin, joiden avulla hänen esi-isänsä ovat eläneet ja joilta hänkin toivoo onnea metsänpyynnössä, kuin niihin uusiin jumaliin, jotka vaan vaativat ylen isoa uhraamista eivätkä metsästyksen näytä mitään vaikuttavan. Voguulien kristin uskoon kääntäminen aljettiin menneen vuosisadan alkupuolella, ja se oli enemmän väkivaltaista epäjumalten kuvien hävittämistä kuin uskon saarnaamista. Siitä saaka ovat he olleet nimikristityitä, mutta vaikka epäjumalten kuvia ei liene rakettu uudestaan, kuuluu Voguuleilla vielä olevan vissit uhripaikat metsissä, joissa uhrataan poroja, metsännahkoja ja hopearahojakin, metsästys- onnea saadaksean jumaloilta. Ehkä näitä uhria ja uhrauspaikkoja pidetään salassa virkamiehiltä ja yleisesti Venäläisiltä, tapahtuu kuitenkin, että Venäläisetkin ottavat osan uhuriin, kuin, joten edellä sanoimme, yhdessä Voguulien kanssa lähtevät metsälle. Sen pienen yhdyskunnan jäsenet tekevät tällöin toinen toisellensa uskollisuuden valan karhun kuonon kautta, s. o. he leikkaavat veitsellä tahi purasevat karhun kuonoa merkiksi, että joka valan rikkoo, sen syököön karhu, jonka rangaistuksen tapahtumisesta niin Voguulit kuin Venäläisetkin ovat lujasti vakuutetut. Karhun suuresta kunnioittamisesta, joka oli yleinen Suomalaistenkin esi-isissä eikä liene meidän maassamme vielä nytkään lopen sammunut, löytyy Voguulien seassa vielä muitakin jälkiä. Niinkuin Suomen metsäisemmissä tienoissa, joissa tätä eläintä vielä löytyy, sitä harvoin nimitetään oikealla nimellensä, vaan mainitaan *mesikämmenen* nimityksellä tahi millä muulla imarus-sanalla, niin välttävät Voguulitkin hänen nimensä mainitsemista ja kutsuvat häntä tavallisesti *vanhukseksi*, jolla

1. pistäksen: §. 29, C.; — 9. eivät näytä vaikuttavan: v. ö. näyttivät katsovan 110, 19. sor; — 23. s. o., olv. se on „azaz“; — 27. kunnioittamisesta. (29. sor) löytyy jälkiä; — 2. pitä-

epäilemättä tahdotaan kunnioitusta osoittaa. Ja niinkuin muinaisten Suomalaisten Kalevalassa nähdään karhulle pitävän peijaiset ja juhlallisesti viettävän hänen tappamistansa, niin talutetaan hän Voguulienkin seassa soitolla, laululla ja pysyjen ampumisella kylään, jossa hänen kuoloansa sitten vietetään pidoilla ja juomingilla.

Jugrin maan kauppa metsännahkoilla oli jo vanhoina aikoina kuuluisa. Ennen Venäläisten maahan juurtumista oli se Syrjäänein vallassa, joiden tosin nykyaikoina on täytynyt jakaa sen voitot venäläisten kauppiasten kanssa, vaan joilla vieläkin on tämän maan kaupanliikunnossa suuri osa. Arhangelin läänin Mesen'in piirikunnan Syrjäanit ovat ne, jotka tätä kauppaa käyvät ja jotka vuosittain kahta tietä kulkevat Uraalin poikki Beresov'an ja Obdorsk'in markkinoille. Eteläisen näistä teistä menee Beresov'asta Sosvaa ja sen syrjäijokea Sigvaa myöten ja sitten Uraalin poikki, joka tässä kohden on niin kapea, että viimeisistä jurtista Beresov'an puolella, Sigvan latvoilla, voipi hyvän kelin aikana poroilla joutua vuorokaudessa Petsõra-joelle, ja niin kevyt päästä yli, että tätä tietä myöten vuosittain kuljetetaan Petsõralle useampia tuhansia puutia jauhoa, joka Siperiassa on huokeampi kuin siellä, kuin myös sieltä taas tänne kaikenlaista raskasta kalua, niinkuin: kirveitä, pyssyjä, patoja j. n. e. Toinen pohjaisempi tie kulkee Obdork'ista Sob-tahi Synje-jokia myöten Petsõraan juoksevan Ussan latvoille (jota jokea myöten Castrén tuli ensi kerran Siperiaan) ja sitten Ussaa myöten Petsõralle. Kaikki kauppa tässä maassa tapahtuu rahatta tahi, toisin sanoen, on vaihtokauppaa, jossa tavaran hinnan yleisenä määränä on *orava*. Niinkuin Tšeremissien kielessä sana *ur* merkitsee sekä *oravaa* että *kopeikkaa*, samoin Voguulienkin murteissa sana *lin* (*lën*), niin että esim. riuna on vogueuliksi *lou lin* (10 oravaa), rupla *šet lin* eli *sät lën* (100 oravaa). Vaan kuin oravan hinta nyt oikeastaan on paljoa suurempi niiden aikojen hintaa, jolloin tämä käytös kovoi

vän: §. 30, 1-sö jegyz.; — 8. juurtumista: lásd ennen §. 18, b, 7.; — 12. läänin (. . . piirikunta) = „lääni-beli“; — 19. kevyt: sc. on; — 23. j. n. e., olv. ja niin edespäin; — 4. jota vastaan

kieleen, lisäävät Voguulit rahaa mainitessaan, eroitukseksi oikeista oravista, Tatarin kielestä otetun sanan *okša* (raha) summan jälkeen, ja sanovet esim. kymmentä ruplaa: *lou šēt lin okša* (10 sataa oravaa rahaa), jota vastaan *lou šēt lin* yksinensä olisi 1,000 oikeata oravaa, joiden arvo nyt on 5 monta vertaa enemmän kuin 10 ruplaa. Syrjäänein ja Venäläisten kauppaan tšekäläisten kansojen kanssa on juurtunut velkakauppa, joka näille jälkimmäisille ei voi olla muuta kuin hyvin vahingollinen. Kauppias antaa nim. tavaratansa ostajalle velaksi tulevan metsänsaaliin päälle, jossa hän arvatavasti lukee korkeamman hinnan tavarallensa kuin jos se rahalla tai nahkoilla ostettaisiin, ja velkaa maksettaessa taas polkee hän velkamiehensä tavaraa. Se tekee tämän hitaaksi maksamaan, saattaen hänen myömään tavaransa ennen 10 muille kuin velkojallensa; josta syystä kuin myös vahinkojen tähden kuoleman tai petoksen kautta kauppiaan täytyy, uutta velkaa antaessansa, panna tavarallensa korkea, useasti kaksinkertainen hinta. Seuraus tästä velkakaupasta on monellenkin Voguulille ja Ostjakille se, että paljon velkautuansa ja vähäonninen oltuansa metsänpyynnössä hänen 20 täytyy joko itsensä lähteä tai poikansa lähettää velkojalle työhön, joka useasti muuttuu elinaikaiseksi orjuudeksi ja jossa hän tai poika kokonansa hukkuu heimostaan ja kansastansa.

Voguulit eivät jakau sukuihin niinkuin Samojeedit ja 25 moni muu Siperian kansa, vaan ovat jaetut Venäläisten tavalla volosteisin, joissa heillä on omat *golovansa* ja *staršinat*. Heidän muinaisesta omavaltaisesta hallituksestaan ei ole muuta muistoa jäljellä, kuin että Sosva-joella pari heimokuntaa vaativat *kniäs'in* (ruhtinan) nimeä. Minä tavatessani 30 kaksi tämmöistä ruhtina-sukuista Voguulia en löytänyt heidän muussa eroavan toisista kansalaisistansa kuin siinä että heidän silmänsä olivat puhtaammaksi pestyt kuin muiden; mutta asunto, vaatteus, askareet olivat heillä aivan yhden-

„a mi ellenében = míg ellenben“; — 6. *monta vertaa e.* „sok annyival több = sokszorta több“; — 10 *jossa* „a miben“; — 18. *k. hinta*: nom.-ban álló egészleges objectuma a panna inf.-

laiset kuin toisillakin, joilta he myös eivät näkyneet vaativan mitään erinäistä kunnioitusta. Muuten hallitaan Voguulit ja muut täkäläiset kansat tavallisilta virkamiehiltä Beresov'asta ja Obdorsk'ista käsin, joka hallitseminen ei olekaan vaikea⁵ heidän nöyryydellänsä ja kuuliaisuudellaan. Sillä uskollisempia alammaisia ei löytyne kuin he ovat; joka paikassa kysellään matkalaiselta, kuinka *sorni-khan* (kultainen khan, s. o. keisari) voipi, minkälainen hänen asuntonsa on, pukeupiko hän niihin nahkoihin, joilla he jasakan maksavat, syöpikö¹⁰ hänkin teiriä ja kuivaa kalaa j. n. e. Eikä näillä kansoilla suinkaan olekaan syytä toivoa itsellensä parempaa hallitusta kuin se, joka heillä on. Heidän jasakkansa (veronsa) on hyvin vähäinen ja tulee heille runsaasti palkituksi jo ainoastaan sen kautta, että kruunu omasta hinnastansa antaa¹⁵ heille täyden tarpeen ruutia. Suuria rasituksia virkamiesten puolelta eivät he myöskään kärsi, sillä riitansa ratkasevat he keskenänsä oikeutta käymättä, ja elävät muuten niin kaukana virkamiehistä, että nämät eivät näe heitä kuin kerran vuodessa s. o. jasakkaa maksettaessa; paitse sitä ovat hekin jo²⁰ tottuneet kaipaamaan, missä heitä rasitetaan, ja tämä on tehnyt virkamiehet varovammiksi.

A. AHLQVIST.

Aleksanteri Petöfi.

Vörösmarty, aikansa Unkarin kansan rakkain runoilija, istui yhtenä iltana v. 1844 työssään kammarissaan.²⁵ Astuupa silloin nuori mies sisään, kuluneissa, vähän likaisissakin vaatteissa, sanalla sanoen rentun näköinen, ilmoittaa myös olevansa runoniekka ja pyytää saadakseen lukea teoksensa mestarin kuullen. Vörösmartya oli luultavasti kelvottomat³⁰ kynänraapustelijat montakin kertaa tällä tavalla vaivanneet. Hän siis kohteliaasti, vaan vähän kylmästi vastasi: ei joutavansa sillä hetkeä. Mutta nuori herra ei siitä totellut vähääkään, vetäisi vaan pahoin rytistyneen paperivihkon tas-

kustansa ja rupesi lukemaan. Vörösmarty ei päässyt mihinkään, täytyi kuullella. Hän kuulteli, kuulteli vähän aikkaa, vaan sitten hän kavahti ylös ja lausui innolla: „Te olette ainoa todellinen laulurunoilija, joka meillä vielä on ollut! Teistä on huoli pidettävä!“

5

Nämät sanat olivat yhtä suureksi kunniaksi Vörösmartyn jalolle, kateudesta vapaalle sydämelle, kuin hänen terävälle äylleen. Sillä tuo nuori, rentun näköinen mies, jolle ne lausuttiin, oli Aleksanteri Petöfi, jonka nimeä ei mainita ainoasti Unkarin, vaan koko maailman ani parhaitten lauluseppäin joukossa.

10

Petöfi oli syntynyt Uuden-vuoden päivänä 1823 Félégyházassa Vähässä Kumaniasa, Unkarin maan sydänpaikassa. Hänen isänsä, ensin lihemies, sitten krouvin-isäntä ammatillaan, oli köyhä, vaan koetti kuitenkin hankkia pojallensa oppia ja kasvatusta. Aleksanteri sai käydä likikaupunkein kouluja, viimeksi Schemnitz'in lyseota. Mutta umpinainen koulu-ilma ja kova koulukuri ei olleet vallattomalle pojalle mieleen; hän karkasi pois, meni Pest'iin ja pääsi teateriin „joukon jatkeeksi“. Vaan ei aikaakaan, niin oli isä karkurin jäljet löytänyt, tuli perästä, löylytti „komeljanttia“ kunnan tavalla ja vei hänet kotiinsa. Nyt, koska kirjoista ja koulusta muka vaan oli hullutuksia päähän tullut, piti poika kasvatettaman talonpojaksi. Mutta eipä siitä tahtonut tulla talonpoikaakaan; vallattomana, kuin meidän Kullervo, pilaeli hän kaikki työt. Päätettiin siis vielä kerta koettaa koulua, lähetettiin Aleksanteri Oedenburg'iin, jossa hänen piti asua sukulaisen luona ja käydä kymnaasia. Mutta Oedenburg'iin päästyänsä, hän ei mennytkään kouluun, vaan suoraan kasarmiin jo otti pestin husaariksi. Semmoisenahan hän kuitenkin oli saava istua korskuvan ratsun selässä; se oli toki toista kuin koulupenkillä nuhajaminen; se muistutti vallatonta elämää kotona, kun sai hevosen selässä kiittää avaroita aromaita myöten. Vaan pianpa sai poika parka kokea ettei sotamiehen

15

20

25

30

kuullen : §. 30, 5.; — 23. kasvatettaman : §. 30, 6, a.; — 25. Kullervo : v. ö. Kalevala XXXV. runo, 11—58 v.; XXXI, 213—354.; —

elämä olekaan niin pelkää huvitusta kuin luulisi. Kuri oli siellä kova, paljon kovempi kuin koulussa, monta kertaa sai Petöfi vallattomuutensa tai yksipäisyytensä tähden seistä pitkät tunnit vahtina tai kykkiä pitkät päivät vankikomeron rautaristikkoin takana. Ikävänsä lievitteeksi silloin, taaskin meidän Kullervon tapaan, „poika puuta kirjoitteli, pieni piikkonen kädessä“, tahraeli kaikki seinät värsyillä, joissa muisteli entistä vapaata elämän-aikaansa. Näin kului kaksi vaikeata vuotta; mielipahasta hän viimein tuli sairaaksi. 10 Mutta sepä juuri olikin hänelle onneksi; sillä lempeä rykmentintohtori tuli sillä tavalla hänet tuntemaan ja hankki hänelle eron sotapalveluksesta, muka kivuloisuuden tähden.

Nyt oli viimeinkein Petöfillä vapaa valta noudattaa mielitekoansa ja ruveta näyttelijäksi. 15 Mutta pahaksi onneksi ei ollut taipumus ja taito siihen virkaan millään tavalla halun vertaiset. Joka paikassa, missä hän teaterin permannoille astui, naurettiin häntä, vihellettiin hänelle. Asiain näin ollessa ei tietysti tulotkaan voineet olla suuret. Petöfi viimein joutui repaleiseksi nälkäkurjeksi, joka tuskin enää julkeni näyttää itseään kadulla. Tämöisessä tilassa tapasi hänet Debreczin'issä eräs entinen koulukumppali, joka hankki hänelle kortteerin vanhan muijan luona, ulkopuolella kaupunkia. Siellä asui sitten Petöfi jonkun ajan yksinäisyydessä, tarjoellen runoelmia kaikille haaroille. Viimein pyysikin muu- 25 taman Pest'in kaupuugissa ilmautuvan sanomalehden toimitus häntä apulaisekseen. Petöfin päätös oli kohta tehty, mutta miten hänen piti sinne päästä? Koulukumppali antoi matkarahoiksi puolet kaikesta mitä itsellä sattui olemaan — yhden gulden'in (kaksi markkaa). Jalkapatikka oli siis ainoa, 30 sekin tuskin mahdollinen matkakeino. Matti kukkarossa, vatsa tyhjänä, saappaat heinillä täytettynä, sauva kädessä, käsikirjoituksensa povessa paidan alla, siinä asussa astui Madjarein paras runoilija kansansa pääkaupunkiin.

1. *luulisi*: v. ö. 118, 12. sor; — 3. *seistä*: inf. I., e h. *seiso* (*seiso-*); — 6. *Kullervon tapaan*: v. ö. Kalevala XXXI, 171—192 v.; —

Muutamia päiviä sen perästä hän, niinkuin kerrottiin, kävi Vörösmartyn luona, ja siitä hetkestä oli onni häneen päin kääntynyt. Vörösmartyn kehoituksesta *Nemzeti kör* (kansallis-seurue) niminen kirjallisuus-seura otti nuoren runoilijan siipiensä suojaan, maksoi hänen ensimmäisen runokokouksensa painokustannukset ja antoi hänelle vielä kunniapalkinnon. Tästä lähtein sepitteli Petöfi runoelmia niinkuin kevät-tulva laineita sijittää. Se sanomalehti, jonka toimitukseen hän oli apulaiseksi ruvennut, sisälsi melkein joka numerossaan uuden laulun. Nämät laulut ynnä muita lisäksi painatti hän sitten myös eri kirjoiksi. Näin ilmautui-
vat yhtenä vuonna 1845 runokokoukset „Uusia runoelmia“, „Kypressinlehtiä Etelkan haudalta“, „Lemmen helmiä“, „Tähdettämiä öitä“ ja „Pilvet“, ynnä lisäksi vielä suurem-
mat runoteokset „Kylän paja“ sekä „János sankari“.

Kirjallisuuden arvostelijat tosin eivät ottaneet näitä lauluja suosiollisesti vastaan. He moittivat kiukkuisesti Petöfin „raakaa kieltä“, „värsyyn epäsäännöllisyyttä“ ja varsinkin että hän enimmiten otti aineeksensa „törkeintä talonpoikais-elämää“. Mutta neron voimaa vastaan ei he voineet mitään. Ei ollut vuosikaan loppuun kulunut, niin Petöfi oli kuuluisa ja rakastettu ympäri koko Unkarin maata. Missä hän käveli tai seiso, jokapaikassa, kaduilla, taloissa, kuuli hän laulujansa lauleltavan; illalla ma'ata pannessa ne viihdyttelivät häntä uneen, aamulla ne olivat ensimmäiset äänet, jotka häntä herättivät. Kirjain kustantajat ja sanomalehtein toimittajat kilpaa tarjoilivat niistä palkkioita, suurempia kuin mitä siihen asti kukaan vielä oli siinä maassa saanut. Mihin Petöfi matkustikin, siellä hänelle pidettiin juhlapäivällisiä sekä kävi ihmisjoukkoja, palavat tulisoihdut kädessä, häntä tervehtimässä. Ja Debreczin'in teaterissa, jossa hänelle pari vuotta ennen oli niin julmasti vihelletty, nousi nyt koko yleisö, hänen sisään-astuessaan, seisolle ja puhkesi hurjaan *éljen*-(eläköön) huutoon.

7. lähtein: instr. ger. I. lähte-, e h. lähte'en; — 27. niistä: v. ö. lainasta 105, 17. sor; — 30. p. t.-soihdut kädessä: v. ö. viina päässä 137, 32. sor; — 31. tervehtimässä: §. 30, 6, 7.

Mikä lumousvoima sitten noissa lauluissa oli, että ne näin kohta paikalla koko kansan ihastuksiin saattoivat? Se oli se lumous-voima, joka loistavimmallakin nerolla vaan silloin on, koska sen yhteydessä on syvä ja elävä tunto

5 omasta maasta, omasta kansasta, ja palava rakkaus niihin. Petöfin runoelmissa Unkarin kansa näki kaikki, mitä sillä oli rakkainta, kallehinta, maansa tutun luonnon, oman elämänsä ja omat tapansa, kuvattuna elävimmässä, vilkkaimmassa, runohengen valolla kirkastetussa muodossa. Se näki niissä

10 rakkaat *puszta*'nsa, nuot äärettömät, lakeat aromaansa, joilla puolikesyttömät hevoslaumat tuiskuna kiittää ja niiden jäljessä melkein yhtä kesytön *csikós* (hevospaimen), pitkäsiimaista piiskaansa naksutellen, istuen satulassaan niinkuin kiinni juotettuna. Se näki nissä ihanat viinämäkinsä, jotka kasvavat niin kuuluisia, niin kallehia hedelmiä. Se näki nuot matalakattoiset, vaan lakealla *puszta*'lla kauas paistavat *csárda*'t (krouvit), joissa tulinen viini ja Mustalais-soittokunnan hurjasäveleiset nuotit synnyttävät pyörryttäväistä iloa ja melua. Se näki töissään ja toimissaan, iloissaan ja suruissaan nuot

20 ihanat, vilkkaat, mustasilmäiset Madjarin-tytöt ja nuot pulskat, viiksi-suut, tulenluonteiset Madjarin-pojat, jotka ovat Unkarin kansan ydin ja sydän. Se näki vanhain muistojensa, jotka jo olivat aikaa sitten menneen ajan pohjattomaan mereen vajonneet, uudestaan haamoittelevan, samoin kuin

25 *délibáb* (kangastus) *puszta*'n yli kuvittelee tavallista näköpiiriä alempana olevia kaukaisia seutuja. — Vilkkaan mielikuvituksen ohessa osoittaa itseään myös syvä, hellä tunto Petöfin runoelmissa. Ei kuitenkaan koskaan tuota vetelää, itku-suista hemeätuntoisuutta, joka kuutamossa huokailee.

30 Raitis on ilo, raitis koko henki Petöfin runoudessa. Eikä sille ole leikki, eika pilkka suinkaan oudot.

Kokonainen vihko Petöfin lempilauluja on omistettu vainajalle, „valkoveriselle Etelkalle“. Se oli viidentoistavuotinen tyttö, jonka hän näki vähää ennen kuolemaa, ja johon

35 hän niin rakastui, että teki hänen nimensä kuolemattomaksi

rikkaalla „kypressi“-kiehkurallaan. Tämä innokas, syvä lempi ei kuitenkaan estänyt häntä muutamia kuukausia myöhemmin rakastumasta elävään neitoon, Julia Szendrey'hin. Tämän isä enemmän kuin vuoden ajan pani ankarasti vastaan, koska hänen mielestään kosija ei ollut tarpeeksi vakava luonteeltaan. Syksyllä 1847 antoi hän viimein vastahakoisesti suostumuksensa, ja nyt alkoi runoilijalle onnen-autuimman avio-elämän aika, joka myös innostutti häntä lukemattomiin lauluihin. 5

Kovin pitkä onni ei ollut kuitenkaan hänelle suotu. 10 Myrskyisten 1848 ja 49 vuosien laineet riehuivat yhä korkeammalle ja tempasivat myös Petöfin hurjaan meluhunsa. Tässä aukeni hänen runohengelleen taas uusi, suuri piiri. Petöfin sydäimestä alkoi uhkuella isänmaallisia lauluja, niin voimallisia, tulsia, niin yllyttäviä, kapinallisia, että ne sitten, 15 kun kapina kukistettiin, olivat monta vuotta Unkarissa kielletyt. Nekin ovat mitä jalointa Petöfin jalo runohenki on tuottanut.

Tämmöisten lauluin laulaja tietysti ei pysynyt kotona, koska Unkarin kansa, julistettuaan Habsburg'in suvun kruununsa 20 menettäneeksi, riehahti kapinaan. Petöfi tuli kapteeniksi 27:en *honvéd*-(nostoväen) pataljonaan ja seurasi sitten kenraali Bem'in uljaita retkiä, päällikön apulanttina. Taistellen ja runoillen joutui hän näin heinäk. 31 p. 1849 Schässburg'in turmiolliselle tanterelle. Monituntisen, verisen tappelun perästä voitti 25 täällä yhteen-liittäytyneiden Itävaltalaiden ja Venäläisten voima Bem'in pienen joukon. Rivit hajosivat, kukin pakeni haaralleen, Petöfi nähtiin vielä parin, kolmen kumppalin kanssa ratsastavan erään mais-pellon kautta — ja sen perästä ei ole hänestä enää nähty eikä kuultu mitään. Hänen ruumiinsa ei löytynyt kaatuneitten joukosta, hän ei näkynyt 30 vankien parvessa, hän ei myös ilmautunut niiden seuraan, joiden oli onnistunut päästä ulkomaille pakoon. Hän on tainnut saada surmansa jossakin pienessä syrjäkahakassa, kauempana varsinaiselta tappelutanterelta. Luultavasti oli hänelle 35 siis suotu se kuolema, jota hän olikin itselleen toivotellut ihanassa laulussaan:

Jos en näin saa — tahtoisinpa kuolla,
Kosk' on armas aika keväinen,
Sotakevät, jolloin ruusut puhkee,
Veriruu sut rinnast' urhojen.

5 Jolloin torvi, sodan satakieli,
Laulaa kesken savun, salamain.
Silloin kuolo tulkoon, veriruu su
Puhjetkoon myös minun rinnastain.

10 Ja kun ratsun selästä ma vaivun,
Paina suukkos mulle huulihin,
Sulje huulen' Impi Vapauden,
Taivaan tyttäristä kallehin!

4. *rinnast'*, e h. *rinnasta*; — 8. *rinnastain*, e h. *rinnas-
tani*; — 10. *suukkos*, e h. *suukkosi*: — 11. *huulen'*, e h. *huuleni*.

Az
Olvasmányokhoz való
SZÓTÁR.

Aapise, n. -*inen* ábéczé.

ahjo kohó, tűzhely.

ahkera szorgalmas, buzgó, munkás.

ahkio szán (lapp módú).

ahnaute, n. -*aus* mohóság, kap-siság.

aika idő: *aikaan saada* létrehozni; *tulla aikaan* boldogulni, ellenni vmivel.

aika (adj. indecl.) meglett, derék, igazi, nagy.

aikaise, n. -*ainen* időbeli; kora, korán való: *elin-a.* holtig való.

aikomukse, n. -*us* szándék.

aina mindig, mind, egész (-ig), egyre.

ainee, n. -*ne'* anyag, tárgy.

ainoa egyedüli (*unicus*), egyetlen egy: *ainoastansa* csak.

aisa szekér- vagy szán-rúd.

aitta tárház, szerkamara, élés-k.

aja- hajtani, vinni (p. o. ügyet);

ajele- v. fr.

ajo hajtás, üzés; szekerezés, kocsizás.

ajutantti segéd, had-s.

akka asszony, öreg a., feleség;

akkase, n. -*anen*, dim. *akka*.

Jegyzet. Névszók és igék teljes tőalakjukban vannak fölhozva; amazok nagy része mellett az egyes-sz. nominativus is (*n.*), vagy néha a genitivus (*g.*); szintígy némely igék mellett az I. infinitivus (*inf.*) vagy a praesensbeli indicativus egyes-sz. I. személye (*pr. I.*). — Egyéb rövidítések: *tb.* = többes, többesi v. többes-számi; *dim.* = diminutivum; *adj. indecl.* = adjectivum indeclinabile; *attr. comp.* = attributum compositum (összetételbeli jelző szó); — *v. fr.* = verbum frequentativum, *v. mom.* = verbum momentaneum; *v. refl.* = verbum reflexivum; — *l.* = lásd.

ala alj, vmi alatt levő tér, álló vagy fekvő hely, tér (melyet vmi befed, elfoglal): *alla* alatt, *alta* alól, *alle* alá; *alatse* v. *alitse* alatt el.

alaise, n. -*ainen* vmi alatt való.

alaisime, n. -*sin* a mi vmi alatt van, ülő (ambosz).

alammaise, n. -*ainen* alattvaló.

alastoma, n. -*toin* meztelen.

alhaise, n. -*ainen* alacsony.

alimmaise, -*ainen* alsó, legalsó.

alinomaise, n. -*ainen* szünetlen, szakadatlan.

alinomaa mindig, egyre, örökké.

alka- kezdeni.

alku kezdet: *alku-kieli* az eredeti nyelv.

alla, *alle* l. *ala*.

almanakka kalendarium, almanach.

alotta- elkezdni.

alta l. *ala*.

alukse, n. -*us* alj, alul való vmi, alap, talapzat, béliés.

ampu- löni.

ampu (attr. comp.) lövő-.

ammatti hivatal, mesterség, foglalkozás.

ani igen, nagyon, leg-.

ankara buzgó, erősen ható, derék.

ansio érdem.

anta- adni; engedni, hagyni.

antautu- adni magát, megadni magát, bocsátkozni.

antee, n. *anne'* ajándék, elengedés: *antaa anteeksi* megbocsátani.

antoisa bőven adó, sikeres, jövedelmes.

apaja hálólúzó hely.

apu segítség.

apulaise, n. -*ainen* segéd.

arka érzékeny, könnyen sértethető.

arkki ív (árkus).

aro alatt fekvő gyepes föld, völgy.

arvaa- becsülni, hozzá vetni, gyanítani, vélni, gondolni: *arvattava* gyanítható, gondolható, hihető.

arvele- gondolni, gyanítani, sejteni; meggondolni, fontolni.

arvo becs, ár, érték.

arvollise, -*inen*, becses, becsült, tisztelt.

arvostelija bíráló.

arvottoma, n. -*otoin* becs nélkül való, értéktelen.

asee, *asehe*, n. *ase'* eszköz, szerszám, fegyver.

asehettoma, n. -*hetoin* fegyvertelen.

aseme, n. *asen* hely; *asemesta* helyett.

asetta- helyezni, állítani, tenni vhová; alapítani.

asettu- helyeződni, helyére ülni v. állni; ülepedni, lecsillapodni, lenyugodni.

asia ügy, dolog.

asiallise, n. -*inen* dologbeli.

askaree, -*re'* foglalkozás, házi dolog.

asti, -ig (usque, §. 19, d.).

astia edény.

astu- lépni.

asu állapot, kellő rend; öltözet.

asu- lakni; *asuskele-* v. fr.

asunto lakás.

asukkaa, n. -*ukas* lakos.

atria ebéd, étkezés, lakoma.

aukea nyilt, tárt.

aukene-, inf. *aueta* nyílⁿi, megnyílⁿi.

autta- segíteni; *auttele-* v. fr. *autuaa*, n. *-uas* boldog.

avara kiterjedt, terjedelmes, tág. *avio* házasság; hitvestárs.

avoime, n. *-oin* nyitott, nyilt, fedetlen.

avu erkölcs, tulajdonság, tehetőség; *hyvä-avuisse*, n. *-inen* jó erkölcsű, jóra való, érényes.

E- v. neg. (1. *en*, 2. *et*, 3. *ei*; lásd §. 32.).

edellise, n. *-inen* előbbi (1. *ete*).

ehkä ámbár, bárcsak; talán.

eho ép, egész, erős.

elatukse, n. *-us* eltartás, élelem.

elime, n. *elin*: *elin-aika* életidő.

elo élet; eleség, élelem; vetés, gabona.

elä- élⁿi: *elävä* (élő) állat.

eläime, n. *-äin* állat.

elättä- (életⁿi), eltartani.

enempä, n. *-mpi* (compar. *enä*) több.

englantilaise, n. *-ainen* angol

enimmiten többnyire (*enimpä*).

ennen 1. *ente*.

ennusta- jövendölni.

ennustukse, n. *-tus* jövendölés, jóslat.

ennättä- megelőzni, elérni, utóⁿérni.

enimpä legtöbb, legnagyobb.

ensiksi 1. *ente*.

ensimmäise, n. *-äinen*, első, legelső.

ensin: *ei-kään* ingyensem, korántsem.

ente, n. *ensi* első, legközelebbi; *ennen* előtt (időről); ez előtt, az előtt.

entise, n. *-inen* előbbi.

enää többé.

epä-säännöllise, n. *-inen* szabálytalan.

epäile- kételkedni, megkérdelni, gyanuba venni.

eri (adj.) külön.

erilaise, n. *-ainen* különⁿemű, különböző.

erinäise, n. *-ainen* külön való, különös.

erinomaise, n. *-ainen* kiváló, különös.

erinomattain kiváltképen, rendkivül.

eriä-, *erii-* elkülönödni, különválni, eltérni.

ero elválás, búcsú, elbocsátás.

eroa- elválⁿi, eltérⁿi, különbözⁿi.

eroitukse, n. *-tus* különbség.

erä íz (ízben), *-szer*, *-szor*.

erää, n. *-räs* bizonyos, egyvalemely, némely.

esinee, n. *-ne'* tárgy.

estee, n. *-te'* akadály.

esty- akadályozva, gátolva lenni.

estä- akadályozni, gátolni.

ete, n. *esi* elő: *edessä*, *edellä* előtt; *edestä*, *edeltä* elől;

eteen, *edelle* elé; *editse* előtt el; — *edeltä-päin* előre, eleve; *edellä* (adv.) elül, előbb.

etelä dél.

eteläise, n. *-äinen* déli.

etenkin kivált, főleg (*ete*).

etsi- keresni.

että hogy.

etu elő (l. *ete*); előny, haszon :
etu-puoli előrés, *-jalka* első
láb.

etuise, n. *-inen* előbbvaló; hasz-
nos, előnyös.

etumaise, n. *-ainen* elülső.

evankelise, n. *-inen* evangélikus.

* *Golova* (or.) fej, falunagy.

Haamoittele- gyöngén fényleni,
csillámlani.

haava seb (vulnus).

haara ág, elágazás; tájék, irány.

haaraise, n. *-ainen* ágas, -ágú
(elágazott).

haaskaa- elrontani, tönkretenni.

haittaa- akadályozni, gátolni,
ártani.

hajoa- szétmenni, elszéledni.

hajoittaa- szétbontani, -szórni,
szétvetni.

haju szag, illat.

hakkaa-, inf. *hakata* vágni.

hakoise, n. *-oinen*: *vasta-h.*
ellentőrekvő.

halla fagy, éjjeli f., dér.

hallitse, inf. *-ita* igazgatni, kor-
mányozni.

hallitukse, n. *-us* kormányzás,
kormány, uralkodás.

hallituksellise, n. *-inen* kor-
mányzati, igazgatási.

halu vágy, kívánság, kedv vmire,
hajlandóság.

hampaa, n. *hammas* fog (dens).

hankki- fölszerelni, -készíteni,
készületet tenni; szerezni,
meg-szerezni.

harjantee, n. *-nne'* hátság emel-
kedés, kisebb hegyhát.

harjoitta- gyakorolni.

hartea felső hát, váll.

harva ritka.

hassu hóbortos, bolondos.

haukku- ugalni.

hauli srét (svéd: hagel).

hauska mulatságos, kellemes.

hauta gödör, verem, sír.

havaitse-, inf. *-aita* észrevenni.

hedelmä gyümölcs.

heikko gyenge.

heikäläise, n. *-äinen* ő közü-
lök való, saját emberük.

heimo nemzetség, atyafiság.

heimolaise, n. *-ainen* rokon-
ságbeli, atyafi, rokon.

heinä széna, fű.

heittä- vetni, hajítani, dobni:

h. henkensä lelkét kiadni.

helistime, n. *-stin* csengetyű,
csörgő, csecsebecse.

hellä érzékeny, gyöngé, lágy,
szelíd.

helma fölktött ruhaalj, ruha-
szegély.

helme, n. *-mi* gyöngy: *helmi-*
kuu februárus.

hempeä puha, érzékeny, kényes.

helppo könnyű (facilis).

hengellise, n. *-inen* lelki, szel-
lemi.

henke, n. *-ki* lélek.

herkeä-, inf. *-rjetä*, *-retä*
szünni, meg-sz.

herkku jóízű étel, nyalánság.

herkuittelle- válogatva étkezni,
nyalánsággal élni.

herkullise, n. *-inen* jóízű, finy-
nyás; kéjelgő.

herra úr.

herättä- ébresztetni, föl-é.

herää- fölébredni.

heti mindjárt.

hetke, n. -*ki* pillanat, percz; kis idő, óra.
hevoise, *hevose*, n. -*oinen*, -*onen* ló.
hieno finom, vékony.
hiero- dörzsölni.
hihna szíj.
hiippa süveg, püspöki s.
hiippakunta püspökség.
hiire, n. -*ri* egér.
hilja halk, lassu, csendes.
hiljaise, n. -*ainen* halk; lassú, késő; szerény.
himoise, n. -*oinen* vágygyal való, vágyó.
hinta ár (pretium).
hirte, n. -*rsi* szálfa, gerenda, akasztófa.
hirttä- fölakasztani.
hirve, n. -*vi* jávor szarvas, szarvas.
hitaa, n. *hidas* lassú, rest.
hivukse, n. -*us* haj.
hohta- fényleni, ragyogni, csilogni.
hoikka vékony, karcsú, sovány.
hoikkene-, inf. *hoiketa* karcsúlni.
hoita- őrizni, gondozni.
hoito őrzés, gondozás.
hoksaa- észrevenni, észlelni.
hollantilaise, n. -*ainen* hollandi.
hopea ezüst.
horju- tántorogni, ingadozni.
housu nadrág.
huivi kendő; nyakravaló.
hukku- beleveszni, elveszni.
hullu bolond.
hullutukse, n. -*tus* bolondítás, bolondozás.
humala komló.
humina zúgás, bűgás.

huokaa-, inf. *huo'ata* sohajtani, pihegni, megpihenni; *huokaile*- sohajtozni.
huokea könnyü (nem bajos); enyhe; olcsó.
huole, n. -*li* gond.
huolettoma, n. -*etoin* gondatlan.
huoli- gondolni vmivel.
huomaa- észrevenni.
huomene, n. -*men* reggel; holnap, holnap nap; *huomenna* holnap (cras); *ylihuomenna* holnapután.
huonee, n. -*ne'* ház, lakóépület, szoba.
huono hitvány, rossz, nyomorú,
hurja örült, veszett; szilaj, vad.
hurjapäise örült, eszeveszett.
husaari huszár.
huule, n. -*li* ajak.
huuta- kiáltani.
huuti (elkergető, elutasító indulatszó).
huuto kiáltás.
huvi mulatság, kedvtelés.
huvitta- mulattatni, mulatságossá tenni.
hyljeksi- megvetni, megutálva otthagyni.
hyppi- szökdösni.
hyppää-, inf. *hypätä* szökni, ugrani.
hyvyrte, n. -*yrs* jóság.
hyvä jó: *hyvin* (adv.) nagyon, igen.
hyväile- jósággal illetni, szeretni, czirógatni.
hyväise: tb. *hyväiset* (tkp. *jääh.*) búcsú: *jättää hyväiset* elbúcsuzik.
hyödyllise, n. -*inen* hasznos.
hyöty haszon.

hämähäkki pók.
häpy szégyenérzet, szégyenlet,
szemérem.

härkä, g. *härjän*, *härän* ökör.
hätyyttä- sietésre szorítani,
szorultságba hozni.

hätä szorultság, veszedelem.
hävettä-: *minua hävettä* pu-
det me.

hävittä- elpusztítani.
häviä-, inf. *hävitä*, elpusztúlni,
tönkre menni.

höyhene, n. *-hen* toll.

Ihana gyönyörű, szép.
ihastu- örülni, meg-ö.
ihastukse, n. *-us* gyönyörködés,
öröm.

ihmeellise, n. *-llinen* csodás,
csodálatos

ihmise, n. *-inen* ember.

iho bőr, testbőr (haut).

iki (attr. comp.): *iki-vanha* ös-
régí.

ikkuna ablak.

ikä életkor (aetas): *ikinä* va-
laha; *ikkäänkuin* épen úgy
mint, mintegy; *ikäs* (*ikänsä*):
i.-kuin épen úgy mint.

ikävä unalmas, epedéstől ked-
vetlen.

ilkeä csúnya, gyűlöletes, gya-
lázatos.

ilma levegő, ég; idő (wetter).

ilman (§. 19. d.) nélkül.

ilmau-, *ilmautu-* megjelenni.

ilmi nyilván, világra, közre
(-bocsátani).

ilmoitta- nyilvánítani.

ilmoitukse, n. *-us* nyilvánítás,
jelentés.

ilo öröm, vígság.

iloise, n. *-oinen* víg, örvendező.
ilta este.

imarrukse, n. *-us* hizelgés.

impe, n. *-pi* szűz (virgo).

inokkaa, n. *-okas* indulatos,
nagyhevű.

innostutta- lelkesíteni.

into lelki erő, buzgóság, lelki
hév.

irta: *irralla* szabadon, nem
kötve.

irti szabadon, eloldva.

irvistele- viczorogni, gúnyolni.

iso nagy.

istu- ülni.

istuime, n. *-uin* szék.

isä atya: *esi-isä* előd, ős.

isäntä gazda, háziúr.

itikka szúnyog, rovar.

itke- sírni.

itku sírás.

itse maga (§. 17. c.).

itä kelet, napkelet.

itävaltalaise, n. *-ainen* osztrák.

Jaka- (pr. 1. *ja'an*) osztani;
jakaja osztó.

jakau- oszítani.

jaksa- bírni (vermőgen).

jalka, g. *jalan* láb.

jalkinee, n. *-ne'* lábravaló, láb-
beli.

jalo nemes, kitünő.

* *jasakka* (or. *jaszak*) vadbőr-
adó.

jatkee, n. *-ke'* hozzátoldás, foly-
tatás.

jauho liszt.

jo már.

jo, n. *joka* a ki, a mely; comp.

jompa, n. *-pi* melyik a kettő

közül (uter): *jompa-kumpa*
alteruter, valamelyik.
johta- vezetni.
joka (adj. indecl.) minden.
jo-kaan: *ei jokaan* semmi.
jokaise, n. *-ainen* mindenik,
mindegyik.
joke, n. *-ki* folyó (fluvius).
jokin valaki, valami; vmely.
jo-ku valaki, valami, valamely.
jolloin a mikor; *j.-kulloin* né-
melykor, hébehóba.
jonne a hova; *j.-kunne* vala-
hova.
jos ha; *joska* habár, vajha.
josko vajjon.
joskus hébehóba, néha.
joten [úgy] hogy; amint, mi-
képen.
jotenkin, *jotensakin* valami-
képen, valamennyire; *joten-
kuten* valamiképen.
joukko csapat, rakás.
joulu-kuu december.
jouse, n. *-si* íj, kézij.
jouta- ráérkezni vmire.
joutu- sietni, jutni; kerülni,
bele-k.
juhla ünnep, ünnepély.
julista- nyilvánítani.
julma rút, rettentő, kegyetlen.
jumala isten: *epä-j.* álisten,
bálvány.
juo- inni.
juokse-, inf. *juosta* folyni, futni;
juoksentele- v. fr.
juoksu folyás, futás; folyamat,
menetel.
juoma ital.
juominki ivás, duska.
juone, n. *-ni* sor, hosszú rend;

csiny, csel, ravasz fogás;
juonise (adj. : *juone*-val való).
juotta- itatni (*juo-*).
juotta- forrasztani.
* *jurta* (or. *jurta*, votj. mord.
jurt, *jurta*) lakás, ház
juure, n. *-ri* gyökér, tő.
juuri épen, teljesen [úgy].
juurtu- gyökeredezni, meg-gy.
jylhä sötét, zordon (erdő, felhő).
jyvä gabona-szem; (tb.) gabona.
jäise, n. *-inen* jeges.
jäljessä, l. *jälke*.
jälke, n. *-ki* nyom (vestigium);
jäljessä, *jäljestä*, *jälkeen*
után; *jäljelle* v. *jällelle* hátra;
jälkeen hátra, utána, később :
jälkeen-päin utóbb, későbbben.
jälkimmäise, n. *-äinen* utóbbi.
jälleen megint, újra.
järjellise, n. *-inen* eszes, értel-
mes, okos.
järjestykse, n. *-ys* rend, el-
rendezés, rendszer.
järve, n. *-vi* tó.
jättiläise, n. *-äinen* óriás.
jättä- hagyni, elhagyni.
jää- maradni.
jää jég.
jäähty- lehülni, kihülni.
jääty- megjegesedni, befagyni.
-kaan, *-kään-* (nyomatékosító
szócska, §, 33, A.).
kaare, n. *-ri* ív, ívalakú fa,
hajóborda, bókony.
kaatu- eldőlni, ledőlni, elesni.
kahakka zenebona, csetepaté.
kahdeksa, n. *-san* nyolcz.
kahte, n. *kaksi* kétfő; *kahdesti*
kétszer; *kahtia* kétfelé, ketté.
kaikke, n. *-kki* minden : *kaik-*

- kialla* mindenütt, *kaikkialta* mindenünnen, *kaikkialle* mindenüvé; *kaiketi* mindenképen, egyáltalában, teljesen; valóban, bizonyára; mégis csak, legalább.
- kaiku-* hangzani, visszahangzani.
- kaipaa-*, inf. *kaivata* nélkülözni; megkívánni, szükségleni; panaszolni.
- kaisla* káka, nád.
- kaitaise*, n. -*ainen* szük, keskeny.
- kaitsija* pásztor.
- kaiva-* ásni, túrni, vakarni.
- kaivo* kút.
- kala* hal.
- kalasta-* halászni: *kalastaja* halászó, halász.
- kalastukse*, n. -*us* halászat.
- kallii*, n. -*llis* drága.
- kaltaise*, n. -*ainen* -féle, -szerű: *sen-k.* afféle, olyan.
- kalu* szerszám, holmi: *huonekalu* házi bútor.
- kalvea* halvány, fakó.
- kamari*, *kammari* kamara.
- kamiini* kandalló.
- kanava* csatorna, kanális.
- kankaa*, n. -*ngas* vászon.
- kansa* nép, nemzet.
- kansalaise*, n. -*ainen* néptárs.
- kanssa* -vel együtt.
- kante*, n. -*nsi* fedél, fedő.
- kapakka* korcsma.
- kapea* szük, keskeny.
- kapina* lázadás, zendülés.
- kapinallise*, n. -*inen* lázadással való, lázadozó.
- kapinee*, n. -*ne'* holmi.
- kappa* mérő, véka.
- kappalee*, n. -*le'* darab; tárgy.
- kapteeni* kapitány.
- karhu* medve.
- karja* nyáj (főleg szarvasmarha): *karjan pito* baromtartás.
- karjaise*, n. -*ainen* nyájjal, marhával bíró; legelőre járó: *yksi-k.* első évben legelőre járó (másodfü).
- karkaa-*, inf. *karata* ugrani, szaladni.
- karkuri* szőkevény.
- kartano* nemes telek, udvar, úri ház.
- karte*, n. -*rsi* füstölgő üszök, gyertyahamú; füstszag, égészag.
- karva* szőr; szín (color).
- karvaise*, n. -*ainen* szőrös.
- kasarmi* kaszárnya.
- kasta-* nedvesíteni; keresztelni; *kastatta-* v. caus.
- kastu-* nedvesedni, megázni.
- kasva-* nőni, növekedni, teremni; teremni vmit.
- kasvatta-* nevelni, növesztetni.
- kasvatti* nevendék.
- kasvatukse*, n. -*us* nevelés.
- kasvo* orca, pofa.
- kasvuise*, n. -*uinen* növésű.
- kateute*, n. -*us* irígység.
- kateuttoma* bánattalan, nyugodt.
- katkase-*, *katkaise-* elszakítani, le-sz., elvágni, csonkítani.
- katkismukse*, n. -*us* káté.
- katoa-* elveszni.
- katoolise*, n. -*inen* katolikus.
- katsanto* tekintet.
- katsasta-*, v. mom. *katso-*.
- katsele-*, v. fr. *katso*.
- katso-* nézni.
- katta-* fedni, befedni.
- kattee*, n. *kate'* fedő, takaró.

kattila katlan.
katto fedél, ház-f., háztető.
katu úcza (utcza).
kauas l. *kauka*.
kauha merő kanál, m. edény.
kauvan l. *kauka*.
kauka távol, messzevaló: *kau-kaan aikaan* (hosszú időbe) régen; *kaukaa* messziről, *kaukana* messze, távol, *kauas* messzire (comp. *kauempana*, *kauempaa*, *kauemmaks* v. *-mmas*, *-mma'*); *kauan* sok ideig, soká.
kaukaise, n. *-ainen* messzevaló, távoli.
kaula nyak.
kaulukse, n. *-us* gallér.
kaunii, n. *-nis* szép.
kauppa vétel, vásárlat, alku, adás-vevés: *huuto-k.* árverés.
kauppiaa, n. *-ias* kereskedő.
kaupunki város.
kaupunkilaise, n. *-ainen* városbeli.
kaute, n. *-kausi* ambitus: *vuoro-kaute* egy 24 óra, éjnap; *kautta* által, -n át.
kavahta- hirtelen fölkelni, föl-
szökni.
kavio lóköröm, pata.
kehno hitvány, haszontalan, rossz.
kehoitukse, n. *-us* ösztönzés, indítás, unszolás.
keihää, n. *-häs* kopja.
keikku- hintázni; ugrálni.
keino eljárás, út, mód.
keittä- főzni.
keksi- kitalálni, észrevenni.
keli szánút.
kellekse, n. *kelles* széldeszka

(schalbrett), felibe hasított faszál.
kello harang.
kelvottoma, n. *-otoin* vmire nem való, rossz.
kengittä- megpatkolni (lovat).
kenkä czipő; patkó.
kenraali tábornok, generális.
kerä: *kerassa*, *keralla*, *kerä* -vel együtt; *keralle* (§. 18 a, 26).
keripukki skorbut, súly.
kerkeä-, *kerkee-*, inf. *kerjetä* v. *keretä* sietni, elérni, odaérni, ráérni.
kerkiä-, inf. *kerjitä* = *kerkeä-*.
kernaa, n. *-nas* készakarátú, *-aasti* készséggel, szivesen.
kerran l. *kerta*.
kersantti őrmester.
kerta réteg, emelet; -szer: *ker-ran* egyszer.
kertaise, n. *-ainen* -szeres, -szerű; *keskin-k.* középszerű; *kaksin-k.* kétszeres; *monen-k.* sokszoros.
kerto-, *kertoo-*, inf. *kerrota* ismételni; elbeszélni.
kertomukse, n. *-us* elbeszélés.
keräjä gyűlés, törvénygyűlés, törvényszék.
keräyty- gyűlni.
kerää- gyűjteni.
keske, n. *-ki* köz, közép: *kesken*, *keskenä* között; *keskellä* közepett; *keskeltä* közöl, közepéből; *keskelle* közepébe.
keskimmäise, n. *-äinen* középső.
keskuute, n. *-uus* közép; egymásközt való érintkezés (találkozás, társalkodás, viszony).

kestä- tartani (dauern) kitarítani.
kesyttömä szelidítetlen, vad.
kesä nyár.
ketri czedrus, cz. fenyő.
kettu róka.
keula orrtőke (hajón); szántalpnak felnyúló előrésze, szánorr.
kevye, n. -yt könnyű.
keväime, n. -äin tavasz.
keväise, n. -äinen tavaszi.
kevää, n. -vät tavasz.
kiehkura koszorú.
kiekura tekergő vonal, csigavonal, karika.
kiele, n. -li nyelv: *sata-k.* csalogány, fülemile.
kieltä- tiltani, eltiltani, megtiltani.
kihise- sziszegni; hemzsegni.
kiiltä-, pr. 1. -llän fényleni.
kiinni erősen tartva (fest): *ottaa k.* megfogni (fest nehmen).
kiinnittä- megerősíteni vmihez, megkötni, odakötni.
kiiree, n. -re' sietség.
kiittä- köszönni, dicsérni.
kiitä- sietve menni, röptülni.
kiivaa, n. -vas heves, buzgó, haragos.
kilju- élesen kiáltani, sivítani.
kilpa verseny.
-kin (encl.) is.
kipinä szikra.
kirise- nyöszörögni, siseregni.
kirja könyv.
kirjallise, n. -inen könyvhöz tartozó, írásbeli, irodalmi.
kirjallisuute, n. -uus irodalom.
kirjavä czifra, tarka.
kirjee, n. -je' levél (brief): *to-distus-k.* bizonyítvány.
kirjoitta- írni.

kirjoitukse, n. -us írás.
kirkkaa, n. -kas fényes, ragyogó, tiszta.
kirkasta- megdicsőíteni.
kirkko egyház, templom.
kirkollise, n. -inen egyházi.
kiroo- átkozni.
kirppu bolha.
kirvee, n. -ves fejsze.
kissa macska.
kitu- nyikorogni, fájdalmasan sírni.
kiukkuise, n. -inen haragos.
kive, n. -vi kö.
kivuloise, n. -oimen beteges.
klasi üveg (l. *lasi*).
klasise, n. -inen üvegből való, üveg-.
koetta- igyekezni, próbálni.
kohdalla l. *kohta*.
kohden l. *kohta*.
kohoa-, *kohoo-* földagadni, emelkedni.
kohta átellenben való hely, irány; körülmény, nézőpont, tekintet: *kohdalla* irányában, felé, átellenben; *kohtaan* iránt, elibe; *kohden* felé,-nek; *kohti*, *kohtia* felé.
kohta mindjárt.
kohtaa-, inf. -data szemközt találni, találkozni; (vele) banni; (iránta) viselni magát; *koh-tele-* v. fr.
kohtalo sors.
kohte, n. -ti irány, irányba eső hely: *tässä kohden* e helyen.
kohtele- l. *kohtaa-*.
kohteliaa, n. -ias udvarias, módos.
kohtuullise, n. -inen méltó, méltó.

tányos; illő; mérsékelt, mód-
jával való.
koipe, n. *-pi* láb, lábszár (ál-
laté).
koira kutya, eb.
koivu nyírfa.
koke- kísérteni, meg-k., igye-
kezni; tapasztalni.
koko rakás; termet, nagyság;
(adj. indecl.) egész: *kokonansa*
egészen.
kokoa, *kokoo-*, inf. *ko'ota* gyűj-
teni, összerakni.
kokoise, n. *-oinen* nagyságú.
kokonaise, n. *-ainen* egész, tel-
jes.
kokoukse, n. *-us* gyűjtemény.
kolea rögös (út), zord (idő).
kolkutta- kopogtatni.
kolmante, n. *-mas* harmadik.
kolme három: *k. kymmentä* har-
mincz.
kolttose, n. *-onen* csiny, csiny-
tevés.
komea ékes, csinos, pompás,
díszes.
komeljantti komédiás.
komero fülke, czella.
konsa, *konsana* mikor: *ei kon-
sanaan* soha; *konsanansa-
kin* akarmikor is, egyáltalá-
ban.
kopea büszke, kevély.
kopeikka kopéka (orosz pénz-
nem).
korea ékes, csinos, pompás.
koreute, n. *-us* ékesség.
korista- ékesíteni.
koristikse, n. *-us* ékesítés, dí-
szítés.
korjaa- összeszedni, föl-sz., el-
hordani, elrakni; rendbeszed-

ni, megigazítani, megcsi-
nálni.
korjautta- kijavíttatni, igazít-
tatni.
korkea magas.
korpe, n. *-pi* vadon erdő.
korsku- büszkélkedni, büszkén
járni.
kortteeri kvartély, szállás.
korva fül.
kosija kérő, leánykérő.
koska mikor; minthogy.
koske- illetni.
kosta- viszont adni, visszafizetni,
megf., megtorolni.
kosto megtorlás, bosszuállás.
koti ház, lakás: *kotiin* haza.
koto ház, honnvalóság; (attr.
comp.) házi: *kotoa* hazól,
hazulról; *kotona* honn (domi).
kova kemény, erős: *kovin* erő-
sen, nagyon.
koulu iskola.
kouristu- összegörbülni.
kovo- keményedni; belerögzeni.
kovuute, n. *-uus* keménység.
kristi: *kristin-opi* keresztyén
hitismeret, k. vallás.
kristillise, n. *-inen* keresz-
tyén.
kristise-, inf. *-stitä* keresztelni,
keresztyénné tenni.
krouvi korcsma.
kruunu korona.
ku, n. *kuka* (§. 17, e.) ki, mely:
kukaan valaki is, *ei kukaan*
senki; *kukin* minden, min-
denki, kiki, akárki is; — *kus-
sa* hol, *kusta* honnan, *ku-
hun* hova.
kuin mint; minthogy, mivel-
hogy; a mint, midőn, hogy

(da, dass), ha (wenn); *kuinka* hogyan: *k. paljo* mily sok, mennyi.
kuiten: *kuitenkin* mégis, [ei] *kuitenkaan* mégsem.
kuitu rost.
kuiva száraz.
kuiva- száradni, megsz.
kuivaa- szárítani.
kukista- ledönteni, leverni.
kukka virág.
kukkaro zacskó, erszény.
kukkura csúcs, kúp.
kuljetta- szállítani, vinni.
kulke- járni, haladni.
kulku járás, menet.
kulta arany; (appositióul) kedves, drága.
kultaa-, inf. *-llata* aranyozni.
kultaise, n. *-ainen* aranyos.
kulu- elkopni, elhasználódni, elfogyini.
kulutta- elhasználni; elmulatni (időt).
kumma csoda.
kummallise, n. *-inen* csodálatos.
kumminkin akárhogy is, mégis.
kumpa, n. *-pi* melyik a kettő közül (uter): *k.-kaan* valamelyik, egyik vagy másik.
kumppali társ.
kun l. *kuin*.
kuninkaa, n. *-ngas* király.
kuninkaallise, n. *-inen* királyi.
kunne, *kunnes* meddig, míg, hova.
kunnia tisztelet, tisztesség, becsület.
kunioitta- tisztelni.
kunnioitukse, n. *-tus* tisztelet.
kunnollise, n. *-inen* derék, jóraló.

kunta (csak összetételben) egész, -ság -ség: *heimo-k.* nemzetiség, törzs, család; *kymmen-k.* tízes csapat (decas); *perhe-k.* család, háznép; *piiri-kunta* kerület; *yhdyk-k.* egyesület, egylet.
kunto testi-lelki erő, derékség.
kuokki- kapálni.
kuole-, inf. *-lla* halni, meghalni
kuolema halál.
kuoletta- ölni, megölni (halatni).
kuolo halál, kimulás.
kuono orr (állatoké: schnauze).
kuoppa verem.
kuorma kocsi- v. szán-teher.
kuri mód, eljárás, fegyelem.
kuritta- fenyíteni, megfenyíteni.
kuritukse, n. *-us* fenyítés, megf.
kurja nyomorú, rosz.
kurke, n. *-ki* daru.
kurttu- ránczosodni, összezsugorodni.
Kustaa Gusztáv.
kustannukse, n. *-us* költség.
kustanta- költségelni, költségét viselni: *kustantaja* költségviselő, [könyv]-kiadó.
kuten hogyan, mint.
kutistu- összeszorúlni, megszűkületni.
kuto- szöni; kötni (hálót, harisnyát).
kutsu- hívni.
kuu hold, hó (luna, mensis):
heinä - kuu július; *elo-kuu* augusztus, *syys-kuu* szeptember hó; *kuu-kaute*, n. *-kausi* hónap, hószak.
kuule-, inf. *kuulla* hallani.
kuuliais, n. *-ainen* szófogadó, engedelmes.

kuultele- l. kuuntele-.
 kuulu- hallatszani, hallani (-ik),
 hírleni (hírlík); tartozni vmi-
 hez.
 kuuluisa híres.
 kuuma meleg, hő.
 kuuntele-, inf. *kuunnella* hall-
 gatni, rá-h., meg-h.
 kuuro süket.
 kuuse, n. -si fenyü-fa: *lehti-k.*
 vörös fényü; *hopea-k.* lúcz-f.
 kuusikko fenyves (erdő).
 kuutamo holdvilág.
 kuute, n. *kuusi* hat.
 kuva kép (bild).
 kuvaa- ábrázolni, leképezni.
 kuvittele-, v. fr. *kuvitta*- ábrá-
 zolni, képzelni.
 kuvitukse, n. -us képzelet:
mieli-k. u. a.
 kyhä- csak amúgy összehányni,
 összecsinalni, -tákolni.
 kykene-, inf. *ky'etä* erőben
 lenni, bírni (vermőgen).
 kykki- guggolni.
 kylke, n. -ki oldal.
 kyllin l. *kyllä*.
 kyllyyte, n. -yys elégség, jól-
 lakottság.
 kyllä elég; (adv.) eléggé, ugyan-
 csak, bizony, ugyan: *kylläksi*
 eléggé.
 kylmä hideg.
 kylä falu.
 kymmene, n. -nen tíz.
 kynä tollszár, író toll.
 kysy- kérdezni, kérni, köve-
 telni: *kysele-* v. fr. kérdezni.
 kyynärä sing, rőf.
 kämmene, n. -nen tenyér: *kar-*
hun-k. medvetalp.
 käpy toboz, fenyü-t.

käpä: *akka-k.* összezsugorodott
 vén asszony.
 kärppä hölgymenyét.
 kärsi- türni, szenvedni.
 käsin l. *käte*.
 käsittä- megfogni, fölfogni.
 käske- parancsolni, fölhívni,
 idézni.
 käsättee, n. -äte' nyakhám.
 käte, n. *käsi* kéz: *on käsissä*
 jelen van, megérkezett; *kä-*
sin felé (§. 19, d.): *kodista k.*
 hazulról.
 kätkye, n. -yt bölcső.
 kätöse, n. -önen kacsó.
 käy- kelni, járni, menni.
 käynti, *käynty* járás: *metsän-*
k. vadászat.
 käyrttä- járatni; ráfordítani,
 használni vmire.
 käyrtökse, n. -ös magaviselet,
 használat.
 käännökse, n. -ös fordítás.
 käänty- fordulni.
 kääntä- fordítani, megfordítani.
 köyhyyte, n. -yys szegénység.
 köyhä szegény.

Laatu rend, mód, minőség, nem,
 faj: *ilman laatu* időjárás
 (wetter).
 lahja ajándék.
 lahte, n. -ti tengeröböl.
 lai faj, mód.
 laiha sovány.
 laina (adott v. vett) kölcsön.
 lainaa- kölcsönözni, kölcsön
 adni v. venni.
 laine, n. -ne' hullám.
 -laise, n. -lainen (csak össze-
 tételekben): *ison-l.* nagyféle,
 meglehető nagy; *monen-l.*

- sokféle, *yhden-l.* egyféle, ugyanolyan.
- laisin*: *ei laisin-kaan* sehogysem.
- laiska* rest, lusta, henye.
- laita* rend, életmód, állapot.
- laitta-* rendezni, intézni; csinálni, készíteni, eszközölni.
- laituri* kikötő hidas, tutaj.
- laki* törvény.
- lakki* kalap.
- lampaa, lampaha*, n. *lammäs* juh.
- lankea-*, *lankee-*, inf. *langeta* esni, dölni.
- lankeemukse*, n. *-mus* esés, ledölés.
- Lappi* Lapphon.
- lapse*, n. *-si* gyermek.
- lapsuute*, n. *-uus* gyermekség, gyermekkor.
- lasi* üveg, pohár.
- laske-* eresztteni; *laskeu-* ereszkedni, leapadni.
- lastu* forgács.
- latina* latin nyelv.
- latinaise*, n. *-ainen* latin.
- lattia* palló, szoba földe, padozat.
- latva* csúcs, fatető: *jo en latva* folyónak felső része, kútfőtájéka.
- lauha* lágú, enyhe, szelid.
- lauhtu-* lanyhulni, enyhülni.
- laukea-* ellővődni, elsülni.
- laula-* énekelni; *laulele-* v. fr.
- laulu* dal.
- lauma* nyáj, falka.
- lausu-* szólni, kimondani.
- lauta* deszka.
- lavitsa* lóca.
- lehmä* tehén.
- leikkaa-* metszeni, vágni, szabni; *leikkele-* v. fr. metéltni.
- leikki* játék, tréfa.
- leipä* kenyér.
- lempe*, n. *-pi* szeretet, szerelem.
- lempeä* kegyes, szende.
- lentä-*, pr. I. *lennän* röpülni.
- leppy-* megengesztelődni, kibékülni.
- lepaä-*, inf. *levätä* nyugodni.
- leske*, n. *-ki* özvegy.
- letittä-* fonni (haját).
- letti* fonadék (flechte).
- leuto* lágú, enyhe (idő).
- leveyte*, n. *-ys* szélesség.
- levedä* széles.
- levittä-* kiterjesztteni, kiteríteni.
- levähtä-* egyet nyugodni, pihenni.
- lieme*, n. *-mi* lé, leves.
- lievittee*, n. *-ite'* enyhítés.
- liha* hús,
- lihava* húsos, kövér.
- lihoitta-* hizlalni.
- liika* fölös, szerfölött való: *liian* v. *liioin* szerfölött, nagyon.
- liikahta-* mozdulni, meg-m.
- liikahutta-* mozdítani.
- liikkee*, n. *liike'* mozgás, mozgalom.
- liikku-* mozogni.
- liikunto* mozgás, mozgalom.
- liittä-* összeköttni, összeeresztteni.
- liittäyty-* szövetkezni.
- likaise*, n. *-ainen* sáros, szenyyes.
- like*, n. *-ki* közelvaló (v. ö. *lähe*):
- likellä-* hoz közel, *likelle-* hoz közel, közelébe, *likeltä*, közeléből.
- linkku* kilincs.
- linna* vár.

lintu madár.
lisä fölös, hozzáadás.
lisää- fölibe adni, hozzáto-
 dani, megtoldani.
litteä lapos, terpedt.
liuska hosszukás lap, szelet
 (papiros).
lohdutta- vigasztalni.
loista- ragyogni.
loisto ragyogás, fény.
loka sár: *loka-kuu* október
 hava.
loma hézag, üres köz.
lopen végkép.
lopetta- végezni, el- v., bevégez-
 ni; elkölteni (ételt).
loppu vég.
loppu- végződni, véget érni.
loukkaukse, n. *-aus* megütés,
 sértés.
loukku kelepce, fogó, tör.
luetta- olvastatni (l. *luke-*).
luettele- elélszámlálni, elésó-
 rolni.
luja erősen álló, biztos.
luke-, pr. i. *lu'en* olvasni; szá-
 mitani, számlálni: l. *hautaa*
 beszentelni a sírt.
luku szám
lukku lakat, kilincs, kalantyú.
lume, n. *-mi* hó (nix).
lumoukse, n. *-us* büvölés, igé-
 zés, varázs.
lunasta- kiváltani, megváltani.
luo: *luoksi* (v. *luo*) -hoz, *luona*
-nál; *luota* -tól.
luo-, inf. *luoda* teremteni.
luokka osztály.
luoma teremtmény.
luomukse, n. *-us* teremtett ál-
 lat, teremtmény.

luonnollise, n. *-inen* természe-
 tes, természetszerű.
luonto természet.
luontee, n. *luonne'* jellem (cha-
 racter)
luopu- elállani vmitől, elválni,
 elpártolni.
luotta- bizni, meg-b. vmiben
luovutta- elválasztani, távolí-
 tani, elbocsátani.
lusikka kanál.
luu csont.
luule- vélni.
luulo vélés, gyanítás; vélemény,
 hit: *epä-l.* gyanú, gyanako-
 dás.
lyhye, n. *-yt* rövid.
lynnähyttä- döngetni.
lyseo lyceum.
lyö-, inf. *lyödä* ütni, verni.
lähe, n. *-hi* közel, közelvaló:
lähellä -hoz közel, *läheltä*
 közeléből; *lähelle* -hoz kö-
 zel, közelébe; *lähes* közelbe,
 közelítőleg
läheise, n. *-einen* közelvaló, kö-
 zeli.
lähene-, inf. *-hetä* közeledni.
lähesty- közeledni.
lähettä- küldeni.
lähte- elindulni, elmenni: *tästä*
lähtein ettől fogva, ezentúl.
lämpimä, n. *lämmin* meleg, me-
 legség.
länte, n. *-nsi* nyugat, napnyu-
 gat.
läpe, n. *-pi* lyuk: *läpi* v. *läpitse*
-n át, keresztül, által.
läänni helytartóság, kormányzó-
 ság.
löyty- találkozni; találhatónak
 lenni, találatni.

lörtä- lelmi, találni.
løyhyä-, *løyhyr*- lebegni, kö-
 rüllebegni, föllebegni.
løylyttä- megfütöni; megfe-
 nyitöni.
Maa föld; ország: *isän-maa*
 haza, *ulkomaa* külföld.
maailma világ (welt).
maakunta vidék, tartomány.
maallise, n. -*inen*: *isän-m.* ha-
 zai, honi, hazafi-.
maha has.
mahdollise, n. -*inen* lehetséges.
mahdottoma, n. -*otoin* lehetet-
 len.
mahta- -hatni, -hetni.
mahtava hatalmas; hathatós.
mahtu- férni, beleférni.
mainee, n. -*ne'* hír, híresség.
mainio hír, hírhedt dolog; híres.
mainitse-, inf. -*ita* említöni, meg-
 említöni.
 * *mais* kukoricza.
maisteri magister.
maja kunyhó; szállás.
majava hód (biber).
makaa-, inf. *ma'ata* feküdni,
 heverni; aludni.
makea, *makiä* édes, jóízü.
maksa - fizetni; belekerülni
 (pénzbe).
maksu fizetés.
 * *malitsa* ingforma felső ruha.
malka, *malko* külső lécz (házte-
 tön).
marakatti macskamajom.
markka marka (pénz neme = 1
 franc).
markkina vásár.
masto árbocz.
mastonieikka árbóczos.

matala alacsony.
matka út, utazás.
matkusta- utazni.
matkustavaise-, n. -*ainen* utazó.
Matti Mátyás
melkeä vmennyire való, megle-
 hetős, jókora; *melkein* jófor-
 mán, majdnem.
melkoise, n. -*oinen* tetemes,
 meglehetős.
meloitse-, inf. -*oita* kormányla-
 páttal evezni.
melu lárma.
menä-, inf. *mennä* menni.
menesty- jól haladni, előre
 menni; sikerülni.
menettä- elveszítöni.
meno menet; szertartás.
merkillise, n. -*inen* megjegyezni
 való, nevezetes.
merkillisyyte, n. -*yys* nevezé-
 tesség.
merkki jel, jegy.
merkitse, inf. -*itä* jegyezni.
merta varsa (reuse).
messu mise.
mestari mester.
mete, n. *mesi* méz.
metso erdész fajd, süket f.; fajd-
 tyúk.
metsä erdő.
metsäise, n. -*äinen* erdős.
metsästykse, n. -*ys* vadászat.
metsästä- vadászni.
mi, n. *mikä* (§. 17, e) mi, a mi;
mikä . . *mikä* az egyik . . a má-
 sik, ki . . ki; *mi-ku*, n. *mi-
 kä-kuka* egyik vagy másik,
 itt is egy ott is egy; *mikään*
 csak valami, valaki is: *ei mi-
 kään* semmi, senki; — *missä*
 hol, *mistä* honnan.

miehe, n. *mies* férfit; ember:
maan-m. földi, honfi; *sota-*
m katona; *esi-m* előjáró,
főnök, elnök, kormányzó;
kauppa-m. kereskedő; *liha-*
m. mészáros.

miele, n. *-li* ész, elme; kedv;
gondolat, szándék.

milloin mikor, midőn; *milloin-*
kulloin néha, hébehába.

mimmoise, n. *-oinen* milyen, a
milyen.

minne hova.

minu, n. *minä* én (§. 17, a).

miten mint, miképen.

mitta mérték.

mittaa- mérni.

moitti- gáncsolni.

molempa, n. *-mpi* mindkét, mind
a kettő, monnó.

mone, n. *-ni* néhány, nem egy,
sok; *monesti* sokszor.

mongolilaise, n. *-ainen* mongol,
mongolféle.

morsiamme, n. *-an* menyasszony,
mátka.

moukari pöröly.

muassa l. *muka*.

muija aggnő, anyóka.

muinaise, n. *-ainen* hajdani,
rég.

muista- emlékezni, meg-émlé-
kezni; *muistele-* v. fr.

muisto emlékezet, emlék.

muistutta- észbe juttatni, em-
lékeztetni.

muka ugyanis.

muka: (§. 18, a, 28) *muassa* -vel
együtt; *mukaan* -vel, szerint.

mukaise, n. *-ainen* vmi szerint
való, alkalmas; *tođen-m.* va-
lószerű.

mulista-: *m. silmänsä* ámulva
nézni, szemet mereszteni.

mulli tinó, tulok.

muna tojás.

muoto alak; arcz, kép; mód.

muotoise, n. *-oinen* alakú.

murkina reggeli; ebéd.

murtee, n. *-rrre'* törés: *kielen*
m. nyelvjaras, tajszólás, dia-
lectus.

musta fekete.

mustalaise, n. *-ainen* czigany.

mutta de.

muu más, egyéb: *muutama* v.

muuame, n. *muuan* egyva-
lamely, egynémely; *muualla*

másutt, *muualta* másunnan,
muualle máshová.

muukalaise, n. *-ainen* idegen,
máshová való.

muulloin máskor.

muuraa- falazni, kövel rakni.

muuten másképen.

muutokse, n. *-os* változás.

muutta- változtatni; más helyre
áttenni; költözni.

muuttu- változni, megváltozni.

muuttumattoma változatlan.

mykkä néma.

myrskyise, n. *-inen* viharos.

myö-, *myy-*, inf. *myydä* el-
adni (vendere).

myöhä késő.

myönti eladás, árulás.

myös, *myöskin* szintén . . . is.

myötä -vel, szerint; *myöten*
szerint, folytában, mentiben,
vmit követve.

mäke, n. *-ki* halom.

märehti- kérödzni

määrä mérték, mennyiség; sza-
bott határ.

Naali éjszaki róka.

naama kép (vultus; facies).

nahka, g. *nahan*, *nahkan* bőr.

nai-, inf. *naida* nőt venni, nő-
sülni.

naise, n. *nainen* nő, asszony.

nakkaa-vetni, dobni; *nakkele-*
dobálni.

naksuttele-csattogatni.

nakuttele-koczogtatni, kala-
pácsolni.

nappi gomb.

narraa-bolondítani, rászedni.

narri bolond.

nauha szalag.

naula szeg; font.

naura-nevetni, ki-n.; *naurele-*
v. fr.

naurii, n. *-ris* répa.

nautinto élvezés, használat.

nautitse, inf. *-ita* élvezni, élni
vmivel.

neito lány, kisasszony.

neljä négy; *neljänto*, n. *-jäs*
negyedik.

nenä orr.

neula tű.

neuvo tanács.

neuvo-tanácsolni.

nii, tb. *tö*, l. *si* (§. 17, d.).

niin úgy; *oly*, annyira: *niin*
paljo *oly* sok, annyira.

nime, n. *-mi* név.

nimittä-nevezni: *-ttäin* neve-
zetesen, névszerint.

nimitykse, n. *-ys* elnevezés.

niska nyak, nyakszirt.

niskaise, n. *-ainen* nyakas, nya-
kú: *uppi-* *niska* makacs.

noi, tb. *tö*, l. *tuo* (§. 17, d.).

noin úgy, amúgy; körülbelül.

noja rátámaszkodó helyzet (*no-*
jalla, *nojassa*); támasz.

nopsa gyors, serény.

nosta-emelni, fölemelni.

nosto fölemelés, keltés.

noudatta-követni.

nouse-fölkelni, emelkedni, föl-
hálni, támadni.

nuhaja-dörmögni, mormolni.

nuole, n. *-li* nyíl.

nuole, inf. *nuolla* nyalni; *nuo-*
leskele-nyalogatni.

nuore, n. *-ri* ifjú, fiatal.

nuorukaise, n. *-ainen* fiatal
ember, ifjú.

nuoruute, n. *-uus* ifjúság, fia-
talság.

nuotti nóta, dallam.

nuotta kerítő háló, gyalom.

nurkka szöglet.

nyuskaa-burnótot színi, tobá-
kolni.

nuuski-megszaglálni.

nyhtä-tépni, kitépni.

nyky mostanság: *n.-aika*.

nykyise, n. *-inen* mostani.

nykkäise-rántani, meg-rántani.

nyt most.

näi, tb. *tö*, l. *tä* (§. 17, d.).

näin így.

näke, pr. i. *näen*, inf. *nähdä*
látni.

näky, pr. i. *näyn* látszani,
meg-látszani.

näkö-látás, tekintet, kinézés,
szín.

nälkä éhség.

näyttelijä színész.

näyttä-mutatni; (c. abl.) vmi-
nek mutatkozni, látszani.

nöyry engedelmes, alázasos.

nöyryyte, n. -*ryys* engedé-
kenység, alázatosság.

Odotta-várni, várakozni.

*oh*e, n. *ohi* mellék, oldal; *ohes-*
sa, *ohella* mellett; *ohelta*,
ohesta mellől; *oheen*, *ohelle*
mellé; *ohitse* mellett el-

ohja kantár, fékszár.

oikea igaz, helyes; jobb (*dexter*):

oikein igazán, helyesen.

oikeute, n. -*eus* igazság, jog.

oiko igaz, egyenes, helyes (írás).

oikoise, n. -*oinen* egyenes.

oksa ág.

ole-, inf. *olla* lenni (*esse*).

olka váll.

ollenkaan: *ei o.* sehogysem, ko-
rántsem, ingyensem.

olletikin kivált, különösen.

olue, n. -*ut* sör.

omaisuute, n. -*uus* tulajdon,

birtok, tulajdonság, sajátság.

omista-bírní, birtokba venni;

ajánlani (*dedicálni*).

omituisse, n. -*inen* tulajdon, sa-
ját; sajátság.

ompele-, inf. *ommella* varrni.

onne, n. *onni* szerencse.

onhenta-kivájni.

onnise, n. -*inen* szerencsájü.

onnistu-sikerülni; boldogülni,
sikert nyerni.

opetta-tanítani, oktatni; *opet-*
tele-v. fr. meg-tanítani.

opetukse, n. -*us* tanítás.

opisto tanintézet: *yli-opisto*
felső tanoda, egyetem.

oppi-tanulni.

roppi oktatás; tanultság, tan-

oppilaa, n. -*las* tanuló, tanít-
vány.

orava evet, mokus.

orii, n. *oris* ménló.

orjuute, n. -*uus* rabszolgaság.

osa rész; osztályrész.

osaa-érteni, hozzáérteni, hoz-
zátudni; eltalálni valahová.

osittain részint.

osoitta-mutatni; meg-m., je-
lenti.

osta-venni (*emere*).

otsa homlok.

otta-venni, elvenni, elvállalni:
vastaan-o. elfogadni.

otukse, n. -*us* fogni való állat,
vad.

oudostele-idegenelleni, idegen-
kedni vmitől.

outo idegen, szokatlan, különös;
hozzá nem szokott.

ove, n. *ovi* ajtó.

Paha rossz, gonosz.

paikka hely: *paikalla* helyben,
azonnal; *paikka-kunta* tájék,

vidék.

paimene, n. -*en* pásztor.

paina-nyomni; nyomtatni (köny-
vet): *painava* nyomós, fontos.

painatta-nyomatni.

paino nyomtatás (könyv-ny.).

paiskaa-dobni.

paista-sütni; fényleni; meg-
látszani.

paita ing.

paitsi, *paitse* nélkül, -n kivül

paja kovácsmühely.

paju füzfa.

pakana pogány.

pakene, inf. *pa'eta* megszabadni,
megfutamodni.

pakkaise, n. -*ainen* fagy.

pako futás, menedék.

paksu vastag.
pala- égni.
palaa-, *palaja*, inf. -*lata* vissza-
 térni.
palase, n. -*anen* darabka.
paljo sok.
paljoute, n. -*ous* sokaság.
palkee, n. -*lje*, -*le'* fuvó (bla-
 sebalg).
palkinto díjazás.
palkitse-, inf. -*ita* díjazni, ju-
 talmazni; megteríteni (kárt),
 megfizetni.
palkka díj, bér, fizetés.
palkkio díj.
palmikoitse-, inf. -*oita* fonni
 (haját).
palo égés: *palo-viina* égett bor,
 pálinka.
palvelija szolga.
palvelukse, n. -*us* szolgálat.
pane- vhová tenni, letenni, rá-
 vetni: *p. kokoon* összetenni,
 szerkeszteni; *p. käymään* já-
 rásba hozni, járásra indítani;
panen ma'ata lefekszem, alud-
 ni megyek.
paperi pápiros; papírpénz,
 bankó.
papisto papság.
pappi pap.
papu bab.
paraa, *parhaa*, *paraha*, n. -*ras*
 legjobb: *paraasta päästä* leg-
 inkább, főképen.
par-aikaa épen (most v. akkor).
parane-, inf. -*rata* javúlni,
 gyógyúlni.
paranta- jobbitani; gyógyítani;
 megigazítani.
parempa, n. -*mpi* jobb.
pari pár, egypár, néhány.

parka jámbor, szegényke.
parku- ordítani, ríni.
parte, n. -*rsi* gerendn, szarufa;
 divat, mód: *puheen-p.* szó-
 lás, sz.-mód.
parve, n. -*vi* csoport, csapat,
 falka.
pata fazék.
pataljoona zászlóalj.
patikka dobogás: *jalka-p.* sza-
 pora gyaloglás.
peijaise, n. -*ainen* (mythologia-
 beli) gonosz szellem; (több.)
 tor, halotti tor.
peittee, n. *peite* fedő, takaró.
peittä- fedni.
pelko félelem.
pelkkä tiszta (vegyítetlen), mérő.
pelkää-, inf. -*jätä*, -*lätä* félni.
peioitta- félelembe ejteni.
pelto szántó föld.
peninkulma mérföld.
perehty- beleszokni (házhoz sz.).
perhee, n. -*he'* család, háznép.
perin egészen, tökéletesen.
permanto padozat, palló.
perä hátsó rész, utó, far; fe-
 nél, alap; *perässä*, -*perästä*,
perään után; *peräti* egészen,
 épenséggel.
peräise, n. -*äinen* utóbeli; vmi-
 féle utóval (alappal, eredettel)
 bíró, -eredetű: *alku-p.* ere-
 deti.
perättömä alaptalan.
pesti felpénz, fogláló: *ottaa*
pestiä szegődni.
pese-, inf. *pestä* mosni.
pesä fészék.
petokse, n. -*os* család.
pettä- csalni, meg-csalni.
pian (l. *pika*) hamar, mindjárt.

pidättä- tartóztatni, visszatartani, megállítani.
pieksu czizma, kurta czizma.
piene, n. *-ni* vékony, finom, kicsiny, apró.
piha udvar.
pihka gyanta, fagyanta.
pihti, *pihte*, n. *-ti* fogó (zange).
piikki nyárs, kopja; szúróhegy, szeg.
piikko durva vászon.
piikkose, n. *-onen*, dim. *piikki*.
piilu bárd.
piiri kör, kerület.
piirrokse, n. *-os* bevésés, bekarcolás, rajzolás.
piippu pipa.
piiska ostor.
piispa püspök.
pika gyors, hamar; *pikemmin* hamarabb, inkább.
piki szurok.
pilaa- elrontani; *pilaele-* v. fr. *pilautu-* elrontódni, elromlani.
pilikka tréfa, gúny.
pilikkaa-, inf. *-lkata* kicsúfolni, kigúnyolni.
pilvè, n. *-vi* felhő.
pirtti lakószoba; fürdőszoba.
pistele-, v. fr. *pistä-* szűrni, be-sz., bedugni; (refl.) betérni; megfordulni valahol.
pitkin hosszában, mentiben.
pitkittä- folytatni.
pitkü hosszú.
pito tartás: *pidot* vendégtartás, lakoma.
pitä- tartani; (személytelen igéül) *pitää* kell.
pitäjä v. *pitäjää*, n. *-äs* egyházmegye, fára.

pohatta dúsgazdag.
pohja fenék, éjszak.
pohjaise, n. *-ainen* éjszaki.
poika fiú: *talon-poika* paraszt, pór.
poikka-, *poikkee-*, inf. *poiketa* eltérni, letérni.
poikki *-n* keresztül, keresztül át; szét, el (*-törni*, *-vágni*).
poimi- szedni, összeszedni.
pois el, félre.
polke- taposni, lépni; alányomni, kevésre becstülni (árút).
poltta- égetni: p. *tupakkaa* dohányozni.
poro iramszarvas.
porstua tornác; pitvar.
portti kapu, ajtó.
poske, n. *-ki* pofa, orca.
potkaise- rúgni.
pouta derű, tiszta száraz idő.
pove, n. *-vi* kebel.
puhalta- fújni, fuvallani.
puhaltime, n. *-llin* fuvó (blase-balg).
puhdistukse, n. *-us* tisztítás: *uskon-p.* reformáció.
puhee, n. *-he* beszéd.
puhkee-, inf. *puhjeta* fakadni, kitörni.
puhele- (v. fr. *puhu-*) beszélgetni.
puhtaa, n. *-hdas* tiszta.
puhu- beszélteni.
puhuttele- szólítani.
puikko pálczika, faszeg, szilánk.
pukeu- öltözni.
pukime, n. *pu'in* öltöruha, öltöny.
puku öltözet.
pulkka szán, bizonyos szán-nem (a lappoknál).

pulska termetes.
punaise, n. -*ainen* vörös.
puno- fonni, sodorni.
puntari mérleg: *ilma-p.* lég-mérő.
puole, n. -*li* fél: *miehen puoli* férfi nembeli, férfi ember; *äiti-p.* mostoha anya; — *puolella*: *ulko-p.* -n kívül, *sisä-p.* -n belül; *puolen*: *tällä p.* -n innen, *toisella -p.* -n túl; *puolesta* részéről, -ra nézve.
puraise-, *purase*, v. möm. *pure-* harapni.
pure-, inf. *purra* harapni, rágni.
puserta- nyomni, szorítani, facsarni.
putoa-, *putoo-*, inf. *putota* esni, leesni.
puu fa.
puukko gyilok; faragó kés, bicsek.
puuta (oroszló súlymérték) púd.
puuttee, n. *puute'* hiány
pyhä szent; ünnep.
pykälä rovás, rovátka; fok.
pylvää, n. -*väs* oszlop, támaszfa.
pyrki- igyekezni, iparkodni.
pyssy puska.
pyssy- maradni, meg-m.
pyy fajd, császár-fajd, császár-madár.
pyydykse, n. -*ys* fogó, kelepce, csapda.
pyyntö fogás (fang); keresés.
pyytä- fogni (halat, vadat); kérni.
pyytö- I. *pyyntö*.
pyöreä kerek, gömbölyű.
pyörtyttä- szédíteni.
pähkinä dió, mogyoró.

päin felé.
päitse, tb. n. *päitset* fék.
päivittelen- panaszkodni, jajveszékelni.
päivä nap (különösen „dies“).
päiväise, n. -*äinen* napos, napi:
pahan-p. nyomorgós, nyomorult.
päivällise, n. -*inen* délebéd.
päree, n. -*re'* szilánk; fáklya.
pää fej; fő (-ember); vég (*matkan päässä*); *päällä* rajt, *päältä* -ról, *päälle* -ra, -re, *päällitse* rajt el, fölötté el.
päälle fölibe, fölül.
päälletysten egymás fölött.
päällikkö főnök, fővezér.
päällykse, n. -*ys* fölülvaló vmi, fölső.
pääse-, inf. *päästä* oldódni, szétválni; szabadúlni; eljutni, bejutni, lenni (vmivé).
päättee, n. *pääte'* végzés, befejezés, tetézés; véghatározat, következtetés; végzet, szöveg.
päättä- elhatározni.
päätty- befejeződni.
pölkky fatöke.

Raaka (g. *raa'an*, *raan*) nyers, főtlen.

raamattu szentírás, biblia.
raapustele- vakarni, karczolni.

raata- erővel dolgozni.

raatele- szaggatni.

raatelija ragadozó vad.

raato dög, holt test.

raha pénz.

rahi pad, lóca.

rahvaa, n. -*vas* nép, köznép.

raiskaantu- megromlani.

raitii, n. *raitis* friss.

raja hátár.
rakasta- szeretni.
rakastu- beleszeretni.
rakenta- építeni.
rakennukse, n. -*nus* építés,
 alkotás; szerkezet.
rakkaa, n. *rakas* kedves, sze-
 retett.
rakkaute, n. -*aus* szeretet.
rakki kisebb fajta kutya, eb:
helma-rakki öleb.
rakko hólyag.
raksuttele- ropogtatni; csat-
 togni (madárhangról).
rangaistukse, n. -*tus* büntetés
ranskalaise, n. -*ainen* francia.
ranta part.
rappio szakadozó, rozzant; sz.,
 r. állapot.
rasitta- terhelni.
rasitukse, n. -*us* megterhelés,
 nyomorgatás.
raskaa, n. -*kas* nehéz.
ratkaise-, *ratkase*- szétválasz-
 tani, elintézni (peres ügyet).
ratsasta- lovagolni.
ratsu hátsó ló, paripa.
raudoitta- megcsalni.
rauha béke.
raukka szegényke, nyomorúlt.
rauta vas.
rehtori rektor.
reikä lyuk, nyílás.
reke, n. -*ki* szán.
 * *renikka* mézes kalács.
renki szolga, béres.
renttu fityegő, rongyos; ron-
 gyos ember.
repaleise, n. -*einen* foszlányos,
 szakadozott, rongyos.
repi-szakítani, szét-sz.
repo róka.

riehahta- följajdúlni, fölzen-
 dúlni.
riehu- zúgni, zajlani, följajdúlni.
rientä- sietni, sietve menni.
riepu rongy.
rihma füző (fonál, szíj); len-
 fonál, czérna.
ristikko rács, rácsozat.
riippu- = *riippu*-.
riita veszekedés, per.
riitele- veszekedni.
riittele- vékonyan bejegendzeni
 (szajlani).
riittä- telni valamire, elégnek
 lenni.
rikastu- gazdagodni.
rikastutta- gazdagítani.
rikkaa, n. *rikas* gazdag.
rikkaute, n. -*aus* gazdagság.
rikko- szegni, meg-sz., bünt
 tenni.
rinta mell: *vasta-r.* ellentállás;
 — *rinnalla* mellett, *rinnalta*
 mellől, *rinnalle* mellé.
riippu- függni.
ristaise-, *ristase*- (v. mom.
risti-): *r. silmiänsä* keresztet
 vetni.
riuna (or. *grivna*) tíz kopékás.
rivi sor, rend.
rohkaise- fölbátorítani.
rohkeä bátor.
rohkene-, inf. -*hjeta* bátorodni,
 merni.
rosvo rabló.
rouva asszony.
ruhtina fejedelem.
rukka szegényke.
rukoukse, n. -*ous* imádság.
runo költemény, vers.
runoelma költemény.
runoile- költeni (verset).

runoilija költő, versszerző.
 runoniekka versszerző, költő.
 runsaa, n. -sas bőséges.
 ruoho fű.
 ruoka (g. ruo'an, ruu'an) étel.
 ruokki- étellel tartani, élel-
 mezni.
 ruotsalaise, n. -ainen svéd.
 rupatta- csacsogni, fecsegní.
 rupea-, rupee-, inf. ruveta
 kezdeni, hozzá fogni.
 rupla rúbel (oroszb pénz).
 ruskea riska, barna.
 ruuhe-, n. -hi válú, ladik.
 ruumii, n. -mis test, holttest.
 ruusu rózsá.
 ruuti puskapor (svéd: krut).
 ryhty- hozzáérni, hozzáfogni;
 ráragadni.
 rykmentti ezred (regiment).
 rytisty- ránczosodni, elgyü-
 rődni.
 ryyppää-, inf. ryyptä szőr-
 pölmi.
 räkkää- elégnek lenni, telni
 (sv. räcka hinreichen).
 Saa-, inf. saada kapni; érni,
 érkezní; -hatni, -hetni.
 saakka „usque, tenus“ (§. 19, d.).
 saalii, n. -lis fogás, zsákmány.
 saappaa, n. saapas czizma.
 saare, n. -ri sziget.
 saarnaa- prédikálni, papolni.
 saatta- vinni vmire.
 saavutta- elérni, utólerni.
 sahaa- fűrészelni.
 sairaa, n. -ras beteg.
 saita fősvény.
 sakea, sakia sűrű.
 SaksaNémetország; német nyelv.
 sala titok; titkos: salaa titkon.

salama villám.
 salli- megengedni.
 salva- ácsolni.
 sama ugyanaz, ugyanez.
 samanlaise, n. -ainen ugyan-
 olyan, ugyanilyen.
 samaten azonképen, szintúgy.
 samaskaise, n. -ainen ködös,
 zavaros.
 sametti bársony.
 sammale, n. -al moh.
 sammalta- megmohozni, moh-
 hal befedni v. kitömni
 sammu-elaludni (tűz), elenyészni.
 sampani champagnei (bor),
 pezsgő.
 sana szó; hír, üzenet.
 sangen igen, nagyon.
 sankari vitéz, hős.
 sano- mondani.
 sanoma hír.
 sarka darócz. -vi szarv.
 sata száz.
 satee, n. sade' eső.
 sateise, n. -einen esős.
 sattu- hozzáérni, rátalálni; tör-
 ténetesen esni, előfordulni;
 t. jutni, kerülni vhová, találni
 (vmit tenni, lenni).
 sattuma esetleges történet, elő-
 forduló jelenség.
 satula nyereg.
 sauva bot.
 save, n. -vi agyag.
 savu füst.
 savusta- füstölni, meg-f.
 seassa, seasta l seka.
 seikka dolog, körülmény.
 seinä fal.
 seisahta- megállani.
 seisattu- megállani.

seiso- állani: *seisoallensa* álló-helyzetbe (lábra).
seitsemä, n. -*män* hét; *seitsemänte*, n. -*mäs* heted, hetedik.
seka (elegy, vegyített valami): *seassa* között (elvegyítve), *seasta* közül, *sekaan* közé.
sekoitta- vegyíteni, keverni.
selittä- földeríteni, magyarázni.
selitykse, n. -*ys* magyarázat.
seljäntee, n. -*nne'* háts emelkedés, hegyhát.
selkeä tiszta, derü, világos.
selkä hát.
sellaise, n. -*ainen* olyan.
semmoise, n. -*oinen* olyan.
sentähden azért.
sepittä- kovácsolni, megcsinálni; *sepittele-* v. fr.
seppä kovács.
seura társaság.
seuraa- követni, következni.
seurakunta gyülekezet.
seuraukse, n. -*aus* következés.
seuruee, n. -*ue'* kíséret, társaság, kör, társaság.
seutu környék, táj.
si, n. *se* (tb. *tö nii*, n. *ne*, *net*) az (§. 17, d).
sia l. *sija*.
siellä ott, *sieltä* onnan.
sielu lélek (seele).
sievä csinos, szép.
sihteeri titkár.
siima zsinég, ostorszj: *siimaise*, n. -*ainen* *siima*-val való.
siinä, *siitä* § 17, d.; § 19, b, 2.
siipe, n. -*pi* szárny.
siirty- átszarmazni vhová, költözni.
siirtä- költöztetni, odább tenni.

siisti- tisztítani, csinosítani.
sija hely, befogadó tér; állomás: *tuli-s.* tűzhely.
sijittä- szülni.
silittä- simítani, czirógnati.
silloin akkor.
silmä szem.
sipalee, n. -*le'* száлка, darabka.
sisä belső, b. rész: *sisässä*, *sisällä* -n belül, -ben bent; *sisästä*, *sisältä* -ből ki; *sisään*, *sisälle* -be bele.
sisältä- magában foglalni.
sisällise, n. -*inen* belső.
siten úgy, akképen.
sito- kötni, bekötni.
sitte, *sitten* azután; ezelőtt (bi-nyos idővel), óta: *aikaa* s. ezelőtt régen, régóta.
siunaa- áldani.
sivalta- hirtelen kézmozdulatot tenni (kül.: csapni, vágni, ragadni).
sivisty- művelődni, műveltté lenni.
sivistykse, n. -*ys* művelődés, műveltség.
sivu oldal; lap (pagina): *sivu'*, *sivutse* mellett el.
sohva pamlag.
soihtu fáklya.
sointee, n. -*nne'* hangzat, hangszínezet.
sointu összehangzás: *alku-s.* alliteratio.
soitto hangszeren-játszás, zene-szó.
soittokunta zenebanda.
sokuri czukor.
sopi-, pr. 1. *sovin* megegyezni, alkalmasnak lenni, illeni; félni.
sopu egység, egyetértés.

- sopotta-* susogni, sügni.
sopuli czoboly.
sorme, n. -*mi* ujj (digitus).
sormukse, n. -*us* gyűrű.
sota háború.
soti- csatázni, háborút viselni, harczolni.
souta- evezni.
soveliaa, n. -*ias* illő, alkalmas.
sovitta- egyeztetni, illeszteni, össze-illeszteni.
suhteen -hoz képest, -ra nézve.
sukalee, n. -*le'* hosszukás vékony darab, csík, szelet.
suin: *suinkin* egyáltalában; [*ei*] *suin-kaan* korántsem.
suise, n. -*inen* szájú.
suitse, tb. n. *suitset* zabola.
sujakka sugár (adj.).
sukkela leleményes; serény, gyors, ügyes.
suku nemzetség, család, rokonság.
sulke- zárni, be-z., el-zárni.
sulku záró vmi (retesz, gát).
summa somma, öszveg.
suo mocsár.
suo- kívánni, nem sajnálni, oda engedni, oda szánni.
suoja fészter, pajta; oltalom.
suola só.
suolaa- sózni.
suomalaise, n. -*ainen* finn; finn ember.
Suome, n. -*mi* Finnország; finn nyelv.
suomenta- finnre fordítani.
suomennokse, n. -*os* finn nyelvre fordítás.
suone, n. -*ni* ín, ideg; ér (vena).
suosiollise, n. -*inen* jóakaró, kegyes.
- suostumukse*, n. -*mus* beleegyzés.
sure-, inf. *surra* búszólni vmin, fájlalni.
surkea szánalmas, nyomorú.
surma halál (kivált erőszakos).
surmaa- megölni.
suru bánat, aggodalom.
suruttoma gondatlan.
sute, n. *susi* farkas.
suu száj, nyílás.
suukko csók.
suullise, n. -*inen* szájbeli, élőszóval való.
suure, n. -*ri* nagy.
suuruise, n. -*uinen* nagyságú.
suuruute, n. -*ruus* nagyság.
suuttu- megboszankodni, megharagudni.
sydäme, n. *sydän* szív; belső, kellő belseje vminek, közép (*sydän- paikka*).
sydämellise, n. -*llinen* szives, szívből való.
syksy ősz (autumnus).
syksyise, n. -*yinen* őszi.
syle, n. -*li* öl (klafter).
sylke- köpni.
synnyttä- szülni.
synty- születni.
syryä oldal, mellék.
sysää- tolni, be-t., ki-tolni.
syte, n. *syysi* szén.
sytty- gyúladni.
sytyttä- gyújtani, meg-gy.
syvä mély.
syä ok.
syrkse, n. *syrys* ősz (l. *syksy*).
syö-, inf. *syödä* enni.
syöttä- etetni.
säily- megmenekülni, megmaradni.

säilyttä- megőrizni, megmen-
teni, menedékbe jutatni.
särke- törni.
särise- sisteregni.
sävele, n. -vel hang (laut, ton).
sävy arczkifejezés; hangmódo-
sulat, hangulat.
sää idő, időjárás.
sääli sajnálat, szájalom.
sääli- sajnálni.
säännöllise, n. -inen szabályos.
sääntö elrendelés, szabály.
sääre, n. -ri lábszár.
säästä- megtakarítani, megki-
mélni, eltenni.
säästö takarékl, megtakarítás.
säätä- rendezni, elrendelni.
Taa', l. taka.
taas megint.
tahi, tahikka vagy, vagy pedig.
tahraele-, v. fr. tahraa- besá-
rozni, bemázolni.
tahto- akarni.
tahtoise, n. -oinen akarató.
tai, taikka = tahi, tahikka.
tainnukse, tainnokse aléltság,
eszméletlen állapot.
taipumukse, n. -mus rávalóság.
taistele- küzdeni, birkozni; ki-
kötni vkivel.
taita- tudni, hozzáérteni; -hatni,
-hetni (= lehet hogy, alkal-
masint).
taito tudás, hozzáértés, jártas-
ság, mesterség.
taittu- elszakadni.
taivaa, n. -vas ég (coelum).
tajua-, inf. -uta érteni.
taka hátulsó rész v. tér, vmi
mögött való tér; (attr. comp.)
hátulsó: takaa mögöl; után,

szerint; takana mögött, -n
túl; taaksi, taa' mögé; taatse
mögött el.
takaisin, takasin (takasi) vissza,
hátra.
takki kabát.
tako-, pr. i. ta'on kovácsolni.
talli istálló.
talo ház, major, tanya; ház és
telek: talonpoika paraszt.
taloute, n. -ous gazdaság, ház-
tartás.
talutta- vezetni.
tantere, n. tanner mező, tér,
csatatér.
ta'otta-, v. caus. tako.
tapa szokás, erkölcs; mód.
tapaa-, inf. tavata találni.
tapahtu- történni.
tappä- agyonötni, ölni, meg-
ölni; csépelni.
tappelu ütközet, csata.
tarjoa-, tarjoo- kínálni; tar-
joele- v. fr.
tarkene-, inf. tarjeta merni
vmitől, rávenni magát vmire.
tarkka pontos, szigorúan ügyelő.
tarkaa- szorosan vizsgálni,
megfigyelni.
tarkoitukse, n. -tus szándék,
cél.
tarpee, n. -rve' szükség, kellel
(bedarf).
tarpeellise, n. -inen szükséges.
tarttu- odaragadni, hozzáfogni.
tarvitse-, inf. -ita szükségelni.
tasku zseb.
tatarilaise-, n. -ainen tatár.
tatarittare, n. -itar tatár nő.
tauti betegség: kulku-t. jár-
vány.

tavallise, n. -*inen* szokott, kö-
zönséges.
tavara árú, jószág.
tavattoma, n. -*atoin* szokatlan.
tavoitta- megfogni.
teiri nyirfajd.
teittä, n. *teitöin* útatlan.
teke, pr. 1. *te'en*, inf. *tehdä*
tenni, csinálni.
teko tevés, tett, tétemény; *rau-*
han-t. békekötés; *mieli-teko*
kedv, hajlam.
temmaa- rántani, ragadni, tépni.
tempaa-, inf. *temmata* = *tem-*
maa-
teokse, n. -*os* munka, mű.
tervee, n. -*ve'* ép, egészséges.
terveellise, n. -*inen* egészséges.
tervehti- üdvözölni.
terävä éles.
teurasta- ölni; fölvágni (leölt
marhát).
tie út.
tienuo környék, táj, vidék.
tieto tudás.
tietty: *tietysti* magától érthe-
tőleg, természetesen.
tietä- tudni.
tietämättömyyte, n. -*yys* tu-
datlanság.
tila hely; állapot, alkalom.
tilaisuute, n. -*uus* helyzet, al-
kalom.
tilukse, n. -*us* telek, földbirtok,
jószág.
todellise, n. -*inen* valódi, igazi.
todista- bizonyítani.
todistukse, n. -*us* bizonyítás,
bizonyíték.
tohti- merni, merészelni.
tohtori doktor, orvos.
toime, n. -*mi* dologelintézés,

munka-folytatás, ügy: *saada*
toimeen rendbehozni, véghez-
vinni.
toimitta- végezni (munkát),
rende szerint megtenni; sze-
rezni, megcsinálni, gondos-
kodni vmiről; *toimittaja* szer-
kesztő.
toimitukse, n. -*us* művelés, do-
logvégzés, munka, teendő;
szerkesztés, szerkesztőség.
toise, n. *toinen* más, másik,
második; *toisinansa* néha,
hébehóba.
toisten, *toiste* másszor.
toivo remény.
toivo-reményleni.
toivotta- kívánni, ohajtani.
toki mégis.
tote, n. *tosi* való, igaz, igazság:
tosin ugyan, igaz.
toteutu- megigazulni, megvaló-
sulni.
tottele- velegondolni, engedel-
meskedni, szótfogadni.
tottu- szokni, hozzászokni, be-
leszokni; *t. pois* elszokni.
tottumukse, n. -*us* megszokás,
hozzászokottság.
tosin, *tote*.
torve, n. -*vi* kürt, cső.
toveri társ.
tuhante, n. *tuhannen*, *tuhät*
ezer.
tuhka hamu.
tuho vész, rombolás.
tuijotta- kandikálni, kukucsálni.
tuisku hózivatar, főrgeteg.
tukka üstök, haj.
tule-, inf. *tulla* jönni; valamivé
lenni, való.
tule, n. -*li* tűz.

tulise, n. -*inen* tüzes.
tulehtu- tüzeseadni.
tulo jövetel; jövedelem.
tulukse, n. -*lus*, tb. n. *tulukset*
 tűz-szerszám.
tulva tavaszi árvíz.
tumma sötétes, megfakúlt, színe-
 hagyott.
tunkeutu- behatni, nyomolni.
tunnusta fölismerni, elismerni.
tunte- ismerni, tudni, érezni.
tuntise, n. -*inen* órai.
tunto érzet, tudat, eszmélet, ön-
 tudat.
tuntoise, n. -*inen* *tuntoval* való;
hempeä-t. érzelgős.
tuntu- érződni (sentiri); érezhe-
 tőnek, fölismerhetőnek lenni.
tuo, tb. *tö noi*, n. *nuo*, *nuot*
 (§. 17, d) az, amaz; *tuolla* ott,
 amott, *tuolta* onnan, amonnan
tuo-, inf. *tuoda* hozni.
tuohie, n. -*hi* nyírfa-kéreg.
tuohukse n. *us* (nyírfahéj-) fák-
 lya; gyertya.
tuoli szék.
tuomiset (tb.) útról hozott aján-
 dék, vásárfia.
tuonne oda, amoda, tova.
tuotta- hozatni; meghozni, elé-
 hozni.
tupa szoba, ház.
tupakka dohány.
turkki szőrös bőr (pelz), bunda.
turmiollise, n. -*inen* vészes.
tuska kín, szorultság.
tuskin alig, nehezen.
tuttava ismerős (l. *tunte-*).
tuule, n. -*li* szél (ventus).
tuumaa- tanakodni, gondolni,
 tanácskozva tárgyalni.
tuumi- tanakodni, megfontolni.

BUDENZ, FINN NYELVT.

tyhjä üres.
tykö: *tykönä* -nál, *tyköä* től,
ty'ö -hoz.
tynnryri tonna, hordó.
typerä ostoba.
tyttö leány (puella).
tyyne, n. -*ni* csendes; csend,
 szélcsend.
tyrty- megelégedni, belenyu-
 godni.
työ munka. dolog.
ty'ö, l. *tykö*.
työlää, n. -*läs* terhes, fáradsá-
 gos.
työttömä, n. *työtöin* dologta-
 lan.
tä, n. *tämä*, tb. *tö näi*, n. *nämä*,
nämät ez (§. 17, d.)
tähdén -ért, végett, okaért.
tähte n. -*ti* csillag; czélpont,
 ismertető jel: *panna tähdelle*
 megfigyelni, megvigyázni.
täkäläise, n. -*äinen* ide való,
 itteni.
tälläise, *tälläise*, n. -*äinen*, -*ai-*
nen ilyen.
tällöin ekkor.
tämmöise, n. -*öinen* ilyen, ef-
 féle.
tänne ide.
tärkeä fontos, jelentős.
täten így, ekképen.
täyte, n. *täysi* teljes.
täyttä- tölteni, betölteni.
täyty-, telni: *täytyy* (imp.)
 kell.
täällä itt, *täältä* innen.
törkeä durva.

Uhkaa- fenyegetni.

uhkuele- kibuzogni.

uhraa- áldozni.

uhraukse, n. -*us* áldozás.
uhri áldozat.
ukko öreg ember, férj; *ukkose*,
 n. -*onen* dim.
uljaa, n. -*jas* bátor, hős; derék.
ulko külső, künt való; *ulkona*
 künt, *ulkoa* kívülről, *uloski*.
ulottu- kiterjedni.
ulvo- ordítani.
umpe, n. -*pi* tökéletesen zárt,
 nyílástalan, hézagtalan: *umpi-*
aita egész kerítés (nyílás nél-
 kül), *u-jää*.
umpinaise, n. -*ainen* teljesen
 zárt.
unettoma, n. *unetoin* álmatlan.
upotta- elsülyeszteni.
uppi-niskaise, n. -*ainen* makacs.
urho, l. *uroo*.
uroo, *uroho*, n. *uros* férfi, hős.
usea nem egy, gyakor, sok:
usein gyakran; *useimmiten*
 leggyakrabban.
usko hit, vallás.
usko- hinni, elhinni; rábízni.
uskollise, n. -*inen* hü, hűséges.
uskollisuute, n. -*uus* hűség.
uskonnollise, n. -*inen* hitbéli,
 vallásbéli, vallásra vonatkozó.
uskonto vallás (religio).
uudista- újítani, megújítani.
uudistutta- megújíttatni.
uuni kemence.
uute, n. *uusi* új.
uuttera serény, szorgalmas,
 buzgó.
Vaalea halvány, fehéres.
vaan csak; hanem, de.
vaari gondos ügyelés: *ottaa*
vaarin (*jkusta*) gondosan
 ügyelni.

vaatetta- ruházni.
vaati- követelni.
vaattee, n. *vaate'* ruha.
vaattekuse, n. -*us* öltözet, ru-
 házat.
vahingollise, n. -*inen* káros.
vahti ör.
vahva erős.
vahvistukse, n. -*us* erősítés,
 megerősítés.
vai, *vain* vagy-
vaihettele- váltakozni
vaihto csere.
vaikkea nehéz, bajos, keserves,
 nyomorúságos.
vaikutta- hatni, behatni, indí-
 tani, működni.
vaikutukse, n. -*tus* hatás.
vaillinaise, n. -*ainen* hiányos,
 tökéletlen.
vaimo feleség, asszony.
vain, l. *vai*.
vainaja megboldogult (defunc-
 tus), néhai.
vaipu- lehanyatlani.
vaiti veszteg, csendesén.
vaiva baj, fáradtság.
vaivaa-, inf. *vaiyata* bántani,
 gyötörni, fásasztani.
vaivaloise, n. -*ainen* bajos, ter-
 hes, fáradtságos.
vajoo- sülyedni, mérülni.
vakava állandó, biztos; nyugodt
 kedvű, komoly.
vakuutta- bizonyossá tenni,
 meggyőzni vmiről.
vala éskü.
vala- önteni; *valele-* v. fr. ön-
 tözni.
valitse-, inf. -*ita* választani.
valitta- panaszolni, jajgatni,
 síratni.

valitukse, n. -*us* panasz, p.-tétel.
valkea, *valkia* fehér; tüzfény,
 tűz.
valkene-, inf. -*ljeta* világosodni,
 -*virradni*.
valko fehér, fehérség.
vallattoma féktelen, kicsapongó.
vallitse, inf. -*ita* uralkodni.
valloittä- hódítani.
valmii, n. -*mis* kész.
valmista- készíteni, elkészíteni.
valmistu- elkészülni.
valmistukse-, n. -*us* készítés,
 készület.
valo világ, fény, világosság.
valppaute, n. -*aus* éberség.
valta hatalom, szabad rendelkezés.
valtaise, n. -*ainen*: *väki-v.*
 erőszakos; *oma-v.* önálló,
 független.
valtakunta birodalom.
valtio állam.
valu- ömleni.
vanha vén, öreg.
vanhukse, n. -*us* öreg ember,
 az öreg.
vankeute, n. -*eus* fogság.
vanki fogoly (gefangener).
vantee, n. *vanne'* abroncs.
vapaa szabad.
vapahta- szabadítani: *vapahtaja*
 szabadító (kül. az üdvözítő).
vapaute, n. -*us* szabadság.
vapautta- szabadítani.
vara készlet, vagyon, birtokbeli
 (pénzbeli) mód: *varaksi* szá-
 mára (készletül — hogy legyen
 meg).
varakkaa, n. -*akas* vagyonos,
 jómódú, gazdag.

varjele- megőrizni (vlalomitől),
 megóvni, védeni.
varkaa, n. *varas* tolvaj.
varma biztos, bizonyos.
varova óvatos, vigyázó.
varovaisuute, n. -*uus* vigyáza-
 tosság.
varpaa, n. -*rvas* láb-ujj (zehe).
varrella l. *varte*.
varsinaise, n. -*ainen* sajátképen
 való.
vartaa, n. *varras* pózna.
vartalo termet (statura).
varte, n. -*rsi* nyél, szál (fa);
 felnyúló törzsök; termet: *jõ-*
en v. folyó melléke; — *var-*
rella (hosszában) mellett, men-
 tében, mellékén; *varsin* na-
 gyon, különösen, kiváltképen.
varten számára.
vartise, n. -*inen* nyelvű (szálú,
 szárú).
varusta- ellátni.
vasara kalapács.
vasempa, n. -*se* bal.
vaske, n. -*ki* réz; *valkea-v.*
 sárga-réz.
vasta csak (erst), imént: *v. nyt*
 csak most.
vasta adversus, contrarius: *vas-*
tassa ellen, ellenében; *vas-*
taan ellen, ellenébe, ellenére;
vastoin, *vasten* ellen, ellenére:
vasten számára; *vastapäätä*
 átellenben; *vastakkain* egy-
 más ellenében.
vastaa-, inf. -*stata* felelni.
vastaukse, n. -*us* felelet.
vasu kosár.
vatsa has.
vehnäise, n. -*äinen* búzából
 való; búzakenyér, kalács.

veikka verseny; fogadás (wette).
veisuu ének, éneklés.

veitse, n. -*si* kés.

velje, n. *veli* testvér (frater);
társ, barát.

velka adósság; *velaksi* hitelbe.
velkau- eladósodni.

velko- adósságot követelni, a.
behajtani.

venehe, *venee*, n. *vene* sarka,
csónak.

venäläise, n. -*äinen* orosz.

verallise, n. -*inen* megfelelő,
hasonló; *verallisesti* hasolí-
tásképen, aránylag.

vere, n. -*ri* vér.

verekse, n. -*res* fris (nem avas).

verise, n. -*inen*: *valko-v.* szöke.

verkko háló.

vero adó.

verrattoma hasonlíthatatlan, pá-
ratlan.

verta vminek megfelelő mennyi-
ség (nagyság, érték): *sen-v.*

annyi, *pisarän-v.* egy cseppnyi;
vetää vertoja vételkethetni

vkivel, hozzá foghatónak lenni.

vertaa-, inf. *verrata* hasonlítani,
egybevetni.

vertaise, n. -*ainen*: *yhden-v.*
egyenlő, egyet érő.

vete, n. *vesi* víz.

vetelä vizes, vizenyős.

vetäy- húzódni, vonulni.

vetä- húzni; *vetäise-* v. mom.

vie-, inf. *viedä* vinni.

viehättä- csábítani.

vielä még.

vieno csendes, enyhe.

vieraa, n. -*ras* idegen; vendég.

vierastele- idegenkedni, tar-
tózkodni, vonakodni vmitől.

vierastu- elidegenedni.

viere, n. -*ri* szél, part, oldal:

vieressä, *vierellä* mellett; nál;

vierestä, *viereltä* mellől; től;

viereen, *vierelle* mellé; -hoz:

vieritse mellett el; -- *vie-*

rekkäin egymás mellett.

vierukse, n. -*us* oldal-táj, mel-
lék.

viettä- mulatni, töltöni (időt);
ülleni (ünnepet).

vihää- gyűlölni.

viheltä- fűtölni.

viheriäise, n. -*äinen* zöld.

vihittä-, v. caus. *vihki-*

vihki-, pr. i. -*hin* szentelni, be-
szentelni, föl-sz.

vihkiäise beszentelés; megéske-
tésbeli.

vihko köteg, füzet.

viholaise, n. -*ainen* csalán.

viudente l. *viite*.

viuhdyttä- csitítani, csendesí-
teni.

viikko hét (woche); *keski-v.*
szerda.

viikse, n. -*si* bajusz.

viimein végre, utoljára.

viimeise, n. -*einen* utolsó.

viimeksi utoljára, utóbb.

viina bor, égettbor, pálinka.

viipyy- elmaradni, késni, tartóz-
kodni.

viisää, n. -*säs* bölcs.

viisaute, n. -*aus* bölcsesség.

viite, n. *viisi* öt; *viudente*, n.

viides ötödik.

vika hiba (testi, erkölcsi).

viljele- művelni (földet), tényész-
teni.

viljely, l. *viljelykse*.

viljelykse, n. -*ys* művelés.

vilkkaa, n. -*lkas* élénk, fürge, serény.
vilu hideg, hidegség.
virallise, n. -*inen* hivatalos.
virä élénk, virgoncz.
virittä- fölélesztetni, szítani (tüzet); fölhúzni (íjat), kivetni (tört, hálót).
virka tiszt, hivatal.
viräka- mondani, szólni.
virkoa, *virkoo-*, inf. -*rvota*, -*rota* föléledni, megfrissülni, fölüdülni, erőre kapni.
virte, n. -*rsi* ének, egyházi ének.
viskaa dobni, vetni.
vissi bizonyos, biztos.
vitsa vessző.
voguuli vogul.
voguulittare, n. -*itar* vogul nő.
voi oh!
voi-, inf. *voida* tudni (posse), -hatni, -hetni, bírni; magát bírni (egészségről).
voima erő.
voimaise, n. -*ainen* erős; *gli-voimaise* túlerős, hatalmas.
voimallise, n. -*inen* hatalmas, erős.
voitto győzelem, nyereség.
**volosti* járás (bírói j.).
vuokraa- bérelni, kibérelni.
vuoksi szerint, -ért, -hoz képest, -nál fogva, kedvéért, miatt.
vuoraa- bélelni.
vuore, n. -*ri* hegy.
vuoro forduló sor.
vuote, n. -*vuosi* év.
vjö öv; öv-táj, derék.
vähene-, inf. -*hetä* kevesbedni.
vähennykse, n. -*ys* kevesbítés.

vähentä- kevesbíteni.
vähyyte, n. -*ys* keveység, kevesvolta vminek.
vähä kevés, kis, csekély.
vähäise, n. -*äinen* csekély.
väke, n. -*ki* erő; nép: *nosto*-v. felkelő-sereg.
väkise, n. -*inen* erős, erőszakos: *väkisin* erőszakosan.
väli (intervallum, distantia): *välissä*, *välillä* között, *välistä*, *väliltä* közöl; *väliin*, *välille* közé; *välitse* között el.
vällillise, n. -*inen* közvetett; *vällillisesti* közvetve.
välttömä, n. -*töin* közvetetlen.
välttä- kerülni, elkerülni; *välttämättömä* elkerülhetetlen.
värkki szerek, készlet.
värsy vers.
Yhdeksä, n. -*sän* kilencz.
yhdenläise, n. -*ainen* egyféle, egyenlő.
yhdisty- egyesülni.
yhdykse, n. -*ys* egyesültség, együttvalóság: *yhdys-kunta* egyesület, egylet, társulat.
yhte, n. *yksi* egy; egyazon, ugyanazon: *yhdessä* egyben, együtt; *yhtein* egybe, össze; *yhtenä* együtt; — *yhteensä* összesen; *yhtenänsä* egyre; — *yksin* egyedül; *yksin* . . -*kin* még . . is; *söt* . . is, *yksinänsä* egyedül [ő, ök].
yhteise, n. -*einen* összes, egyetememes, általános.
yhteyte, n. -*ey*s egység.
yhty- egyesülni.
yhtäläise, n. -*äinen* egyenlő, egyféle, hasonló.

yksi (l. *yhte*): *yksipäise*, n. -äinen fejes, makacs.

yksinäise, n. -äinen egyedülvaló, magára való, magányos

yle, n. *yli* fölső: *yli-mestari* főmester; — *yllä* rajt, *yllä* -ra, *yttä* -ról; *ylitse*, *yli* rajt el, rajt által, fölött el; *yleensä* általában.

yleise, n. -einen általános.

yleiso közönség.

ylen, *yön* szerfölött, fölötte.

ylimalkaan általában.

ylistä- magasztalni.

ylyttä- fölindítani.

ylopeä büszke, kevély.

ylopeyte, n. -ys kevélység, gög.

ylös, *yles* föl (sursum).

yymmärtä- érteni.

ympäri körül, -n körül; *ym-päriillä* körül, *ympäriille* köré, *ympäriiltä* körül. . el.

ynni (e h. *yhtenä*) együtt; meg, és.

yrittä- próbálni, ügyekezni, megkísérteni.

ystävyyste, n. -yys barátság.

ystävä barát.

ystävällise, n. -inen barátságos.

ytime, n. *ydin* velő.

yö éj

Ähkä-, *ähkää*- nyögni.

äly észrevevő tehetség, elme.

ämmä öregasszony.

äärettömä, n. -töin határtalan, végtelen.

Igazítani való:

7. lap, 3. sor fölülről, olv.: *l-n, r-n lesz ll, rr-vé, t-n...*

43. lap, 12. sor alulról, olv. *lahtea* (a. 21.)

44. " 16. " fölülről, (*tä*) után betoldandó: *siten* úgy, akképen.

111. lap, 5. sor al., olv.: — 22. *ikäsi*:

A Szótárból kimaradt személynévmásokat: *sinu* (n. *sinä*), *häne* (n. *hän*); tb. *mei*, *tei*, *hei* (n. *me*, *te*, *he*), lásd §. 17, a.

TARTALOM.

Nyelvtan.

	Lap.
Hangtani rész	1—7
§. 1. Egyszerű nyelvhangok	1
" 2. Hosszú önhangzók. Iker-önhangzók	1
" 3. Az önhangzók kétféle hangjellemé	2
" 4. Szótövegi önhangzók gyengülése, változása, ki- szorulása	3
" 5. Mássalhangzó-gyengülés	4
" 6. Egyéb mássalhangzó-változás	6
" 7. Szó és szótag végén tört mássalhangzók	7
Alaktani rész	7—90
" 8. Névszótők alakjai	7
" 9. Egy-, két- és többtagú névszótők	8
" 10. Névszótöből származó névszótő	9
" 11. Igetöből származó névszótő	12
" 12. Többes-számi névszótő	14
" 13. Névragozás: a casusok jellemzése	17
" 14. Paradigmák	19
" 15. Észrevételek némely casusalakok képzéséről	26
" 16. Számnevek	32
" 17. Névmások (pronomina)	33
" 18. Névtutók (postpositiók)	39
" 19. Igehatározók (adverbia)	43
" 20. Igető alakjai	50
" 21. Egy-, két- és többtagú ígetők	50
" 22. Igetők csonka alakja	51
" 23. Igetöből származó ígető	53
" 24. Névszótöből származó ígető	57
" 25. Alanyra-mutatással járó ígealakok	59

	Lap.
§. 26. Egyszerű alakú igeidők	60
„ 27. MódoK	61
„ 28. Személyre, mint alanyra, mutató ragok	63
„ 29. Paradigmák	66
„ 30. Alanyra-mutatás nélkül való igealakok (participiumok, infinitivus, gerundiumok)	73
„ 31. Szerkesztett igeragozás (conjugatio periphrastica)	82
„ 32. Tagadó igeragozás	84
„ 33. Mondatszerkesztő segédszók (conjunctiók, nyomatékosító particulák)	87

Olvasmányok.

Sananlaskuja. Közmondások	93
Kettu ja kalastaja	101
Ihmeelliset sepät	102
Kaksi nappia. Hannikainen	110
Hämähäkki Lönnrot	113
Porolla-ajaminen. Andélin	118
Suomalaisen kirjallisuuden alku. Krohn	120
Voguulit. Ahlqvist	125
Aleksanteri Petöfi	142
Az Olvasmányokhoz való Szótár	149—182

97 -
Thou

Suom. kiel. 3.

Budenz

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 102 0580

